

A DESCRIPTIVE CATALOGUE OF ORIYA MANUSCRIPTS

ORIYĀ KĀVYA

(CHHA – TA)

VOLUME – IX

Sri Nilamani Mishra.

A
DESCRIPTIVE CATALOGUE
OF
ORIYA MANUSCRIPTS

ORIYA KĀVYA

(CHHA – TA)

VOLUME — IX

IN THE COLLECTION

OF

THE ORISSA STATE MUSEUM

BHUBANESWAR.

EDITED BY

Sri Nilamani Mishra
Curator,
Orissa State Museum,
Bhubaneswar.

PUBLISHED BY

Dr. H. C. Das, M. A. Ph. D.
Superintendent of Museum, Orissa
Bhubaneswar.

FIRST EDITION

1974

PRICE : Rs. 11-65

PREFACE

It is a great pleasure to present the "Descriptive Catalogue of Oriya Manuscripts, Vol. IX" as the third volume of the series of Oriya Catalogues, which was a long felt need of the scholars. Previously, we presented the two volumes of the Oriya Descriptive Catalogues to the world of scholars, which were Volume VI and VIII and also the first five volumes and Vol. VII dealing with Sanskrit manuscripts on different subjects.

The present volume containing detailed information about 223 manuscripts arranged alphabetically, begins with the Oriya alphabet 'Chha' and ends with 'Ta'. The introductions of the preceeding two volumes of the Descriptive Catalogues of Oriya manuscripts contain a portion of the history of Oriya literature. In the present volume, I have discussed about the Oriya fictions (ओड़िआ काल्पनिक काव्य), Oriya translation works (ओड़िआ अनुवाद साहित्य), and the background of the modern Oriya literature (आधुनिक आड़िआ साहित्यर पृष्ठभूमि). Besides, an alphabetical list of authors has also been added as an Index of this volume to facilitate the scholars in their research work on ancient Oriya literature.

On this occasion, I acknowledge with pleasure, my indebtedness to Sri B. K. Misra, I. A. S., ex-Secretary and Director, Cultural Affairs, Orissa, who actually initiated the idea of the publication of the Descriptive Catalogues of Oriya Manuscripts.

My thanks are also due to Sri H. N. Das Mahapatra, I. A. S., Secretary and Sri A. K. Biswal, I. A. S, Director, Tourism and Cultural Affairs, Orissa, for their interest shown in the publication of this work.

I am also grateful to Dr. H. C. Das, Superintendent of Museums, Orissa, who evinced keen interest in the publication of this volume.

I offer my thanks to Sri K. N. Mahapatra, the eminent historian for his kind guidance in preparation of this volume.

I am also thankful to Sri K.K. Bisoi, my assistant, who helped me a lot in the compilation of this volume.

I hope, this volume, inspite of omissions if any, will throw a flood of new light on the history of ancient and mediaeval Oriya literature.

Orissa State Museum,
BHUBANESWAR.
May 6, 1974
Buddha Pūrṇṇimā.

Nilamani Mishra
CURATOR.

— ଭୂ ମି କା —

ଓଡ଼ିଆ ବିବରଣାତ୍ମକ ପୋଥି ତାଲିକାର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡରେ ୨୪୭ ଖଣ୍ଡ ପୋଥିର ନାମ ଗୁଡ଼ିକୁ 'ଅ' ଠାରୁ 'କ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷର କ୍ରମରେ ସଜାଇ ବିବରଣ ତାଲିକାର ୨ୟ ଖଣ୍ଡ ରୂପେ ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଉକ୍ତ ବିବରଣ ତାଲିକାର ଭୂମିକାରେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ଓଡ଼ିଆ ନାଥ ସାହିତ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ଗୀତିକାବ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ରାମ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ୍ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ସେହି କ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଆ ପୋଥି ଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣ ତାଲିକାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡରେ 'ଖ' ଠାରୁ 'ଚ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ନାମାଦ୍ୟରେ ଥିବା ୩୩୭ ଖଣ୍ଡ ପୋଥିର ବିବରଣାତ୍ମକ ତାଲିକା ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ତାହା ଓଡ଼ିଆ ବିବରଣାତ୍ମକ ପୋଥି ତାଲିକାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲେ ହେଁ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ବିବରଣ ତାଲିକାରେ ୮ମ ଖଣ୍ଡ ରୂପେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଉକ୍ତ ବିବରଣ ତାଲିକାର ଭୂମିକାରେ ଓଡ଼ିଆ ଜ୍ଞାନମିଶ୍ରା ଭକ୍ତି ସାହିତ୍ୟ ବା ପଞ୍ଚସଖା ସାହିତ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ଐତିହାସିକ କାବ୍ୟ ଓ ଓଡ଼ିଆ କୃଷ୍ଣ କାବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ ବିବରଣାତ୍ମକ ତାଲିକାରେ 'ଛ' ଠାରୁ 'ତ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ନାମ ଆଦ୍ୟରେ ଥିବା ୨୨୩ ଖଣ୍ଡ ପୋଥିର ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣାତ୍ମକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ସଂରକ୍ଷିତ ଓଡ଼ିଆ ପୋଥି ଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣାତ୍ମକ ତାଲିକା ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା । ପୂର୍ବରୁ ଏହା ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡରେ ଶେଷ ହେବାର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରୁ ଶତାଧିକ ପୋଥି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ପୋଥି ଭଣ୍ଡାରରେ

ସଂରକ୍ଷିତ ହେଉଛି । ତାହା ଫଳରେ ନୂତନ ପୋଥିର ସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖଣ୍ଡର ଭୂମିକା ରୂପେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କିଛି ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖଣ୍ଡର ଭୂମିକା ରୂପେ ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ, ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଶୀର୍ଷକ ତିନୋଟି ବିଷୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି ।

ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ :—

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ବିକାଶଧାରା କିପରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଞ୍ଚିତ ଆଲୋଚନା କରିବା ହେଉଛି— ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ପ୍ରସ୍ତାବନା । ଅନ୍ୟଥା ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ସୂତ୍ରପାତ ହେବା ନିତାନ୍ତ ଅସମୀଚୀନ ତଥା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ଭାରତୀୟ ତଥା ବୈଦେଶିକ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯେଉଁ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ କଥାବସ୍ତୁ ଆମ ଆଗରେ ପରିବେଶିତ ହୋଇଛି, ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାହାର ସ୍ଥାନ ଅନେକ ଉଚ୍ଚରେ । ଯଜ୍ଞଭୂମିର ସୁରଭିତ ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟରେ ତାତ୍‌କାଳୀନ ମୁନିଋଷି ଓ ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କର ଯେଉଁ ମହାନ୍ ଜୀବନ ଚରିତ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି, ତାହା ଆଜିର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହେୟ ତଥା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ସାହିତ୍ୟ ରୂପେ ପରିଗୃହୀତ ହେଉଥିଲେ ହେଁ, ନିରପେକ୍ଷ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କ ଆଲୋଚନାରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ରହିଛି । ସେହି କଥାବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ସୁନ୍ଦର ଆଖ୍ୟାୟିକାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଚର୍ମ ରୋଗ ନିମିତ୍ତ ପତିଦ୍ୱାରା ତିରସ୍କୃତା 'ଅପାଲା' ନିଜ ସାଧନା ବଳରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ଅନନ୍ୟସୁନ୍ଦରୀ ରୂପରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ମହାଋଷି 'ସୋଭରିକାଣ୍ୱ' ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ଅକ୍ଷୟ ଯୌବନ ଓ ବିଳାସର ଉପକରଣମାନ ଲାଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଚିଶଟି ଷୋଡ଼ଶୀ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ କରି ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୋଗବିଳାସରେ ଲିପ୍ତ ରହିବା ପରେ, ଶେଷରେ ତାହାର ନିଃସାରତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଲୌକିକ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଋଷି ଅଜୀଗର୍ତ୍ତି ତିନିଶତ ଧେନୁ ଲୋଭରେ ନିଜର ପୁତ୍ର ଶୁନଃଶେଫଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞରେ ବଳି ଦେବାକୁ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ ।

ମହାଦାମୀ ମହର୍ଷି 'ବାଜଶ୍ରବା'ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଭିମାନର ସହିତ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଗୋଦାନର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଋଷିକୁମାର 'ନଚିକେତା' ହଠାଗ୍ରହ କରି ଯମ ଭୁବନକୁ ଯାଇ ଅଗ୍ନି ରହସ୍ୟ ତଥା ମୃତ୍ୟୁ ରହସ୍ୟ ଜାଣିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ନାରୀର ପ୍ରେମପ୍ରାପ୍ତି-ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିପ୍ର 'ଶ୍ୟାସ୍ୟାଶ୍ୱ' ମନ୍ତ୍ରଦ୍ରଷ୍ଟା ଋଷିରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ । 'ସୁକନ୍ୟା'ଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଭକ୍ତିରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ମହର୍ଷି 'ଚ୍ୟବନ'ଙ୍କୁ ନବଯୌବନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରିୟତମା 'ଉର୍ବଶୀ'ଙ୍କୁ ହରାଇ ମହାରାଜ ପୁରୁରବା 'ତ୍ରେଧା' ଅଗ୍ନିର ସଂସ୍ଥାପକ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମସ୍ତକ ଛେଦନର ଭୟରେ ଭୀତ ନ ହୋଇ 'ଦଧ୍ୟଙ୍ ଆଥର୍ବଣ' ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାରଙ୍କୁ 'ମଧୁବିଦ୍ୟା'ର ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର ଏପରି ଅନେକ ମନୋରଞ୍ଜକ କାଳ୍ପନିକ କଥାବସ୍ତୁର ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଧାରା ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ, ଭାରତୀୟ ଜନ-ଜୀବନକୁ ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦମୟ ତଥା ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଗଠନରେ ସହାୟକ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର କାଳ୍ପନିକ କାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକ 'ପୁରାଣ ସାହିତ୍ୟ'ରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇ; ବୈଦିକ ଯୁଗରୁ ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଚଳି ଆସୁଥିବା କାଳ୍ପନିକ କଥା ସାହିତ୍ୟର ଧାରାକୁ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଋଦ୍ଧିମନ୍ତ ତଥା ବିକାଶଶୀଳ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ବୌଦ୍ଧ ଯୁଗରେ ଭାରତୀୟ କାଳ୍ପନିକ କଥା ସାହିତ୍ୟ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ନୂତନ ରୂପରେ ପ୍ରତିଭାତ ହେଲା । ଭଦନ୍ତ ଆନନ୍ଦ କୌଶଲ୍ୟାୟନଙ୍କ ମତରେ 'ଜାତକ' କଥା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଅଢ଼େଇ ହଜାର ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ । ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ଲାଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ, ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କୁ ଅନେକ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେହି ସମୟର ଘଟଣାବଳୀ 'ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନବତ୍ଥୁ', 'ଅତୀତବତ୍ଥୁ' 'ଅତ୍ଥବଣ୍ଣନା' ଓ 'ସମୋଧାନ' ଆଦି ଚାରି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଉପଦେଶ ମୂଳକ କାଳ୍ପନିକ ଆଖ୍ୟାୟିକା 'ଜାତକ'ରେ ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଛି ।

ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଧାରା କାଳିଦାସଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ କବି ଅଶ୍ୱଘୋଷଙ୍କ ଯୁଗରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରେ । ତତ୍‌ପରେ କାଳିଦାସ, ଭବଭୂତି, ଶ୍ରୀହର୍ଷ (ରତ୍ନାବଳୀ ଆଦି ନାଟକର ପ୍ରଣେତା) ଦଣ୍ଡୀ,ବିଷ୍ଣୁ ଶର୍ମା ବାଣଭଟ୍ଟ, ବୁଦ୍ଧସ୍ୱାମୀ, କ୍ଷେମେନ୍ଦ୍ର, ସୋମଦେବ (ମହାରାଜ ହାଳଙ୍କ ସଭାପଣ୍ଡିତ ଗୁଣାଢ଼୍ୟଙ୍କ 'ପୈଶାଚୀ' ଭାଷାରେ ରଚିତ "ବୃହତ୍ କଥା"ର ଅନୁକରଣରେ ଲିଖିତ ବୁଦ୍ଧସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବୃହତ୍ କଥା ଶ୍ଳୋକ, କ୍ଷେମେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବୃହତ୍ କଥା ମଞ୍ଜରୀ, ସୋମଦେବଙ୍କ କଥା ସରିତ୍ ସାଗର ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।) ସୁବନ୍ଧୁ, ଶିବଦାସ, ନାରାୟଣ ପଣ୍ଡିତ ଆଦି କବିମାନେ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଧାରା ପ୍ରବାହିତ କରିଥିଲେ ।

ଅପଭ୍ରଂଶ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ପ୍ରାୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଯାଏ ଉକ୍ତ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ କୃତ 'ପଉମ ଚରିଉ', ପୁଷ୍ପଦନ୍ତ କୃତ 'ଜସହର ଚରିଉ', କନକାମର କୃତ 'କରକଣ୍ଡୁ ଚରିଉ', ହରିଭଦ୍ର କୃତ 'ସନତ୍‌କୁମାର ଚରିଉ' ଆଦି ରଚିତ ହୋଇ, ବୈଦିକ ଯୁଗରୁ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ଲିଖିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଧାରାକୁ ଅବ୍ୟାହତ ରଖି ପାରିଥିଲା ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବ୍ୟାସକବି ସାରଳା ଦାସ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅଭିନବ ଅଧ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ରଚିତ 'ମହାଭାରତ'ର କଥାବସ୍ତୁର ଅବଲମ୍ବନରେ ସେ ଏକ ନୂତନ 'ମହାଭାରତ' ରଚନା କରି ଓଡ଼ିଆ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିବେଷଣ କଲେ । ସେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସଂସ୍କୃତ 'ମହାଭାରତ'ର ପ୍ରଧାନ ଚରିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି, ବହୁ କାଳ୍ପନିକ ପାତ୍ରପାତ୍ରୀ ତଥା କଥାବସ୍ତୁର ସୂତ୍ରପାତ କଲେ । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଧାରା ତାଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଯାଏ ଅବାରିତ ଗତିରେ ବହି ଚାଲିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ କବି କୋବିଦ ସେହି ଧାରାରେ ନିଜକୁ ଭସାଇ ଦେଇ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ରଚନାରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଭଣ୍ଡାରକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଦେଲେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧର କବି ଅର୍ଜୁନ ଦାସ 'ରାମବିଭା' ନାମକ ଏକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ରାମ କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ 'କଳ୍ପଲତା' ନାମକ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅମର ଲେଖନୀରୁ ନିସୃତ ହୋଇଛି । ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ

ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ରୂପେ ଉକ୍ତ 'କଳ୍ପଲତା'ଟିକୁ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଦିଆ-ଯାଇଥାଏ ।

ଗନ୍ଧର୍ବ ବସନ୍ତକ ଓ ସୁରସୁନ୍ଦରୀ ସୁରେଖା ଦେବସଭାରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଭିଶାପ ପାଇ,ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୃଷ୍ଠରେ ଯଥାକ୍ରମେ ମଙ୍ଗଳ ଦେଶର ରାଜକୁମାର ଅମରଶିଖର ତଥା କର୍ଣ୍ଣାଟ ଦେଶର ରାଜକୁମାରୀ କଳ୍ପଲତା ନାମରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । କୃଷ୍ଣା-ବେଣୀ ନଦୀ ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅମରଶିଖର ଓ କଳ୍ପଲତା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସ୍ୱା' ମଧ୍ୟରେ କୁମାରୀର ବିବାହ ଗୌଡ଼ ଦେଶର ରାଜକୁମାରଙ୍କ ସହିତ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତେ; ଠିକ୍ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ କୁମାରୀ କଳ୍ପଲତା ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲା ।

ଏ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଅମରଶିଖର ପ୍ରଥମେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ପରେ ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ କୁମାରୀକୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ତା' ସହିତ ବିବାହ କଲା ।

ଦିନେ କୁମାର କୁମାରୀ ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା କରୁଥିବା ସମୟରେ ନାଗକନ୍ୟା ମାନେ ଅମରଶିଖରକୁ ଜଳରୁ ଅପହରଣ କରିନେଲେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଅକାଳ ବିୟୋଗରେ କଳ୍ପଲତା କୁଳପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପୁଷ୍କରିଣୀରେ ସ୍ନାନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ, ହଠାତ୍ କୁମାର ଅମରଶିଖର ଜୀବିତା-ବସ୍ଥାରେ ଜଳରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ଏହା ଦେଖି ସମବେତ ପରିବାରବର୍ଗ ତଥା ରାଜଦୁଲଣୀ କଳ୍ପଲତା ଆନନ୍ଦରେ କୁମାରଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ ।

ଏହି କଳ୍ପନିକ କଥାବସ୍ତୁର ଅବଲମ୍ବନରେ ଅର୍ଜୁନ ଦାସ ତେରଟି ଛନ୍ଦରେ କଳ୍ପଲତା ଶୀର୍ଷକ କାବ୍ୟଟିକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । 'ରାମ ବିଭା' କାବ୍ୟ ପରି କବି 'କଳ୍ପଲତା'ରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ବେଶ ଓ ଧୂପ ଆଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଲିହ, କାଷେଣି, ପରିଘାଣ୍ଡି, ଓଲଗମେଲାଇ, ମହୁଂଆଳୀ, ଝେରାପାଡ଼ି, ଚଡ଼ାଉ, ଧୁଂଆଂଧୁଂଇଂ, ଧାଣ୍ଡକାରେ, ପ୍ରକମ୍ପ, ଲୁଲନ୍ତି,ଧଦୋଳ, ଅଗରନ୍ତ, ଚଡ଼ପ, ପଇଲମ୍, ପାଏଡ଼ା, ପ୍ୟେଘାନ୍ତି, ଛତ୍ରମ, ତରାଇ, କେରୁଆଳ, ସଞ୍ଚାନ୍ତି, ନିଉଡ଼ିଲା ଆଦି ପ୍ରାଚୀନ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ 'ଷ'କୁ ଖ, 'କ୍ଷ'କୁ ଛ, 'ଛ'କୁ କ୍ଷ ଓ 'ଳ'କୁ ଡ଼ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି, କାବ୍ୟର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ।

କାବ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ କେତୋଟି ପଦ :—

“ସଙ୍ଗୀତ ବାଦ୍ୟନ୍ତ୍ର ଛୁଂଇ । ସବୃନ୍ତ ଓଲଗ ମେଲ୍ଲଇ ॥

× × ×

ଶୁଣି ବସନ୍ତେଙ୍କ ଅଇଲ୍ଲ । ପ୍ରବମା ଓଲଗି ସୁତଲା ॥

× × ×

ଯେତକା ଅବଗୁଣ ତାହାର । କେବେହେଁ ନ ଛୁଅଂଇ ନାଶ ॥

× × ×

ଦୁହେଁ ପ୍ରଳମ୍ବ ହୋଇଲେକ ଯାଇଂ । ଅସନ ଦେଇ ସମ୍ଭାଷ୍ୟେ କହ୍ନେ ॥

× × ×

କଟେକ ମୁରଟ୍ଟ କସଇଲେ ରଏ । ଆପଣେ ଅସ୍ତ୍ରାନେ ବଲେଙ୍କ ଭଜନ୍ତେ ॥

× × ×

ତେଣ୍ଟକାରେ ଜୀବନ୍ତ ଜୀବନ୍ତା ଧଇନ୍ତି । ଅବଧାନ ଦାନ ଦେଇ ବଚନ କରନ୍ତି ॥

× × ×

କ୍ଷତ୍ର ସଖି ଶଇଡ଼ ମେଲିଆଣ ଖେଡ ଉଙ୍ଗେ ବଡ଼ ଖୋଭ ।
ପଖାଳ ଭାତେ ଶୋଷ ନ ଭାଗଇ ଆଜ ବଡ଼ ପିବାସ ॥

× × ×

ମାହାଦେଇ ଅପରୁଡ଼ ହୋଇଲେ । ଝଡ଼ା ମୁଦୁସୁଲି ରଇ ବୋଇଲେ ॥

× × ×

ଉଠ ଆପଣେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ମାଣ୍ଡ଼ମାଂ । ମୁଖୁଂ ପିନ୍ଧୁଂଆ ଦୋପଟୀ କାଢ଼ିମା” ॥ *

---

* କଳ୍ପଲତା ସମ୍ପାଦକ—ଶ୍ରୀ କେଦାର ନାଥ ମହାପାତ୍ର

ଧ୍ୱନିରୁ ପ୍ରଚଳିତ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଭାବଧାରା ଓ ଶୈଳୀର ଅବଲମ୍ବନରେ 'କଳ୍ପଲତା' କାବ୍ୟଟି ଲେଖା ଯାଇଥିଲେ ହେଁ, ଏଥିରେ ନାୟିକାର ନଖ ଶିଖ ଯୌବନ ବର୍ଣ୍ଣନା, ସୁରତ କାଳୀନ ଆଲିଙ୍ଗନ ଚୁମ୍ବନାଦି ତଥାକଥିତ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ଅବତାରଣା କରାଯାଇ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀହର୍ଷଙ୍କ ନୈଷଧୀୟ କାବ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହଂସ ସହଯୋଗରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ମିଳନର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା ପରି, ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ କଳ୍ପଲତା ଓ ଅମରଶିଖରର ମିଳନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି। ଅବଶ୍ୟ କବି ଅର୍ଜୁନ ଦାସ ସ୍ୱ କାବ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁକୁ ଆଦର୍ଶ ତଥା ରୋଚକ କରିବା ଲାଗି, ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ, ଅତିମାନବୀୟ ତଥା ଅତିଶୟୋକ୍ତି ମୂଳକ ଘଟଣାବଳୀରେ କାବ୍ୟଟିକୁ ଅତିରଞ୍ଜିତ କରିଛନ୍ତି। ଯାହାହେଉ, କବି ଅର୍ଜୁନ ଦାସ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟଧାରାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ହୋଇଥିବାରୁ, ତାଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରି ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ ବହୁ କବି ଅଗ୍ରସର ହୋଇଛନ୍ତି।

କବି ନରସିଂହ ସେଣ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦୌ ଅପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି। ବିଶେଷତଃ ସେ ଜଣେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପଣ୍ଡିତ ବଂଶରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ଗଜପତି ରାଜାମାନଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ବଂଶର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା। ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ତପନ ସେଣ ଓ ପିତାମହଙ୍କ ନାମ ଉମାପତି ସେଣ। ଉଭୟ ପିତା ଓ ପିତାମହ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଥିଲେ; ବିଶେଷତଃ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଦ୍ୟାରେ ପ୍ରବୀଣ ଥିଲେ। କବି ନରସିଂହ ସେଣଙ୍କ ପୁତ୍ର ବିଶ୍ୱନାଥ ସେଣ ମଧ୍ୟ 'ପଥ୍ୟାପଥ୍ୟ ବିନିଶ୍ଚୟ' ଓ 'ଚିକିତ୍ସାର୍ଣ୍ଣବ' ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରି ଉତ୍କଳୀୟ ସୁଧୀ ସମାଜରେ ଜଣେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଚିକିତ୍ସକ ରୂପେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ।

ନରସିଂହ ସେଣଙ୍କ ରଚିତ 'ପରିମଳା' କାବ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଜଗତରେ ଏକ ଅଭିନବ ଗ୍ରନ୍ଥ। କବି କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟଟିକୁ ବହୁ ଅତିମାନବୀୟ ଘଟଣାବଳୀରେ ସୁସଜ୍ଜିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଦିରସର ଉଦ୍‌ବେଳିତ ଉତ୍ସରେ ରସାଣିତ କରିଛନ୍ତି। କାବ୍ୟର ବିଷୟବସ୍ତୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା।

"ଧର୍ମବର୍ଦ୍ଧ ନଗରୀର ରାଜା ବିକ୍ରମ କେଶରୀଙ୍କ ରାଣୀ ସୁଶୀଳା ମହାଦେଈଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ମକରକେତୁ ଜାତ ହୋଇ, ବାଲ୍ୟ କୈଶୋର ପରେ ଯୌବନରେ ପଦାର୍ପଣ କରନ୍ତେ, କାଞ୍ଚି ନଗର ଅଧିପତି ବୀରଭଦ୍ରଙ୍କ ପଦ୍ମାସୁନ୍ଦରୀ ପଞ୍ଚଦଶ ବର୍ଷୀୟା କନ୍ୟା ପରିମଳା ସହିତ ତାଙ୍କର ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବାର ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେଲା।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ନବ-ଯୌବନା ପରିମଳାଙ୍କ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ଲଭ କାମନାରେ ଗନ୍ଧର୍ବ ଚିତ୍ରରଥ କନ୍ୟାନ୍ତଃପୁରର ଦାସୀ ପରିଚାରିକାମାନଙ୍କୁ ମୋହିତ କରାଇ ପରିମଳାକୁ ଉଠାଇ,ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି,ତା' ସହିତ ସୁରତ କେଳୀରେ ମଜ୍ଜିଗଲା । ତା'ପରେ ପ୍ରତିଦିନ ସେହିପରି ଭାବରେ ପରିମଳା ଚିତ୍ରରଥର ରଥରେ ଆରୋହଣ କରି ସ୍ୱର୍ଗପୁରରେ କାମକ୍ରୀଡ଼ା କରିବା ଲାଗି ଗମନ କରେ ଏବଂ ରାତ୍ର ପାହିବା ପୂର୍ବରୁ ଫେରି ଆସେ । ଯା' ମଧ୍ୟରେ ଚିତ୍ରରଥର ଅନୁରୋଧରେ, ସ୍ୱର୍ଗବାର୍ତ୍ତା ନ ଜଣାଇଲେ ତା'ର ବିବାହିତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗ ଛୁଆଁଇ ନ ଦେବା ଲାଗି ପରିମଳା ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା ଏବଂ ତଦନୁଯାୟୀ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ପରିମଳା ନିଜ ସଖୀ ଦ୍ୱାରା ତା'ର ମନୋଭାବ ଭାବି ସ୍ୱାମୀ ଆଗରେ ଜଣାଇ ଦେଲା ।

ବିବାହ ପରେ ଉଭୟେ ପୃଥକ୍ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇ ଅସହ୍ୟ ବିରହତାପ ଭୋଗ କଲେ ଏବଂ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ନାମକ କୌଣସି ଏକ ଯୋଗୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ମକର-କେତୁ ଭ୍ରମର ରୂପରେ ଚିତ୍ରରଥର ରଥରେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗମନ କରି; ସେଠାରୁ ପାରିଜାତ ଆଣି ପ୍ରାଣପ୍ରିୟାକୁ ଦେଖାଇ, ତା'ର ଅଙ୍ଗସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ଅଧିକାର ଲାଭ କଲା । ସୁନ୍ଦର ଗୁଣବାନ୍ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସ୍ନେହ ପାଇ ପରିମଳା ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲିଗଲା ।

ଶାପ ବିମୋଚନ ପରେ ତିଲୋତ୍ତମା (ପରିମଳାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ନାମ) ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦୂତ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲାବେଳେ, ମକରକେତୁକୁ ଲିଖିତ ସୂଚନା ଦେଇଗଲା । ସେହି ଅନୁସାରେ କୁମାର ମଳୟ ଶୈଳକୁ ଯାଇ, ସେଠାରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣପ୍ରିୟାର ପରୋକ୍ଷ ସଙ୍କେତରେ ଦଶମାସ ପରେ ସ୍ୱର୍ଗଧାମରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ, ତିଲୋତ୍ତମା ସହିତ ମିଳିତ ହେଲା । ଚିତ୍ରରଥ ଯା' ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଦେହ କରି ଦିନେ ମାୟା ରୂପରେ ମକର-କେତୁକୁ ଅପହରଣ କରି ନେଇ, ସମୁଦ୍ରରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା ଏବଂ ରତ୍ନାକର ନାମକ ଜଣେ ବୋଇତାଳ ତା'ର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା କରି ଦ୍ୱୀପକୁ ଘେନିଗଲା ।

ତତ୍ପରେ କୁମାର ଅନେକ ଦିନଧରି ତପସ୍ୟା କଲେ,ପରିଶେଷରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ପୁଣି ଉଭୟ କୁମାର ମକରକେତୁ ଓ ପରିମଳାର ମିଳନ ହେଲା ଏବଂ ସେମାନେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ଫେରିଆସି ନିଜ ପିତାମାତାଙ୍କ ଗହଣରେ କାଳଯାପନ କଲେ ।

କବି ନରସିଂହ ସେଣ ପରିମଳା କାବ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଶୈଳୀର ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ କବି ଜୟଦେବ ଓ କବିଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ

ଢ଼ିବାକର ମିଶ୍ର (ଅଭିନବ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ପ୍ରଣେତା)ଙ୍କ ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାନ୍ଦର ନାମକରଣ କରିଛନ୍ତି ।

କବିଙ୍କ ସମୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟିକ ଗୋଷ୍ଠିରେ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦର ଅନୁସନ୍ଧାନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ପରିମଳା କାବ୍ୟରେ — "ପ୍ରିତ୍ତ, ପାଦାନ୍ତ, ଆଞ୍ଜୋବନ, ପର୍ଯ୍ୟାସ, ଅପଛର, ଧର୍ତ୍ତର୍ଣ୍ଣି, ଉପାମ, ଚାମ୍ବୋଳ, ଭେବଳ, ସିଙ୍ଘାଣୀ, ଛତ୍ରମ, ସବୃନ୍ତ, କେହୁସି, ଡେହେଙ୍ଗ୍ରେକ, ଧଉନ୍ତ, ଅହନ୍ତାପ୍ୟେ, ସମ୍ପୋଡ଼େ, କାମକଇ, ପଦପଞ୍ଚ ପାପ୍ୟେ ଆଦି ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗର ଅଭାବ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ପରିମଳା କାବ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ସମାଜର ପାଞ୍ଚପର୍ବ, ଆଚାର ବିଚାର, ପୂଜା ପାର୍ବଣ ଆଦି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଆ ଘରର ବିଭାଘର ଉତ୍ସବର ମଙ୍ଗଳା, ବାଟ ବରଣ, ପଞ୍ଚୁଗ୍ରାସୀ, ଲାଜାହୋମ ଆଦି ବହୁ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ମାଙ୍ଗଳିକ କୃତ୍ୟର ସଜୀବ ବର୍ଣ୍ଣନା ପରିମଳା କାବ୍ୟରୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ମିଳିଥାଏ ।

ମୁନି ଋଷିଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ କାବ୍ୟର ନାୟକ ନାୟିକାକୁ ଲାଭ କରିବାରେ ସଫଳ ହେଉଥିବାର ଘଟଣା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟତଃ ଅତିମାନବୀୟ ଘଟଣାବଳୀର ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଲୌକିକ ଅପ୍ରା-ସଙ୍ଗିକତାକୁ ଏଡ଼ାଇ କାବ୍ୟିକ ଚରିତ୍ର ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରୂପରେଖର ପରିବେଷଣ ଲାଗି, କବି-ମାନେ କାବ୍ୟରେ ମୁନିଋଷିଙ୍କ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥା'ନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ୯ମ ୧୦ମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୬ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ ତାନ୍ତ୍ରିକମାନଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ରହିଥିବାରୁ, କବିମାନଙ୍କ କାବ୍ୟରେ ତା'ର ଠିକ ପ୍ରତିଫଳନ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ତେଣୁ ଅର୍ଜୁନ ଦାସଙ୍କ 'କଳ୍ପଲତା' କାବ୍ୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ରଚିତ କାବ୍ୟ 'ସୁରହମାଳା' (ଡଗିରଆ ଅଞ୍ଚଳର କବି ନଟବରଙ୍କ ଲିଖିତ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାଂଶ କାବ୍ୟର କବିମାନେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ, ଯୋଗାନନ୍ଦ, ଜଙ୍ଗମ, ସର୍ବେଶ୍ୱର ଯୋଗୀ, ଅଗ୍ନିଋଷି ଆଦି ବହୁ ଅଭିଚାରକର୍ମୀ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଯୋଗୀମାନଙ୍କ ସମାବେଶ କରାଇ, ଘଟଣାବଳୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଲୌକିକତାର ସମର୍ଥନ କରି କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ଅନୁସାରେ 'ପରିମଳା' କାବ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବଳରେ

ନାୟକ ମକରକେତୁର ଭ୍ରମର ରୂପ ଧାରଣ କରି ସ୍ୱର୍ଗ ଗମନ ଏବଂ ଅଗ୍ନିଋଷିଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରପୂତ ପାଦୁକା ବଳରେ ପୁନଃ ସ୍ୱର୍ଗ ଗମନ ଆଦର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । କବି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଦାସ ଓ ନରସିଂହ ସେଣ ଉକ୍ତ ମାର୍ଗର ଅନୁସରଣ କରିବା ଫଳରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କବିମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କାବ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ତାନ୍ତ୍ରିକସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଅପ୍‌ସରା ଓ ଗନ୍ଧର୍ବମାନେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଅଭିଶାପ ପାଇ ରାଜକୁମାର ଓ ରାଜକୁମାରୀ ରୂପେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟ-ଲୋକରେ ପତିପତ୍ନୀ ବା ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ରୂପରେ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ଅଭିଳଷିତ କାମନାର ଚରିତାର୍ଥ କରିଛନ୍ତି । କବି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଦାସ ବସନ୍ତକ ଗନ୍ଧର୍ବ ଓ ଅପ୍‌ସରା ସୁରେଖାର ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ କରି 'କଳ୍ପଲତା' କାବ୍ୟର ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ବେଳେ; ନରସିଂହ ଶେଣ କେବଳ ଅପ୍‌ସରା ତିଳୋତ୍ତମାକୁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରାଇ ମାନବୀୟ ସୁଖ ଭୋଗର କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ କଳ୍ପଲତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ସୁଖଭୋଗ ପରେ ସୁରେଖା ଓ ବସନ୍ତକର ସ୍ୱର୍ଗ ଗମନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ ନ ଥିଲେ ହେଁ, 'ପରିମଳା'ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ନାୟିକା ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍‌ସରା ତିଳୋତ୍ତମା ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ଚିତ୍ରରଥ ଗନ୍ଧର୍ବ ସହିତ କାମକ୍ରୀଡ଼ା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଗମନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଶାପ ବିମୋଚନର ଅବଧି ପରେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ଗମନ କରିଥିଲେ ହେଁ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ଭୋଗ ବିଳାସ ପ୍ରତି ତା'ର ମମତା ତୁଟି ନ ଥିଲା । ତାହାରି ଫଳରେ, ସେ ନାନା ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ପୁଣି ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ଫେରି ଆସିଛି ।

କବି ନରସିଂହ ଶେଣ 'ପରିମଳା' କାବ୍ୟର କଥବସ୍ତୁଟିକୁ 'କଳ୍ପଲତା'ର କଥାବସ୍ତୁ ପରି ସରଳ ନ କରି; ଅନେକ ଅତିମାନବୀୟ ଘଟଣାବଳୀର ମାଧ୍ୟମରେ ଜଟିଳରୁ ଜଟିଳତର ଶୈଳୀରେ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସେ ପ୍ରକାର କଳ୍ପନା ପାଠକ ମନରେ କୌତୂହଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ ହେଁ, ସଚେତନ ପାଠକ ମହଲରେ କବିଙ୍କ ଅଲୌକିକ ପ୍ରତିଭା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସନ୍ଦେହ ଜାତ କରାଏ ।

ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର କେତେକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ :—

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଆରମ୍ଭରେ କବିମାନେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ନିଜନିଜର ଇଷ୍ଟଦେବତାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି କେତେପଦ ରଚନା କରି-

ଥା'ନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରାମ, କୃଷ୍ଣ, ନୃସିଂହ, ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଦେବ, ଗଣେଶ ଆଦି ଦେବ ତଥା ସରସ୍ୱତୀ, କମଳା, ତାରା, ଭଗବତୀ, ବିରଜା, ମଙ୍ଗଳା ଆଦି ଦେବୀଙ୍କ ସ୍ତୁତି କାବ୍ୟର ମଙ୍ଗଳାଚରଣରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥାଏ । ତତ୍ପରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ଜନ୍ମ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସାଧାରଣତଃ ନାୟକ ନାୟିକାମାନଙ୍କୁ ରାଜକୁମାର ଓ ରାଜକୁମାରୀ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କବି-ମାନଙ୍କର ଏକ ମତରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ' ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଉପବାଦ ରହିଛି । ଅନ୍ୟଥା ସବୁ କାବ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜକୁମାର କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଅବଶ୍ୟ ରାଜା ନାୟକ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ) ରାଜକୁମାରୀ ଭାବରେ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଇଛି । ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ପିତାମାତା, ରାଜ୍ୟ ଓ ନଗର ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାବ୍ୟରେ ରହିଛି ।

"ଶୁଣହେ ସୁଜନେ ରସ କର୍ଣ୍ଣ ମନ ଲୋଭ ।
ରତ୍ନାକର ମଧ୍ୟରେ ସିଂହଳ ଦ୍ୱୀପ ଶୋଭ ।
କହିବାର ନୋହେ ସେ କଟକ ଛଟକକୁ ।
ରତନ ଝଟକ ହସେ ଆନ କଟକକୁ" । ଇତ୍ୟାଦି

(ଲାବଣ୍ୟବତୀ)

× × ×

ପ୍ରବେଶରେ ହଂସବର ଦେଖିଲା ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାକାର
ସ୍ଫଟିକ ନିର୍ମିତ ପୁରମାନ ଅଶେଷ
ବିସ୍ତାରଇ ସେ ନଗର ଅବନୀ ପାଇ ଶୃଙ୍ଗାର
କରୁଅଛି ବା ରୁଚିର ହାସ ପ୍ରକାଶ
ପୁଣି ବୋଲେ ହେବ ଏସନ,
କଇଳାସ ଗିରି ଏହୁ ଶିବ ନିଧାନ ॥

ସର୍ବ୍ବ ସଉଧ ସଦନ- ମାନଙ୍କୁ ଇନ୍ଦୁ ସମାନ
ମଣିଲା ହଂସ ରତନ ଅତି ଉଚ୍ଚରୁ
ସୁଧା ଲେପରେ ନିର୍ମିତ ଚିତ୍ର ମୃଗରେ ଅଙ୍କିତ
ଆହ୍ଲାଦ କରେ ଚିତ୍ତ କିରଣ ଭରୁଁ ;

ଦ୍ୱିଜ ମନ ଆନନ୍ଦ ଧରେ,
ବରବ୍ରଣୀ ନାରୀ ମନ ମଥନ କରେ”। ଇତ୍ୟାଦି

(ରସ ଲହରୀ)

× × ×

ଚମ୍ପା ସେ ଋସାପୋଷା ଶିରେ ବନ୍ଧି
ଶିବ ଡମ୍ବରେ ଗୁନ୍ଥରେ ସ୍ନେହି।
ଜନ ମନୋହର ସୁବାସ ଅଛି
ଭ୍ରମର ଅବଲମ୍ବ ନାହିଁ କଚ୍ଛି।
ଦେଖିବାର ଯାହା ରୁଚିର ରୁଚି
ଶଙ୍କା ଲଭି ଲଙ୍କା ଅଳକା କାନ୍ତି।

(କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦରୀ)

ନଗର ବର୍ଣ୍ଣନା ପରି କାଳ୍ପନିକ ଭାବଂଗୁଣ୍ଠନରେ ନାୟିକାର ଯୌବନ ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରେ। ପ୍ରାୟ ସବୁ କାବ୍ୟରେ ନାୟିକାର ଆପାଦମସ୍ତକ ଅଙ୍ଗଶୋଭା ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କବିମାନେ ଶତମୁଖ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ କଳ୍ପନାରେ ନାୟିକାର କେଶରାଶିକୁ ଭ୍ରମର ପଙ୍‌କ୍ତି, କୃଷ୍ଣ-ମେଘମାଳା; ମୁଖକୁ ପଦ୍ମ, ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ଓ ମଦନ ଦର୍ପଣ; ଭ୍ରୂଲତାକୁ କାମଧନୁ; ଡାଳିମ୍ବ ବୀଜ ସଦୃଶ ଦନ୍ତପନ୍ତି, ତିଳକୁସୁମ ତୁଲ୍ୟ ନାସା, ଅଧର ବିମ୍ବଫଳ ଓ କଦମ୍ବ ପୁଷ୍ପ (ଅଧର ସୁଫଳ କଦମ୍ବର ଫୁଲ) ସଦୃଶ; କଞ୍ଜ, ଖଞ୍ଜନ, ଶଫରୀ ତଥା ହରିଣର ଅକ୍ଷି ଯୁଗଳ ପରି ଚକ୍ଷୁ; କମ୍ବୁତୁଲ୍ୟ ଗ୍ରୀବା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କୁମ୍ଭ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଗିରି, ମନ୍ଦରଗିରି, ଅମୃତରସ ପୂରିତ ହେମ ଘଟ ଓ ମଦନ ଭଣ୍ଡାର ସଦୃଶ କୁଚଯୁଗଳ, ମଦନ ନିଶ୍ରେଣୀ ତୁଲ୍ୟ ତ୍ରିବଳୀ, ସିଂହକଟି, କାମଦେବର ବେଦିକା ତୁଲ୍ୟ ଜଘନ, ମୃଣାଳନାଳ ତୁଲ୍ୟ ବାହୁ, କୋମଳ ପଲ୍ଲବ, ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ତୁଲ୍ୟ ପାଣି ଯୁଗଳ, ଅଙ୍ଗୁଳି ଚମ୍ପାକଳିକା, ସୁରଙ୍ଗ ଜଳରୁହ ଜିଣା ଗୁରୁ ଚରଣ, ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ସଦୃଶ ନଖ, କରୀବର ଗତି ଜିଣା ଗତି ତଥା କନକ କେତକୀ ଜିଣା କାନ୍ତି ଆଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା ସ୍ଥାନ ପାଇଥାଏ। ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଅତିଶୟୋକ୍ତି ସାଧାରଣ ପାଠକ ମନରେ ବିରକ୍ତିକର ହୋଇଥାଏ। ନଖ-

ଶିଖ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କେବଳ କବି-ସମାଜ ପରିତୃପ୍ତ ନ ହୋଇ ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ନାୟିକାର ଗୁପ୍ତାଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

ନାୟିକାର ବେଶ ବର୍ଣ୍ଣନା ମଧ୍ୟ କାଳୁନିକ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ୟତମ ବିଶେଷତ୍ୱ । ଓଡ଼ିଆ କବିମାନେ ସିଂହଳ, କର୍ଣ୍ଣାଟ, ପାଣ୍ଡ୍ୟ, ଗୌଳ, କାଶ୍ମୀର ଆଦି ଦେଶର ନାୟିମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶୀ ବେଶଭୂଷାରେ ସଜାଇ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍ଭାସିତ କରିଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ କେତୋଟି ବେଶ ବର୍ଣ୍ଣନା ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

"ସୁନାୟି ମାନେ ଝିଲମିଲି ମାଳୀ ।
ବେନି ପାଶେ କଲେ ଉତ୍ତଂସ ଝଳ ।
ଚନ୍ଦ୍ରଚୁମ୍ବା ଚହିଁ, କାହା ମାନସ ହରି ନେଉନାହିଁ ।
(କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ)

ନିତମ୍ବେ କ୍ଷୀନ ବସନ କୁଚରେ ହାର ମଣ୍ଡନ
ତନୁ ଲେପ କଲେ ଶ୍ରୀଖଣ୍ଡରେ
ଅଗୁରୁ ଧୂପ ସୁବାସ ସୁଲଳିତ କେଶ ପାଶ
ଲକ୍ଷାରସ ରଞ୍ଜିଲେ ପାଦରେ ସେ,
ନାୟି ଗଣେ,
ହଂସକ ରଞ୍ଜିଲେ ତହିଁ ପରେ,
ହଂସ ରୁଚି ସମ ନାଦ ଶୁଣନ୍ତେ ଶ୍ରୁତି ଆନନ୍ଦ
ହେଲେ ଯୁବାଜନ ଜ୍ଞାନ ହରେ ସେ ।
(ଅନଙ୍ଗ ରେଖା)

କଣ୍ଠେ ତାଟଙ୍କ ଝଲକା ମଲ୍ଲୀକଢ଼ୀ ଫୁଲ
ବାଳୀକ ବାଳୀଗୁଣା ଯେ ଦେଲେ ବହୁମୁଲ୍ୟ ।
ନାସାରେ ଖଞ୍ଜିଲେ ଦଣ୍ଡି ନଥ ହୀରା ଗୁଣା
ଗୁଣ୍ଠିଲ ମାହେ ତପୀଙ୍କ ନାଶୁଛି ଧୀଷଣା ।
× × ×

ପାହୁଡ଼ ନୂପୁର ବଳା ଝୁଣ୍ଟିଆ ଆବଳୀ
ଦେଖି ପଦେ ପରିହାସ କଲ୍ଲ କେଉଁ ବାଳୀ ।

(କନକଲତା)

କଣ୍ଠେ ବିଅନ୍ତେ ମୋତି ଗୃପସରି ।
ରହିଲେ ଉପମାଏ ଅପସରି ॥
କି କମ୍ବୁ ଜିଣିଲ୍ଲ ଯଶ ପ୍ରକାଶ ।
ମତ୍ତ କପୋତ କି କରୁଛି ହାସ ସେ ॥
ମୋତିମାଳୀ କାଚମାଳୀ ଯେ,
ଆଜ ମାଳୀ ଆଳ କେତେକ କହିବା ଯେତେକ ମଣ୍ଡିଲେ ଆଳୀ ଯେ ॥

× × ×

ବାଉଟି-ସାର ଘିବ ଦେଲେ ତହିଁ । ଙ୍କାମ ତାଡନକ ତାଡ଼କ ବହି ॥
ଅଙ୍ଗୁଳି ଠାରେ ମଣିବନ୍ଧ ପଛେ । ଅଙ୍ଗୁଳି ମଣ୍ଡିଲେ ଅଙ୍ଗୁରୀ ସ୍ୱଚ୍ଛେ ସେ ॥
ଦେଲେ ମରକତ ଚୂଡ଼ି ଯେ,
ସଖୀମାନେ ଦାମ ଭ୍ରମରେ ଭ୍ରମରେ ଭ୍ରମରେ କି ଅବା ଜଡ଼ି ଯେ ॥

(ଲାବଣ୍ୟବତୀ)

ନାୟିକାର ନବ-ଯୌବନ ଉଦୟ ହେବାମାତ୍ରେ ତା'ର ମନରେ କାମ ବିକାର ଜାତ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସେ ସଖୀମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ରହି କାଳ କାଟିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ଏବଂ କେବେକେବେ ସହଚରୀ ପରିବେଷ୍ଟିତା ହୋଇ ପ୍ରମୋଦ ଉଦ୍ୟାନ ଭ୍ରମଣରେ ବିଚରଣ କରି କାଳ ବିତାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କାଲ୍ଯନିକ କାବ୍ୟର କବିମାନେ ପ୍ରମୋଦ କାନନର ଦୃଶ୍ୟାବଳୀ, ପତ୍ର, ପୁଷ୍ପ, ଫଳ, ବୃକ୍ଷ, ଶାଖା ଆଦି ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟାବଳୀ ଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱାରୋପ କରି ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ବିଷୟକୁ ଆହୁରି ରମଣୀୟ କରିବାରେ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ମନରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ଜାତ ହେବା ମୂଳରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାବ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉପାଦାନର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି ।

କେତେକ କାବ୍ୟରେ ବୈତାଳିକ, ନାୟିକା ଆଗରେ ନାୟକର ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ବେଳେ, ଅନ୍ୟ କେତେକ କାବ୍ୟରେ ଶୁକ ହଂସ ପିକ ଆଦି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରସ୍ପରର ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ପରେ ମିଳନର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସୂତ୍ର ସ୍ୱରୂପ ପତ୍ର ପ୍ରେରଣକୁ କବିମାନେ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ମାର୍ଗର ଅନୁସରଣ କରି ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ହୃଦୟରେ କବିମାନେ ପ୍ରଣୟର ଅଙ୍କୁରା-ରୋପଣ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେତେକ କବି ସ୍ୱପ୍ନ ଦର୍ଶନର ଅବତାରଣା କରି ନାୟିକା ପ୍ରାଣରେ ନାୟକ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ଜାତ କରାଇବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏ ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାଧାରା ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବତଃ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟରୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦର୍ଶନରେ ନାୟକ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ଜାତ ହେବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ବୋଧହୁଏ ସର୍ବପ୍ରଥମେ କବି ଶଙ୍କର ଦାସ ସ୍ୱ ପ୍ରଣୀତ 'ଊଷାଭିଳାଷ' କାବ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । 'ଊଷାଭିଳାଷ'ର ପଞ୍ଚମ ଛାନ୍ଦରେ ଊଷା ଦ୍ୱାରକାର କାମ ନନ୍ଦନ କାନ୍ତ ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖି ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରି ବିକଳ ଭାବରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଛି—

"ପଲଙ୍କ ତେଜିଣ ଉଠିଲି ସୁମୁଖୀ ସପନ ସଙ୍କେତ ପାଇଣ,
ଆହା ପ୍ରାଣନାଥ କେଣେ ଗଲୁ ବୋଲି ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରେ କରେ କାରୁଣ୍ୟ ।
ଦଇବ, ଦେଖାଇ ନିଧି ହରି ନେଲୁ ।
ଶିଶୁ କୁମାରୀ ମୁଁ କିଛି ନ ଜାଣଇ କମ୍ପାଇ ମୋତେ ଏହା କଲୁ ।"

(ଶିଶୁଶଙ୍କର ଦାସଙ୍କ ଊଷାଭିଳାଷ)

ଏହି ଭାବଧାରାର ଅନୁକରଣରେ କବିସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ତାଙ୍କ 'ଲାବଣ୍ୟବତୀ' କାବ୍ୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦର୍ଶନର ଆଲେଖ୍ୟ ଚିତ୍ରଣ କରାଇ ନାୟିକା ଲାବଣ୍ୟ-ବତୀକୁ ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ କରାଇଛନ୍ତି —

"ଚେତି ଚତୁରୀ ଚିହ୍ନିଲା ନଶିନାଶେ ପାଶେ ନାହିଁ ହବ୍ୟତରୁଣ ।
ମାରି ହୃଦେ ହାତ ନାଥ ନାଥ ବୋଲି ଅତିଉଚେ କଲା କାରୁଣ୍ୟ ।
ଖୋଜେ ଅଧୀରେ,

ଚେତନା ହତ ସେ କ୍ଷଣରେ,
ଶେଯ ଲେଉଟାଇ କବରୀ ଫିଟାଇ କର ଭରି କୁଚ ସନ୍ଧିରେ ।
ପୁଣି ବୋଲଇ ହେ ଜାଣି ମୁଁ ନ ଥିଲି ଦଇବ ତୁ ଏଡ଼େ ଦାରୁଣ ।
କ୍ଷୁଧାତୁରକୁ ସୁଧାତୁର ଭୋଜନ ପରଷିଲୁ କେଉଁ କାରଣ ?
ଭୁଞ୍ଜି ବସିବା,
ବେଳେ କୁଳିଶ ବୃଷ୍ଟି କଲୁ ।
ଯେବେ କଲୁ ତେବେ ପରାଣ ନ ନେଲୁ ଏଡ଼େ ବ୍ୟାକୁଳ କମ୍ପା ଦେଲୁ''!

(ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟବତୀ)

ଏହାର ଅନୁକରଣରେ କବିସମ୍ରାଟ୍ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟ ଘନ ଭଞ୍ଜ ସ୍ୱ ପ୍ରଣୀତ 'ରସନିଧି' କାବ୍ୟରେ ନାୟିକା ରସନିଧିକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦର୍ଶନ କରାଇ ଲେଖିଛନ୍ତି —

"ହେଲା ନିଦ୍ରା ଯହୁଁ ଅନ୍ତରହିତ
ଚାହିଁଲା ପାଶରେ କେହି ନାହିଁ ତ ।
ଭାବଇ ମନେ ଆଜ ଅବହିତ
ମୋ ମନ ମୋହିତ,
କରାଇ ତାହାଙ୍କୁ ନେଲା କାହିଁ ତ !
ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷ ଦେଖିଣ ସ୍ୱପନ
କାମଜିତ ରୂପ ତେଜ ତପନ ।
ପଲଙ୍କେ ବସିଲା ହୋଇ ପ୍ରସନ୍ନ
ଗୃଠୁ ଆଲପନ,
କରି ଛଦନ୍ତେ ଚୁମ୍ବିଲା ଲପନ" ।।

(ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ରସନିଧି ଷଷ୍ଠ-ଛାନ୍ଦ)

ସ୍ୱପ୍ନଦର୍ଶନ ପରି, ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକର ଅବତାରଣା କରି କେତେକ କବି ସ୍ୱ ସ୍ୱ କାବ୍ୟ ନାୟିକାର ପ୍ରାଣରେ ନାୟକ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗର ବୀଜ ବପନ କରାଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟରେ 'ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକ' ପ୍ରସଙ୍ଗ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବତଃ ବାଣପୁର ନରେଶ ରଘୁନାଥ

ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତ 'ଲୀଳାବତୀ' କାବ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଉକ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଶୃଙ୍ଗାର ରସର ପରିପୋଷକ ରୂପେ ଜନସମାଜରେ ଆଦୃତ ହୋଇଥିବାରୁ; ପରବର୍ତ୍ତୀ କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଓ କବି କଳାନାଥ ମହାପାତ୍ର ଙ୍କ ସ୍ୱରଚିତ 'ଲାବଣ୍ୟବତୀ' ଓ 'ଲାବଣ୍ୟନିଧି' କାବ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକର ସମାବେଶ କରାଇ, କାବ୍ୟ ନାୟିକା ମନରେ ନାୟକ ପ୍ରତି ଐକାନ୍ତିକ ଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରାଇଲେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ 'ଲୀଳାବତୀ' 'ଲାବଣ୍ୟବତୀ' ଓ 'ଲାବଣ୍ୟନିଧି' କାବ୍ୟର ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକ ପ୍ରସଙ୍ଗରୁ କିୟଦଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା —

"ନଟ ମୁଖ ଚାହିଁ ନଟୀ ଇଷିତେ ହସିଲା
ଆର କଷାନ୍ତରକୁ ସେ ଚରିତ ରଞ୍ଜିଲା ।
ଲୋମପାଦ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ଚରୁ ଦଶରଥ
ଯଜ୍ଞ ପୁରୁଷ ବାହାର ଚରୁସ୍ଥାଳୀ ହସ୍ତ ।
ସାତଶ ତେପନ ରାଣୀ ଆଣି ଉଭା କଲା
ଦଶରଥ ହାତରେ ପାୟେସ ନେଇ ଦେଲା ।
ରଘୁନାଥ ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘନ
ଚାରି କୁମାର ଜନମ ବାଳଲୀଳା ମାନ ।
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଯଜ୍ଞରକ୍ଷା ତାଡ଼କା ମାରଣ
ବାହୁ ସୁବାହୁ କ୍ଷେପଣ ଅହଲ୍ୟା ତାରଣ ।
ଧନୁଭଗ୍ନ ସୀତାବିଭା ବିନୟାଇ ବିଭା
ବନାଣିକା ବାଟେ ପରଶୁରାମର ପ୍ରତିଭା ।
ଯୁବରାଜ ସମୟେ ବନକୁ ଯିବା ଦେଖି
ସଭାଯାକ ଶୋକେ ଲୁହେ ପୂରାଇଲେ ଆଖି ।

× × ×

ମହାଯୁଦ୍ଧ ସଙ୍କୁଳ ସୁବଳ ତଳେ ରନ୍ଧ୍ର
ନାଗଫାଶ ବନ୍ଧ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଛେଦ କନ୍ଧ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶକତି ଶରେ ପଡ଼ିବା ଦେଖିଲେ
ହାହାକାର ହୋଇ ସଭା ରୋଦନେ ବୁଡ଼ିଲେ ।

ଲଲାଟେ କର ମାରିଲେ ମୂର୍ଚ୍ଛାକେ ପଡ଼ିଲେ
ହନୁମାନ ମହାମେରୁ ଆଣିମା ଦେଖିଲେ ।
ରାବଣ ନାଶନ ରାମ ରାଜ୍ୟେ ଅଭିଷେକ
ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଲଭିଲେ ଆନନ୍ଦ ଅନେକ" ।
(ଲୀଳାବତୀ)

× × ×

ଏଣୁ କାଳେ ଜାଳିକ ବୋଇଲା ନେଇ ବୁଜ
ନେଇ ବୁଜନ୍ତେ ରଚିଲା ସେ ମାୟା ସମାଜ ।
ଗୃହୁଁ ଲୋମୋଦ୍‌ଗମ ଜନେ ଲୋମପାଦ ବୋଲେ
ଜରତା ରତାରେ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ଆସି ହେଲେ ।

× × ×

ଅଭିରାମ ଶ୍ରୀରାମ ଶୁଭରତ ଭରତ
ସଲକ୍ଷଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ହେଲେ ଜାତ ।

× × ×

ସୁବାହୁ ସୁବାହୁ ତଳେ ମାରି ମାରୀଚକୁ
ଆକାଶରେ ଶରେ ଉଡ଼ାଇଲେ ସେ ଯଶକୁ ।
ପଥରେ ପଥରେ ନାରୀ କରି କଲେ ମୋଦ
ଦାସବତ୍ସଳ ଦାସରେ ଧୁଆଇଲେ ପାଦ ।

× × ×

ଖରାୟୁଧେ ବରାୟୁଧ ବଧ ବିଚାରିଲେ ।
ଅମଳାନ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଶରକୁ ପାଇଲେ

× × ×

ହେମ ସାରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗରେ ଲଙ୍କା ଦଣ୍ଡଧାରୀ
ସୀତା ଶୀତାଂଶୁ ମୁଖୀକି ଉଟଜରୁ ହରି ।
× × ×

(ଉଦ୍ଧରଣ)

ମିତ୍ରବଂଶୀ ମିତ୍ରବସି ମିତ୍ର ପୁତ୍ର ସଙ୍ଗେ
ଭେଦ ଶାଳ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଅସ୍ଥିକ ଗୃଳେ ରଙ୍ଗେ ।

× × ×

ଅଧିଷଣ ବଧିଷଣେ ଅଭିଷେକ କରି
ବଙ୍କଦେହୀ ଦଗ୍ଧ ଅନଳରେ ହେମ ପରି ।
ପୁଷ୍ପକରେ ପୁଷ୍କରେ ସବଳେ କଲେ ଗତି
ଯୋଦ୍ଧାବର ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ହୋଇଲେ ନୃପତି ଯେ ।
ଦେଖାଉଁ ଦେଖାଉଁ ରାମାୟଣ ମହୋତ୍ସବ
ଚନ୍ଦ୍ରବଦନାଙ୍କ ଦେଖାଇଲି ଅନ୍ୟଭାବ ଯେ ।
କର୍ଣ୍ଣାଟ ରାଜନନ୍ଦନ ରାମ ଆଗେ ଉଭା
ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଆଗେ ବିଶ୍ୱକେତୁ ଯଥା ଶୋଭା ଯେ ।
କୁମାରୀଙ୍କ ଶୁଭୁଛି ଏମନ୍ତ ଜଣାଉଛି
ଆନ ବରେ ମୋର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ କହୁ ଯେ ।

× × ×

କରୁଣାଲୋଚନେ ରାମ ଅମ୍ବୁବାଣୀ ଭଷି
ଦେଖି ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ସେ କମ୍ବୁଗ୍ରୀ ସୁବାସୀ ଯେ ।"

(ଲାବଣ୍ୟବତୀ)

× × ×

ଶୁଣି ନଟ ଆରମ୍ଭିଲା ମାୟାକୁ ସତ୍ତ୍ୱରେ
ସଭାଲୋକୁଁ ଦର୍ଶିଲା ସେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।

× × ×

ସଦା ରାମ ସଦା ରାମାନୁଜ ରୂପ ଧରି
ସଲକ୍ଷଣ ସଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋଇ ଅବତରି ଯେ ।
କୁଶଳରେ କୋଶଳରେ ଦଶରଥ ଘରେ
ଜନକକୁ ଜନକ କୁଟୀରେ ଶ୍ରାପ୍ୟା କରେ ।

ଦିନ-କର ଦିନକର କୁଳ ଶିରୋମଣି
ତାପସଙ୍କ ତାପ-ସଙ୍କଟକୁ ମନେ ଗୁଣି ।
ମାୟାବୀ ସେ ମାୟା ବିଶେଷେ ଯା ଆରମ୍ଭିଲେ
ବିଶ୍ୱମିତ୍ର ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ନାଶକୁ କଲେ ଯେ ।
ସେ ସଙ୍ଗରେ ସେ ସଙ୍ଗରେ ଜଣିମାର ଦୀକ୍ଷା
ଅସ୍ତ୍ର-ରଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର କଲେ ଶିକ୍ଷା ଯେ ।
ତାଡ଼କାକୁ ତା ଡକାକୁ ଶୁଣି ନାଶ କଲେ
ଜାଗରୂତେ ଯାଗର ତେଜକୁ ପ୍ରକାଶିଲେ ଯେ ।
ସୁବାହୁର ସୁବାହୁର ବନେ ପ୍ରାଣ ନେଲେ
ସେ ପଥ ରସେ ପଥର ନାରୀ ତାରିଗଲେ ଯେ ।

× × ×

ଏତେ ଭଲ ମାୟାରେ ସେ କୁମରକୁ ଆଣି
ଉଭା କରିବାରେ ସେ ଜଣାଏ ଏହି ବାଣୀ ।
ଆହେ ପ୍ରଭୁ ଦୀନଜନ ଗତି ରଘୁପତି
ଗଉତମେ ଦଉ କଲ ଉତ୍ତମ ଯୁବତୀ ।
ତାରାଧୀପ-ମୁଖୀ ତାର ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଦେଲ
ବିଭୀଷଣେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ସମର୍ପଣ କଲ ଯେ ।
ମୋତେ ଏବେ ମାହାପ୍ରଭୁ ହୁଅ ପରସନ
ଦିଆଅ ଲବଣ୍ୟନିଧି ମୁଖ ଦରଶନ ହେ ।
କୁମର ଜଣାଇମାର ଶୁଣିଛୁ ସୁକେଶୀ
ଏହି ସମୟରେ ରାମ ଅସ୍ତୁ ବାଣୀ ଭାଷି ଯେ ।

(ଲବଣ୍ୟନିଧି)

ନାୟକ ନାୟିକାମାନଙ୍କ ମନରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ଜାତ ହେବା ପରେ ମିଳନ ପୂର୍ବରୁ ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ କାମଦଶାର ବିକାର ଉଭୟଙ୍କ ଠାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ସଂସ୍କୃତ କବିମାନେ ନାୟକ ଓ ନାୟିକା ଉଭୟଙ୍କ ଠାରେ

"ଅଭିଳାଷ, ଚିନ୍ତା, ସ୍ମୃତି, ଗୁଣ କଥନ, ଉଦ୍ବେଗ, ପ୍ରଳାପ, ଉନ୍ମାଦ, ବ୍ୟାଧି ଓ ଜଡ଼ତା" ପ୍ରଭୃତି ଦଶଟି କାମଦଶାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ବେଳେ ଓଡ଼ିଆ କବିମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କାବ୍ୟରେ ବିଶେଷତଃ ନାୟିକା ଠାରେ କାମଦଶାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି। ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଳୟାନିଳ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଚନ୍ଦନ, କୋକିଳ ଆଦି ବିରହୀ ବିରହିଣୀଙ୍କୁ ଅଶେଷ ତାପ ଦେଇଥିବାର ଅବତାରଣା କାବ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ। କବିମାନେ ଆଦିରସାତ୍ମକ କାବ୍ୟରେ ଆଲମ୍ବନ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନ ବିଭାବର ପରିବେଷଣ ନିମିତ୍ତ ସେହି ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ଆଗ୍ରହର ସହିତ କାବ୍ୟରେ ପରିବେଶଣ କରିଥାଆନ୍ତି। ଏ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟଜଗତରୁ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟକୁ ଆସିଛି। ସ୍ଥଳ-ବିଶେଷରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା ସଂସ୍କୃତର ଗ୍ରାବଧାରାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ସୁରସିକ ପାଠକ ପ୍ରାଣରେ ଅଭିନବ ପୁଳକ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି।

ତା'ପରେ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହର ପୂର୍ବାଭାସ ସ୍ୱରୂପ ଅନେକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଛି। କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱୟମ୍ବରର ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିଲେମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ କେତେକ କାବ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧର୍ବ ବିବାହର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ କାବ୍ୟରେ ନାୟକର ଅଦ୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ରାଜା ସ୍ୱ କନ୍ୟା (ନାୟିକା)କୁ ତା'ର ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଛନ୍ତି।

ବିବାହ ପରେ ସଖୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବେଶଭୂଷାରେ ଅଳଂକୃତା ହୋଇ ନାୟିକା ମଧୁ ଯାମିନୀର ଉପଭୋଗ ନିମିତ୍ତ ଗମନ ତଥା ସେହି ସମୟରେ ସଖୀମାନଙ୍କ ପରିହାସ ଆଦି ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାବ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଏ। ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଯୁଗରେ ଏ'ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଛାନ୍ଦରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି।

ତତ୍ପରେ ଷଡ଼୍ ଋତୁ ବିହାର, ଉଦ୍ୟାନ ବିହାର, ଜଳକେଳୀ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ରତିକେଳୀର ବର୍ଣ୍ଣନା ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟରେ କବିମାନେ ସନ୍ନିବେଶିତ କରିଥାଆନ୍ତି। ଏହି ଅପୂର୍ବ ମିଳନ ସମୟରେ କେତେକ କାବ୍ୟରେ ବିପ୍ରଲମ୍ଭର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି। କାରଣ, ପୂର୍ବାଚାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମତରେ—

"ନ ବିନା ବିପ୍ରଲମ୍ଭେନ
ଶୃଙ୍ଗାରଃ ପୁଷ୍ଟି ମଶ୍ନୁତେ" ବୋଲି
ବର୍ଣ୍ଣିନା ରହିଛି । ତେଣୁ ଅନେକ କବି ନିଜ କାବ୍ୟକୁ ରସାଣିତ କରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ବିପ୍ରଲମ୍ଭର ବର୍ଣ୍ଣିନା କରିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟ କେତେକ କାବ୍ୟରେ ସେ ଧରଣର ବର୍ଣ୍ଣିନା ପରିଲକ୍ଷିତହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରେ 'ବିପ୍ରଲମ୍ଭ'ର ବର୍ଣ୍ଣିନା କରାଯାଇଥାଏ, ସେଥିରେ ନାୟକ କୌଣସି ଦୁରୁହ ସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରି ନାୟିକା ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ କାବ୍ୟରେ ନାୟକ ନିଶ୍ଚିତ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରୁ ବା ଅଭିଶାପ ଜନିତ ବିଚ୍ଛେଦ ଦଶାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନାୟିକା ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଯେଉଁ କାବ୍ୟମାନଙ୍କରେ ବିପ୍ରଲମ୍ଭର ବର୍ଣ୍ଣିନା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏନାହିଁ; ସେସ-ଗୁଡ଼ିକରେ ନାୟକ ଓ ନାୟିକାଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ବିବାହ ପରେ, କେବଳ କେଳୀ ବର୍ଣ୍ଣିନା କରାଯାଇ କାବ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁ ଶେଷ କରାଯାଇ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣିନା ଶୈଳୀରେ ଆଦୌ ତାରତମ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉ ନ ଥିଲେହେଁ, କାବ୍ୟିକ ଭାଷା ଯୋଜନାରେ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ବ୍ୟବଧାନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ପଞ୍ଚଦଶ ଓ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର କବିମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସରଳ, ସାବଲୀଳ, ସର୍ବଜନ ବୋଧ ତଥା ଏକାର୍ଥବାଚୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ ହେ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ସପ୍ତଦଶ ଓ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତକର କବିମାନେ ପୂର୍ବ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ପନ୍ଥା ଅନୁସରଣ ନ କରି ସମାସବହୁଳ,ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ,ଦ୍ୟର୍ଥବୋଧକ କ୍ଲିଷ୍ଟ ପଦାବଳୀର ସମାବେଶରେ ନିଜର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣ ସାହିତ୍ୟ ରୂପେ ପ୍ରଚଳନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ, କେବଳ ରାଜଦରବାରର ଆଦରଣୀୟ କାବ୍ୟ ରୂପେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ଏ ଧରଣର ପ୍ରୟାସ ମୂଳରେ, କବିମାନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାମୂଳକ ଭାବନା ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲି । ରାଜଦରବାରରେ ଜନୈକ କବିଙ୍କ ରଚିତ କାବ୍ୟଠାରୁ ନିଜ କାବ୍ୟର ମହତ୍ତ୍ୱ ତଥା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦର୍ଶାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେହିଁ କବିମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ତାତ୍‌କାଳୀନ ସମାଜରେ ସର୍ବ-ସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ ଶବ୍ଦ ପରିବର୍ତ୍ତେ, କ୍ଲିଷ୍ଟପଦାବଳୀର ପ୍ରୟୋଗରେ ମନ

ବଳାଇଲେ ଏବଂ ତଥା କଥିତ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ କାବ୍ୟ ପରିବେଷଣରେ ଔ[illegible]କ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି, ଅତିମାତ୍ରାରେ ଯମକ, ଅନୁପ୍ରାସ, ଶ୍ଳେଷ, ବିରୋଧାଭାସାଦି ଦୁର୍ବୋଧ ଅଳଙ୍କାରରେ ଅଳଂକୃତ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ, ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ କବିମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ଆଦିରସର ପରିବେଷଣ କରି ସ୍ୱ ପୃଷ୍ଠପୋଷକମାନଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବାରେ ପ୍ରୟାସୀ ହେଲେ ।

ଏହାର କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ଅଶୋକଙ୍କ କଳିଙ୍ଗ ବିଜୟ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ଗଜପତି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ ଅଠର ଶହ ବର୍ଷକାଳ ଏ ଜାତି ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟାପୃତ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଜାତୀୟ ଗୌରବର ସୁରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଏ ଦେଶର ରାଜନ୍ୟବୃନ୍ଦ ବହୁ ପ୍ରୟାସ କରି ପଦକ୍ଷେପରେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଗଜପତିଙ୍କ ପରେ ଏ ଦେଶରୁ ଗୌରବର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତମିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତେ, ବୈଦେଶିକ ଶକ୍ତି ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଏ ଦେଶର ରାଜନ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ କୌଣସିମତେ ଆତ୍ମରକ୍ଷାର ଉପାୟ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲେ । ସେହି ସୁଯୋଗରେ ସେମାନେ ମୋଗଲ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦେଶରକ୍ଷାର ଦାୟିତ୍ୱ ଛାଡ଼ିଦେଇ, ନିଜେ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ସୁଖନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ଭୋଗବିଳାସର କାମନାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମରେ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ସହିତ ଶତ୍ରୁତାରେ ଲିପ୍ତ ରହି କାଳଯାପନ କଲେ । ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ମାନଙ୍କର ଏପରି ନିଷ୍କ୍ରିୟତା ଓ ବିଳାସପ୍ରିୟତା ଦେଖି ଦରବାରୀ କବିମାନେ ନିଜ ନିଜର ଲେଖନ ଶୈଳୀ ତଥା ଭାବଧାରାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ରାଜାମାନଙ୍କୁ ସୁହାଇଲା ପରି, ଅତିମାତ୍ରାରେ ଆଦିରସର ପରିବେଶଣରେ କାବ୍ୟ କବିତାମାନ ପ୍ରଣୟନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଲେ । ନାୟିକାର ନଖଶିଖ ଯୌବନ ବର୍ଣ୍ଣନା ତଥା ଅତିରଞ୍ଜିତ କେଳିକଳା କୁତୂହଳ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କାବ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଅଭିନବ ସଜ୍ଜାରେ ଏପରି ସଜ୍ଜିତ ଭାବରେ କରିଦେଲେ ଯେ, ତାହା ପୃଷ୍ଠପୋଷକଙ୍କ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ଜୀବନ ତଥା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଉଦ୍ଦୀପିତ କାମବହ୍ନିକୁ ଆହୁରି ପ୍ରଖର କରାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହେଲା । ସେହି ଯୁଗରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଠାରୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଶେଷସୁଦ୍ଧା; ଏପରିକି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କବିତା ସେହି ଭାବଧାରାରେ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ମିଶିଗଲା ।

କାବ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଆଦିରସର ବାହୁଲ୍ୟ କେବଳ ଯେ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗୀଭୂତ ହୋଇଥିଲା; ତା'ନୁହେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଦଶା, ସେହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗରେ ପ୍ରାୟ ଏକାଧରଣର ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ରସବିଳାସର ଚମତ୍କାରିତା ଦେଖାଇ 'କଳ୍ପଲତା'ର ପ୍ରଣେତା ଅର୍ଜୁନ ଦାସ ଓ 'ପରିମଳା'ର ରଚୟିତା ନରସିଂହ ସେଣଙ୍କ ପରେ; ବନମାଳୀ ଦାସ୍ 'ଗୁପ୍ତଇଚ୍ଛାବତୀ'[୧] ପ୍ରତାପ ରାୟଙ୍କ ଶଶୀସେଣା;ବିଷ୍ଣୁ ଦାସଙ୍କ ଲୀଳାବତୀ, ପ୍ରେମଲୋଚନା, କଳାବତୀ' ଇଚ୍ଛାବତୀ, ସୁକୁନ୍ତଳା ଛାନ୍ଦ; ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଇଚ୍ଛାବତୀ, ଅନଙ୍ଗରେଖା, ମଦନ ମଞ୍ଜରୀ, କୁଞ୍ଜବିହାରୀ; ଭ୍ରମରବରଙ୍କ ପ୍ରେମଶୀଳା,ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଉର୍ମିଳା ଛାନ୍ଦ ଆଦି ବହୁ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ରଚିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବିଭାଗକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଥିଲା ।

ସାହିତ୍ୟର ଏହି ଭାବଧାରା ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଗତିରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ ଅର୍ଥାତ୍ କବିସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବାରିତ ଗତିରେ ବହି ଚାଲିଥିଲେ ହେଁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ସାମନ୍ତବାଦର ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାର ରୂପେ ଚାଲି ଆସୁଥିବା ମନୋଭାବର ସର୍ବପ୍ରଥମେ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ କବି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ । ତାଙ୍କର ସେହି ବିଦ୍ରୋହାତ୍ମକ ମନୋଭାବର ରୂପରେଖ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା 'ହାରାବତୀ' ଓ 'ଅନୁରାଗବତୀ' କାବ୍ୟରେ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଆସୁଥିବା କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ନାୟକ ନାୟିକା ରାଜକୁମାର ବା ରାଜା ଓ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ, ସେ ନିଜ କାବ୍ୟର ନାୟକ ନାୟିକା ସାଧାରଣ ପରିବାରରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । 'ହାରାବତୀ' କାବ୍ୟର ନାୟିକା ହେଉଛନ୍ତି—ହାରାବତୀ ନାମ୍ନୀ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କା ଗୁଡ଼ିଆ ଘରର ଝିଅ (ଗୁଡ଼କାର ବାଳିକା) ଏବଂ ନାୟକ ସେହି ଗ୍ରାମର ଜଣେ ସାଧାରଣ ପରିବାରର ଯୁବକ । ପିଲାଟି ଦିନରୁ ନାୟିକାର ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦର

---

୧ । 'ଗୁପ୍ତଇଚ୍ଛାବତୀ, ଇଚ୍ଛାବତୀ ଓ ଇଚ୍ଛାବତୀ' ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ 'ଓଡ଼ିଆ କବି ଓ କାବ୍ୟ' ପୃ ୧୬—୩୧ ।

୨ । ରଘୁନାଥ ହରିଚନ୍ଦନ ଓ ତାଙ୍କର ସମକାଳୀନ ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ । ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, କୋଣାର୍କ ୧ମ ବର୍ଷ, ୩ୟ ସଂଖ୍ୟା ପୃ ୪୨—୪୬ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

ରୂପଜାଲରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ନାୟକ 'ଯୁବାରତନ' ତାଙ୍କୁ ପାଇବାର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପ୍ରୟାସ ସ୍ୱରୂପ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାର ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଛି ଏବଂ ହଠାତ୍ ଦିନେ ପୋଖରୀ କୂଳରେ ହାରାବତୀଙ୍କୁ ଦେଖି ତା' ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ନାୟିକା ହାରାବତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମବୟସ୍କ କୁମାରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଓଷା ଲାଗି (ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବତଃ ଡଅଁପୋଇ ବା ଖୁଦୁରୁକୁଣୀ ଓଷାଲାଗି) କଇଁଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପୋଖରୀ କୂଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପାଣି ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ସାହାସ ନ କରି ନିକଟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଯୁବକକୁ ସଂକୋଚ ପୂର୍ବକ ସ୍ୱଗତୋକ୍ତିର ସହିତ କହିଲା ·

"କୁସୁମକୁ ଦେଖାଇ କହିଲା ବାଳୀ ଏତେ,
ଏ କୁସୁମ ତୋଳି କେହୁ ଆଣିଦେବ ମୋତେ"

(ହାରାବତୀ – ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ)

ଯୁବକ ଏହିପରି ଏକ ସୁଯୋଗର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲା ଏବଂ ନାୟିକାର କଥା ଅନୁସାରେ ପୋଖରୀରୁ ଫୁଲ ତୋଳି ଆଣିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ନିଜର ମନୋଭାବ ନାୟିକା ଆଗରେ ବ୍ୟକ୍ତକଲା । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ନାୟକ ଓ ନାୟିକାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରେମର ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉଭୟେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାତିର ଥିବାରୁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ବିବାହ ସାମାଜିକ ରୀତିରେ ସମ୍ପନ୍ନ ହେବାରେ ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା । ତା'ସତ୍ତ୍ୱେ ଉଭୟଙ୍କ ମିଳନରେ କୌଣସି ବାଧା ଉପୁଜିଲା ନାହିଁ । ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଣୟର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କର ମିଳନ କରାଇବାରେ କବି ଯଥାସମ୍ଭବ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ।

ରସିକ କବି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ଅଳଙ୍କାର ଅନୁମୋଦିତ ବିପ୍ରଲମ୍ଭର ଅବତାରଣା କରିବାକୁ ଯାଇ ନାୟିକା ହାରାବତୀର ବିବାହ ଅନ୍ୟତ୍ର କରାଇ ମିଳନର ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଉଭୟେ ପୂର୍ବର ଅନୁରାଗକୁ ପାଶୋରି ପାରି ନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଦୂତୀ ମାଧ୍ୟମରେ ଉଭୟଙ୍କର ମିଳନର ମାର୍ଗ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇଛି ।

ସାମାଜିକ ରୀତିର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସତ୍ତ୍ୱେ ପରକୀୟା ପ୍ରୀତିର ଉତ୍ସକୁ କବି ନିଜ କାବ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜରେ ପ୍ରଚ୍ଛର କରିବାକୁ ଆଦୌ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ନାୟିକା ହାରାବତୀ ସ୍ୱାମୀ ଗୃହକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତେ, ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମୟିକ ବିଚ୍ଛେଦ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ନାୟିକା ନିଜ ପିତାଙ୍କ ଗୃହକୁ ଫେରିଆସନ୍ତେ ଉଭୟଙ୍କ ହୃଦୟର ପ୍ରଣୟ କାଳିକା ପୁଣି ବିକଶିତ ହୋଇଉଠେ ।

କାବ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ଚରିତ୍ରାଙ୍କନର ପରିବେଷଣ କରି କବି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ସମାଜରେ ନିନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, କାବ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଅଭିନବ ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ, କବିଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଅଭିନବ ମାର୍ଗକୁ, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର କବିମାନେ ଅନୁସରଣ କରିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ କବି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏହି ଅଭିନବ ପ୍ରୟାସ ଏକ ଆଲୋକ ସ୍ତମ୍ଭ ରୂପେ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ ।

କବି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ତାଙ୍କ ଭାଇ ବିଷ୍ଣୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଉଭୟେ ମିଶି 'ଅନୁରାଗବତୀ' ନାମକ ଖଣ୍ଡିଏ କାବ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ କାବ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ରାଜକୁମାର ଓ ରାଜକୁମାରୀକୁ ନାୟକ ନାୟିକା ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ନ ଯାଇ ବଣିକ ଯୁବକ ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜ ସହିତ ସାଧାରଣ ପରିବାରର ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ କନ୍ୟା ଅନୁରାଗବତୀର ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଣୟ, ଦେଶତ୍ୟାଗ ଓ ପରିଶେଷରେ ସାମାଜିକ ରୀତିରେ ବିବାହ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ବହୁବିଧ କାଳ୍ପନିକ କାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯେପରି ଅତିମାନବୀୟ ଘଟଣାବଳୀର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥାଏ, ସେହିପରି 'ଅନୁରାଗବତୀ' କାବ୍ୟରେ ନାୟକର ଶିରଚ୍ଛେଦ ହେବା ପରେ ବନଦେବୀଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ନବ-ଜୀବନ ଲାଭ କରିବା ଘଟଣା ତଥା ଦୋଳମଣ୍ଡପରେ ଆକସ୍ମିକ ସୈନ୍ୟ ବିଦ୍ରୋହ ଓ ସେହି ଅବସରରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ସ୍ୱଦେଶ ପଳାୟନ ପ୍ରଭୃତି ଘଟଣାବଳୀ ଅସ୍ୱା-ଭାବିକ ବୋଲି ମନେହେଲେହେଁ, ତାତ୍କାଳୀନ ପାଠକର ମନୋରଞ୍ଜକ ହୋଇଥିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେ । 'ଅନୁରାଗବତୀ' କାବ୍ୟଟି ଅପ୍ରକାଶିତ, ତେଣୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ତାର ଘଟଣାବଳୀ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ବଣିକ ଯୁବକ ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜ ଓ କୁମାରୀ ଅନୁରାଗବତୀର ଅବୈଧ ପ୍ରଣୟ ପ୍ରକାଶ ପାଆନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପୁରୁଷର ଶିରଚ୍ଛେଦ ଆଦେଶ ହେଲା । ପ୍ରଣୟୀଙ୍କର ଶବକୁ ଧରି ରୋଦନ କରୁଥିବାବେଳେ ଅନୁରାଗବତୀ ବନଦେବୀଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭକଲା, ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜ ବଞ୍ଚିଉଠନ୍ତେ ଉଭୟେ ଶୈଳନଗରୀ ଆଡ଼କୁ ପଳାଇ ଗଲେ । ଘଟଣାକ୍ରମେ ଅନୁରାଗବତୀ ଶୈଳରାଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅପହୃତା ହେଲା । ନାୟକ ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜ ଅନ୍ତଃପୁରର ମାଳାଣୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ପ୍ରଣୟିନୀଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିଲା ।

ଦୋଳ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ରାଣୀମାନେ ଦୋଳ ମଣ୍ଡପରେ ଦୋଳ ଉତ୍ସବ ଦେଖୁଥିବା ବେଳେ ହଠାତ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ରୋହ ଦେଖାଦେଲା ଏବଂ ସେହି ଅବସରରେ ଅନୁରାଗବତୀ ସେଠାରୁ ପଳାୟନ କରି ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜଙ୍କ ସହିତ ନିଜ ଦେଶକୁ ପଳାଇଗଲା । ସ୍ୱଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତି ବଞ୍ଚି ଥିବାର ସମ୍ବାଦ ଚାରି-ଆଡ଼େ ପ୍ରଘଟ ହୋଇଗଲା । ରାଜ୍ୟର ରାଜା ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଡକାଇ ନେଇ ଦୈବୀଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଭୟଙ୍କର ବିବାହ କରାଇ ଦେଲେ ।

କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟର ଧାରା ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଖ୍ୟାତ କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବାଧ ଗତିରେ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ହଠାତ୍ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ କାବ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କଲେ, ତାହା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧର ପାଠକ ପାଠିକାମାନେ କବି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ, ବୈପ୍ଳବିକ ପନ୍ଥାକୁ ସମାଜ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟ ରୂପେ ମନେକରି 'ଅନୁରାଗବତୀ' ଓ 'ହାରାବତୀ' କାବ୍ୟର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାରରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ଆଦୌ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ତାତ୍କାଳୀନ କବି ସମାଜ ସେପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାଧାରାର କାବ୍ୟ କବିତା ରଚନା କରିବାରେ ଆଦୌ ମନ ବଳାଇ ନ ଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିଲାଗି ହାରାବତୀ ଓ ଅନୁରାଗବତୀ କାବ୍ୟର ଅନୁରୂପ କାବ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରରେ ବିରଳ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଦାସ, ନରସିଂହ ସେଣ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାନ୍ତି, କାର୍ତ୍ତିକ ଦାସ, ପ୍ରତାପ ରାୟ, ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ, ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ, କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଭ୍ରମରବର, କବି ସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ, ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଓ ରାଜକବି ଘନ ଭଞ୍ଜ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବିମାନଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ପରବର୍ତ୍ତୀ କବିମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲା ଏବଂ କଳ୍ପଲତା, ପରିମଳା, ଅନଙ୍ଗରେଖା, ମଦନ ମଞ୍ଜରୀ, ପ୍ରେମଲୋଚନା, ପ୍ରେମଶୀଳା, କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ, ଲାବଣ୍ୟବତୀ, ରସକଳ୍ପଲତା ଓ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟମୋହିନୀ କାବ୍ୟର ଘଟଣାବଳୀ ତଥା ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ ରଚନା ପରିପାଟୀର ଅବଲମ୍ବନରେ, ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ କବିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହୁ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ରଚିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଉକ୍ତ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ନଳିନାକ୍ଷ ମର୍ଦ୍ଦରାଜଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟନିଧି, ଧର୍ମଦେବ ନୃପଙ୍କ

ରଚିତ ଲାବଣ୍ୟ ତରଙ୍ଗିଣୀ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କବିଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟଲତା, ପୁରି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଲାବଣ୍ୟଲୀଳାବତୀ, କ୍ଷତ୍ରିୟବର ନୃପଙ୍କର କନକଲତା, କବି ଭଗବତଙ୍କ ବନଜବତୀ, ଜଗନ୍ନାଥ ନାରାୟଣ ଦେବଙ୍କ ପ୍ରଭାବତୀ ପରିଣୟ, ତ୍ରିଲୋଚନ ବଳୟାରସିଂହଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା, ଗୋପୀନାଥ ଦାସଙ୍କ ମୋହନ ଲତା, ରାଜକିଶୋର ଦାସଙ୍କ ପ୍ରେମଶୀଳା, ହରିବଂଶ ରାୟଙ୍କ ପ୍ରେମ କଳ୍ପଲତା, ଦଧ୍ୟାନିଧି ଦାସଙ୍କ ପ୍ରେମଲତା, ରାଜକବି ଜନାର୍ଦ୍ଦନଙ୍କ ମାଧବ ରସାର୍ଣ୍ଣବ ଛାନ୍ଦ, ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ରସକଳା, ସୁଲକ୍ଷଣା, ଦାଶରଥି ଦାସଙ୍କ ବିଶ୍ୱମୋହିନୀ, କବି ନଟବରଙ୍କ ରଚିତ ସୁରହ୍ନମାଳା, କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଦେବ ରଥଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପ୍ରେମ ମଞ୍ଜରୀ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରେ ।

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ କାଳ୍ପନିକ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କୁ ଉପଜୀବ୍ୟ କରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପଦ୍ମା ଓ ପଦ୍ମିଆ, କୋଇଲି ଓ ଚଉତିଶା, ପାଲା ଓ ଚଟାଉ ଆଦି ବହୁ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟ ଓଡ଼ିଆରେ ରଚିତ ହୋଇଛି । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଖ୍ରୀ: ଅ: ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆରେ ବହୁ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଓ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟ ରଚିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିପାରିଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ପୋଥି ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରିପଲ୍ଲୀରୁ ବହୁସଂଖ୍ୟକ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ ଓ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ତଥା ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରହକାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ ବହୁ ନୂତନ କାବ୍ୟ ଲୋକ-ଲୋଚନର ଗୋଚରକୁ ଆସି ପାରନ୍ତା ।

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ :—

ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲାଗି କେବଳ ଯେ ମୌଳିକ ରଚନାର ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ତା' ନୁହେଁ; ସେଥିଲାଗି ଆଖପାଖ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟର ସାହିତ୍ୟ ତଥା ପ୍ରାଚୀନ ସମୃଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ଅନୁବାଦ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ ପ୍ରାଚୀନ ସମୃଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ଶୈଳୀ ଓ ଭାବଧାରାକୁ ନିଜ ସାହିତ୍ୟର ଭାବଧାରା

ସ୍ୱଭାବ ଓ ଉତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ମିଶାଇ ସାହିତ୍ୟିକ ପରିବେଶ ତଥା ଉନ୍ନତ ସାହିତ୍ୟିକ ମାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଅନୁବାଦକର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅନ୍ୟଥା ସେହି ଧରଣର ଅନୁବାଦ ପାଠକଙ୍କ ମହଲରେ ଆଦୌ ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଏନାହିଁ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଲୋଚନାରେ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ରୂପେ କେବଳ ପ୍ରାଚୀନ ଅନୁବାଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏଠାରେ ଆଦୌ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇ ନାହିଁ ।

ଅନୁବାଦ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଆକ୍ଷରିକ ଅନୁବାଦକୁ ବୁଝାଏ । ମୂଳ ରଚୟିତା ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଚୟନ ତଥା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଥାଆନ୍ତି, ଅନୁବାଦକ କେବଳ ନିଜ ଭାଷାର ଶୈଳୀଗତ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ତାହାକୁ ଅବିକଳ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି । ଅନୁବାଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦକଙ୍କର ଭାବ, ଶୈଳୀ ତଥା ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ବିଷୟବସ୍ତୁରେ ଆଦୌ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ନ ଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦକ ମୂଳ ବିଷୟର ଭାବାନୁବାଦ କରିଥାଆନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୂଳ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ନାମକୁ ମାତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରି କବିମାନେ ସ୍ୱ ପ୍ରତିଭା ଅନୁସାରେ କାବ୍ୟ ବା ପୁରାଣର ଆଲେଖ୍ୟ ଅଙ୍କନ କରିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନୁବାଦର ଅଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏନାହିଁ । ଯଦିଓ ଅନୁବାଦ ତୁଳନାରେ ମୌଳିକ ରଚନାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାବରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ; ତଥାପି ପୁରାଣ,କାବ୍ୟ,ଜ୍ୟୋତିଷ, ଆୟୁର୍ବେଦ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକମାନେ ବହୁ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁବାଦ ତଥା ଭାବାନୁବାଦ କରି ନିଜ ସାହିତ୍ୟର ଗ୍ରନ୍ଥ ଭଣ୍ଡାରକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ଅନୁବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସମୟାନୁକ୍ରମିକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆଲୋଚନା ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଧାରଣା,ବ୍ୟାସକବି ସାରଳାଦାସ ମହର୍ଷି ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ମହାଭାରତର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତ, ରାମାୟଣ, ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ଅନୁବାଦର ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ମୂଳ ମହାଭାରତ ବା ରାମାୟଣର ପ୍ରଧାନ ଚରିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ନାମୋଲ୍ଲେଖ ତଥା ଘଟଣାବଳୀର ସାରାଂଶ ବ୍ୟତୀତ ବ୍ୟାସକବି ସାରଳା ଦାସ ଅନ୍ୟ କୌଣସି

ଅଂଶ ମୂଳ ରଚନାରୁ ଅଧାହୃତ କରିନାହାନ୍ତି;ବରଂ ଘଟଣାବଳୀର ସମୟକାଳ ତଥା ସମପରିଣତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ବହୁ କାଳ୍ପନିକ ଅଭିମାନଗାପୂ ଘଟଣାବଳୀର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱ ମହାଭାରତ ତଥା ରାମାୟଣକୁ ପରିପୃଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ।

ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ପର ଉତ୍କଳ-ବାଲ୍ମୀକି ବଳରାମ ଦାସ ମଧ୍ୟ 'ଜଗମୋହନ ରାମାୟଣ'ରେ ଅନୁରୂପ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ପ୍ରତିପାଦନ କରିଅଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ'ଗୀତା' ପୁସ୍ତକଟିକୁ ଗୋଟିଏ ଭାବାନୁବାଦ ରୂପରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଖ୍ରୀ· ଅ· ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ବଳରାମ ଦାସ ବୋଧହୁଏ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକ ରୂପେ ପରିଚିତ । ସେ ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ରୀମଦ୍-ଭଗବଦ୍-ଗୀତା ପୁସ୍ତକର ଅଧ୍ୟୟନ କରି ତଦନୁସାରେ ନିଜ ଭାଷାରେ ଏକ ଅନୁବାଦ କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ, ଉକ୍ତ ଅନୁବାଦଟିକୁ ଭାବାନୁବାଦ କୁହାଯିବା ଅଧିକ ସମୀଚୀନ ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ କେତେକ ଅଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

ମୂଳଶ୍ଳୋକ—"ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ସମବେତା ଯୁଯୁତ୍ସବଃ
ମାମକାଃ ପାଣ୍ଡବାଶ୍ଚୈବ କିମକୁର୍ବନ୍ତ ସଞ୍ଜୟଃ ।"

ଅନୁବାଦ—"ଏ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଅତି ପବିତ୍ର ପୃଥ୍ୱୀରେ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ
ମୋହର ପୋଏ ପଣ୍ଡୁ ତନୟେ କଲେ କେବଣ ବିଧାନ ।
ଯୁଦ୍ଧ ଉତ୍ସୁକ ଦୁଣ୍ଡି ସବୁଲୋକ ଆରମ୍ଭି ଅଛନ୍ତି ଦ୍ୱନ୍ଦ
ତୋହର ମୁଖୁ ଶୁଣି ପ୍ରତେ ଯିବ କେହୁ ଭଲ କେହୁ ମନ୍ଦ ।"

ଏହା ପରେ ଶ୍ରୀମଦ୍-ଭଗବଦ୍-ଗୀତାର ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟର ଅର୍ଜୁନ ବିଷାଦ ଯୋଗର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କବି ବଳରାମ ଦାସ କେବଳ ମୂଳ ପୁସ୍ତକର ଛାୟାରେ ସ୍ୱ ପ୍ରତିଭା ପ୍ରସୂତ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଉଦାହରଣରୁ ବେଶ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ, କବି ବଳରାମ ଦାସ 'ଶ୍ରୀମଦ୍-ଭଗବଦ୍-ଗୀତା'ରେ ନ ଥିବା ଅନେକ ବିଷୟ ଅନୁମାନ କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

"ସଞ୍ଜୟ କହେ ଶୁଣ ତୁ ରାୟେ ପ୍ରଥମ ଘାତୁ ପରବ
କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ଦୁଇ ବଳ ମିଳଣ କରୁଛନ୍ତି ମତ୍ତଗର୍ବ ।

ପାଣ୍ଡବ ଆଠ ଅଶ ମୁରୁଠ ସାତ ଷୋହିଣୀ ଗଣିତା
ତୋହୋ ପୁଅଙ୍କର ଏଗାର୍ ଷୋହିଣୀ କେହ୍ନୁ ନ ଯାନ୍ତି ଗଣିତା ।

ପ୍ରଳୟ ପାଣି ସମାନ ଜାଣି ବିଶଇ ଦୁଇ ସଇନ୍ୟ
ରଥ ଗଜ ଅଶ୍ୱ ପାଦାନ୍ତି ସଞ୍ଚାର ଶୁଭେ କୋଳାହଳ ଟୁନ୍ନ ।

ବୀର ଅନେକ କଣ୍ଟକ କେତେ ନାନା ଦେଶର ନୃପତି
ଚତୁରଙ୍ଗ ବଳ ମିଳିବା ଦେଖିଣ ଉଦୟେ ଅରିଷ୍ଟ ହୋନ୍ତି ।

ମରିବେ ମଲ୍ଲ ପୃଥିର ଟଳ ତେଣୁ ଉପସର୍ଗ ବିଶି
ଆପଣା ପର ଦୁହେ ହତ ହୋଇବେ ସାଧୁଲୋକ ପର ମିଶି ।

ସମସ୍ତ ହୋଇ ଶହସ୍ତ ଛୁଇଁ ନିୟମ କରି ବୋଇଲେ
ଉଜୁଆଁ ବେଳେ ପୀରତି ହୋଇବା ମାରିବା ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଲେ ।

ପ୍ରମାଣ କରି ବଳେ ନ ମରି ବିରଥୀ ହତ ଆୟୁଧେ
ପିଠିବା ବାଳ ବସ୍ତ୍ର ଅସମ୍ଭାଳ ତାକୁ ନ ମାରିବା ଯୁଦ୍ଧେ ।

ରଣ ସରିଲେ ଘରକୁ ଫେରି ଯେ ଯାହା ବନ୍ଧୁ ତାହାର
ହସିବା, ରସିବା, ବସିବା, ଭାଷିବା ମାୟା ନ ଥିବ କାହାର ।

ଏମନ୍ତ କଣ୍ଠ କରିଣ ଆଣ୍ଠ ସମରେ ସଜ ହୋଇଲେ
ମାର୍ଗଶୀର ମାସ ଶୁକ୍ଳ ତ୍ରୟୋଦଶୀ ଦୁଜା ନକ୍ଷତ୍ର ପାଇଲେ ।

ମଙ୍ଗଳବାରେ ସବୁ ବଗ୍ଗରେ ଯୋଗାଇଲା ସେହି ଦିନ
କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟେ ମିଳି ଦୁଇବଳ ଯେ ଯାହାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ।”

ଇତ୍ୟାଦି ।

ଶ୍ରୀମଦ୍-ଭଗବଦ୍-ଗୀତାର ଆହୁରି କେତେଖଣ୍ଡି ଅନୁବାଦ ଓଡ଼ିଆରେ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କବି ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ଅନୁବାଦ ପରେ କବି ଜାନକୀ-ବଲ୍ଲଭଙ୍କ ‘ଗୀତାନୁବାଦ’ ବୋଧହୁଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ ।

କବି ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀକୂଳସ୍ଥିତ ଭୋଗରାଇ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାରେ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ବିବୃତି ଦେଇଛନ୍ତି ।

"ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ନାମରେ । ଯେ ଦ୍ୱିଜ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରେଖା ଗ୍ରାମରେ ॥
ଯେ ବ୍ରୋଗରାଇ ନାମେ ଦେଶ । ତର୍କ୍ଷରେ ଯାଂ ଜନ୍ମ ପ୍ରକାଶ ॥
ଧୀନବତ୍ସଳ ଭଗବାନ । ତାଂଠାରେ ହେଲେ କୃପା ମନ ॥
(ଗୀତାର୍ଥସାର ଟୀକା—ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟ)

ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ସଂଗୃହୀତ 'ଗୀତାର୍ଥସାର ଟୀକା'ର ପୁଷ୍ପିକାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, କବି ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ଶକାବ୍ଦ ୧୭୭୭ ବା ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୫୫ରେ 'ଗୀତାର୍ଥ ସାର ଟୀକା' ଶେଷ କରିଥିଲେ । କବି ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତର ସଂଶୋଧନ ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୫୦ରୁ ୧୮୫୩ ମଧ୍ୟରେ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍ପରେ ସେ ରାଣୀ ଗୁଣ୍ଡିଚାଦେବୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍-ଗୀତାକୁ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । 'ଗୀତାର୍ଥସାର ଟୀକା'ର ଶେଷରେ କବି ସଂସ୍କୃତରେ ତଥା ଓଡ଼ିଆରେ ନିଜ ପରିଚୟ ତଥା ସମୟ ଲେଖିଯାଇଛନ୍ତି ।

"ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବତପ୍ରିୟଂ ଶୁଭନଧ୍ୟଂ ଗୀତାଂ ନଗୂଢାର୍ଥକାଂ
ଯାଂ ବ୍ୟାସଃ ପ୍ରକଟୀଚକାର କୃପୟା ସଂସାରଣାଂ ମୁକ୍ତୟେ ।
ତସ୍ୟା ବୋଧକୃତେ ସମସ୍ତ ଜଗତାଂ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚ୍ଚ ବାକ୍ୟତଃ
ତାଂ ଗୋବିନ୍ଦମୁଦେ ଲିଲେଖ ସୁଗମଂ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭଃ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୁଣ୍ଡିଚ୍ଚ ବାପ ମୃତେନ ସିକ୍ତଃ
ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ନାମଧେୟଃ ।
ଭାଷାନୁବନ୍ଧେନ ମୁଦେ ମୁରାରେଃ
ଗୀତାର୍ଥସାରଂ ପ୍ରକଟୀ ଚକାର ॥

× × ×

ଯେ ରାଜପତ୍ନୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶ । ଅଶେଷ ଜନ ତାର ବଶ ॥
ସେ ରାଜପତ୍ନୀ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ଏ ଭାଷା କଲି ପରିମାଣି ॥
ଗୁଣ୍ଡିଚ୍ଚ ଠାରେ ଭଗବାନ । କରୁଣା କର ଅଳ୍ପ ଦିନ ॥
ଶକାବ୍ଦ ସପ୍ତ ସପ୍ତ ରସ । ଅପରେ ସୁଧାଂଶୁ ପ୍ରକାଶ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀ ଗୀତା ଭାଷା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ॥"

ରାଣୀ ଗୁଣ୍ଡିଚାଦେବୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ମେଦିନୀପୁର ଜିଲ୍ଲାର ପଟାସପୁର ପ୍ରଗଣାର ବୈଧୁଆ ଗୋପେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନ ଦାସମହାପାତ୍ର ମହାଶୟଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଖେଜୁରିଇ ଗ୍ରାମର ଜମିଦାର ଥିଲେ । ସେମାନେ ଧନସମ୍ପତ୍ତିରେ ରାଜତୁଲ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଲୋକମାନେ ଉକ୍ତ ଜମିଦାରଙ୍କ ବଂଶକୁ ରାଜ-ବଂଶ ନାମରେ ଅଭିହିତ କରୁଥିଲେ । ସେହି ବଂଶର ଜନୈକା ରାଣୀ ଗୁଣ୍ଡିଚାଦେବୀଙ୍କ ଆଦେଶରେ ବିପ୍ର ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ କରଶର୍ମା, ଅତିବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ 'ଭାଗବତ'କୁ ୧୭୭୫ ଶକାବ୍ଦରେ ସଂଶୋଧନ କରିଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ପଣ୍ଡିତ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ 'ମହିମ୍ନ', ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ରନାମ ଆଦି କେତେଖଣ୍ଡି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । *

କବି ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ କରଶର୍ମା, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ 'ଭାଗବତ' ଲୋକ-ମୁଖରେ ଅଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଆନ୍ତେ, ତାହାକୁ ରାଣୀ ଗୁଣ୍ଡିଚାଦେବୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମତେ ଶୁଦ୍ଧକରି ପୁଣି ଥରେ ଲେଖିଥିଲେ । ଏ ପ୍ରକାର ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାଗବତ ପୋଥି ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶାରେ, ବିଶେଷତଃ ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କବି ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ୱ ସଂଶୋଧିତ 'ଭାଗବତ'ର ନବମସ୍କନ୍ଧରେ ଲେଖିଛନ୍ତି—

"ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ସାଧୁଜନେ । କହୁଛି ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ ॥
ବ୍ୟାସ ଭାଷିତ ଭାଗବତ । ଭାଷାରେ କହିଲେ ସମସ୍ତ ॥
ସେ ଲେଖା ଲେଖକ ଦୋଷରେ । ଅନ୍ୟଥା ହେଲା ଏ ସଂସାରେ ॥
ସେ ବ୍ୟାସ ଜଗନ୍ନାଥ ବାଣୀ । ଯେ ରୂପେ ଥିଲେ ପରମାଣି ॥
ସେହି ରୂପେ ବିଚାରି କରଣ । ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ଗୁଣ୍ଡିଚା ବାକ୍ୟ ଅନୁସରି । ଶୋଧି ଲେଖିଲେ ଯତ୍ନ କରି ॥
ପଣ୍ଡିତେ ନ ଧରିବ ଦୋଷ । ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମି ହୃଷୀକେଶ ॥"

(ଭାଗବତ, ନବମ ସ୍କନ୍ଧର ପୁଷ୍ପିକା)

କବି ଜାନକୀବଲ୍ଲଭଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା'ର ଓଡ଼ିଆ ଭାବା-ନୁବାଦ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ ସନ୍ଥକବି ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ

---

* ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ—ଦ୍ୱିତୀୟଭାଗ, ଷଷ୍ଠସଂଖ୍ୟା, ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୯୮ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଚନ୍ଦ୍ର-ନାରାୟଣ ଦେବଶର୍ମାଙ୍କ 'ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ କରଶର୍ମା' ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

ହୋଇଥିଲେହେଁ, ସେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ମୂଳପାଠର ଅବିକଳ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । କବି କରଶର୍ମା ଯଥାସମ୍ଭବ ସର୍ବଜନ-ବୋଧଗମ୍ୟ ଭାଷାରେ 'ଗୀତା' ପରି ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ତଥ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାରେ ସଫଳକାମ ହୋଇଥିଲେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ 'ଗୀତା'ର ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ବିଷାଦ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ କିଛି ଅଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉବାଚ—

"ଦୃଷ୍ଟ୍ବେମାନ୍ ସ୍ୱଜନାନ୍ କୃଷ୍ଣ ! ଯୁଯୁତ୍ସୂନ୍ ସମୁପସ୍ଥିତାନ୍
ସୀଦନ୍ତି ମମ ଗାତ୍ରାଣି ମୁଖଂ ଚ ପରିଶୁଷ୍ୟତି ।
ବେପଥୁଶ୍ଚ ଶରୀରେ ମେ ରୋମହର୍ଷଶ୍ଚ ଜାୟତେ ।
ଗାଣ୍ଡୀବଂ ସ୍ରଂସତେ ହସ୍ତାତ୍ ତ୍ୱକ୍‌ଚୈବ ପରିଦହ୍ୟତେ ।
ନ ଚ ଶକ୍ନୋମ୍ୟବସ୍ଥାତୁଂ ଭ୍ରମତୀବ ଚ ମେ ମନଃ" ।

ଅନୁବାଦ— ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉବାଚ—

"ଶୁଣ ହେ ପ୍ରଭୁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ସଂଗ୍ରାମେ ଦେଖି ଯେତେ ସୈନ୍ୟ ॥
ଦେଖ ଏ ସର୍ବ ବନ୍ଧୁଜନ । ସଂଗ୍ରାମ ଅର୍ଥେ ଆଗମନ ॥
ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଜନ ଦେଖି । ମୋ ଚିତ୍ତ ହେଲା ମହାଦୁଃଖୀ ॥
କି ରୂପେ କରିବ ସଂହାର । ହେ ନାଥ କହ ଚକ୍ରଧର ॥
ମୋର ଶରୀର କମ୍ପମାନ । ରୋମ ହର୍ଷଣ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
ହସ୍ତୁ ଖସିଲା ଧନୁ ମୋର । ଅତି ସନ୍ତପ୍ତ କଳେବର ॥
ସଂଗ୍ରାମେ ନ ପାରିବି ରହି । ମୋ ମନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭ୍ରମଇ ॥"

କେବଳ ବଳରାମ ଦାସ ଓ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ କରଶର୍ମା ନୁହଁନ୍ତି, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିବାରେ ସାଧୁଚରଣ ଦାସ, 'କୃଷ୍ଣ ସିଂହ', ଗୋପୀନାଥ ରାଜଗୁରୁ, ମଧୁସୂଦନ ମିଶ୍ର, ବିପ୍ର ନାରାୟଣ, ହରିସେବକ ଦାସ ଓ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦଶକର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବିହାରୀଲାଲ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରଭୃତି ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ସଫଳକାମ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ଅନୁବାଦକ ରୂପେ ଅତିବଡ଼ି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ଅନୁବାଦକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଅତିବଡ଼ି ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତର ଆକ୍ଷରିକ ଅନୁବାଦ କରିନାହାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ପରି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ଭାବାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ମୂଳ ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଛନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ଯେ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଦ ସୁଦ୍ଧା ଅନୁବାଦ ଶେଷକରି, ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ମହାଦେବ ଦାସ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଦର ଅନୁବାଦ ଶେଷ କରିଥିଲେ । ଭାଗବତ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମହାଦେବ ଦାସଙ୍କ ଉକ୍ତିରୁ ଏହାର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦିତ ହୁଏ ।

"ସେ ନାରାୟଣ ପାଦେ ମୁହିଁ । ଶରଣ ଯାଇ ଯେ ଅଛଇଁ ।
ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଦ ଭାଗବତ । ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟା ନିମନ୍ତ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପ୍ରକାଶ । କରିତ ଶ୍ଳୋକ ଅଛୁ ଆଶ ॥
ନାମ ମୋହର ମହାଦେବ । ବିପ୍ରର କୁଳେ ମୁଁ ସମ୍ଭବ ॥
କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗତେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଚଳିଲେ ଗୋଲୋକ ଯେ ପଥ ॥
ଏହା ମୁଁ କରଇ ବିଗ୍ରହ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ସାର ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଦ ତ୍ରୟୋଦଶ । ଯେମନ୍ତେ ହୋଇବ ପ୍ରକାଶ ॥
ପୁରାଣମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର । ସୂତ ଯା କହିଲେ ବିସ୍ତର ॥"

ଉପରୋକ୍ତ ଉଦ୍ଧୃତାଂଶରୁ ବେଶ୍ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ, କବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗୋଲୋକ ଯାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୂଳ ସଂସ୍କୃତର ପାଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାବାନୁବାଦ ଶେଷକରି ନିଜେ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥଟି କାଳେ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯିବ; ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭକ୍ତକବି ମହାଦେବ ଦାସ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଦର ତେରଟିଯାକ ଅଧ୍ୟାୟର ଅନୁବାଦ କରି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତିକ ସୂଚନା ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ପାଠକମାନଙ୍କର କୌତୂହଳ ଉପଶମ ନିମିତ୍ତ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଭାବାନୁବାଦର କିୟଦଂଶ ଓ ମହାଦେବ ଦାସଙ୍କ ଅନୁବାଦର କେତେକାଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା —

"ଜନ୍ମାଦ୍ୟସ୍ୟ ଯତୋଽନ୍ୱୟାଦିତରତଶ୍ଚାର୍ଥେଷ୍ୱଭିଜ୍ଞଃ ସ୍ୱରାଟ୍ ।
ତେନେ ବ୍ରହ୍ମହୃଦା ଯ ଆଦିକବୟେ ମୁହ୍ୟନ୍ତି ଯତ୍ସୂରୟଃ ॥
ତେଜୋ ବାରିମୃଦାଂ ଯଥା ବିନିମୟୋ ଯତ୍ର ତ୍ରିସର୍ଗୋ ମୃଷା ।
ଧାମ୍ନା ସ୍ୱେନ ସଦା ନିରସ୍ତ କୁହକଂ ସତ୍ୟଂପରଂ ଧୀମହି ॥"

(ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ)

ଅନୁବାଦ— "ନମଇଁ ନୃସିଂହ ଚରଣ । ଅନାଦି ପରମ କାରଣ ॥
ଯାହାର ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତେ । ବିଗ୍ରହ ନ ଘଟେ ଜଗତେ ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥ ନ ଜାଣନ୍ତି । ସତ୍ୟ ଯେ ନିତ୍ୟ ପ୍ରକାଶନ୍ତି ॥
ଆନନ୍ଦ ମନେ ବେଦସାର । ବ୍ରହ୍ମାରେ କଲେ ଯେ ନିସ୍ତାର ॥
ଯାର ସ୍ୱରୂପ ହୃଦେ ଚିନ୍ତି । ବେଦ ପୁରୁଷ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥
ମୃତ୍ତିକା ବିକାର ଯେମନ୍ତ । ଜଳ ଅନଳେ ସୁଯନ୍ତ୍ରିତ ॥
ରୂପ ଅରୂପ ସୃଷ୍ଟି ତିନ । ଯାହା ଯୋଗରେ ଅନୁମାନ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ନୋହେ ଯେ ଏମନ୍ତ । ଏ ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗୀଙ୍କର ମତ ॥
ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶେ ଜନ୍ମ ହୋଇ । ନିରତେ କୁହୁକ ବୋଲଇ ॥
ସତ୍ୟ ପରମାନନ୍ଦ ହରି । ଯାହା ଭାବିଲେ ଭବୁଁ ତରି ॥
ତାର ଚରଣେ ନିତ୍ୟ ଧ୍ୟାନ । କରି ତରନ୍ତି ସୁଜ୍ଞଜନ ॥"

(ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଅନୁବାଦ)

"ଯୋଽନ୍ତ୍ୟଃ ପୁରଞ୍ଜୟୋ ନାମ
ଭବିଷ୍ୟୋ ବାରହଦ୍ରଥଃ ।
ତସ୍ୟାମାତ୍ୟସ୍ତୁ ଶୁନକୋ
ହତ୍ୱା ସ୍ୱାମିନମାତ୍ମଜମ୍ ॥
ପ୍ରଦ୍ୟୋତ ସଂଜ୍ଞଂ ରାଜାନଂ
କର୍ତ୍ତା ଯତ୍ପାଲକଃ ସୁତଃ ।
ବିଶାଖ ଯୂପସ୍ତତ୍ପୁତ୍ରୋ
ଭବିତା ରାଜକସ୍ତତଃ ॥"

(ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତ-ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଦ, ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ)

× × ×

"ବୃହଦ୍ରଥ ରାଜାର ବଂଶ ।
ପୁରଞ୍ଜୟ ନାମେ ରାଜନ । ହୋଇବ କଳିରୁ ଦିନ ପୁଣ ।
ତା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶୁନକ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସେ ପୁରଞ୍ଜୟକୁ ମାରିଣ ।
ଆପଣା ପୁତ୍ରକୁ ସ୍ଥାପିବ । ବଳେ ପୃଥିବୀ ଆକର୍ଷିବ ।
ତାହାର ନାମ ଯେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତ । ପାଳକ ତାହାର ନିଜ ପୁତ୍ର ।
ବିଶାଖ ତାହାର କୁମର । ରାଜନ ଜନ୍ମ ତା ବଂଶର ।"

(ମହାଦେବ ଦାସଙ୍କ ଅନୁବାଦ)

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧୁସୂଦନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର, ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ଗୌଡ଼, ବାରାଣସୀ ଓ ଉତ୍କଳ; ଏହି ତିନିସ୍ଥାନର ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତ ଏକତ୍ରିତ କରି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ। କବି ଦୀନବନ୍ଧୁଙ୍କ ରାଜଦତ୍ତ ପଦବୀ ଥିଲା 'ଖଡ୍‌ଗରାୟ' ବା 'ଖାଡ଼ଙ୍ଗା'। ସେ ଖଣ୍ଡପଡ଼ାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜା ନାରାୟଣ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ସମୟରେ ସେଠାକାର ରାଜ ଦରବାରରେ ରହି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ଅନୁବାଦ କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ। କବି ଦୀନବନ୍ଧୁ ନିଜର ପରିଚୟ ସୂଚକ କେତୋଟି ପଙ୍‌କ୍ତି ଭାଗବତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି–

"ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନିକଟ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ ପ୍ରକଟ ।
ତା ନାମ ବାମଦେବ ପୁର । କୌତ୍ସସ ମାନଙ୍କ ମନ୍ଦିର ।
ଯେ ବାମଦେବ ବାଜପେୟୀ । ସେ ଗ୍ରାମ ଥିଲେ ଦାନ ପାଇ ।
ଯେ ବାଜପେୟୀ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଅଟନ୍ତି ତାହାଙ୍କ କୁମର ।
ତାହାଙ୍କ ସୁତ ବାଜପେୟୀ । ଯେ ଦୁର୍ଗା ଦାସ ନାମ ହୋଇ ।
ବାହୁଜ ଦୀକ୍ଷିତ ନାମରେ । ସମ୍ଭବ ତାହାଙ୍କ କୁମରେ ॥
ତାଙ୍କ ତନୁଜ ଜୀବ ଦାସ । ମିଶ୍ର ନାମରେ ସେ ପ୍ରକାଶ ।
ମଧୁସୂଦନ ତାଙ୍କ ସୁତ । ସେ ମଧୁସୂଦନ ମୋ ତାତ ।
ମୋହର ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ । ଯେ ବୈତରଣୀ ତଟେ ଗ୍ରାମ ।
ମୁକୁନ୍ଦପୁର ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ସେ ଗ୍ରାମ ଅଟଇ ଯେ ସ୍ଥିତ ।
ବୈଷ୍ଣବ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତିରେ ଲାଳସ ॥
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପରିବାର । ଅଟନ୍ତି ଅତି ଶୁଦ୍ଧାଚାର ।

ଯେ ଅଟେ ତାହାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ । ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ ॥
ତାଙ୍କ ପ୍ରୀତିରେ ବଶ ହେଲି । ଭାଗବତଙ୍କୁ ଗୀତ କଲି ॥
ଗୌଡ଼ ବାରାଣସୀ ଉତ୍କଳ । ଏ ତିନ ଦେଶ ପୋଥି ଟୁଳ ॥
କରଣ ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧ ଜାଣି । ଗୀତକୁ ରଚିଲି ପ୍ରମାଣି ॥"

(ଖାଡ଼ଙ୍ଗା ଭାଗବତ—ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟ)

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁରାଣ ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁବାଦ ଓ ଭାବାନୁବାଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ କୃତବିଦ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁପରିଚିତ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରାମାୟଣର ଅନୁବାଦକ ହଳଧର ଦାସ, ଗୋପାଳ ତେଲେଙ୍ଗା, ଦାମୋଦର ଦାସ, ଗୋପୀନାଥ ଦାସ; ଆର୍ଷ ରାମାୟଣର ଅନୁବାଦକ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ରାଜେନ୍ଦ୍ର; ଇତିହାସ ପୁରାଣର ଅନୁବାଦକ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ; ଏକାଦଶୀ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ଅନୁବାଦକ ହରେକୃଷ୍ଣ ଚକ୍ରକର, ଦ୍ୱିଜ ହରି, ଘନକୃଷ୍ଣ ଦାସ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଦିବାକର ଦାସ; କପିଳ ସଂହିତାର ଅନୁବାଦକ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ; କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ଅନୁବାଦକ ମହାଦେବ ଦାସ, ଦୟାନିଧି ଦାସ, ବାବାଜୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ; ପଦ୍ମ ପୁରାଣର ଅନୁବାଦକ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ; ଗରୁଡ଼ ପୁରାଣର ଅନୁବାଦକ ଘନଶ୍ୟାମ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଦ୍ୱିଜ ଗଙ୍ଗାପାଣି; ମହାଭାରତର ଅନୁବାଦକ କୃଷ୍ଣ ସିଂହ, କପିଳେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ, ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର; ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପୁରାଣର ଅନୁବାଦକ ମହାଦେବ ଦାସ, ନରସିଂହ ଦାସ; ମାଘ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ଅନୁବାଦକ କୃଷ୍ଣ ଦାସ, ଗୋପୀ ଦାସ; ମାର୍ଗଶୀର ମାହାତ୍ମ୍ୟର ଅନୁବାଦକ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ; ରାମାୟଣର ଅନୁବାଦକ କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ; ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣର ଅନୁବାଦକ ପଦ୍ମନାଭ ଦାସ, ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଦାସ, ବଳଭଦ୍ର ନାରାୟଣ ବେହେରା ମହାପାତ୍ର; ବୈଶାଖ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ଅନୁବାଦକ ଜଗନ୍ନାଥ ମର୍ଦ୍ଦରାଜ, ରାମପ୍ରସାଦ ଦାସ, ମଧୁସୂଦନ ହରିଚନ୍ଦନ, ବିପ୍ର ମଧୁ ଦାସ, ହରିପ୍ରସାଦ ଦାସ; ଶିବ ପୁରାଣର ଅନୁବାଦକ ଭଗୀରଥି ଦାସ, ଦ୍ୱାରିକା ଦାସ, ମନବୋଧ ଦାସ; ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ମାହାତ୍ମ୍ୟର ଅନୁବାଦକ ଜୟ ସିଂହ, ମହେଶ୍ୱର ଓ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟର ଅନୁବାଦକ କପିଳେଶ ନନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ବିଶେଷ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଲହରୀ ହରିବଂଶ, ନୃସିଂହ ପୁରାଣ, ପୂର୍ଣ୍ଣରାମାୟଣ, ଦାମୋଦର ପୁରାଣ ଆଦି ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକର ରଚୟିତା ଯଥାକ୍ରମେ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ, ପୀତାମ୍ବର ଦାସ, କେଶବ ତ୍ରିପାଠୀ, ଗୌରାଙ୍ଗ ଦାସ; ସାରଳା ଦାସ, ବଳରାମ ଦାସ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ପନ୍ଥା ଅନୁସରଣ କରି ମୂଳ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଛାୟାରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷୋଡ଼ଷ, ସପ୍ତଦଶ ଓ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଦର୍ଶନ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଆୟୁର୍ବେଦ, ଗଣିତ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ସଂଗୃହୀତ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପରାଶର ସଂହିତା, ଭକ୍ତି ରତ୍ନାବଳୀ (ଅନୁବାଦକ—ଭୀମ ଦାସ), ଶ୍ରୀନିବାସ ଦୀପିକା; ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦର୍ଶନ ଗ୍ରନ୍ଥ ବେଦାନ୍ତ ରତ୍ନାବଳୀ (ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକ—ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହାରବର ହରିଚନ୍ଦନ), ସିଦ୍ଧାନ୍ତସାର (ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକ—କୃଷ୍ଣ ପାଠ), ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବିନ୍ଦୁସାର; ସୁପ୍ରଚଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥ କାଳଜ୍ଞାନ, କେରଳଦଶା (ଅନୁବାଦକ — ତ୍ରିପୁରାରି ଦାସ), କେରଳ ଦଶାରୋପଣ (ଅନୁବାଦକ—ଯଦୁମଣି କବିରାଜ), କେରଳସୂତ୍ର, ଗ୍ରହଚକ୍ର (ଅନୁବାଦକ—ମାଗୁଣୀ ପାଠୀ), ଜାତକାଳଙ୍କାର, ଜ୍ୟୋତିଷ ସାର ସଂଗ୍ରହ, ନବଗ୍ରହ ଦଶା ଫଳ, ବାଳବୋଧ ରତ୍ନକୌମୁଦୀ, ଭାସ୍ୱତି (ଅନୁବାଦକ ତ୍ରିଲୋଚନ ମହାନ୍ତି), ଲଘୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (ଅନୁବାଦକ ଚୈତନ୍ୟ ମହାନ୍ତି) ଶ୍ରୀପତି ପଦ୍ଧତି, ସାର ସଂଗ୍ରହ ଓ ଭାସ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସୂର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧାନ୍ତ (ଅନୁବାଦକ—ନମ୍ବଦେବ); ସୁଖ୍ୟାତ ଆୟୁର୍ବେଦ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଭିନବ ଚିନ୍ତାମଣି, ଆରୋଗ୍ୟ ଚିନ୍ତାମଣି, ଚକ୍ରଦତ୍ତ, ଚିକିତ୍ସାମଞ୍ଜୁଷା, ବୈଦ୍ୟଜୀବନ, ବୈଦ୍ୟସାରସ୍ୱତ, ଶାଳୀହୋତ୍ର ରୋଗ ନିଦାନ (ଅନୁବାଦକ—ଦୀନବନ୍ଧୁ ହରିଚନ୍ଦନ) ଓ ମାଧବକର ନିଦାନ; ଭାସ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗଣିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲୀଳାବତୀ (ଅନୁବାଦକ—ଦୀନକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି, କୃଷ୍ଣ ମଙ୍ଗରାଜ, ଧନଞ୍ଜୟ ଦ୍ୱିଜ), ବୀଜଗଣିତ (ଅନୁବାଦକ ମାଗୁଣୀ ପାଠୀ); ସୁରସିକ ପାଠକମାନଙ୍କର ଆଦରଣୀୟ ସଂଗୀତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଭିନୟ ଦର୍ପଣ ପ୍ରକାଶ, ନାଟ୍ୟ ମନୋରମା, ଗୀତପ୍ରକାଶ (ଅନୁବାଦକ—ଗଦାଧର ଦାସ), ସଙ୍ଗୀତ ନାରାୟଣ (ଅନୁବାଦକ—ସଦାଶିବ) ଆଦି ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ପୁସ୍ତକ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟର ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅନୁବାଦ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବିହ୍ଲଣଙ୍କ ରଚିତ ଚୌରପଞ୍ଚାଶିକା, ଜୟଦେବଙ୍କ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ, ଭୋଜଦେବଙ୍କ ରାମାୟଣ ଚମ୍ପୂ, କବି ଅମରୁକଙ୍କ ଅମରୁଶତକ, ହିତୋପଦେଶ, ହଂସଦୂତ, ହନୁମନ୍ନାଟକ ଆଦି ପ୍ରଧାନ । କାଶ୍ମୀରୀୟ କବି ବିହ୍ଲଣଙ୍କ ରଚିତ ଚୌରପଞ୍ଚାଶିକା ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟ-ଜଗତରେ ଏକ ରସାଣିତ କାବ୍ୟ ରୂପେ ସୁପରିଚିତ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକଟି ରାଜକବି ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଅନୁ-

ବାଧିତ ହୋଇଥିଲା । କବି ଧନଞ୍ଜୟ ସ୍ୱରଚିତ 'ଇଚ୍ଛାବତୀ' କାବ୍ୟରେ ବିରହ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଚୌରପଞ୍ଚାଶିକାର ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକର ଅନୁବାଦ କରି ଇଚ୍ଛାବତୀ କାବ୍ୟର ଷଷ୍ଠ, ସପ୍ତମ, ଅଷ୍ଟମ, ନବମ ଓ ଦଶମ ଛାନ୍ଦରେ ସନ୍ନିବେଶିତ କରିଛନ୍ତି । ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଅନୁବାଦ କୁଶଳତାର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ଏଠାରେ ଦୁଇଟି ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

ଶ୍ଳୋକ— "ହେ ପାନ୍ଥ ! ଚିନ୍ତାକୁଳଚିତ୍ତମୂଢ !
କିଂ ପ୍ରୋଷି ବାଳାମବଳାଂ କୃଶାଙ୍ଗୀମ୍ ।
ଅର୍ଥଂ ଯଦି ପ୍ରାର୍ଥୟସେ ଭଜେଶଂ
ମୋକ୍ଷଂ ଚ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତିମମ୍ବୁଜାତମ୍ ।"

ଗୀତ— "ଆହେ ପଥିକ ଚିନ୍ତା ଆକୁଳିତ
ମୂର୍ଖପଣରେ ତୁ କହୁ ଏମନ୍ତ ।
ମୁଁ ଅବଳା ଜନ,
ମୋତେ କିମ୍ପା କହୁ ଛୁଟି ବଚନ ।
ଧନେ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ଭଜ ଶଙ୍କର
ଯାହାର ଆଜ୍ଞାରେ ଅଛି କୁବେର,
ମୋକ୍ଷକୁ ଯେବେ ଅଛି ତୋ ବିଚାର
ତେବେ ବେଗେ ଭଜ କମଳା-ବର
ଏହା ଗୂଢ଼ ଶୁଣି,
ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ରମଣୀମଣି ।"

ଶ୍ଳୋକ—

କାଳିନ୍ଦୀତଟସନ୍ନିଧାବୁପବନେ
ଗୋପାଙ୍ଗନାଲିଙ୍ଗନ
କ୍ରୀଡ଼ାକର୍ଷଣଚୁମ୍ବନାଦିରୁଚିତଃ
ସଂସୂଚିତୋ ବେଣୁନା ।

ସ୍ନିଗ୍ଧା କଲ୍ପମହୀରୁହାଶ୍ରିତଲତା-
ବାସେ ସୁପୁଷ୍ପାନ୍ୱିତେ,
ନାନା-ଭୂଷଣ-ଭୂଷିତୋ ବହ୍ୱସିତଃ
କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରସନ୍ନୋଽସ୍ତୁ ମାମ୍ ।’

ଗୀତ—“କାଳନ୍ଦୀ ତଟ ପାଶ ଉପବନେ
ଗୋପାଙ୍ଗନା-କେଳିରସ ବିଧାନେ,
ଚୁମ୍ବନ ଆଶ୍ଳେଷ ମହା ମଧୁର
ମୃଦୁ ମୃଦୁ ବେଣୁ ନାଦେ ରୁଚିର,
ସେ କୃଷ୍ଣ ଚରଣ,
ନୃପ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ଶରଣ ।”

(ଇଚ୍ଛାବତୀ—ଷଷ୍ଠ ଛାନ୍ଦ)

ଓଡ଼ିଆ କବି ଜୟଦେବଙ୍କ ରଚିତ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ କାବ୍ୟଟି କେବଳ ଭାରତରେ କାହିଁକି, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୀତ-କାବ୍ୟ ରୂପେ ସୁପରିଚିତ । ଏହି ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ କାବ୍ୟର ଅନୁବାଦ, ପୃଥିବୀର ବହୁ ଭାଷାରେ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ମୂଳ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଛାନ୍ଦ ପରିବେଷଣ ପୂର୍ବକ କେତେଜଣ ଓଡ଼ିଆ କବି ତା’ର ଅନୁବାଦ ଓ ଭାବାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ ‘ରସ ବାରିଧି’ ଶୀର୍ଷକ ପୁସ୍ତକରେ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । କବି ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ ମୂଳ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ଶ୍ଳୋକ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ସାମାନ୍ୟ ଓଲଟପାଲଟ କରି ନିଜ ପୁସ୍ତକରେ ସନ୍ନି-ବେଶିତ କରିଛନ୍ତି ।

କବି ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସଙ୍କ ପରେ କବି ଧରଣୀଧର ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ବାରଟି ସର୍ଗକୁ ଷୋହଳ ଛାନ୍ଦରେ ଅନୁବାଦ କରି, ସେଥିରେ କେଦାର, ମାଳବ, ଗୁର୍ଜ୍ଜରୀ ଆଦି ବହୁ ରାଗ ରାଗିଣୀର ସମାବେଶ କରାଇଛନ୍ତି । କବି ଧରଣୀଧର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ମୂଳ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପାଠର ଭାବାନୁବାଦ କରିଥିଲେ ହେଁ, 'ମେଘୈର୍ମେଦୁରଂ' ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ ତଥା ସର୍ବଜନବୋଧ ଭାଷାରେ କରିଛନ୍ତି ।

"ମାୟା ରଚିଲେ ଦେବ ମାୟାଧର । ମେଘ ଅଚ୍ଛାଦିଲା ଆସି ଅମ୍ବର ।
ନବଘନ ଘଳ ମେଘ ପ୍ରକାଶିଲା । ବିପିନ ଗିରି ଶ୍ୟାମଳ ଦିଶିଲା ।
ଘାଳତମାଳ ତରୁ ଘନଲତା । ଦେଖିଣ ନନ୍ଦ ପାଇଲେକ ଚିନ୍ତା ।
ରାଧାଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ବ୍ରଜପତି । ଗୋଡ଼ାଇ ଅଇଲା ତ ଏ ଶ୍ରୀପତି ।
ନିଶାରେ ଗୋଗୋଷ୍ଠେ କରିବ ଭୟ । ଗୃହେ ପ୍ରବେଶ କରାଅ ତନୟ ।
ଏମନ୍ତ ନନ୍ଦର ଆଦେଶ ଘେନି । ଚଳିଗଲେ ରାଧାମାଧବ ବେନି ।
ଯମୁନା କୂଳେ ଘନ ତରୁବର । ଲତା ନିକୁଞ୍ଜ ଗୃହରି ଆକାର ।
ନିର୍ଜନ ପ୍ରସର ଭୂମିରେ ମିଳି । ନିକୁଞ୍ଜେ ନିକୁଞ୍ଜେ କରନ୍ତି କେଳି ।"

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପଣ୍ଡିତ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର କାନ୍ତକୋମଳ ପଦାବଳୀକୁ ସରଳ ସୁବୋଧ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବତଃ ପଣ୍ଡିତ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଅନୁବାଦଟି 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ । ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ମେଘୈର୍ମେଦୁରଂ' ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

"ନନ୍ଦ ବୋଲୁଛନ୍ତି, ହେ ରାଧେ ଦେଖ, ଦେଖ; ମେଘେ କରି ଅମ୍ବର ଯେ ଆକାଶ ସେ ମେଦୁର ଅତି ସ୍ନିଗ୍ଧ ହୋଇଁ ତାଙ୍କ ହୋଇଲାରେ ଏଣେ ବନଭୂମି ମାନେ ତମାଳ ବୃକ୍ଷମାନେ ଏ ମେଘ ପ୍ରକାଶେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ୟାମଳ କଳା ଦିଶିଲେ । ଏ ବାଳକ ରାତ୍ରକୁ ବଡ଼ ଭୟ କରଇ । ଏ କାରଣୁ ଏ ବାଳକକୁ ନେଇଁ ତୁମ୍ଭେ ଗୃହେ ପ୍ରବେଶ କର । ଏ ପ୍ରକାରେ ନନ୍ଦର ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଘେନି ଯାଉଁଥିଲେ ଯେ ରାଧା ସେ ପ୍ରତିମାର୍ଗେ କୁଞ୍ଜଲତା ଗୃହକୁ ଚଳିଗଲେ ଯେ, ରାଧାମାଧବ ତାହାଙ୍କର ଯମୁନା କୂଳେ ଏକାନ୍ତ ହୋଇଁ କେଳିମାନ ହୋଇଲେ ସେମାନେ ଜୟନ୍ତି ଜଗତକୁ ଜୟ କରନ୍ତୁ ।"

ବଳଭଦ୍ର ଦାସ ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ କବି ଗଜପତି ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ଏକୋଇଶ ଅଙ୍କରେ ଅଶୋକଗୋଲା ଗଡ଼ରେ ରହି 'ଅର୍ଥଗୋବିନ୍ଦ' ନାମକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ

କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକରେ କବି ବଳରାମ ଦାସ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ଭାବାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । 'ଅର୍ଥଗୋବିନ୍ଦ' ପୁସ୍ତକଟି ସପ୍ତବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ।

ରସବିନୋଦ, ଭୂତକେଳୀ ଓ ଜଗମୋହନ ଛାନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଣେତା କବି କୃଷ୍ଣ ଦାସ 'ଅମୃତ ସାଗର' ଶୀର୍ଷକ ଏକ କୃଷ୍ଣକାବ୍ୟ ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକର ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଠାରୁ ଦ୍ୱାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟ ଦଶଟି ଅଧ୍ୟାୟରେ କବି 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ବିଷୟବସ୍ତୁର ଭାବାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ।

ଉଦ୍ଧବ ଦାସ ନାମକ ଲୌହକାର ଜାତିର ଜଣେ କବି, ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ ପାଠ କରି ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ପଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାର କାରଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଯାଇ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି—

"ଇନ୍ଦିରା ଗୀତ ଯେ ଗୋବିନ୍ଦ । ଦ୍ୱାଦଶ ସର୍ଗ ପରିବନ୍ଧ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୀତ ଅର୍ଥ ହୋଇ । ମୂର୍ଖ ଉଦ୍ଧବ ଏହା କହି ।
ହାସ୍ୟ ନ କରିବ ପଣ୍ଡିତେ । ଶୁଣିଣ ମୂର୍ଖ ଅର୍ଥ ଗୀତେ ।।
ଏଥକୁ ଭର୍ଜନ ମୁଁ ନୋହି । ଯେଣୁ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ।।
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରେ ଆସି । ସ୍ୱପ୍ନେ ମୋହର ପାଶେ ବସି ।।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋର ପୁତ୍ର । ଜୟଦେବର କର ଅର୍ଥ ।
ମୁଁ ଅର୍ଥ କରିଅଛି ଯାହା । ତୁ ଗୀତ କରି କର ତାହା ।।
ତେଣୁ ମୁଁ ଏଥି ମନ ଦେଲି । ଜୟଦେବର ଅର୍ଥ କଲି ।।

× × ×

ମୋ ଘର ନୁହଇ ଭଜନ । କମାର କୁଳେ ମୋର ଜନ୍ମ ।।"

ତ୍ରିଲୋଚନ ଦାସ ନାମକ ଜଣେ ନାପିତ 'ଭାରତ ବାଣୀ, କଳସା ବାଣୀ, କଉଶିକ, ମୁନିବର ବାଣୀ, ଦେଶୀ ବରାଡ଼ି, ଗୁର୍ଜରୀ, ମାଳବଗଉଡ଼ା, ଭୈରବ, ବସନ୍ତ ଓ ରାମକିରୀ' ଆଦି ରାଗ-ରାଗିଣୀରେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି—

"ଶ୍ଳୋକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ବାଆସ୍ତରି । ଚଉବିଂଶ ଗାଥା ସ୍ତୁତି ଆଦି କରି ।

× × ×

ଗୀତ ପ୍ରବନ୍ଧେ ଭଣିଲ ତ୍ରିଲୋଚନ । ଓଷ କୂଳ ଜାତିରେ ସେବକ ହୀନ ।।
(ଡକ୍ଟର ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ପ୍ରଧାନଙ୍କ 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଜୟଦେବ',
(ପୃ ୨୦୩-୨୦୪)

'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିବାରେ ବହୁ ଅନୁବାଦକ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାତ୍ର ଜଣେ ଦି'ଜଣ ଅନୁବାଦକ ପୁସ୍ତକ ଶେଷରେ ନିଜ ନାମୋଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଖ୍ୟାତନାମା ଅନୁବାଦକ ହେଉଛନ୍ତି, ବାସୁଦେବ ମିଶ୍ର ଓ ବାଣୀଭୂଷଣ ଅନନ୍ତ ରଥ । ଦୁଇଜଣଯାକ ଅନୁବାଦକ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଭାଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ବାସୁଦେବ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ବାଳବୋଧିନୀ' ନାମକ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ ପ୍ରାଚୀନତର ବୋଲି ମନେହୁଏ; ତଥାପି ଅନୁବାଦକ ବାଣୀଭୂଷଣଙ୍କ ଭାଷା ଓ ଅନୁବାଦ ଶୈଳୀ ଆଦୌ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ନୁହେଁ ।

ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଦୁଇଟିଯାକ ଅନୁବାଦ ସମ୍ବଳିତ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମଧ୍ୟରୁ ବାସୁଦେବଙ୍କ 'ବାଳବୋଧିନୀ' ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବାଣୀଭୂଷଣଙ୍କ ଅନୁବାଦ ନବମ ସର୍ଗ ସୁଦ୍ଧା ରହିଛି ।

'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଟୀକା ସାର' ଶୀର୍ଷକ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ ସମ୍ବଳିତ ପୁସ୍ତକ ଆନୁମାନିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ କୌଣସି ଏକ ଅନାମଧେୟ କବିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । 'ଟୀକାସାର' ଶୀର୍ଷକ ଅନୁବାଦଟି ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବାସୁଦେବ ଓ ବାଣୀଭୂଷଣଙ୍କ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ ତୁଳନାରେ ଆଦୌ ଅର୍ବାଚୀନ ନୁହେଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ 'ବାଗ୍‌ଦେବତା-ଚରିତ ଚିତ୍ରିତ-ଚିତ୍ତସଦ୍ମା'ର ଅନୁବାଦ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା, —

"ସେ ଯେଉଂ ଜୟଦେବ କବି ଏ ଯେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ତାହାତ ସେ ପ୍ରବନ୍ଧଂ କଲେ । ବାଗଦେବତା ଯେ ସରସ୍ୱତୀ ତାହାର ଚରିତ ସେ ଜୟଦେବ କବିର ଲିଖିଲ ଅଛି । ଅଥବା ପଦ୍ମାବତୀ ଯେ ତାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ତାହାର ଚରଣ ଯେ ପାଦ ଦୁଇ ଚିତ୍ରଣଟି ତାହାର ଆଜ୍ଞା ତେଣେ କରି ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଅଟଇଂ ଯେବଣ ଜୟଦେବ କବି ସେ ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବର ରତି କେଳି ଯେ ଶୃଙ୍ଗାର କ୍ରୀଡ଼ାର ଚରିତ ତହିଂର କଥା ଯେ ତାହା ପ୍ରବନ୍ଧ କଲେ ।"

(ଟଇଁଚ୍ଛନିଗୀ)

ଏହି ତିନିଗୋଟି ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ ବ୍ୟତୀତ ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ଭଣ୍ଡାରରେ ତିନି ଖଣ୍ଡି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଭାଷା ଓ ଅନୁବାଦର ଶୈଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କୌଣସିଟି ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅନୁବାଦକଙ୍କର ନାମ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଟୀକା ଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ନାମ ନାହିଁ ।

ଗୋପୀନାଥ ଧୀର ଜଗଦ୍ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ‘ସଙ୍ଗୀତ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ଶୀର୍ଷକ ଖଣ୍ଡିଏ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ଅନୁବାଦ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ରାଜକବି ଗୋପୀନାଥ ଧୀର ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ସରସ ସାବଲୀଳ ପଦାବଳୀକୁ ଆହୁରି ରୋଚକ କରିବା ଲାଗି ‘ସଙ୍ଗୀତ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ରଚନା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥଳ-ବିଶେଷରେ ସ୍ୱପ୍ରତିଭା ପ୍ରସୂତ ପଦାବଳୀରେ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ମନୋରଞ୍ଜକ କରାଇ ପାରିଛନ୍ତି-

“ଯେବେ ଈଶ୍ୱର ଈଶ୍ୱରୀ ଇଚ୍ଛାବଶେ କରି ମେଘ ଆଚ୍ଛାଦିଲା ବୃନ୍ଦାବନେ,
ବ୍ରଜଭୁବନ ତମାଳ ତରୁରେ ଶ୍ୟାମଳ ଦିଶେ ଦିନ ସନ୍ଧିର ସମାନେ ।
ଚିହ୍ନି ପାଇ ମନେ ବାଧା ନନ୍ଦ ରାଇ ରାଧା ବୋଇଲେ ଏ କୃଷ୍ଣ ନକ୍ତ ଥାଉ
ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ସେପରି ଦୁହେଁ ଚାଲ ପୁରୀ ଶୁଣି ଶ୍ରୀମତୀ ହରଷ ଗଲୁ ।
ଯେବେ କିଶୋର କିଶୋରୀ ଯାନ୍ତେ ପଥ ଫେରି ନିବିଡ଼ ଯମୁନା ତଟ କୁଞ୍ଜେ
ପାଇ ଏକାନ୍ତ ସେ କାନ୍ତ କାନ୍ତା ସଙ୍ଗେ ରତି ରାଧାମାଧବ କେଳୀରେ ମଜ୍ଜେ” ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ଗୌରହରି ପରିଚ୍ଛା ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ସମ୍ବଳିତ ବହୁ ଚୌପଦୀ ଓ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟ ରଚନା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ କାବ୍ୟଟିର ପଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । କବିଙ୍କ ଅନୁବାଦ ମଧ୍ୟରୁ ‘ଚନ୍ଦନ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ନୀଳକଳେବର’ ଗୀତଟିର ପ୍ରଥମ ପାଦର ଅନୁବାଦ ଏଠାରେ ଉଦ୍ଧୃତ ହେଲା ।

“ବାରେ ଚାହାଁ ହରିଙ୍କି, ଗୋ କିଶୋରି !
ମୁଗ୍ଧ ବଧୂଗଣ ଯେନଣ ଆପଣ,
କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଛନ୍ତି ଏହି ବନରେ, ଗୋ କିଶୋରି !
ବାରେ ଚାହାଁ…

ଶ୍ୟାମ ସୁଚିକ୍କଣ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ଚନ୍ଦନ
ଭୂଷଣ ପୀତ ଦୁକୂଳ ବନ ଦାମ,
ହୀରାରେ ଚଞ୍ଚଳ ମକର କୁଣ୍ଡଳ
ଶୋଭି ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ମନ୍ଦହାସରେ, ଗୋ କିଶୋରି !
ବାରେ ଗୃହାଁ...... ”

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଚଇତନ ଦାସ ଓ ଭିକାରି ଦାସ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଅଖ୍ୟାତ ନାମା କବି 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ' ଅନ୍ତର୍ଗତ କେବଳ ଦଶାବତାର ସ୍ତୁତିର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଲୋଚନାରେ ଆଲୋଚିତ କବିମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ବହୁ ଓଡ଼ିଆ କବି 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ଅନୁବାଦ କରିଥିବା ଆଦୌ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେ । ଅବଶ୍ୟ ପିଣ୍ଡିକ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ ଓ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଭଞ୍ଜ ପ୍ରଭୃତି ସୁଖ୍ୟାତ ଓଡ଼ିଆ କବିମାନେ, ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ବଙ୍ଗଳାନୁବାଦ କରି ତାତ୍କାଳୀନ ଗୌଡ଼ୀୟ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିଥିଲେ । କାରଣ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଆଗମନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ପ୍ରଚୁର କିମ୍ବା ପ୍ରସାର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆସିଥିବା ଗୌଡ଼ୀୟ ଗୋସ୍ୱାମୀମାନେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ' ଶ୍ରବଣ କରି ବିମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । *

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ସଂସ୍କୃତ ପୁରାଣୋକ୍ତ 'ବ୍ରତକଥା' ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଛି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଅନୁବାଦକଙ୍କ ନାମ ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ରାମଦାସ, ଦ୍ୱିଜ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଓ କପିଳେଶ ନନ୍ଦଙ୍କ ନାମ ବ୍ରତକଥାର ଭଣିତାରୁ ମିଳିଥାଏ ।

ସେହିପରି ଓଡ଼ିଆ କବି 'କର୍ଣ୍ଣ'ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ପାଲା ପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକର ଭାଷା ହେଉଛି ବଙ୍ଗଳା; କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ଭୃଗୁରାମ ଓ ଦ୍ୱିଜ ବିଶ୍ୱନାଥ ପ୍ରଭୃତି କେତେଜଣ କବି, ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଚାର କରାଇଥିଲେ ।

---

* 'ଶ୍ରୀ ଜୟଦେବ ଓ ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ' ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର ପୃ ୧୪୮
'ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ' ଲେଖକ—କବିଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ପୃ ୫୦୦-୫୦୨

ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଖଣ୍ଡିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚମ୍ପୂକାବ୍ୟ ହେଉଛି— 'ରାମାୟଣ ଚମ୍ପୂ' । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଣେତା ଥିଲେ— ଭୋଜରାଜ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁରି । ଏହି ଚମ୍ପୂକାବ୍ୟଟିର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ଭାରତୀୟ ବିଦ୍ୱନ୍ମଣ୍ଡଳୀରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।

'ରାମାୟଣ ଚମ୍ପୂ'କୁ ବନମାଳୀ ନାମକ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରର ଜଣେ କବି ତିନିଶହ ଷାଠିଏଟି ଚଉପଦୀରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । କବି ଚଉପଦୀ ନିୟମରେ ଅନୁବାଦ କରିସାରି, ନିଜ ପିତା ହରିଙ୍କ ନାମରେ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଛନ୍ତି । ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ କବିଙ୍କ କବିତା ମଞ୍ଜୁଷା ଅନୁବାଦର ବନ୍ଧନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଛି । ସେପରି କେତୋଟି ସ୍ଥଳରେ ଚଉପଦୀଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୃଦ୍ୟ ହୋଇପାରିଛି ।

କବି ବନମାଳୀ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରାଜା ବୀରକେଶରୀ ଦେବ (୧ମ)ଙ୍କ ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଙ୍କ ତଥା ୧୬୭୬ ଶକାବ୍ଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୭୫୪ରେ 'ରାମାୟଣ ଚମ୍ପୂ'ର ଅନୁବାଦ ଶେଷ କରିଛନ୍ତି—

"ଶ୍ରୀ ବୀରକେଶରୀ ଦେବ ଅବନୀ ବିଦିତ ।
ତାଙ୍କ ତ୍ରୟୋଦଂଶ ଅଙ୍କେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଗୀତ ।
ରସ ଋଷି ଋତୁ ଶଶୀ ଶକାବ୍ଦରେ ଜାଣ ।
ଏ ଚରିତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଶୁଣ ବିଚକ୍ଷଣ ହେ ॥"

କବି ବନମାଳୀ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଗୁରୁଦେବ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତଳଛୋଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ପାଇ 'ରାମାୟଣ ଚମ୍ପୂ'ର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ—

କୁଶଳେ ଏ ଭୋଜରାଜ ଚମ୍ପୂ ଗୀତ ମୋର ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଯେଉଁ ବିଭୁ ଶୁଣ ଧୀର ।
ଶୁଲକ୍ଷଣ ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣ ତଳଛୋ ସ୍ୱପ୍ନରେ ।
ବୋଇଲେ ଏ ଗୀତ କର ନିର୍ଭୟେ ମନରେ ଯେ ।
ସେହି ଆଜ୍ଞା ମୂଳ କରି କଲି ଚଉପଦୀ ।
ମହତ ଆଜ୍ଞାକୁ ହୃଦ ସମ୍ପୁଟେ ସମ୍ପାଦି ।"

କବି 'ରାମାୟଣ ଚମ୍ପୂ'ର ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକୁ ଅତି ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଭାଷାର ଚମତ୍କାରିତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

ଶ୍ଳୋକ—

"ବାଲ୍ମୀକିଗୀତରଘୁପୁଙ୍ଗବକୀର୍ତ୍ତିଲେଶୈ
ସ୍ତୃପ୍ତିଂ କରୋମି କଥମପ୍ୟଧୁନା ବୁଧାନାମ୍ ॥
ଗଙ୍ଗାଜଳୈ ର୍ଭୁବି ଭଗୀରଥ ଯତ୍ନ-ଲବ୍ଧୈଃ
କିଂ ତର୍ପଣଂ ନ ବିଦଧାତି ନରଃ ପିତୃଣାମ୍ ॥"

ଅନୁବାଦ—

ବିଚାରିଲେ ମନେ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଭୁବନେ ଗଙ୍ଗା ଆଣିଲେ ଭଗୀରଥ ।
ତର୍ପଣ ସେ ଜଳେ କେହି କଲେ ହେଲେ ବଂଶ କରନ୍ତି କୃତାର୍ଥ ॥
ସେହିମତ ଋଷି ବାଲମିକ ଭାଷି ଅଛନ୍ତି ଯାହା ସମରେ ।
ସେହି ଅନୁସାରେ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲି ଧୀରେ ସୁଖ ଲଭିବ ଏଥିରେ ॥"

ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ କାଶ୍ମୀରୀୟ କବି ଅମରୁକଙ୍କ ରଚିତ 'ଅମରୁ-ଶତକ'ର ପ୍ରଚୁର ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଛି ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ସେହି ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ କାବ୍ୟର ଅନୁବାଦ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର କବି ଶ୍ରୀନିବାସ ରାଜମଣିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀନିବାସ ରାଜମଣି ଥିଲେ— ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜବଂଶ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ) ମଞ୍ଜୁଷାର ରାଜା । ରାଜକବି ଶ୍ରୀନିବାସ ରାଜମଣି 'ମୁକ୍ତା ଲତାବଳୀ' ସମେତ ବହୁ ଗ୍ରନ୍ଥର ଲେଖକ ଓ ଅନୁବାଦକ । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୂଦିତ 'ଅମରୁଶତକ' ପୁସ୍ତକଟି ଖଣ୍ଡିଏ ଉପାଦେୟ ଅନୁବାଦ ପୁସ୍ତକ । ଅମରୁ ଶତକର ପ୍ରଥମ ଶ୍ଳୋକଟିର ଅନୁବାଦ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

"ଜୟ ଅମ୍ବିକା ଜଗତ ତାରିଣୀ । କଟାକ୍ଷେ ରକ୍ଷା କର ଠାକୁରାଣୀ ॥
ଯେଉଁ କଟାକ୍ଷ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଦାୟୀ । ବଚନରେ ତାହା ନୋହିଇ କହି ॥
ମନୋହର ଧନୁର୍ଗୁଣ,
ଲଜ୍ଜିତ କରେ କରି ଆକର୍ଷଣ ।

ତର୍ଜନୀ ମଧ୍ୟମା ମଧ୍ୟେ ରାଜିତ । ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠରେ ପୁଙ୍ଖ କରି ପୀଡ଼ିତ ।
ତଳ୍ପରେ ଅନାମିକା ଯୋଗକରି । ନଖ ଅଂଶୁ ହସ୍ତ ପୃଷ୍ଠେ ପ୍ରସରି ।
ଅପାଙ୍ଗେ ହୋଇ ମିଶ୍ରିତ,
ସର୍ବଜନ ସୁଖ କରଇ ଜାତ ॥

ମଞ୍ଜରୀଯୁତ ପଲ୍ଲବ ରୁଚିର । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭାବନ କର୍ଣ୍ଣପୁର ।
ଲୋଭ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ହୋଇଛି ଚଞ୍ଚଳ । ଭ୍ରମର ଭ୍ରମ ହରଇ ସକଳ ।
ଅର୍ଦ୍ଧଅଙ୍ଗ ସ୍ଥିତ ହର,
ଅଯୋନି ଜାତ ରଚିତ ସଂସାର ॥

ପ୍ରମତ୍ତ ଧ୍ୱାନ କ୍ଳେଶରି ଆସନା । ପ୍ରପନ୍ନ ଜନ ଆନନ୍ଦବର୍ଦ୍ଧନୀ ॥
ଗଣାଧିପ ଷଡ଼ାନନ ଜନନୀ । ଭକ୍ତ ଜନରେ ଅଭୟ-ଦାୟିନୀ ।
ଚରଣ କମଳ ଦୁଇ,
ନୃପ ଶ୍ରୀନିବାସ ନଜେ ଭାବଇ । ”

ଆନୁମାନିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ପଞ୍ଚମ, ଷଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ପଣ୍ଡିତ ବିଷ୍ଣୁ ଶର୍ମାଙ୍କ* ବିଶ୍ୱ-ବିଶ୍ରୁତ 'ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର'ର ଅବଲମ୍ବନରେ ଲିଖିତ 'ହିତୋପଦେଶ' ଶୀର୍ଷକ କଥାକାବ୍ୟ ପୁସ୍ତକଟି ଉତ୍କଳର ଘରେ ଘରେ ସୁପରିଚିତ । 'ହିତୋପଦେଶ'ର ଶିକ୍ଷାମୂଳକ କାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଚାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେତେଜଣ ବିଦ୍ୱାନ୍ ତାହାଁର ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ପୋଥି ଭଣ୍ଡାରରେ ସଂରକ୍ଷିତ 'ହିତୋପଦେଶ'ର ଓଡ଼ିଆନୁବାଦ ମଧ୍ୟରେ କବି ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଖଣ୍ଡିଏ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ ରହିଛି । କବି ଗଙ୍ଗାଧର ମିତ୍ରଲାଭ, ସୁହୃଦ୍‌ଭେଦ, ବିଗ୍ରହ ଓ ସନ୍ଧି—ଏହି ଚାରୋଟି ପ୍ରକରଣକୁ ଏଗାର ଶହ ବାସ୍ତୋରି ପଦରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେତେଖଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁବାଦର ଭାଷା ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ହିତୋପଦେଶ (ମିତ୍ରଲାଭ)ର ପ୍ରଥମ ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

---

* Home Land of Viṣṇuśarmā by Dr S.C. Behera, M.A., Ph.D. I. H. Q. Vol. XXXVIII, Nos. 2 & 3.

"ପ୍ରଥମୁ ଶିବଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ହିତୋପଦେଶ ସଂସ୍କୃତ ।
ବିରଚିଣ ଗଜପତି ମହେଶ୍ୱର ଭାଷା ପ୍ରବନ୍ଧରେ କଲେ ଗୀତ ।
ଗ୍ରନ୍ଥ ମୂଳେ ବିପ୍ର ନାରାୟଣ କହିଅଛି ମଙ୍ଗଳାଚରଣ ।
ଆଶଂସା ରୂପରେ ନିର୍ବିଘ୍ନେ ଗ୍ରନ୍ଥର ସମାପ୍ତି ନିମିତ୍ତେ ଶୁଣ ।
ଏ ହିତୋପଦେଶ ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରକେ ସବୁ ସଂସ୍କୃତ ଜାଣଇ ।
ସର୍ବ ବିଷୟରେ ବଚନ ଚାତୁରୀ ରାଜନୀତି ବିଦ୍ୟା ହୋଇ ।
ଅଜର ଅମର ପ୍ରାୟେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ଧନ ବିଦ୍ୟା ଅରଜିବ ।
ମୃତ୍ୟୁଂ ସର୍ବଦା ମୃତ୍ୟୁଗ୍ରସ୍ତ ବିଚାରି ଧର୍ମାଚରଣ କରିବ ।"

(ହିତୋପଦେଶ, ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପୋଥି, O.L./1491)

× × ×

"ଯଉଂ ମହେଶଙ୍କର ଶିରରେ ଗଙ୍ଗାର ଫେନଲେଖା ପରି ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଶୋଭା ପାଉଅଛି, ସେ ମହେଶଙ୍କ ପ୍ରସାଦନ୍ତୁଂ ସାଧୁଲୋକ ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧ ହୋଉ ।" (ମୁଦ୍ରାରାକ୍ଷସ ପୋଥି ସଂଖ୍ୟା Or. Pr. /71)

"ସେ ଯେ ଧୂର୍ଜଟୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର ତାହାଙ୍କ ପ୍ରସାଦୁ ଉତ୍ତମ ଲୋକମାନଙ୍କର ସିଦ୍ଧରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ । ଯେ ଈଶ୍ୱରର ମସ୍ତକେ ଗଙ୍ଗାଫେନ ପ୍ରାୟେ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଅଛି । ସେ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରସାଦୁ କରି ସାଧରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ" ।

(ମୁଦ୍ରାରାକ୍ଷସ ପୋଥି ସଂଖ୍ୟା O. L. / 382)

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୌଡ଼ୀୟ ଗୋସ୍ୱାମୀ ରୂପଦେବଙ୍କ ବିରଚିତ 'ହଂସଦୂତ' ନାମକ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅନବଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଉକ୍ତ ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟର ପ୍ରଚାର ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶେଷଭାବରେ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କାରଣ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିର ରାଜା ଗଜପତି ଜଗନ୍ନାଥ ନାରାୟଣ ଦେବଙ୍କ ସଭାକବି କବିରତ୍ନ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମିଶ୍ର 'ହଂସଦୂତ' ଉପରେ 'ମନୋହାରିଣୀ' ଶୀର୍ଷକ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଟୀକା ରଚନା କରିଥିଲେ ।

"ମିଶ୍ରଃ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମୋ ବିତନୁତେ ଟୀକା ମନୋହାରିଣୀ ।

× × ×

ଟୀକେୟଂ ପ୍ରଥମା ମୟୈବ ରଚିତା, ଶ୍ରୀହଂସଦୂତାଭିଧେ
କାବ୍ୟେ ସା କଲ ଭାବନେନ ନିତରାଂ ଦାର୍ଢ୍ୟାର୍ଥଂ ଲଭ୍ୟତେ ।
ତସ୍ୟୈବ ପ୍ରତିପତ୍ତୟେ ପୁନରପି ପ୍ରାରଭ୍ୟତେ ସା କୃତି-
ର୍ଯାତେ ତତ୍ର ପ୍ରଣତୋଽହ ଶୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧୟୋ

ସନ୍ତୋଽନୁଗୃହ୍ଣନ୍ତୁ ମାମ୍" ।

ଉକ୍ତ 'ହଂସଦୂତ' ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟର ଏକାଧିକ ଟୀକା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ପୋଥି ଭଣ୍ଡାରରେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପଦ୍ୟାନୁବାଦର କବି ହେଉଛନ୍ତି— ବୈଶ୍ୟ ହରି । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବତଃ ବୈଶ୍ୟ ହରି ହେଉଛନ୍ତି—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କବି ଏବଂ 'ସୂତହ ରାମାୟଣ' ନାମକ ରାମ କାବ୍ୟରେ ଉକ୍ତିତ 'ହରି'ଙ୍କ ସହିତ 'ହଂସଦୂତ'ର ଅନୁବାଦକ ବୈଶ୍ୟ ହରିଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇ ପାରେ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ 'ଦଧିମନ୍ଥନ ନାବକେଳୀ' ଶୀର୍ଷକ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୁସ୍ତକ ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । କବି ବୈଶ୍ୟ ହରିଙ୍କ ଅନୁବାଦରୁ କେତେକାଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

"ଦୁକୂଳଂ ବିଭ୍ରାଣୋ ଦଳିତ-ହରିତାଳଦ୍ୟୁତିହରଂ
ଜବାପୁଷ୍ପଶ୍ରେଣୀ ରୁଚିରୁଚିରପାଦାମ୍ବୁଜତଳଃ ।
ତମାଳଶ୍ୟାମାଙ୍ଗୋ ଦରହସିତଲୀଳାଞ୍ଚିତମୁଖଃ
ପରାନନ୍ଦାଭୋଗଃ ସ୍ଫୁରତୁ ହୃଦି ମେ କୋଽପି ପୁରୁଷଃ ।"

ଅନୁବାଦ—

"ଦଳିତ ହରିତାଳ ଦ୍ୟୁତିହର ସୁଚେଳ ଯାର କଟିରେ ପରିଧାନ
ଜବା କୁସୁମଶ୍ରେଣୀ ରୁଚି ରୁଚିର ଜିଣି ଯା ପାଦତଳ ଶୋଭାବାନ

ହେ ସୁଜ୍ଞଜନେ;

ତମାଳ ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ ଯାର,
ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନନ୍ଦ ଆକାର,

ଦରହାସେ ସୁନ୍ଦର ମୁଖ ଯାର ସେ ମୋର ହୃଦେ ସ୍ଫୁରନ୍ତୁ ନିରନ୍ତର ହେ ।

ଶେଷ ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ—

ଶ୍ରୀହରି ଆମ୍ଭ ପ୍ରତି ସଦୟ ଥିଲେ ନିତି କୁଞ୍ଜପୁଞ୍ଜ ନାନା ରୂପରେ
ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ପାଦନ ଚିତ୍ତ ରଞ୍ଜିତ କରି ବିନୋଦକର ଆନନ୍ଦରେ

ହେ ଯଦୁମଣି,
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏବେ କଷ୍ଟ ଦେଇ
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଉଦୟ ଯେ ହୋଇ
କହଇ **ବୈଶ୍ୟ ହରି** ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ମରି କରି ଏବେ ଯେ ଅନୁକୂଳ
ହେ ଯଦୁମଣି ॥"

ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ 'ହନୁମନ୍ନାଟକ'ର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଖୁବ୍ ରହିଛି । ଏହି ନାଟକଟିର ପ୍ରଚାର ଓଡ଼ିଆରେ ଖୁବ୍ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଆନୁମାନିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କବି କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ 'ହନୁମନ୍ନାଟକର' ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଅନୁବାଦର ଏକ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନକଲ ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ପୋଥି-ଭଣ୍ଡାରରେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ଅନୁବାଦକ କିଶୋରୀଚରଣ ସରଳ ତଥା ସାବଲୀଳ ଭାଷାରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ।

"ରେ ରେ ରାବଣ ...... ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରିୟମ୍"

"ଏସନ ବାକ୍ୟମାନ ଶୁଣି । କହଇ କପିକୁଳ-ମଣି ॥
ରେ ରେ ରାବଣ ମୂର୍ଖ ଦୈତ୍ୟ । କି ହେବ ମୋତେ ଶସ୍ତ୍ରାଘାତ ॥
ମୋହୋର ମୃତ୍ୟୁଭେଦ ଯେତେ । କହୁଛି ଶୁଣ ତୁ ଶ୍ରବଣେ ॥
ଏଥକୁ ସାବଧାନ କରି । ହେଶେଷେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ମୋ ସାରି ॥
ତହିଁ ଗୁଡ଼ିଆଅ ବସନ । ତଇଳ କରାଅ ସେଚନ ॥
ତହିଁ ଲଗାଅ ବୈଶ୍ୱାନର । ତେବେ ମୃତ୍ୟୁ ହେବ ମୋହର ॥"
(ମ୍ୟୁଜିଅମ୍ ପୋଥି—L/439)

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ସପ୍ତଦଶ, ଅଷ୍ଟାଦଶ ଓ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବହୁ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ମେଘଦୂତ, କୁମାର ସମ୍ଭବ, ଋତୁସଂହାର, ସପ୍ତଶତୀ ଚଣ୍ଡୀ, ବେତାଳ ପଞ୍ଚବିଂଶତି, ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ପୁତ୍ତଳିକା, ଶୁକସପ୍ତତି, ନୈଷଧୀୟ ଚରିତ ଓ କାଦମ୍ବରୀ ଆଦିର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଲୋଚନାର ସୀମିତ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୀ', ସାହିତ୍ୟର ବଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରନ୍ଥ 'ରାମ ଚରିତ ମାନସ'ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ଗତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।

ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ପୋଥିଭଣ୍ଡାରରେ ସଂରକ୍ଷିତ 'ରାମଚରିତ ମାନସ'ର ଅନୁବାଦରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ବୈଷ୍ଣବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର କଣ୍ଟିଲୋ ନିବାସୀ ସିଦ୍ଧ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସ୍ନ ୧୨୮୩ ସାଲ ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୭୬ରେ ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡର ଅନୁବାଦ ଶେଷ କରିଥିଲେ ।

"ଦିଲ୍ଲୀ ବାଦଶା ସନ ବାରଶ ତେୟାଶୀ
ରାଜେ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ଅଙ୍କ ଛକୋଇଶୀ ।।
କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଚନ୍ଦ୍ରଦିନ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ହୋଇ ।
ସପତମୀ ଗୁରୁବାର ବଦିତ ଅଟଇ ।।
ଏ ଦିନ ବେଳ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ଜାଣ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ଏ ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ।।
ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ ଭାଷାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।
ପୂର୍ବେ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ଭାଷାରେ ଯେ ଏହୁ ଥିଲେ ।।"

ଅନୁବାଦ ପୁସ୍ତକର ପୁଷ୍ପିକାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡର ଅନୁବାଦ ସ୍ନ ୧୨୭୨ ଓ କିଷ୍କିନ୍ଧାକାଣ୍ଡର ଅନୁବାଦ ସ୍ନ ୧୨୭୭ ସାଲରେ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରୁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ସ୍ନ ୧୨୭୦ରେ କବି ମଧୁସୂଦନ ବାଳକାଣ୍ଡର ଅନୁବାଦ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

କବି ଅନୂଦିତ କାଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରାପ୍ତ ସମସ୍ତ ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଗ୍ରହୀ ପାଠକ ତଥା ଜିଜ୍ଞାସୁ ସମାଲୋଚକଙ୍କ କୌତୂହଳର ଉପଶମ ନିମିତ୍ତ ସଂକ୍ଷେପରେ କେତୋଟି ଉଦ୍ଧୃତ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା —

"ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଶ୍ରମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରେଣ ।
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ବଉଳଛତା ନାମ ଖ୍ୟାତ ପୁଣ ।
ଶ୍ରୀ ପ୍ରେମ ଦାସଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଲଛମନ ଜାଣ ।
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମୋହର ଆହେ ସାଧୁମାନେ ଶୁଣ ।।"

× × ×

ଏହ୍ବୁପର ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବ କ୍ଷେତ୍ରେ ଆସି ।
ରହିଲ ଅନୁସରଣେ ହୋଇଣ ନିବାସୀ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀପ୍ରଭୁଙ୍କ କୃତ ପିତା-ମାତା ବାତ୍ସଲ୍ୟରେ ।
ଦ୍ରବ ହୋଇଗଲ ରହି କଣ୍ଟିଲୋ ଗ୍ରାମରେ ॥
ବର୍ଣ୍ଣରେ ବଣିକ ନାମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ତାର ।
ପତ୍ନୀ ଯଶୋମତୀ ସଙ୍ଗ ଧର୍ମେ ଆଗୁଁ ସାର ॥

× × ×

ଦ୍ୱିଜବର ନାମେଣ ପିଣ୍ଡିକ ମିଶ୍ର ଜାଣ ।
ପୁତ୍ର ସିଦ୍ଧ ମିଶ୍ର ତାହାଙ୍କର ପରମାଣ ॥
କଲୁଁ ବେଦଜନେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନ୍ତ ଭବ ବନ୍ଧ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବ ଅନୁକମ୍ପାରୁ କରଣ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ତୁଳସୀ ଯେ କୃତ ରାମାୟଣ ॥
ଶ୍ରୀ ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କର କୃପାରୁ କହଣ ।
ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ ପଦ ହୃଦୟର ॥
କହେ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଦାସ ଯେ ମଧୁସୂଦନ ।
ହରିଭକ୍ତଙ୍କ ଚରଣେ ମୋ ଅନୁସରଣ ॥

× × ×

ହୋଇଲେ ତୁଳସୀ ଦାସ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓଡ଼ିଆରେ ।
ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଧାମ ନୀଳମାଧବ ଛାମୁରେ ॥"

କବି ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ 'ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ' ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ, କରି ଓଡ଼ିଆ ପାଠକ ଓ ସମାଲୋଚକ ମାନଙ୍କର ଅଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହୋଇଛନ୍ତି । ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଅନୁବାଦ କୁଶଳତାର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ, ମୂଳଲେଖା ସମେତ ଦୁଇଟି ଅନୁବାଦିତ ପଦ୍ୟାଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

ମୂଳଲେଖା—"ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ସରୋଜ ରଜ ନିଜ ମନୁ ମୁକୁର ସୁଧାରି ।
ବରନଉଁ ରଘୁବର ବିମଲ ଯଶୁ ଜୋ ଦାୟକୁ ଫଲଚାରି ।"

ଅନୁବାଦ—"ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ସରୋଜ ସୁଗଳ,
ଯାହାଙ୍କ ରଜ ସ୍ମରଣେ ନାଶେ ମନ ମଳ ।
ଶ୍ରୀ ରଘୁନନ୍ଦନଙ୍କର ବିମଳ ଯଶକୁ
ଚିନ୍ତା କଲେ ସେ ଦିଅନ୍ତି ଚତୁରବର୍ଗକୁ ।"

ମୂଳଲେଖା—"ଜବତେଁ ରାମ ବ୍ୟାହି ଘର ଆୟେ,
ନିତ ନବ ମଂଗଲ ମୋଦ ବଧାୟେ ।
ଭୁବନ ଚାରି ଦଶ ଭୂଧର ଭାରୀ,
ସୁକୃତ ମେଘ ବରଷହିଁ ସୁଖ ବାରି ।"

ଅନୁବାଦ—"ବିଭାବିଧି ସାରି ରାମ ଗୃହକୁ ଆଇଲେ ।
ନୂତନ ଶୁଭମାନଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦେ ସେ କଲେ ।
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ-ଭୁବନ ମଧ୍ୟରେ ଭୂମି ଭାରି ।
ଯେ ସୁକୃତ ମେଘ ବୃଷ୍ଟି କରେ ସୁଖବାରି ।"

ମତଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ; ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ, ମୌଳିକ ରଚନା ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁ କୃତବିଦ୍ୟ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଅନୁବାଦ ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ପରମ କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରିଛନ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠଭୂମି :

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଲିଖିତ ତଥା ପ୍ରଚଳିତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ବୁଝାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଚରଣରେ ଓଡ଼ିଶା ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ, ଉତ୍କଳରେ ରାଜନୈତିକ ତଥା ଅର୍ଥନୈତିକ ଅସ୍ଥିରତାର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ମିଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ତାରତମ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅସ୍ଥିରତାରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଏକ ଜାତିର ସାମାଜିକ

ସ୍ଥିରତା ବା ଆସିବ କାହୁଁ ? ତେଣୁ ସେତେବେଳେ ଲୋକମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରଗତି-ଶୀଳ ଜୀବନର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବୋଲି ନ ଭାବି, କେବଳ ଏକ ବିଳାସୀ ଜୀବନର ଆମୋଦ ଗୀତି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ଚଳିଆସିଥିବା ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ପ୍ରେମ ସାହିତ୍ୟକୁ କବିମାନେ ପୃଷ୍ଠପୋଷକମାନଙ୍କ କାମବିଳାସର ଚରିତାର୍ଥ ଲାଗି ଦରବାରୀ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ସମାଜରେ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜନତା ମଧ୍ୟ ରାଜସଭାରେ ପ୍ରଚଳିତ ସାହିତ୍ୟର ଅଖଣ୍ଡ ଧାରାକୁ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରି ନିଜର କାବ୍ୟ ପିପାସା ମେଣ୍ଟାଉଥିଲେ ।

ଏହା କହିବା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ସେ ସମୟରେ ସୁସାହିତ୍ୟ ପଦବାଚ୍ୟ ହେବାଭଳି ରଚନା କୌଣସି କବିଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ନିଃସୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କେତେଖଣ୍ଡି ରଚନା ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟର ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷାକରି ଜନ-ଜୀବନକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଦରବାରୀ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରବଳ ସ୍ରୋତରେ ବହିଯାଇ ନିଜର ସାହିତ୍ୟିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହରାଇ ଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ।

ଉତ୍କଳର ସେହି ରାଜନୈତିକ ଅସ୍ଥିରତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଇଂରେଜ ମାନଙ୍କର ଆଗମନ ଏକ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଘଟଣା ବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ; ବରଂ ତାହାକୁ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଘଟଣା ବୋଲି କହିବା ଅଧିକ ସମୀଚୀନ । ବଣିକ୍‌ବୃତ୍ତି କରି ଭାରତରେ ରାଜସଭା ଅଧିକାର କରିଥିବା ଗୋଟିଏ ଜାତି ପକ୍ଷରେ ତାହା ଏକ ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟର ସମୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ଯେତେ ସହଜରେ ଅଧିକାର କରିବାର ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥିଲେ ତାହା ସେତେ ସହଜ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଇଂରେଜମାନେ ବମ୍ବେକୁ ଯୌତୁକ ସ୍ୱରୂପରେ, ବଙ୍ଗଳାକୁ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ସୂତ୍ରରେ ଅଧିକାର କରି ସହଜରେ ଏ ଦେଶକୁ ଅଧିକାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ମେରାଗପୃ ଓ କୁଟିଳ ଶାସନ ନୀତି ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେଇ ସଙ୍ଗୀନ ମୂନରେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନକୁ ଅଧିକ ସୁଗମ କରାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଭାବିଥିଲେ । ଯଦି ସେମାନେ ସାମାଜିକ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଏକ ଜାତିକୁ ପ୍ରଥମେ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିରତା ଆଣିବାରେ ସୁଯୋଗ ଦେଇ, ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କ କୂଟନୀତିର ପ୍ରୟୋଗରେ ଶାସନଗତ ସ୍ଥିରତା ଆଣିବାରେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତେ; ତାହାହେଲେ ଇଂରେଜ ଶାସନର ପ୍ରାକ୍‌କାଳରେ ଯେଉଁ ଜନ ବିଦ୍ରୋହ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବବିଧ ଉନ୍ନତି ମୂଳରେ

ଲୁଟାତରାଜ କଲା, ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରି ଆଲୋଚକ ଅଧ୍ୟାପକ ଡ଼କ୍ଟର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ ଲେଖିଛନ୍ତି— "୧୮୧୭ ସାଲର ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ଘଟଣା; ଏହା ମଧ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ ଅପସାରଣର ଏକ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ଚିତ୍ରପଟ । ଦେଶ ଅଧିକାରର ୧୦ଟା ବର୍ଷ ଭିତରେ ଏ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନଧାରାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗ ଉପରେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ବିପନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା, ତାର ଦୟନୀୟ ଆଲେଖ୍ୟ ଏହି ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ ବେଳେ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିବାର ସୁବିଧା ପାଇଥିଲା । ଫଳତଃ ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ ହେଉଛି, ବିଦେଶୀ ଅପଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ତୀବ୍ରତର ବିକ୍ଷୋଭ ବା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ଏ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଧନୀ, ନିର୍ଦ୍ଧନ ସବୁଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ଠାରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ।"*

ସମାଲୋଚକ ପଣ୍ଡିତ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ଦାଶ ମଧ୍ୟ 'ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ'ର କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ପକ୍ଷପାତ ନୀତି ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ବଙ୍ଗୀୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ହିଁ ଏହି ବିଦ୍ରୋହର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ★

ଇଂରେଜ ଶାସନାଧୀନରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜନଜୀବନରେ ଆଉ ଏକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର କାରଣ ହେଉଛି, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଡ଼ଜାତଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଡ଼ୋଶୀ ପ୍ରଦେଶରେ ରହିଥିଲା । ସେଠାକାର ଅଧିବାସୀ ଖାଣ୍ଟି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟବାଧ୍ୟକତାର ସହିତ ପଡ଼ୋଶୀ ହିନ୍ଦି, ବଙ୍ଗଳା ଓ ତେଲୁଗୁ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ରଖାଯାଇ; ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେଠାକାର ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଲଦି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳର ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦର ଭାଷା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ୱାଧୀନତାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଇ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଲୌହମାନବ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଗଡ଼ଜାତ ମିଶ୍ରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, (୧ । ୧ । ୧୯୪୮)

---

* ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ (୧୮୦୩—୧୯୨୦) ପୃ ୧୦–୧୧

★ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଇତିହାସ ପୃ ୧୨୫-୧୨୯

ଗୋଠଖଣ୍ଡିଆ କରି ରଖାଯାଇଥିଲା । ସମାଲୋଚକ ଉକ୍ତ ସାମନ୍ତରାଜ୍ୟ ଏହି ଅବସ୍ଥାର ସମାଲୋଚନା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି—

"ଏମିତି ଆଲୋଚନା କଲେ ଆମେ ଦେଖିପାରିବୁ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ଯେପରି ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପରି ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା ତା'ର ଗଡ଼ଜାତ ଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଦଶା ଭୋଗକରି ଏକ ଶାସନାଧୀନରେ ରହିବାର ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।"

ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଭାଗ୍ୟ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀ ଓ ଭାଷା ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ଦେଶପ୍ରାଣ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସୁରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଅନେକ ଯତ୍ନ କରାଯାଇଥିଲା; ମାତ୍ର ପଡ଼ୋଶୀ ପ୍ରଦେଶର ଅବିରତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ତଥା ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀର ଅବହେଳା ଫଳରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ହ୍ରାସ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ପଥରେ କେବଳ ଉପଯୁକ୍ତ କାରଣ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବନତି ତଥା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ପକ୍ଷପାତପୂର୍ଣ୍ଣ ନିନ୍ଦନୀୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଏହାର ଅନ୍ୟତମ କାରଣ ରୂପେ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ଏହି ଦୁର୍ନୀତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ପରାଧୀନ ଜୀବନଯାପନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସରକାରୀ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତି ଅବହେଳିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିରହିଲେ । ଜମିଜମା ଆଇନର ବିଶୃଙ୍ଖଳା ହେତୁରୁ ଓଡ଼ିଆମାନେ ନିଜର ପରମ୍ପରାଗତ ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ହରାଇ ଘାନସ୍ଥାନ ଖବରେ ଦାଣ୍ଡରେ ଭିକାରି ହୋଇ ବୁଲିଲେ । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ 'ନଅଙ୍କ' ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଜରାଜୀର୍ଣ୍ଣ ମେରୁଦଣ୍ଡକୁ ଦବ କରିଦେଇ ପାରିଥିଲା । ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀର ସୁଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଶାସନଗତ ସୁପରିଚାଳନା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲେ, 'ନଅଙ୍କ' ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପରି ଏକ କରାଳ ବିପର୍ଯ୍ୟୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଅବଶ୍ୟ ସେହିଧରଣର ଏକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ଜନ-ଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ତାହାର ଫଳରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ

କାଳରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ୟକ୍ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହେବାର ମାର୍ଗ ସୁଗମ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶରେ ନୂତନ ଯୁଗ—

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ତୃତୀୟ ଦଶକରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ ଦଳ ଧର୍ମପ୍ରଚାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର କରାଇ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରାଇବାର ବିଶେଷ କୌଶଳ ଉଦ୍ଭାବନ କରି କଟକ, ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ୱର ଆଦି କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ବସାଇ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହେବାଭଳି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକମାନଙ୍କର ପ୍ରଚଳନ କରାଇ ପ୍ରାଚୀନପନ୍ଥୀ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ଆତଙ୍କିତ କରାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ ଓଡ଼ିଆ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ତ୍ୟାଗକରି ଖ୍ରୀଷ୍ଟ-ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ମିଶନାରୀମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚାର କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ଧର୍ମପୁସ୍ତକ 'ବାଇବେଲ'ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ, ବଙ୍ଗଳାର ଶ୍ରୀରାମପୁର ମିଶନାରୀ ପ୍ରେସରେ ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୧୧ ସାଲରେ ଛପାଇଥିଲେ । କେତେକ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ମତରେ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଛପା ପୁସ୍ତକ । କୌତୁହଳୀ ପାଠକଙ୍କ କୌତୁହଳର ଉପଶମ ନିମିତ୍ତ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକରୁ କେତେକାଂଶ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

"ପ୍ରଭୁହର ସେବକ ମୋଶହର ମରଣର ଉତ୍ତାରୁ ଏମନ୍ତ ହେଲା ନୋନର ପୁତ୍ର ଯିହୋଶୂଆ ମୋଶହର ସେବକକୁ ପ୍ରଭୁହ ଏ କଥା କହିଲେ । ଆମ୍ଭର ସେବକ ମୃତ ହୋଇଅଛି । ଏ ନିମନ୍ତେ ଏବେ ତୁମ୍ଭେ ଉଠ କେଙ୍ଗୁ ଦେଶ ଆମ୍ଭେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯିଶ୍ରଏଲର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ଦେଉଁ ତୁମ୍ଭେ ଓ ଏ ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ ଏହି ଯୁର୍ଦ୍ଦନଦୀ ପାରହୋଇ ସେ ଦେଶକୁ ଯାଓ । ଯେମନ୍ତ ଆମ୍ଭେ ମୋଶହକୁ କହିଥିଲୁ ତେମନ୍ତ ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନର ଉପରେ ତୁମ୍ଭର ଗୋଡ଼ର ତାଳୁଆର ବିକ୍ଷେପ ହେବ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନକୁ ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଦେଇଅଛୁଁ । ଏ ଅରଣ୍ୟ ପୁଣି ପୁଣି ଲିବନୋନରୁ ମହାନଦୀ ଫରାତ ସରିକ ଖିତ୍ତିମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦେଶ

ଏହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅସ୍ତ ଯିବାର ସାନର ଦଗରେ ମହାସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂମ୍ୟମାନଙ୍କର ସୀମା ହେବ ।*

ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଚାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ ଓ କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନଙ୍କ ଅଲୌକିକ ପ୍ରତିଭାପ୍ରସୂତ 'ବ୍ରାହ୍ମ ମତବାଦ' ମଧ୍ୟ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧରେ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ଅନେକ ସଂସ୍କାରବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମ ମତବାଦର ପ୍ରଚାର ଲାଗି କଟକରୁ 'ଉତ୍କଳ ଶୁଭକରୀ' ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ 'ଧର୍ମବୋଧିନୀ'★ ଆଦି ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱମାଳା, ଭଜନମାଳା ଆଦି କେତେଖଣ୍ଡି ଉପାଦେୟ ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜର ମତବାଦ-ସମ୍ବଳିତ-ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମୂଳପତ୍ତନ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସମାଲୋଚକ ଡ଼: ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମତ ଦେଇ କହିଛନ୍ତି— "ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥରେ ଏକ ସହର ସାହିତ୍ୟ । ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଯେଉଁ ନୂତନ ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତା ସହରକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା ସେହି ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତାର କଳାଗତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ।×

ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ମିଶନାରୀ ଓ ବ୍ରାହ୍ମ ମତବାଦର ପ୍ରଚାରକ ମାନଙ୍କ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ଓ ପ୍ରଚାର ପୁସ୍ତକ ଆଦି ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରୀଗଣେଶ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ସୁଯୋଗଲାଭ କରିଥିଲା । କେତେକ ବିଦ୍ୟୋତ୍ସାହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଚିନ୍ତା କରି ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ପରିପ୍ରଚାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟିକ ପତ୍ର-ପତ୍ରିକା ଆଦିର ସମ୍ପାଦନା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଯେଉଁ କେତେଖଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାରରେ ବିଶେଷ

---

* ଓଡ଼ିଆ ବାଇବେଲ, ପ୍ରଥମ ପର୍ବ ୧୦-୫ ଅନୁଚ୍ଛେଦ, ପୃ ୧

★ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟନାଥ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ କଟକରୁ ୧୮୬୯ ମସିହାରେ 'ଉତ୍କଳ ଶୁଭକରୀ' ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ୧୮୭୪ରେ 'ଧର୍ମବୋଧିନୀ' ନାମକ ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ' ଲେ:—ଡ଼: ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ପୃ ୩୨

× 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ' ଲେ—ଡ଼: ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ପୃ ୪୦ ।

ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ 'ଉତ୍କଳ ପୁତ୍ର', 'ଉତ୍କଳ ଦର୍ପଣ' ଓ 'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା'ର ଭୂମିକା ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ଓଡ଼ିଶା ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହେବା ପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟି-ୟାନ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ଯେଉଁ କେତେଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତିକାର ଛପା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ 'ଫୋର୍ଟ ଉଇଲିୟମ୍' କଲେଜର କାର୍ଯ୍ୟ ବିବରଣୀରୁ ବିଜ୍ଞାପନରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ପଣ୍ଡିତ ପୃତୁସ୍ୱାମଙ୍କ ଅନୂଦିତ 'ବାଇବେଲ' ପ୍ରଥମ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ପଣ୍ଡିତ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବିଦ୍ୟାଳଙ୍କାର ସର୍ବ-ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଆ ବାଇବେଲର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ।* ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମିଶନାରୀ ମାନଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଆହୁରି କେତେକ ପ୍ରଚୁର ପୁସ୍ତିକାର ପ୍ରକାଶନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ନୂତନ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରଚଳନ କରାଗଲା, ସେଥି ନିମିତ୍ତ ଅନେକ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଗଣିତ ପୁସ୍ତକମାନ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅନୁଧ୍ୟାନର ବିଷୟ ହେଉଛି— ଓଡ଼ିଆ କବି ଜୟଦେବଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ ଗୀତିକାବ୍ୟ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ଛପାକାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୪୩ ବେଳକୁ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ଅମୃତ ନିସ୍ୟନ୍ଦନୀ କବିତା ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣରେ ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱରର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତୋଳିଥିବାରୁ, ଏହାର ପ୍ରକାଶନ ଲାଗି ସେତେବେଳକାର ବିଦ୍ୟୋତ୍ସାହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ବିଶେଷ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇଥିବେ ! ବୋଧହୁଏ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'ର ଏତେ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କରଣ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ହୋଇ ନ ଥିବ । ଏହି ସମୟରେ ଯେଉଁ କେତେଖଣ୍ଡି ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ 'ବତ୍ରିଶ ସିଂହାସନ', 'କବିତାମୃତବିନ୍ଦୁ' ଓ 'ମତିକଥା' ଆଦିର ନାମ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଉନ୍ନତିର ଚରମ ସୀମାରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବିକାଶ ସେ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଦ୍ରୁତଗତିରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ବିଶେଷ ପ୍ରଣି-

---

* 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ' ଲେ— ଡ: ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ପୃ ୯୫

ଧ୍ୟାନର ବିଷୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର (ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟତୀତ) ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଆଲୋଚନା କଲେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ପଦ୍ୟ କାବ୍ୟର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଯୋଜନାର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଥିଲା, ଗଦ୍ୟ କାବ୍ୟର ବିକାଶ ଦିଗରେ ସେ ପ୍ରକାର ପ୍ରୟାସ ଆଦୌ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାର ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତିରେ ପ୍ରାଚୀନ ଲେଖକମାନଙ୍କର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ବିଶେଷ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏନାହିଁ । ତଥାପି ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଲେଖ, ନାରାୟଣ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ରୁଦ୍ରସୁଧା-ନିଧି, ବିଭିନ୍ନ ବ୍ରତ କଥା, ବତିଶ ସିଂହାସନ, ହିତୋପଦେଶ, ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ଶୁଦ୍ଧିଦୀପିକା ଓ ସଙ୍ଗୀତ ନାରାୟଣ ଆଦି ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ; ମାଦଳାପାଞ୍ଜି, କଳାହାଣ୍ଡି ମାଦଳା, ଚକଡ଼ା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଇତିହାସ, ଗଣ ସମ୍ମତ ତଥା ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନାଙ୍କ 'ଚତୁର ବିନୋଦ' ଆଦି ଅନେକ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଓଡ଼ିଶାରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକମାନ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଡକ୍ଟର ସାମନ୍ତରାୟ ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି, ତହିଁରୁ କହାଯାଏ ଯେ, ସେ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ଅନୁବାଦ ବା ମୌଳିକ ଗଦ୍ୟ ରଚନାର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାର ବାକ୍ୟ ଗଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ଏବଂ ତାତ୍କାଳୀନ ସମାଜରେ ଇଂରେଜୀ ପଢ଼ୁଆ ବିଦ୍ୱାନ ମାନଙ୍କ କଥିତ ଭାଷା ପଦ୍ଧତିର ଅନୁସରଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରେ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ନିୟମାନୁସାରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା; ସେଥିମଧ୍ୟରେ କାଦମ୍ବରୀ, ରଘୁବଂଶ, ଉତ୍ତର ରାମଚରିତ ଆଦି ପୁସ୍ତକରୁ ବିଶେଷ ଉପଦେଶାତ୍ମକ ଅଂଶର ପଦ୍ୟ ଗଦ୍ୟାନୁବାଦ କରାଯାଇ, ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇ-ଥିଲା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ମିତଶୀଡ଼ାର ପ୍ରଚଳନ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଏ ଧରଣର ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଂଶ-ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଫକୀରମୋହନ, ଗୌରୀଶଙ୍କର, ବିଚ୍ଛନ୍ଦଚରଣ

ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୋବିନ୍ଦ ରଥ, ଦ୍ୱାରକାନାଥ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, ରଘୁନାଥ ମିଶ୍ର, କପିଳେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ଆଦି ବିଦ୍ୱାନ୍‌ଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକମାନ ଶିକ୍ଷାସ୍ଥଳରେ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁବାଦ କରାଯାଉଥିଲା କିମ୍ବା ଇଂରେଜୀର ଅବଲମ୍ବନରେ ଲେଖାଯାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ସେହି ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରେ ସେ ପ୍ରକାର ପଦ୍ଧତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ।

'ରାମ ବିଳାସ' ନାମକ ଏକ ପୁସ୍ତକର ବିଜ୍ଞାପନରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ କପିଳେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ଲେଖିଛନ୍ତି—

"ଏହି ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ ପୂର୍ବେ ବଙ୍ଗଳା ପୁସ୍ତକ ଚଳୁଥିବାରୁ ତାଦୃଶ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉପଯୋଗୀ ଉତ୍କଳ ଭାଷାର ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଚଳିତ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଯାହାକିଛି ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନାନ୍ତରେ ଉତ୍କଳ ଭାଷାର ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଅଛି । ସେହି ପୁସ୍ତକାବଳୀରେ ପ୍ରାୟ ଅନେକ ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । × × ଏ ପୁସ୍ତକ କୌଣସି ପୁସ୍ତକର ଅନୁବାଦିତ ନୁହଇ— ଏହା ଅବଶ୍ୟ ପାଠକମାନେ ଜାଣିବେ ।"*

ଯାହାହେଉ, ଏହି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଯେଉଁ ସମୁଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ସାହିତ୍ୟର ରୁଦ୍ଧ ମାର୍ଗକୁ ପରିଷ୍କୃତ କରାଗଲା, ସେଥିରେ କେତେଜଣ ଜନନେତା ଓ ଶିକ୍ଷାବିଦ୍‌ଙ୍କ ପରିଶ୍ରମ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି; ଏ ବିଷୟରେ କାହାର ଦ୍ୱିମତ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟଥା ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଯାହା ଆଜି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି, ତାହାର ଆଦି ସ୍ଫୁରଣ ଠିକଏ ବିଳମ୍ବରେ ଘଟିଥାନ୍ତା !

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକୀକରଣରେ ଯେଉଁ ସାମୁଦାୟିକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ କେତେଜଣ ଦେଶପ୍ରାଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ବିଶେଷ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତଥା ସାଧାରଣ ବିଦ୍ୟୋତ୍ସାହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେଉଁ କେତେଖଣ୍ଡି ଧର୍ମ

---

* 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ' ଲେ— ଡକ୍ଟର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ପୃ ୧୧୬

ପ୍ରଚାର ମୂଳକ ତଥା ସାହିତ୍ୟକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ତାହା ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମୂଳଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହି ଭାଷା ବିବର୍ଦ୍ଧିନୀ ପତ୍ରିକା ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୀଚୀନ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶନ ମୂଳରେ ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ଥିଲା ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ; ତଥାପି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଚାର ଦିଗରେ ସେମାନେ ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ କାମ କରିଛନ୍ତି, ଏ ବିଷୟରେ କାହାରି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

୧୮୪୯ ମସିହାରେ 'ଜ୍ଞାନ ଋଣ' ନାମକ ଏକ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା କଟକରୁ ମି: ଲେସି ନାମକ ଜଣୈକ ଇଂରେଜଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହା ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା ରୂପେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା ।* ଏହି ପତ୍ରିକା ଅଳ୍ପଦିନ ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଅର୍ଜନ କରି ନ ପାରି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହା ପରେ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ 'ଅରୁଣୋଦୟ' ନାମରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଲିଖିତ 'ଓଡ଼ିଶାର ପତ୍ର ପତ୍ରିକା'ନାମକ ପୁସ୍ତିକାରୁ ଜଣାଯାଏ ।★ ମାତ୍ର ଆଲୋଚକ ଡ଼. ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, 'ଜ୍ଞାନାରୁଣ' ପରେ ୧୮୫୬ରେ 'ପ୍ରବୋଧ ଚନ୍ଦ୍ରିକା' ନାମରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପତ୍ରିକା ଲେସି ସାହେବଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଏବଂ ୧୮୬୧ ମସିହାରେ 'ଅରୁଣୋଦୟ'ଆତ୍ମ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିଥିଲା । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ 'ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ମିତ୍ର','ସ୍ୱଦେଶୀ' 'ପ୍ରଭାତ ତାରା'ପ୍ରଭୃତି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ମୂଳକ ପତ୍ରିକା ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ଧର୍ମ ଓ ମିଶନାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସାଧାରଣ ଜନତାର ଘୃଣାଭାବ ରହିଥିବା ଯୋଗୁଁ, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ତଥା ପ୍ରଚାରିତ ପତ୍ରିକା ଲୋକସମାଜରେ ଆଦୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଲୋକମତ ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ମିଶନାରୀମାନେ

---

* 'ଓଡ଼ିଶାର ପତ୍ରପତ୍ରିକା' ପୃ ୬ ଓ 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ' ଲେ—ଡକ୍ଟର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ପୃ ୧୭୪

★ 'ଓଡ଼ିଶାର ପତ୍ରପତ୍ରିକା' ପୃ ୬

ଧିରଂକାଶି ସାହାଯ୍ୟ ବଳରେ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରି ଲୋକପ୍ରିୟତା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଯେଉଁ ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ ତାହା ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ପତ୍ରିକା ପାଠ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବିଶେଷ ସ୍ପୃହା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ସେତେବେଳେ ପତ୍ରିକା ଗୁଡ଼ିକୁ ବିକ୍ରୟ କରିବା ଆଦୌ ସହଜସାଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ନ ଥିଲା ।

ଖ୍ରୀ: ଅ: ୧୮୬୬ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତେଜଣ ଯୁଗଜନ୍ମା ସାହିତ୍ୟିକ ତଥା ଦେଶପ୍ରାଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହଯୋଗରେ 'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା' ନାମରେ ଗୋଟିଏ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ, 'ଦୀପିକା' ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକ ପତ୍ରିକା ରୂପେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲା । ଆଲୋଚକ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ମତରେ "ପ୍ରାୟ ସତୁରି ବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶାର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଏହି ପତ୍ରିକା ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିପାରିଥିଲା । ଏହି ପତ୍ରିକାରୁ ହିଁ ସେତେବେଳର ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ଛବି ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ବାଦପତ୍ର କହିଲେ ଲୋକେ 'ଦୀପିକା' ବୁଝୁଥିଲେ ।*

୧୮୬୬—୭୦ ସାଲ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ କେତେଖଣ୍ଡି ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ 'ବାଲେଶ୍ୱର ସମ୍ବାଦ ବାହିକା', 'ଉତ୍କଳ ହିତୈଷିଣୀ', 'ଉତ୍କଳ ଶୁଭକରୀ' ଆଦି ପ୍ରଧାନ । ଏହି ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳକାର ସାମାଜିକ ସ୍ୱରୂପ, ଦେଶର ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ତଥା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଲୋକହିତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଆ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରିୟତମ ପତ୍ରିକା ରୂପେ ସମାଜରେ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ନ'ଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର କରାଳ ଛବି ଏହି ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଜାତିର ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ନବୋନ୍ମାଦନା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଏହି ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପାଦକମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ସୁପ୍ତ ଯୁବଶକ୍ତିର କର୍ଣ୍ଣରେ ନବଯୁଗର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ମନ୍ତ୍ର ଦୀକ୍ଷାଦାନ କରି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ପ୍ରଗତି ପଥରେ ଯେଉଁ ଅତୁଳନୀୟ

---

* 'ଓଡ଼ିଶାର ପତ୍ରପତ୍ରିକା' ପୃ ୮

କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ତାହା ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପତ୍ରିକା ମାଧ୍ୟମରେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଦିଗରେ ମୂଳଭିତ୍ତିର ସ୍ଥାପନା କରି ଯାଇ ପାରିଥିଲା ।

୧୮୭୧ ସାଲରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୮୮୦ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେହି ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ 'ଉତ୍କଳ ପୁତ୍ର', ଶ୍ରୀଗୋବିନ୍ଦନାଥ ମିତ୍ରଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ 'ଭଗବଦ୍ ଭକ୍ତି ପ୍ରଦାୟିନୀ' ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେଜଣ ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ ବିଦେଶୀ', ଶୀର୍ଷକ ଧର୍ମବୋଧିନୀ, ଚନ୍ଦ୍ରିକା, ଉତ୍କଳ ସଂସ୍କାରକ, ସ୍ୱଦେଶୀ, ଉତ୍କଳ ମଧୁପ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ପାକ୍ଷିକ ପତ୍ରିକା, କୋହିନୂର ଓ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦୀପିକା ଆଦି ପ୍ରଧାନ ।

ଏହି ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଗ୍ରଗତି, ଦେଶରେ ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରାର ବିକାଶ ତଥା ଧର୍ମ ମତବାଦର ଆଲୋଚନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମମୁଖ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ତା'ର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକ ବିଲୟ ଭଜିଥିଲେ ହେଁ, ଦେଶର ସେହି ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ରଜନୀରେ ପଥହରା ପଥିକର ମାର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଲାଗି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାମାଜିକତାର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ବେଳେ ସେହି ପତ୍ରିକା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ନ ଥିଲେ, ଆଜି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଅଗ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି, ତା' ହୁଏତ ଆକାଶ କୁସୁମରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଆନ୍ତା !

ସନ ୧୮୮୧ ଠାରୁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟିକ ତଥା ପ୍ରଚୁର ମୂଳକ ପତ୍ରିକାର ଯେଉଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ', ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଓ ବିଜୁଳୀର ଭୂମିକା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ।

ସନ ୧୮୮୯ ମସିହାରେ ବାମଣ୍ଡାର ରାଜା ସ୍ୱ: ସୁଚଳଦେବଙ୍କ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ତଥା ସ୍ୱ: ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିଥିଲା । ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସମ୍ବାଦ ପରିବେଷିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ତଦାମାନ୍ତନ ରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ 'ଉତ୍କଳପ୍ରଭା' ନାମକ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାରେ କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ, ଉତ୍କଳକବି ମଧୁସୂଦନ, ନାଟ୍ୟକାର ରାମଶଙ୍କର ଓ ବ୍ୟାସ-କବି ଫକୀରମୋହନ, ଲାଲା ରାମନାରାୟଣ ରାୟ, ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର (ମହା-ଭାରତର ଗଦ୍ୟାନୁବାଦକ), ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାରଣା, ବିଶ୍ୱନାଥ କର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଲେଖାମାନ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଆଲୋଚନାରୁ* ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଉକ୍ତ ପତ୍ର-ପତ୍ରିକା ଜରିଆରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ନୂତନ ଅଭିରୁଚିର ବିକାଶ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ବିରୋଧ ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏଥିରେ ଭଞ୍ଜୀୟ ଶୈଳୀର ସମର୍ଥକମାନେ କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ 'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା' ମାଧ୍ୟମରେ ତା'ର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । କିନ୍ତୁ ତା' ପରେ ପରେ ୧୮୯୩ ମସିହାରେ ଭଞ୍ଜ ସାହି-ତ୍ୟର ସମର୍ଥକମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ' ନାମରେ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ, ଭଞ୍ଜ ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଥ ଅର୍ଥାନ୍ତର ମୂଳକ ଲେଖାମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ।

ଭଞ୍ଜୀୟ ରୀତିର ବିରୋଧୀମାନଙ୍କୁ 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ' ମାଧ୍ୟମରେ ଅତି କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରାଯିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ବାମଣ୍ଡାରୁ 'ବିଜୁଳୀ' ନାମକ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ପତ୍ରିକା ସେହିବର୍ଷ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖାର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇଲା । 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ' ଓ 'ବିଜୁଳୀ'ରେ ସମୟ ସମୟରେ ବିବାଦାସ୍ପଦ ଲେଖାମାନ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଉଭୟ ଗୋଷ୍ଠିର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଲୋଚନାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବା ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏ ଧରଣର ବିବାଦ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୋଭନୀୟ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଲେଖାମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାରେ ତାହା ଯେ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ ଥିଲା, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଏହି ଉଭୟ ଗୋଷ୍ଠିର ବିବାଦ ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶାର ଯୁବ ଓ ଲେଖକଗୋଷ୍ଠି ସଜାଗ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେତେବେଳେ ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ

* 'ଓଡ଼ିଶାର ପତ୍ରପତ୍ରିକା' ପୃ ୧୬

ପ୍ରାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୌଳିକ ଲେଖାମାନ ମଧ୍ଯ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲେଖାଯାଉଥିଲା । ସାହିତ୍ୟିକ ସମାଲୋଚନାର ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଲିଥିବା ପରସ୍ପର ବାଦବିସମ୍ବାଦ ଭୁଲି ସାହିତ୍ୟର ଶାଶ୍ୱତ ସତ୍ୟ ତଥା ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାକୃତ ମାର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱ: ବିଶ୍ୱନାଥ କରଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ନାମକ ଏକ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ପତ୍ରିକା ମାଧ୍ୟମରେ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ମତ ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାରଣା, ନନ୍ଦକିଶୋର ବଳ, ଦାମୋଦର କର, କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ଚୌଧୁରୀ, ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ନନ୍ଦ, ବୈଦ୍ୟନାଥ କର, ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ, ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ, ଉତ୍କଳମଣି ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବିନାୟକ ମିଶ୍ର ଓ ଗିରିଜାଶଙ୍କର ରଥ ପ୍ରଭୃତି କବି, ପ୍ରାବନ୍ଧିକ, ସମାଲୋଚକ, ଗାଳ୍ପିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ପ୍ରସୂତ ରଚନାମାନ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିବେଷିତ ହେଲା । ଏହାର ଫଳରେ ଜାତୀୟ ସଂଗଠନ ଦୃଢ଼ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଯେଉଁ ପ୍ରଭୂତ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଅଭିମତ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

"ତଥାପି ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଏ ଦେଶ ଯୁବ ଚିତ୍ତରେ ଯେଉଁ ଅଭିନବ ବିଚାର ଧାରାର ପ୍ରଚାର କଲେ ତାହାହିଁ ସାହିତ୍ୟିକ ପତ୍ରିକାରେ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି ରୂପେ ଦେଖାଦେଇ,ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମୂଳ ପତ୍ତନ ଗଢ଼ି ଉଠିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ପ୍ରଣୟନ ବେଳେ ଏମାନଙ୍କର ପରୋକ୍ଷ ଅବଦାନ ସର୍ବାଦୌ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ" । *

ଓଡ଼ିଆ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଚ୍ଛେଦମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି, ତାହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ନବକଳେବର ସଙ୍ଗଠନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇଛି । ଅନ୍ୟଥା ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଯୁଗରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପାଞ୍ଚଶହ ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ ଭିତ୍ତି ଉପରେ ଆଧୁନିକ ପରିପାଟୀରେ ଏକ ବିଶାଳ ନୂତନ ସୌଧ ନିର୍ମାଣ କରିବା, ଏ ଜାତି ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସହଜସାଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

* 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ'—ପୃ ୨୫୧

(ଅଟେସ୍ତର)

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାଦେଶିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀରେ ଏକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମାତ୍ର । ତାତ୍କାଳୀନ ସାହିତ୍ୟରେ ପୁରାଣ ଓ ରୀତି ଯୁଗୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବଂଶାବଳୀ ଓ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ କେତେକ ଉପାଦେୟ ଶିକ୍ଷଣୀୟ କାହାଣୀ ତଥା ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାମନ୍ତ ପରିବାରର ରୀତିନୀତି, ଆଚାର ବ୍ୟବହାର, ରଙ୍ଗ ଢଙ୍ଗ, ବିଳାସ ବ୍ୟସନ, ଚାଲିଚଳନ, ପୂଜା ପାର୍ବଣ, ଗର୍ବ ଅଭିମାନ ଜୟ ବିଜୟର ଅତିରଞ୍ଜିତ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଭାବ, ଭାଷା, ଶୈଳୀ, ଛନ୍ଦ, ଅଳଙ୍କାର ପ୍ରଭୃତି ପରିବେଷିତ ହୋଇ ଜନସମାଜରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଧର୍ମୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟାନୁରାଗୀ ଜନସମାଜ ପକ୍ଷରେ ତାହା ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ଗ୍ରହଣ କରି-ନେବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ପଡ଼ୋଶୀ ବଙ୍ଗଳା ସାହିତ୍ୟ ଯେତେ-ବେଳେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଅନୁକରଣରେ ନିଜ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବାରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ, ଭାରତୀୟ ଜନସମାଜରେ ବିଶେଷ ଆଦୃତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ଉନ୍ନତ ସାହିତ୍ୟର ପଦବୀ ଧାରଣ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ସେତେ-ବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସେହି ରୀତି ଯୁଗୀୟ ଅନ୍ତଃପୁରଚାରିଣୀ ନାୟିକାର ରୂପବୈଭବ ଓ ଆପାଦମସ୍ତକ ଯୌବନ ବର୍ଣ୍ଣନା ତଥା ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ତାରା, ଷଡ଼ୃତୁ, ନଦୀ, ପର୍ବତ, ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ, ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ, ବର୍ଷା ମୁଖର ଓ ନିର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ସମନ୍ୱିତ ରାତି ଓ ସଂସ୍କୃତ ରସଶାସ୍ତ୍ର ସମର୍ଥିତ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କର ବହୁବିଧ ଶୃଙ୍ଗାର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ନିମଗ୍ନ ରହି ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହେବାରେ ଆତ୍ମ ପ୍ରସାଦ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ପଡ଼ୋଶୀ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ନବୀନ ଅଙ୍ଗସଜ୍ଜାରେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭାବଭଙ୍ଗୀରେ ପୁଷ୍ଟ ବଙ୍ଗଳା ସାହିତ୍ୟର ଅନୁକରଣ ଓ ଅନୁସରଣରେ ନିଜର ପ୍ରାଚୀନ ରୀତି ଅଳଙ୍କାରକୁ ପରିବର୍ଜନ କରି ଆଧୁନିକ ଭାବ, ଭାଷା, ଶୈଳୀ ଓ ଅଳଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା କାବ୍ୟ ନାୟିକାର ସଜ୍ଜୀକରଣରେ ବ୍ରତୀ ହେଲା । ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ସମାଲୋଚକ ଡ଼ଃ ସାମନ୍ତରାୟ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତି— "ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଆମେ ଆଜି ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ବୁଝୁ, ତାହା ପ୍ରାଚ୍ୟ-ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା-ସଭ୍ୟତା-ସଂଘର୍ଷର ଏକ ଅମୃତମୟ ଫଳ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେ । ଏ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ-ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସମନ୍ୱୟର ଏକ କଳାଗତ ପରିପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର ।"*

---

* 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ' —ପୃ ୨୫୧

୮   ଅବଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏହି ଯୁଗସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ବିଜ୍ଞ ପାଠକ ଓ ଜିଜ୍ଞାସୁ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଣିଧାନର ଯୋଗ୍ୟ; ତାହା ହେଉଛି— ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ରୂପ ବୈଭବକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନବୀନ ରୂପ ସମ୍ପଦରେ ଭୂଷିତ ହେବାବେଳେ; ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, ଆକୃତି, ପ୍ରକୃତି ଯେପରି ସର୍ବଜନାଦୃତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲା । ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟର ବିଳାସ ବିଦଗ୍ଧା କଳ୍ପଲତା, ପଦ୍ମମାଳା, ପ୍ରେମଲୋଚନା, ଅନଙ୍ଗରେଖା, ମଦନମଞ୍ଜରୀ, ପ୍ରେମଶୀଳା, ଶୋଭାବତୀ, ଲୀଳାବତୀ, ଲାବଣ୍ୟବତୀ, ଲାବଣ୍ୟ ଲୀଳାବତୀ, ବନଜବତୀ, ରସବତୀ, ଲାବଣ୍ୟନିଧି, ଲାବଣ୍ୟଲତା, କନକଲତା ଓ ମୋହନଲତା ଆଦି ନାୟିକାମାନଙ୍କ ହାବଭାବ ବିଳାସ ତଲ୍ଲୀନ ପାଠକ ସମାଲୋଚକମାନେ ରାଧାନାଥ ଯୁଗୀୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭଙ୍ଗିମାପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଷା, ଗୌରୀ, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, କନକଲତା, ତପସ୍ୱିନୀ ସୀତା, ଆଶ୍ରମ ପାଳିତା ଶକୁନ୍ତଳା ଆଦି କାବ୍ୟନାୟିକାମାନଙ୍କର ସରଳ ସାବଲୀଳ ଓ ନିରାଡମ୍ବର ବେଶଭୂଷା ତଥା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ମନର ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ରୂପରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କଲା । ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ପକ୍ଷରେ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର ବିନିମୟରେ ନୂତନ ସାହିତ୍ୟର ନବୀନତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଯେ କେବଳ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ଥର ଲାଗ ଜାତ ହେଲା, ତା' ନୁହେଁ; ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏ ଜାତି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନବୀନତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଆସିଛି ।

କେଶରୀ ବା ସୋମବଂଶର ଅବସାନ ପରେ ଗଙ୍ଗବଂଶର ମହିମାନ୍ୱିତ ମହାଶ୍ୱର ତଥା ବିଶାଳ କଳିଙ୍ଗର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କୁ ଏ ଜାତି ଚୋଳଗଙ୍ଗ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ 'ସ୍ତ୍ରୀପୁଅ ଅନନ୍ତା' ଗୋଡ଼ ଟେକିରେ ଘୂରାଇ ଆଭିଚାରିକ ଓ କୃଚ୍ଛ୍ର ସାଧନାରେ ଅଦ୍ଭୁତ କ୍ଷମତାଶାଳିନୀ ନଟେଣି ଧୋବଣୀର ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ଅଭିହିତ କରି ନିଜ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ପରିପ୍ରକାଶ କରିଛି ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ବୀରଶ୍ରୀ ଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ନବକୋଟି କର୍ଣ୍ଣାଟ କଳବରଗାଧୀଶ୍ୱର କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କୁ 'ଗାଈ ରଖୁଆଳ ଚଷାପିଲା' ଭାବରେ ଚିତ୍ରଣ କରି ନିଜ ଅସନ୍ତୋଷ ବହ୍ନିର ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ଦେଇଛି ।

ତେଣୁ ପ୍ରାଚୀନ ଭଞ୍ଜଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଅବସାନ ତଥା ରାଧାନାଥ ଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର କେତେକ ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମୀଙ୍କ ମନରେ ଅସନ୍ତୋଷର ବହ୍ନି ଜାତ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକ ବିବାଦର ଆଭାସ ଦେଇ ସମାଲୋଚକ ଡକ୍ଟର ମାନସିଂହ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି—

"ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ପରେ ପୁରାତନ ରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଅତୀତ ସାହିତ୍ୟ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଲୋକଚିତ୍ତ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିର ନୂତନ ଆଙ୍ଗିକ ତଥା ତାର ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ନୂତନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହିଁ ତା'ର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ପରିଣତି । ରାଧାନାଥ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତିକୂଳ ସମାଲୋଚନା ଏହି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ଜୀବନ୍ତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମାତ୍ର । ୧୮୭୧ ସାଲରୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଓ ୧୮୮୦ ସାଲରୁ ରାଧାନାଥଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ବିପରୀତମୁଖୀ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା, ସେ ଉଭୟ, ୧୮୯୧ ସାଲ ଏପ୍ରିଲ (ଉତ୍କଳପ୍ରଭା ପ୍ରକାଶ ସମୟ) ପରଠାରୁ ଆହୁରି ତୀବ୍ରତର ହୋଇ ଦେଖାଦେଲା । 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ', 'ବିଜୁଳି' (୧୮୯୩—୯୪) ପତ୍ରିକା ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବହ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳନର ଏକ ନଗ୍ନ ବିଭତ୍ସ ପରପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର । 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ' 'ବିଜୁଳି' ବିବାଦ, ଦୁଇଟି ପତ୍ରିକାର କେବଳ ବିବାଦ ନୁହେଁ; ଏହା ଆଧୁନିକ ଓ ପୁରାତନ ରୁଚି ସଂଘର୍ଷର ଦ୍ୟୋତକ ମଧ୍ୟ ।"*

ଏହି ସଂଘର୍ଷମୟ ଯୁଗର ମଧ୍ୟଦେଇ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଗତି ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯେଉଁ ଯୁଗଜନ୍ମା ସାହିତ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାଗଣ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଅଗ୍ରଗତିର ମାର୍ଗ ନିୟନ୍ତା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରାର ଜନକ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ସେହିମାନଙ୍କ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ, କାବ୍ୟ, କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ, ଏକାଙ୍କିକା, ଖଣ୍ଡକବିତା, ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ ଆଦି ବିଭବରେ ବିଭାନ୍ୱିତ ହୋଇ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇପାରିଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ଭୁବନେଶ୍ୱର } **ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ମିଶ୍ର**

---

* 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ'—ପୃ ୨୫୨—୫୩

CONTENTS

OF

ORIYĀ KĀVYA MANUSCRIPTS.

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
[illegible]	7-A	ଛଂ ପୋଇ	ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋକୁଳି ନାୟକ	୨୫
17	O L./425 (16)	ଛବଣ ପଢ଼ୁଆ	କୃପାସିନ୍ଧୁ	୨୨
18	O.L /1056	ଛାନ୍ଦ ଚୋଳା	ବଭଦ୍ର ଦାସ	୨୮
19	O L /363 A	ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଆଦ୍ୟ ପର୍ବ)	କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ	୩୪
20	O.L./363-B	,, (ସଭା ପର୍ବ)	,,	୩୮
21	O L./364-A	,, (ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ)	,,	୪୦
22	O L./364-B	,, (ବିରାଟ ପର୍ବ)	,,	୪୨
23	O L /365-A	,, (ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବ).	,,	୪୪
24	O.L./1252	,, (ଉଦ୍‌ଯୋଗ, ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ)	କପିଳେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ	୪୫
25	O.L./365-B	,, (ଭୀଷ୍ମ ପର୍ବ)	କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ	୪୬
26	O L /363-B	,, (କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ)	,,	୪୮
27	O L /1065-A	,, (କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ)	,,	୫୦
28	O L /366-B	,, (ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ)	,,	୫୨
29	O.L /1065-B	,, ,,	,,	୫୩
30	O.L /366-C	,, (ଗଦା ପର୍ବ)	,,	୫୪
31	O.L /1065-C	,,	,,	୫୫
32	O.L./366-D	,, (ସୌପ୍ତିକ ପର୍ବ)	,,	୫୬
33	O.L /1065-D	,,	,,	୫୮
34	O.L./366-E	,, (ଶାନ୍ତି ପର୍ବ)	,,	୫୯
35	O.L./366-F	,, (ଅଶ୍ୱମେଧ ପର୍ବ)	,,	୬୦
36	O.L /366-G	,, (ବ୍ୟାସାଶ୍ରମ ପର୍ବ)	,,	୬୨
37	O.L /366-H	,, (ମୂଷଳୀ ପର୍ବ)	,,	୬୩
38	O.L /1253	,, (କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ବ)	କପିଳେଶ ନନ୍ଦ	୬୫

(ଛ)

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
39	O.L /512-A	ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ	ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ	୭୦
40	O.L /581		,,	୭୧
41	O.L /626	,,		୭୩
42	O L /990	,,	,,	୭୪
43	O L /1411-A	,,	,,	୭୪
44	O.L,/1246	ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ (ଆଦ୍ୟ—ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ)	କପିଳେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦ	୭୫
45	O.L /1248	,, (ଆଦ୍ୟ—ସୁନ୍ଦର କାଣ୍ଡ)	,,	୭୬
46	O.L./1245	,, (ଲଙ୍କା—ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡ)	,,	୭୭
47	O.L./415-D	ଛାୟା ପରଚେ	ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ	୭୯
48	O.L./559-G	ଛାୟା ସଂହିତା	,,	୮୧
49	O.L /834-B	,,	,,	୮୨
50	O.L /872-C	,,	,,	୮୩
51	O.L./1464-A	,,	,,	୮୪
52	O.L./1468-A	,,	,,	୮୫

(ଜ)

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
53	Or.Ms /74	ଜଗଦୀଶ କଲ୍ୟାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ମଦନମୋହନ ସିଂହ	୮୬
54	O L /862-H	ଜଗନ୍ନାଥ ଅବକାଶ ଗ୍ରନ୍ଥ	କେଶବ ଭଞ୍ଜ	୮୭
55	O.L /372	ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୮୮
56	O.L /511	ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ	ଦିବାକର ଦାସ	୯୦
57	O.L./670	,,	,,	୯୧
58	Or.H,/10	,,	,,	୯୩
59	Or.H/22	,,	,,	୯୪

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
83	O.L./690 (9)	କଣାଣ ଚଉତିଶା	ଗୋବିନ୍ଦ	୧୨୯
84	O.L /886-B	,,	ଲୋକନାଥ	୧୩୦
85	O.L /888	କଣାଣ ବୋଲି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ଉଦ୍ଧବ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୩୧
86	O.L /275-A	କଳ୍ପଲତା	କବି କର୍ଣ୍ଣ	୧୩୨
87	O.L./285-B	,,	,,	୧୩୪
88	O.L./314-H	,,	,,	୧୩୫
89	O.L /1080-H	,,	,,	୧୩୬
90	O.L /418-A	,,	କବି କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଦ୍ୱିଜ	୧୩୭
91	O L./420-A	,,	କବି କର୍ଣ୍ଣ	୧୩୯
92	O.L./619-A	,,	,,	୧୩୯
93	O L./1078-A	,,	,,	୧୪୦
94	O.L./1079-A	,,	,,	୧୪୧
95	O.L./1965	,,	,,	୧୪୨
96	O.L /1276-A	,,	କବି କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶଙ୍କର ଆମ୍ପତି	୧୪୩
97	O L./1343-B	,, (ବନ୍ଧଦା ସମେତ)	କବି କର୍ଣ୍ଣ	୧୪୪
98	O L /1210	କଳ୍ପଲୀଳା ବା ଅନନ୍ତ ଶୟନ ଲୀଳା	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ଦାସ	୧୪୫
99	O L./1457-D	ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତ	ମାଧବ	୧୪୬
100	Or.Pr./18-O	,,		୧୪୭
101	Or.Ms /100-L	ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତକଥା		୧୪୮
102	O.L /1159-J	ଜମାଦାରି ସୁଆଙ୍ଗ	ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ	୧୪୯
103	O.L./274-E	ଜମ୍ବୁକାନନ୍ଦ ପାଲା	ବିଶ୍ୱନାଥ ଦ୍ୱିଜ	୧୫୦
104	O L./690-H	ଜଳଦ ଚଉତିଶା	ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ	୧୫୧
105	O L /901-D	,,	ଗଦାଧର ଭଞ୍ଜ	୧୫୨

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
106	O.L./80-D	ଜଳଧର ଚଉତିଶା	ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ	୧୬୩
107	O.L./170-B	„	ଲୋକନାଥ	୧୬୪
108	O.L./690-O	„	ଶ୍ରୀମ ଦାସ	୧୬୭
109	O.L./1138-G	„		୧୬୭
110	O L./1158-B	„	ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ (?)	୧୬୮
111	Or.Pr./4-G	ଜାଡ଼ୀଖମା କଥା		୧୬୯
112	O L./1255-B	ଜାନକୀ ବେଦନ ଚଉତିଶା		୧୭୦
113	O.L /1366-A	ଜାନକୀବିଚ୍ଛେଦ ଚଉତିଶା	ଗ୍ରୀମାନନ୍ଦ ଦାସ	୧୭୧
114	O.L./899-H	ଜାନକୀ ସ୍ମରଣ ଚଉତିଶା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର	୧୭୩
115	Or.Ms./71	ଜାତକ ସିଦ୍ଧ ପଦ୍ଧତି (ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ)		୧୭୪
116	O.L./750	ଜାତି ଶଙ୍କର	ଈଶ୍ୱର ଦାସ	୧୭୫
117	O.L /725	ଜାନକୀଶ ବିଳାସ	ଭକ୍ତିରାମ ଦାସ	୧୭୬
118	O.L /501	ଜୁଆଖେଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ବାଲୁକେଶ୍ୱର ନୃପତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୭୯
119	O L /1084	ଜୁମର ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କନ	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	୧୮୦
120	O.L./292-D	ଜୁମର ସଂହିତା	„	୧୮୧
121	O.L /559-D	ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା	ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ	୧୮୪
122	O.L./1464-C	„	„	୧୮୫
123	O L./1468-B	„	„	୧୮୬
124	O L /1341	ଜ୍ୱରବଳୀ	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	୧୮୭
		(ଜ୍ଞ)		
125	O.L./1194-B	ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜୁନ ଗୀତା ବା ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା	ମହେଶ୍ୱର ଦାସ ଓ କୃଷ୍ଣ ଦାସ	୧୮୮

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
126	O.L /239	ଜ୍ଞାନ ଉଜ୍ଜଳମଣି ଗୀତା	ବଳରାମ ଦାସ	୧୮୦
127	O.L./76-C	ଜ୍ଞାନ ଉଦେ କୋଇଲି	ତ୍ରିଲୋଚନ ଗୁରୁ ଲୋକନାଥ	୧୮୧
128	O.L /353-I	ଜ୍ଞାନଉଦେ କୋଇଲି ବା ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି	,,	୧୮୨
129	O L./1464-J	ଜ୍ଞାନଉଦେ କୋଇଲି	ଲୋକନାଥ ଦାସ	୧୮୩
130	O L /166-A	ଜ୍ଞାନଗୀତା ବା ଗୁପ୍ତଗୀତା	ଗୋଲୋକ ଦାସ	୧୮୪
131	O.L./342-A	ଜ୍ଞାନଚୂଡ଼ାମଣି	ବଳରାମ ଦାସ	୧୮୫
132	O L./842-A	,,	,,	୧୮୬
133	O.L /934-B	,,	ଭୈରବ	୧୮୭
134	O.L./1009	,,		୧୮୮
135	O.L./1346-A	,,	ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ	୧୮୯
136	O L./1395-B			୧୯୦
137	O.L./1454	,,	କୃଷ୍ଣ ଦାସ	୧୯୧
138	O L./1458-C	ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର ଗୀତା	,,	୧୯୨
139	O.L /1395-A	ଜ୍ଞାନମାଳା	ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ	୧୯୩
140	O.L./194	ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ	ମହେଶ୍ୱର	୧୯୪
141	O.L./1-B	,,	ମହେଶ୍ୱର ଦାସ	୧୯୫
142	O.L./173-B	,,	,,	୧୯୭
143	O.L./436	,,	,,	୧୯୮
144	O L./1066-C	ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା	,,	୧୯୮
145	O.L /1170	ଜ୍ଞାନ ସାଗର	ଭାବସ୍ଥା ଦାସ	୧୯୯
146	O.L /346	ଜ୍ଞାନ ସାଗର ଗୀତା	,,	୨୦୧
147	O L /1376	,,	ଦ୍ୱାରକା ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୨୦୨
148	O.L./188	ଜ୍ଞାନାମୃତ	ସିଦ୍ଧ ବାରଙ୍ଗ	୨୦୩

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
149	O L./826	ଜ୍ଞାନାମୃତ ସିନ୍ଧୁ	ମଧୁ ଦାସ	୧୦୫
150	O.L./1416	,,	ଭିଣା ମଧୁ ଦାସ	୧୦୬
151	O.L./353-I	ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି	ଲୋକନାଥ	୧୦୮
152	O.L./764-B	,,	ସିଦ୍ଧବର ଦ୍ବିଜ	୧୦୯
		(ଝ)		
153	O.L./252-C	ଝୁଲଣ ଚମ୍ପୂ	କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ପାଟ ଯୋଷୀ	୧୨୦
154	Or.Ms./55-B	,,	,,	୧୨୧
		(ଟ)		
155	O.L./76-G	ଟୀକା ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର	ହାଡ଼ିପା	୧୨୧
156	O.L /493	,,	ଶେଖର ଦାସ	୧୨୩
157	O.L./352-B	ଟୀକା ଗୁଣବନ୍ତ	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	୧୨୪
158	O.L./353-F	,,	,,	୧୨୫
159	O.L /872-E	,,	,,	୧୨୬
160	O.L./1042	,,	,,	୧୨୭
161	O.L./1486-E	ଟୀକସାର ଚୈତନ୍ୟଗୀତା	ଧାନକୃଷ୍ଣ ଦାସ	୧୨୮
		(ଠ)		
162	O.L./1130-B	ଠକ ବାଘର	ଶିଶୁ ଅନନ୍ତ ଦାସ	୧୧୨
		(ଡ଼)		
163	O.L./937-C	ଡ଼ଢ଼ବ or ଗରୁଡ଼ କେଶବ ଚଉତିଶା		୧୧୩
		(ଢ)		
164	O.L./425 (29)	ଢଣ ମାଳିକା	କବିସିଂହ ସେଣ୍ଡି	୧୧୪

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
		(ତ)		
165	O.L./655	ତଅପୋଇ	ଗୋପୀନାଥ ଦାସ	୧୧୭
166	O.L /946	,,	,,	୧୩୦
167	O L/1119	,,	,,	୧୩୨
168	O.L /1123	,,	,,	୧୩୨
169	O.L./1302	,,	,,	୭୩୧
170	O.L /288	ତତ୍ତ୍ୱବୋଧିନୀ ଗୀତା	ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ	୧୩୩
171	O.L /303-A	ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଭଜନ ବା ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଭଜନ	ଜୟକୃଷ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୩୫
172	Cy./264	ତାର ପ୍ରମୋଦ	ନୀଳକଣ୍ଠ କର	୧୩୭
173	O L /876-C	ତଳ ବ୍ରତ		୧୪୦
174	Or. Pr /39	,,		୧୪୨
175	Or. Pr /50-G	,,		୧୪୧
176	O.L /180	ତୀର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି	ବଲ୍ଲଭ ନାରାୟଣ ବେହେରା ମହାପାତ୍ର	୧୪୩
177	O.L./523	ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ (ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ) କମ୍ବା ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ)	ମଧୁସୂଦନ ଦାସ	୧୪୭
178	O.L./524-A	ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ (ଆରଣ୍ୟକ) କମ୍ବା ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ)	,,	୧୪୮
179	O.L /524-B	ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ (କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ) କମ୍ବା ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ)	,,	୧୫୨

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
180	O.L /525	ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ବା ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦନ ଲଙ୍କା କାଣ୍ଡ)	ମଧୁସୂଦନ ଦାସ	୧୬୩
181	O.L./526	ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ବା ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡ)		୧୬୪
182	O.L /261-A	ତୁଳାଭିଣା	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	୧୬୮
183	O.L./292-A	,,	,,	୧୭୦
184	O L./952-B	,,	,,	୧୭୦
185	O.L./1294-B		,,	୧୭୨
186	O.L /1299	,,	,,	୧୭୩
187	O.L./1451-B	,,	,,	୧୭[illegible]
188	Orp./618-B	,,	,,	୧୭୪
189	Or.Ms./81-C	,,	,,	୧୭୪
190	O.L./1475-A			୧୭୬
191	O.L./762-C	ତୃଣାବଧ ଲୀଳା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ଦାସ	୧୭୭
192	Or.H./20-F	ମେଣ୍ଢାପୋଡି ଯୁଦ୍ଧ ବା ଭଞ୍ଜ ବିଳାସ	କୃପାସିନ୍ଧୁ ବସ୍ତ	୧୭୯
193	Or.Pr./5-E	ଢେରପାଳି ବୁଧ ମଙ୍ଗଳବାର କଥା		୧୭୧
194	Or.Ms./1	ହଂଗୁଣ ଭାରତ (ଆଦ୍ୟ ପର୍ବ)	ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର	୧୭୩
195	Or.Ms./2	,, (ମଧ୍ୟ ପର୍ବ)	,,	୧୭୭
196	Or.Ms /3	,, (ସଭା ପର୍ବ, ୧ମ ଖଣ୍ଡ)	,,	୧୭୮
197	Or.Ms /4	,, (ସଭା ପର୍ବ, ୨ୟ ଖଣ୍ଡ)	,,	୧୮୦
198	Or.Ms /5	,, (ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ)	,,	୧୮୨
199	O.L./1460	,, ,,	,,	୧୮୩
200	Or Ms./6	,, (ବିରାଟ ପର୍ବ)	,,	୧୮୪
201	Or.Ms./7	,, (ଉଦ୍ୟୋଗ ପର୍ବ)		୧୮୬

Serial No.	Catalogue No.	Name of the work	Name of the author	Page
202	Or.Ms /8	ଶ୍ରୀ ଗୁଣ ଭାରତ (ଭୀଷ୍ମ ପର୍ବ)	ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର	୧୮୭
203	Or.Ms /9	,, (ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ)	,,	୧୮୭
204	Or.Ms /10	,, (କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ)	,,	୧୯୦
205	Or.Ms./11	,, (ଶଲ୍ୟାଦି ପର୍ବ)	,,	୧୯୧
206	O.L./171	ଶ୍ରୀ ନାଟମେଳା	ପୀତବାସ	୧୯୪
207	O L./209-A	,,	ବନମାଳୀ	୧୯୫
208	O.L /374	,,	କାହ୍ନୁ ଚରଣ	୧୯୬
209	O.L /652-A	,,	—	୧୯୭
210	O.L /661	,,	—	୧୯୮
211	O.L /662-A		—	୧୯୮
212	O.L /693-B	,,	—	୧୯୯
213	O.L /703-A	,,	ଜଗୁନନ୍ଦ	୨୦୦
214	O L./747	,,	ମଧୁସୂଦନ	୨୦୧
215	O L /1093	,,	ପୀତବାସ	୩୦୩
216	O.L /1409	,,	,,	୩୦୩
217	O.L./1358	,,	—	୩୦୪
218	O L /1466-B	,,	ରାମ ଦାସ	୩୦୫
219	O.L /1153-B	ଶ୍ରୀ ପୁରମୋହିନୀ ହରଣ ବା ଶଙ୍କର ଲୀଳା	କପିଳେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ	୨୦୬
220	Or.Ms./199	ଶ୍ରୀ ପୁର ସୁନ୍ଦରୀ	ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ	୨୦୭
221	O.L./935	ଶ୍ରୀ ପୋଇ ଭଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ଦାସ	୩୦୯
222	Or.Pr./68	ଶ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଚରିତ	—	୩୧୧
223	O.L./460	ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ମୋହିନୀ	ଘନ ଭଞ୍ଜ	୩୧୩

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF ORIYA MANUSCRIPTS

1

Catalogue No. O L /291—A

ଛଡ଼ରସ ଗୀତା

By — ଧାନକୃଷ୍ଣ ଦାସ

Chhadarasa Gītā

Dīnakṛṣṇa Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia — 47 Size—41×3.5 C M Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character—Oriya. Date of Copy—22nd Aṁka year of Mukunda Deva Gajapati, Sana 1207 Sāla, 12th day of Kakadā or 1800 A.D Complete Condition Worm-eaten. Findspot—Dharādharapur, P.S. Jagatsiṁhapur, Dist—Cuttack. Name of the scribe—Māguṇi Dāsa.

Beginning—

ସିଦ୍ଧ ବିମଳାଇ ଯେ ଶ୍ରୀ ମହାମାୟୀ ।
ତୋତେ ସେବା କଲେ ଗୋ ଦୁଃଖ ଦୁରିତ ନ ଥାଇ ।
ତୋତେ ସେବା କଲେ ଗୋ ଦୁରିତ ଯାଇ କ୍ଷୟେ ।
ତୋତେ ସେବା କଲେ ମା ଗୋ ନରକୁ ଉଦ୍ଧରୁ କାୟେ ।

ତୋତେ ସେବା କରନ୍ତି ମାଗୋ ସୁଜନ ଜନ-ମାନ ।
ଦେଉ ଧନ ଜନ ମାଗୋ କୋଡ଼କୁ ନନ୍ଦନ ॥

ଦେହ ମୋର ବଡ଼ ଗରୁ ମନ ମହା ତାପ ।
ବିମଳାକ୍ଷୀ ନାମ (ମାତା) ମୋର ଜଗନ୍ନାଥ·ବାପ ॥

ଏତେହେନ ଦୁଃଖମାନ ମୁ ନ ପାରଇ ସହି ।
ଝିଭମାନ ଫେଡ଼ିବେ ମୋ ସିଦ୍ଧ ବିମଳାଇ ॥

ବିମଳାକ୍ଷୀ ମାଆର ଚରଣେ ଯେ ସେବନ୍ତି ।
ଦେଉ ଧନ ଜନ ମାଗୋ ବିପୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି ॥

ତୋତେ ସେବା କଲେ ମାଗୋ ଦେଇ ହ ତି ଛତି ।
ତୋତେ ସେବା କଲେ ମାଗୋ ଚଢ଼ନ୍ତି ପାଟହସ୍ତୀ ॥

ସିଦ୍ଧ ବିମଳା ଚରଣେ ସେବଇ ଅନୁବ୍ରତ ।
ଯେହ୍ନେ ଦୁଃଖ ଜଳଧି ଉଦ୍ଧରି ଧର ମାତ ॥

× × ×

କର କରୁଣା ଜଗଜ୍ଜିତା । କହିବି ଛଡ଼ରସ ଗୀତା ॥

× × ×

ହସି ବୋଲନ୍ତି ନାରାୟଣ । ଅର୍ଜୁନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ । କହିବା ଗୁପତ ସନ୍ଦେଶ ॥

× × ×

ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ପାର୍ଥ । ତୋ ଆଗେ କହିବା ସମସ୍ତ ॥
ଅର୍ଜୁନ କହେ ଚକ୍ରପାଣି । ପାମର କୃଷ୍ଣ ଦାସ ଭଣି ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଛଡ଼ରସ ଗୀତା ବର୍ଣ୍ଣିନେ ମହାପୁରାଣେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଯେକାଦଶୀ ବ୍ରତ କଥନେ ନାମ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

In the second chapter, the names of Jagannātha Dāsa and Gopīnātha Dāsa have been mentioned in all places in stead of Dīnakṛṣṇa Dāsa.

ବୋଲଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ସେ ପାଦେ ମୋର ପ୍ରଣମିତ ॥

(୨ୟ ଅଧ୍ୟାୟ—୨୦୭ ପଦ)

ଭଣଇ ଦୀନ ଗୋପୀନାଥ   କହିଲି ଗୀତ ଏହି ସ୍ୱର ।
(୨ୟ ଅଧ୍ୟାୟ—୨୧୫ ପଦ)

ଇତିଶ୍ରୀ ··· କନ୍ଦର୍ପ ମହିମା କଥନେ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।
ଇତିଶ୍ରୀ ··· ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଯୋଗ କଥନେ ନାମ ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।
ଇତିଶ୍ରୀ   ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ଖଣ୍ଡନେ ନାମ ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ।
ଇତିଶ୍ରୀ ······ ସୁରାପାନ ଦୋଷ ଖଣ୍ଡନେ ନାମ ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

In the 6th chapter the name of Gopāla Sāmarthā has been mentioned instead of Dīnakṛṣṇa Dāsa.

ଛାଟିଏ ପଦରେ ସ୍ୱେ ଗୀତା   ଭଣେ ଗୋପାଳ ସାମରଥା ।
ଇତିଶ୍ରୀ ··· ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୋଷ ଖଣ୍ଡନେ ନାମ ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ ।
ଇତିଶ୍ରୀ ··· ପତିତ ଜନ ଉଦ୍ଧାରଣେ ନାମ ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

In the 8th chapter also the name of Gopīnātha Dāsa is found instead of Dīnakṛṣṇa Dāsa.

ଭଣଇଂ ଗୋପୀନାଥ ଦାସ । ସେ ପାଦ ପଦ୍ମଂକୁ ମୋ ଆଶ ॥
ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟା ଶେଷ ହୋଇଲେ । ସେହି ହୋଇଲା ପଦ ଶଏ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ··· ପାଦ-ପଦ୍ମ ମହିମା କଥନେ ବଳୀରାଜା ଦର୍ପ ଧ୍ୱଂସନେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଇତିଶ୍ରୀ··· ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସାଧବ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

In the tenth Chapter, the name of Sri Gopīnātha Dāsa is also found in the place of Dīnakṛṣṇa Dāsa

କହଇ ଗୋପୀନାଥ ଦାସ ଅର୍ଜୁନେ କହେ ହୃଷୀକେଶ ।
ଇତିଶ୍ରୀ ··· ଶ୍ରୀପ୍ରା କନ୍ୟା ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ ।
ଇତିଶ୍ରୀ ··· ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ପ୍ରତାପ (ବ) କଥନେ ନାମ ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।
ଇତିଶ୍ରୀ ··· ଅଳକାର ପୁର ମହିମା କଥନେ ନାରଦ ପ୍ରସଙ୍ଗେ ନନ୍ଦୀଘୋଷ ଆରୋହଣେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ଶ୍ରୀ ଛଡ଼ରସ ଗୀତା ସମାପ୍ତ ।

ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠ ...... ପରିପାଳୟେତ୍ ।

ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ଉଦ୍ଧର ଅଧମ ମାଗୁଣି ଦାସଙ୍କୁ । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ରକ୍ଷା କରିବେ ଅଧମ ଅପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ମାଗୁଣି ଦାସେ ।

There are three other Manuscripts entitled ବୃନ୍ଦାବନ ଗୀତା, ଏକାଦଶୀ ମାହାତ୍ମ୍ୟ and ଲଙ୍କେଶ୍ୱରୀ which will be discussed in their respective places

2

Cat. No. O.L./1471–B

ଛଡ଼ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା

By—ଗୋପାଳ

Chhada Sambāda Gītā

Gopāla

Substance—Palmleaf. No. of folia—45. Size—23 5 × 4.3 C.M. Each side contains 4 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy — 1885 A D. Complete. Condition — Good. Findspot—Bangaridā, P. O. Podāmāri, Dt. Ganjam.

ଯେ ଗୀତା ଛଡ଼ ଯେ ସମ୍ବାଦ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରଙ୍କର ଆଦ୍ୟ ॥
ବେଦ ମନ୍ଥନେ ଘୃତ ଜାତ । ରାମ ଗୀତା ପୁରାଣ ଖ୍ୟାତ ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣନ୍ତି । କି ଅବା ବଦନେ ଗୁଣନ୍ତି ॥

× × ×

ସେ ଆଗ୍ୟାଂ ହୃଦେ ବସି ମୋର । କହନ୍ତି ଗୀତା ଗ୍ୟାଂନ ସାର ॥
ମୋତେ ବୋଲନ୍ତି ସେ ପଣ୍ଡିତ । ତୋ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଲେଖ ପରକୃତ ॥
ତେଣୁ ମୁଂ ବାଇ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ଲେଖଇ ସେବା ସନ୍ତ୍ୱାଂ ଛନ୍ଦ୍ୱାଂ ॥
କେବଳ ଅକ୍ଷର ଲେଖଇ ॥ କି ଭଲ ମନ୍ଦ ନ ଜାଣଇଂ
ସୁଜନେ ଦୋଷ ମୋ ନ ଧର । ଅଳ୍ପକ ଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି ମୋର ॥

ନ ଜାଣି ଵାମ୍ନିକ ଛନ୍ଦରେ | ବୋଲଇ ଲେଖିଲ ହସ୍ତରେ ।
ଯେ ଦୋଷ ମୋହର କ୍ଷମା କର | ମୁ ତୁମ୍ଭ ଭୃତ୍ୟ ପରିକର ।
ହେ ଭକ୍ତଜନେ କର ଦୟା | ଭଣଇଂ ବାଇ ଗୋପାଳସ୍ୟା ।

ଅଥ ଛତ୍ର ସମ୍ବାଦ ଗୀତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ।

The work completely based on the 5th chapter of Uttara Kānda of the Adhyātma Rāmāyaṇa.

There are some folia containing the Gītagovinda and Guṇigāreḍi at the beginning of the manuscript.

Colophon—ଖ୍ରିମସ୍ୟାପି ନ ବଦ୍ୟତେ ।
ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠଃ ପର ପାଳୟେତ୍ ।

ହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ମିଶାଇ ଗାୟନ କରିବ । ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ୧୮୮୫ ସମ୍ବତ୍ସର ସପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୪ ତାରିଖକୁ ସମାନ ହେବା ପାର୍ଥିବ ନାମ ସମ୍ବତ୍ସର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବୀର ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ଦେବ ମାହାରାଜାଙ୍କ ବିଜୟେ ଶୁଭ ରାଜ୍ୟେ ସମସ୍ତ ୦୩ ଅଙ୍କ ଭଦ୍ରପଦ କୃଷ୍ଣ ୧୦ । ୭ ବାରେ ବିଜେ ନଗ୍ର ତାଲୁକା ଗଡ଼ ମୁଠା ଏନାଡ଼ ଗ୍ରାମରେ ବିଜେ ହେବା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ମହାପ୍ର (ଭୁ) ଙ୍କ ଶ୍ରୀଛାମୁ ଦ୍ୱାର ଠାରେ ପୋତ୍ତେକ ସଦାଜୟେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ମିଶାଇ ଗାୟନ କରିବ । ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଯଥା ଦୃଷ୍ଟଂ ତଥା ଲେଖ । ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ମହାପ୍ରଭୁ ଙ୍କଂଙ୍କରିବେ ତଷାଳିମଖଣ୍ତୀ କରଣ ଅଧମ ରଘୁନାଥ ମାଦଳାକୁ । ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ ।

3

Cat. No. O.L. / 347

ଛତିଶ ଗୀତା or ଗୁପ୍ତ ଗୀତା
By—ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gītā or Gupta Gītā
Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—120. Size—40.6 × 3.6 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manus-

cript Character—Oriya. Date of copy—14th Aṁka year of Rāma Chandra Deva II or C 18th century A.D. Complete Condition — Wormeaten Presented by Narasiṁha Miśra. Village — Gadamānitri, P. S Beguniā, Dist. Puri Name of the scribe—Jagannātha Dāsa.

End— ମୋ ମହିମା ସେ ବର୍ଣ୍ଣିମା ପାଇଁ ।
ତେଣୁ ତାହାକୁ ମୁ ଜନ୍ମ କରାଇଁ ॥
ଭଗତ ନିମନ୍ତେ ଧରଇଁ ଦେହ ।
ଏ କଥାକୁ ପାର୍ଥ ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ॥
ମୁହିଂ ଅଜନ୍ମ ମୋ ଭକ୍ତ ଅଜନ୍ମ ।
ମୁ ରକ୍ଷା କରଇଂ ମୋ ଭକ୍ତ ଧର୍ମ ॥
ମୁହିଂ ମଲେ ସେ ଭଗତେ ମରନ୍ତି ।
ମୁହିଂ ନ ଗଲେ ମୋ ଭକ୍ତ ନ ଯାନ୍ତି ॥
ସବୁକାଳେ ମୋର ଭକ୍ତ ଅକ୍ଷୟେ ।
ଆନ୍ତର କଥା ଶୁଣ ଧନଞ୍ଜୟେ ॥
ସତ୍ୟ ଯୁଗରେ ମୁ ନର ନାରାୟଣ ।
ଅବତାର ହେଲି ମୁହିଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେଣ ॥
ଭକ୍ତମାନେ ହେଲେ ମୋ ମୁନିଗଣ ।
ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ଶୋଳକରେ ନାମ ଗୁଣମାନ ॥
ତ୍ରେତୟା ଯୁଗରେ ହୋଇଲେ କପି ।
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗରେ ହୋଇଲେ ଗୋପୀ ॥
କଳି ଯୁଗରେ ବୈଷ୍ଣବ ହୋଇଲେ ।
କବି ହୋଇଣ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ॥
ମୁ ପୁଣି ତାଙ୍କର ହୃଦରେ ଥାଇ ।
ଯେଉଂଠାକୁ ଯାହା ଦିଅଇ କହିଂ ॥
ବାଲମିକ ହୃଦେ ହେଲି ପ୍ରକାଶ ।
ଭାବେ ଭଣିଲେ ବଳରାମ ଦାସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଗୁପ୍ତଗୀତାୟାଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟା ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ନାମ ଛତିଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ଯଥା ଦୃଷ୍ଟ ତଥା ଲେଖ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରେଇ ଗାଇବ, ଲେଖନକାର ଜଗନ୍ନାଥ ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ଉଦ୍ଧରିବେ ଅଧିକୁ । ଏ ପୋସ୍ତକ ପିଣ୍ଡିକ ସାମଲଙ୍କର । ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ମାହାରାଜଙ୍କ ୧୪ ଅଙ୍କ ଭୂଳ ବ ୨୮ ନେ ଇଟାମାଟି ଗ୍ରାମରେ ବେଳ ତୃତୀ ଉଦସ୍ତୁ ଠାରେ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

There are eight folia containing Virāta Gitā by Balarāma Dāsa towards the end of the manuscript.

4

Cat No. O.L. / 226

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By — ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gitā

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—63. Size—31 2 X 1 5 C.M. Each side contains 6 to 10 lines. Date of copy—C. 18th century A D. Complete. Condition—Good Findspot—Gadamānitri, P.S Beguni, Dt. Puri.

There are some folia containing illustrations on different Yantra basāna in the manuscript.

Beginning— ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ ।

—ଗୀତ ବନ୍ଧ—

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହୋ ଅର୍ଜୁନ ଗୁପତ ଗୀତା ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ।
ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ବଦନେ ଗୁଣିଲେ ହରେ ଦୋଷ କୃତ ଶତ ॥
ପରମ ଯୋଗ ଆତ୍ମାର ଭାଗ ବର୍ତ୍ତିଶ କହିବା ସାର ।
ବ୍ୟାସ ମୁନି ସଞ୍ଜ ସନ୍ଧି ନ ପାଇଲେ ତୋତେ ମୁଂ କହୁଛୁ ଆର ॥

— ଗୀତ —

ବଦନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି ଶୁଣ ହେ ଅର୍ଜୁନ ତୋହେ
କହୁଛି ଗ୍ୟାନର ଭୂଇଂ ।
ମେଦମାରେ ଆତ୍ମା ବ୍ୟାପିଣ ଅଛଇଂ
କହଇ ସର୍ବ୍ବାଂରେ ଥାଇଂ ॥
ଶୂନ୍ୟଗିରି ଫିଟି ବହୁଛି ତ୍ରିବେଣୀ
ପଡୁଛି ଈଶ୍ୱର ମାଥ ।
ପଞ୍ଚପୁଷ୍ପ ଘେନ ହରିଙ୍କୁ ସେବଲେ
ଅମର ହୋଇବୁ ପାର୍ଥ ॥
ତିନ ତତ୍ତ୍ୱ ଛନ୍ଦବୁ ପବନ ରୁନ୍ଧିବୁ
ଇଅଳା ପିଅଳା ଛନ୍ଦ ।
ହେଠ ପାଣି ଉପରକୁ ବଳାଇଲେ
ତେବେ ସେ ଲାଗିବ ବନ୍ଧ ॥
ମୂଳ କମଳ ସ୍ଥେ ଚାରି ପାଖୁଡ଼ା
ମର୍କତ ଦିଶଇ କାୟେ ।
ଆପ ଅନଳ ଦୁହେଁ ସର୍ବ୍ବେଁ ଏକଭ୍ତ
ଅଗ୍ନି କ କରିବୁ ଲୟେ ॥
ଲିଙ୍ଗ କମଳ ଛଡ଼ ପାଖୁଡ଼ା
ବାର ଆଦିତ୍ୟର ଜ୍ୟୋତି ।
ନାଭି କମଳ ଦଶ ପାଖୁଡ଼ା
ମର୍କତ ମଣି ମୂରତି ॥
ହୃଦୟ କମଳ ଦ୍ୱାଦଶ ପାଖୁଡ଼ା
କଣ୍ଠେ ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାଶେ ।
ଅଷ୍ଟ ବାହୁ ଘେନ ବଜେ ପୀତବାସ
ଚିହ୍ନିଲେ ପାପ ବିନାଶେ ॥

× × ×

ଇତିଶ୍ରୀ ଗୁପ୍ତଗୀତା ସୂପନିଷତ୍ସୁ ସ୍ୱବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ନାମ ପ୍ରଥ୍ମ ଅଧ୍ୟାୟଃ ।

End— ସତ୍ୟ ଯୁଗରେ ମୁଂ ନର ନାରାୟଣ ।
ଅବତାର ହେଲି ମୁହିଂ ମଞ୍ଜେଣ ॥
ଭକ୍ତ ମୋହର ହେଲେ ମୁନିଗଣ ।
ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ଶ୍ଳୋକରେ ସୁଗୁଣ ମାନ ॥
ତ୍ରେତୟା ଯୁଗରେ ହୋଇଲେ କପି ।
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗରେ ହୋଇଲେ ଗୋପୀ ॥
କଳି ଯୁଗରେ ବୈଷ୍ଣବ ହୋଇଲେ ।
କବିତ୍ୱ ହୋଇ ବର୍ଣ୍ଣିବା ବୋଇଲେ ॥
ମୁଂ ପୁଣି ତାହାଙ୍କ ହୃଦରେ ଥାଇ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ଯାହା ଦିଅଇ କହି ॥
ବ୍ୟାସ ହୃଦୟରେ ମୁହିଂ ପଶିଲି ।
ଅଷ୍ଟାଦଶ ଆଦି ପୁରାଣ କଲି ॥
ବାଲ୍ମୀକି ହୃଦେ ହେଲି ପ୍ରକାଶ ।
ରାମାୟଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ହୋଇଲା ଦୃଶ ॥
ଭକ୍ତ ଦେହେ ଥାଇ ମୁହିଂ କହଇ ।
ଭକ୍ତ କହିବାର ନାମ ଶୁଣଇଂ ॥
ଏଣୁ ଭଗତ ମୋ ବଡ଼ ଅଟନ୍ତି ।
ମହିମା ବିସ୍ତାର କହି ବୁଲନ୍ତି ॥
ମୋର ମହିମା କରଣି ଯେତେକ ।
ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତି ନାମ କର ଅଧିକ ॥
ଭଗତମାନେ ମୋ କହନ୍ତି ହସି ।
ପ୍ରାଣୀଏ ତରନ୍ତି ଶୁଣି ତା ବସି ॥
ମୋ ଠାରୁଂ ଅଧିକ ଭକ୍ତ ପୂଜନ୍ତି ।
ଭଗତ ପୁଣି ତେଣୁ ମୋତେ ପୂଜନ୍ତି ॥
ଯେଣୁ ସେ ତରନ୍ତି ମୋତେ ଜଗତ ।
ଭଗତରେ ତୁଷ୍ଟ ମୋହର ଜଗତ (ଚିତ୍ତ) ॥
ମୋହର ତିନି ପ୍ରକାରେ ଭଗତ ।
ଅଶେଷ ବହି ଜୀବ ରୂପେ ସ୍ଥିତ ॥
ଭଗତ ହୋଇ ରୂପେ ଅଛି ମୁହିଂ ।
ଦାରୁ ନଷ୍ଟରେ ମୂର୍ତ୍ତିଏ ସ୍ୱେ ହୋଇଂ ॥
ଏ ତିନି ପ୍ରକାରେ ସ୍ୱରୂପ ମୋର ।
ଶ୍ୱେତ ଶ୍ୟାମ ମୁହିଂ କଳାଗଉର ॥

ସକଳ ଦେହେ ଶ୍ୱେତ ରୂପେ ଥାଇ ।
ଶ୍ୱେତ ଖାନରେ ଜୀବ ରୂପେ ହୋଇ ॥
ଭକ୍ତ ଅବତାର ହୋଇଂ ଶରୀର ।
ନିଷ୍ଟଳ ମୂରତି ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ॥
ସବୁ ଦେହରେ ଚତୁର୍ଭୁଜ ହୋଇ ।
ବସ୍ତୁବଙ୍କୁ ଅଛୁ ଭୁଜେ ସେ ବହି ॥
ଛଡ଼ ଭୁଜ ଧାରୁ ଘଟରେ ମୋର ।
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟାପଛୁ ସଂସାର ॥
ଅର୍ଜୁନ ତୋତେ କହିଲି ବ୍ରହ୍ମଂକୁ ।
ଭଜୁ ଥାଅ ମୋର ଦୁଇ ଭୁଜକୁ ॥
ବିନା ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଅନ୍ତର ।
ପରଚେ ନ ପାଇ କହିଲୁ ଖାର ॥
ଯେହ୍ନେ ସେ ଭଗତଜନେ ବିଶ୍ୱାସ ।
ତାହାଙ୍କ ହୃଦରେ ମୋର ନିବାସ ॥
ଯେଣେ ଯାଆନ୍ତି ମୁହିଂ ଯାଇ ତେଣେ ।
ମନ ନ ରହଇ ବୈକୁଣ୍ଠଂ ସ୍ଥାନେ ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାରେ ମୋର ନ ଥାଇ ଚିତ୍ତ ।
ତହିଂକ ଅଧୀନ ମୋର ଭଗତ ॥
ଭଗତଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ଯେତ୍ତୁ ।
ତିନି ପୁରେ ଠାବ ପାଇବେ କାହିଂ ॥
ଭଗତ ଜନ ମୋହୋର ଜୀବନ ।
ଭଗତ ଭାବକୁ ପ୍ରସନ୍ନ ମନ ॥
ଭଗତ ପାଇଂ ଭାବ ବହି ଥାଇ ।
ତାର ଦେହରେ ପଶି ମୁହିଂ ଥାଇ ॥
ସେ ରୂପେ କରଇ ଭଗତ ସେବା ।
ମୋ ଦେବା ନୋହଇ କେଏଣ ଦେବା ॥
ତାର ଦେହରେ ସେ ଯେ ଥାଇ ମୁହିଂ ।
ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ପଡ଼ ମୁଂ ବିଅଇ ॥
ତୋ ଆଗେ ଅର୍ଜୁନ କହିଲି ସତ ।
ଭଗତି ଯୋଗ ଏ ପରମ ତତ୍ତ୍ୱ ॥
ଯେ ଏହା କହି ବୁଝାଇ ଶୁଣଇ ।
ପଣ୍ଡିତ ରୂପେ ଥାଇ ବଖାଣଇ ॥

ତାହାର ବପତ୍ତି ନ ଥାଇ ତାଳେ ।
ବୈକୁଣ୍ଠେଂ ଯାଇ ସେ ହୁଅନ୍ତି କାଳେ ॥
ଏ ଗୀତା ପରମ ଭଗତ ଯୋଗ ।
ଶୁଣିଲେ କୋଟି ଫଳ ହୋଏ ବେଗ ॥
ତୁ ଯେ ଅର୍ଜୁନ ପଚ୍ଛିରଲୁ ମୋତେ ।
ଗୁପତ ଗୀତା କହିଦେଲୁ ତୋତେ ॥
ଯେଣୁ ଆଉ ସାର ସଂସାରେ ନାହିଂ ।
ଦୁର୍ଲଭ କଥା କହିଲଇଂ ମୁହିଂ ॥
ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ହୋଇଣ ।
ଦଣ୍ଡବତ କଲା ପଦ୍ମ ଚରଣ ॥
କଥା ବଢ଼ିଲା ଗୀତା ସମାପତ ।
କୃଷ୍ଣ କୋଳ କଲେ ଧରଣ ପାର୍ଥ ॥
ହାଥ ଧରାଧରି ହୋଇଣ ହରି ।
ନିଜ ଭୁବନେ ଯାଇ ବଜେ କରି ॥
କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଚରଣେ ଆଶ ।
ଭବେ ଭଣିଲେ **ବଳରାମ ଦାସ ॥**

ଇତଶ୍ରୀ ଗୁପ୍ତଗୀତା ସୂପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ନାମ ଛତିଶ ଅଧ୍ୟାୟଃ ।

No Colophon.

5

Cat. No. O.L. / 347

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By — ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gitā

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—120. Size—40 7 × 3.7 C.M. Each side contains 2 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy — 14th regnal year of Gajapati Rāma Chandra

Deva II of Bhoidynasty of Khurda, Complete Condition-Badly Wormeaten Findspot—Gadamānitri, P.S Beguniā, Dist. Puri.

Beginning—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହୋ ଅର୍ଜୁନ ଗୁପତଗୀତା ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ।
ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ବଦନେ ଗୁଣିଲେ ହରଇ ଦୁର୍ଗତି ଶତ ।

× × ×

End— ସେ ପୁଣି ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ଦ ଅଙ୍କେ **ବଳରାମ ଦାସ** ଜନମ ଲୋକେ ।

× × ×

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଅର୍ଜୁନ । ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ହୋଇଲେ ରାଜନ ॥
ତାହାଙ୍କ ସତାଇଶ ଅଙ୍କେ । ଦେବତା ସପନ ପଟ୍ଟନାୟକେ ।

× × ×

ବାଲମିକ ଦେହେ ହେଲି ପ୍ରକାଶ । ଘେବେ ଭଣିଲେ **ବଳରାମ ଦାସ** ॥

Colophon—ଏ ପୋସ୍ତକ ପିଣ୍ଡିକ ସାମଲଙ୍କର । ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ତଉଦ ଅଙ୍କ ଭୁଳ ୨୮ ଦନ ଇଟାମାଟି ଗ୍ରାମରେ ବେଳ ତୃଥିଂ ଉଦୟ ଠାରେ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

6

Cat. No. O.L. / 1156-B

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By — ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gītā

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—133. Size-22.3 × 3.5 C.M. Each folia contains 3 to 5 lines. Date of copy — Sana 1258 Sāla or 1851 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Village Tāpanga, P.S. Khurdha, Dist. Puri.

Beginning—ଛତିଶ ଗୁପ୍ତଗୀତା, ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟଃ ।
ରାମ ଗୀତ ବନ୍ଧ—
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହୋ ଅର୍ଜୁନ ଗୁପତ ଗୀତା ଯେ ଗ୍ରନ୍ଥ ।
ଶବଣେ ଶୁଣିଲେ ବଚନେ ଗୁଣିଲେ ହରଇ ଦୁରିତ ଶତ ।

End— ହାଥ ଧରିଧରି ହୋଇଣ ହରି ।
ନଜ ଭୁବନେ ଯାଇଂ ବଜେ କରି ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଚରଣେ ଆଶ ।
ଭବେ ଭଣିଲେ **ବଳରାମ ଦାସ** ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଗୁପ୍ତଗୀତା ବେଦାନ୍ତ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ବ୍ରହ୍ମଂ ଭାଗେ ବୈୟ୍ୟାସିକ୍ୟା ପାରମହଂସ ସଂହିତାୟ୍ଯା ବୈୟ୍ୟାସିକ୍ୟା ତନ୍ତ୍ରେ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେଂ ଗୁପ୍ତଗୀତା କଥନେ ନାମ ଛତିଶୋ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ଭୀମସ୍ୟାପି ରଣେ ଭଙ୍ଗୋ
ମୁନେରପି ମତିଭ୍ରମଃ ।
ଯଦି ଶୁଦ୍ଧ ମଶୁଦ୍ଧଂ ବା
ମମ ଦୋଷୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ହେ ସୁଗ୍ୟ ଜନମାନେ ଯଥା ଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଲେଖନ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୁରାଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଦେନମ । ଯେ ଆଦୃଶ୍ୟରେ ଥିଲା ତାହା ଲେଖିଲି ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ମାହାରାଜାଙ୍କ ବିଜେ ଶୁଭ ରାଜ୍ୟ ସମସ୍ତ ୪୨ ଅଙ୍କ ସନ ୧୨୫୮ ବନ ସାଲ ମୀନ ୧୨ ଦିନେ ଏ ପୋସ୍ତେକ ଲେଖା ବଡ଼ିଲା । ଏ ପୋସ୍ତେକ ନରପାଙ୍ଗ ଡ଼େଉଲ ଚେଇଣିପୁର ପାଠଶାରେ ରହି ବାଉଲା ଉଛବ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କର ଏ ପୋସ୍ତେକ । ଯୋ ଗ୍ୟାନୀଜନମାନେ ମାଗିନେଇ ନ ଦେବେ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣାରବିନ୍ଦରେ ସାତଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଭଜି ନ ପାଇବେ । ଅଧମକୁ ଉଦ୍ଧାର କର ହେ ସାଧୁଜନମାନେ ।

There are some folia containing Śiśuveda Koili by Vairāgī Dāsa towards the end of the manuscript

7

Cat No. O.L./1283

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By—ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gītā

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—102. Size—31.4× 3.1 C.M. Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya

Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Orakala, P, S Bhubaneswar, Dist. Puri.

ଗୁପତ ଗ୍ୟାନ ମୂ କହିଲି ତୋତେ ।
ତୁ ଯେଣୁ ଭଗତ ହୋଇଲୁ ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଳମ୍ବିତ ହେଲା ।
ନସ୍କରିଲା ନସ୍କରିଲା ବୋଇଲା ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ କଥାର ଅଂଶ ।
ଘବେ ଭଣିଲେ **ବଳରାମ ଦାସ** ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମବଦ୍ୟାଯ୍ଯା ବଯ୍ଯାସିକ୍ୟା ପରମହଂସ ସଂହିତାଯ୍ଯାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଗୁପ୍ତଗୀତା କଥନେ ନାମ ତରଶି ଅଧ୍ୟାଯ୍ଯ ।

Colophon- ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦପୀଡ଼ ବନ୍ଧଂ । ଆହେ ସୁଗ୍ୟଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ଦୃଗଇ ଗାଇବ । ନେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଯଥା ଦୃଷ୍ଟ ତଥା ଲେଖନ । ଜଲେ—ଦାଣ୍ଡିମାଳେ, କଲେ—ଖୁରୁଧା, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସରେ ଚତୁର୍ଦଶୀ ଗୁରୁବାରେ ଏ ଦିନ ବେଳ ୧୪ଦ ଘଡିଠାରେ ଏ ପୋସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ହୋଇଲା । ଜଲେ—ଖୁରୁଧା ଦାଣ୍ଡିମାଳେ, ଓକଳ, ଈଶ୍ବର ଦାସଙ୍କର ଏ ପୋସ୍ତକ ମାଗିନେବ ନ ଦେବ ତାହା ସପ୍ତ ପୁରୁଷ ତଳ, ଏହା ସପ୍ତ ପୁରୁଷ ଉପର ।

8

Catalogue No. O L/1492

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By — ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gitā

Balarāma Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia — 213 Size—29.5×3 1 C M Each side contains 4 to 6 lines Character—Oriya. Date of Copy — C 19th century A. D. Incomplete. Condition - Badly Worm-eaten. Findspot—Presented by G.N. Das Gosvāmi Adhikāri, Tāṅgi, Dist—Cuttack.

Text same as in Cat No.O.L/347 discussed previously.

No Colophon.

9

Cat. No. O. L. / 1522

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By — ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gītā

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—175 Size—25× 2.9 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A D, Complete. Condition—Good. Findspot—Brought from National Archives of India, New Delhi Name of the scribe—Gaṅgādhara, Vill—Āmbāpāli, Mouza - Pahilapāra, Sambalpur.

Text same as in Cat. No. O.L./347 discussed previously.

Colophon— ଖ୍ରୀମସ୍ୟାପି·········ନ ବର୍ଦ୍ଧତେ ।

ଏ ପୋସ୍ତକ ଲେଖା ବଢ଼ିଲେ ଶ୍ରୀ ସମ୍ବଲପୁର ରାଜ୍ୟ ପହିଲପାର ମୌଜେ ଆମ୍ବାପାଲି ଗ୍ରାମରେ । ଚୈତ୍ର କୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟମୀ ଗୁରୁବାର ଦିନ ବେଳ ଉଦିଯ୍ବାଦ ସାତ ଘଣ୍ଟା ସମୟ୍କୁ । ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦ ଉଦ୍ଧରିବେ ଲେଖନକାର ଅଧମ ମୂର୍ଖ ଗଙ୍ଗା(ଧ)ର ଦ୍ୱିଜକୁ । ସେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପଢ଼ିଲେ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଅଧମକୁ ଦୋଷ ନ ଦେବ । ଆଦ୍ରଶେ ଯାହା ଥିଲା, ତାହା ଲେଖିଲି ।

10

Cat. No. O.L/1523

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By—ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gītā

Balarāma Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia—151. Size—27.5×3.1 C.M. Each side contains 4 lines throughout the

manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C 19th century A.D. Complete. Condition — Good. Findspot — Brought from National Archives of India, New Delhi. Name of the scribe — Bāneśvara Bisi, Vill — Jhāmpara sarāpāli, Talijhamparasar.

Text same as in Cat, No O.L./347 discussed previously.

Colophon—ଶ୍ରୀମତ୍ସ୍ୟାପି·········ନ ସ୍ୱଦ୍ୟତେ ।

ଯଥା ଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଲେଖନ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ମିଶାଇଂ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ବାନେଶ୍ୱର ବିଶିକୁ ଦୋଷ ନ ଦେବ । ଝାମ୍ପର ସରାପାଲି, ତଳଝାମ୍ପର ସରଗ୍ରାମରେ ଏ ପୋସ୍ତେକ ଲେଖା ବଢ଼ିଲା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ମଙ୍ଗଳବାର ଦଶମୀରେ ବେଳ ବାର ଘଡ଼ି ସରିକି । ଅନନ୍ତକୋଟି ଗୋସାଇଂ ରକ୍ଷା କରିବେ ଅଧମ ବାନେଶ୍ୱର ବିଶିକୁ । ଶ୍ରୀରାମ ଶରଣ । ଶ୍ରୀ କଙ୍କର ପାଟଦେବଙ୍କ ଚରଣେ ଶରଣ ।

11

Cat. No. Or. Ms. / 81–B

ଛତିଶ ଗୁପ୍ତ ଗୀତା

By— ବଳରାମ ଦାସ

Chhatiśa Gupta Gitā

Balarāma Dāsa

Substance— Paper. No. of pages— 169. Size–23.7 × 18 3 C.M. Each page contains 16 to 23 lines. Character— Oriya. Date of copy – No mention Complete. Condition—Good. Findspot — Received from the American Baptist Mission, Balasore. Name of the scribe— Madhusūdana Pattanayak.

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଛତିଶ ଗୀତା ଲେଖ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ଅର୍ଜୁନ ଗୁପତଗୀତା ଏ ଗ୍ରନ୍ଥଂ ।
ଶବଣେ ଶୁଣିଲେଂ ବଚନେ ଗୁଣିଲେଂ ତରଇ ଦୁଗମ ପନ୍ଥଂ ।
ପରମ ଆତ୍ମାଂର ଭେଦ ବିଚାରି କରି କହିବଂ ଯାହା ବିସ୍ତାର ।
ବସିଆ ମୂନ ଯନ୍ତ୍ରଂ ସନ୍ଧିଂ ନ ପାଇଲେ ତୋତେଂ କହୁଅଛି ଗ୍ୟାଂନ ସାର ।

End— ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇଣ ଦର । ନିଜ ଭୁବନେ ଯାଇ ବିଜେ କର ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଚରଣେ ଆଶ । ଭବେ ଭଣିଲେ ବଳରାମ ଦାସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ବୈଷ୍ଣବିଶିକ୍ଷା ପାରମହଂସେ ସର୍ବତାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଗୁପତ ଗୀତା ଭକ୍ତିଯୋଗ କଥନେ ନାମ ଛତିଶୋ ଅଧ୍ୟାୟଃ ।

Colophon—ଇତି ଛତିଶ ଶ୍ରୀ ଗୁପତ ଗୀତା ସଡାକଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀମସ୍ୟାପି············ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

× × ×

ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଲେ ମଧୁସୂଦନ ପଟ୍ଟନାୟକ । ହେ ସୁଜ୍ଞ ଜନମାନେ ଶୁଧ ଅଶୁଧ ମୁ... ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ ।

12

Cat. No. O.L./862-G

ଛପନ ପଢ଼ିଆ

Chhapana Padiā

Substance—Palmleaf. No. of folia—6. Size—27 7 × 3.1 C.M. Each side contains 4 to 5 lines Character—Oriya. Date of ... —C, 19th century A D. Incomplete Condition—Good. Findspot—Bhubaneswar-2, Dist. Puri.

Beginning— କୁମର ବର କରି ବଦେଶରେ ।
ବରହାସୀବର ନାଥଂ ପାଶରେ ॥
ରମ୍ୟ କଥାମାନ ପଢ଼ଇ ମନେ ।
ପାଶୋର ନ ଯାଇ ମନରୁ କ୍ଷଣେ ॥
ତା କ୍ଷଣକ ହବ,
ଏ କାଳେ ଦଇବ କଲା ବିଚ୍ଛେଦ ॥

ଗରୁ ମଣୁଥିବ ଝୀନ ବସନ ।
ଲୋତକ ଜଳରେ ବୁଡ଼ ନୟନ ॥
ଆକୁଳ ହୋଉଥିବ ମନ ତାର ।
ଆଳୀ ସମ୍ବୋଧେ ବସି ସମାବର ॥
ପୁଣି କେତେ ଆଳୀ,
ବାଳୀଶ ବୋଲ ଦେଉଥିବ ଗାଳି ॥

ଆଶା ଟେକଥିବ ଭେଟକୁ ମୋର ।
ଉଚ୍ଚାଟ ହୋଉଥିବ ମନ ତାର ॥
ପାଟ ବରତ ବାନ୍ଧିଥିବ ହାତେ ।
କାନ୍ତ ବଦନ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଭଜୁଥିବ ବସି,
ସରୁ ନ ଥିବ ତାକୁ ଦିବା ନିଶି ॥

ନିଶିଯାକ ଉଜାଗରେ ବସିବ ।
ପଣନ୍ତ ପାଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ୁଥିବ ॥
ଚିନ୍ତୁଥିବ ମନେ ଗତ ସୁରତ ।
ରତି ଲାଳସେ ଦେଇଥିବ ମତ ॥
ସେ ରତି ପଣ୍ଡିତା,
ଯୁବତୀ କୁଳକୁ ଅଟେ ଗଣିତା ॥

ପୂଜା ସାରି ଦିନେ ବସିଲା ଗୋପୀ ।
ଦର୍ପଣ କରେ ଧରିଲା ଚତୁରୀ ॥
ମୁଖ ନିରେଖି ଦେଖୁଥିଲା ବାଳା ।
ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ରତି କୁଟିଳା ॥
ତୁ ଅନାଉଁ କେତେ,
ଦର୍ପଣ କାନ୍ତିଂ ସରି ହେବ ତୋତେ ॥

ଅଳପ କରି ଢାଳିଲା ନୟନ ।
କଣ୍ଠେ ତଳକୁ କଲା ବଦନ ॥
ଲାଜେ ଅନାଇଲା ବଦନ ଟେକି ।
ବୋଇଲା ପ୍ରେମେ ଇଙ୍ଗିତ କାନ୍ତଙ୍କ ? ॥

ମୁଂ ବୋଇଲି ଧନ,
ମନରେ ତୋର ଧଇଲୁ କି ଆନ ॥

ଦେହ ତ ସହଜେ ଅମୂଲ୍ୟ ତୋର ।
ଦିଶଇ କନେକ କେତକୀ ପର ॥
କୁଙ୍କୁମ ପରାଏ ଦିଶଇ କାନ୍ତି ।
ଦନ୍ତ ଦିଶୁଥାଇ ମୁକୁତା ପନ୍ତି ॥
ତୋ ନୟନ ଠାଣି,
ଆଣି ନ ପାରିବ ବାଳ ହରିଣୀ ॥

ବେଣୀ ଦେଖି ବଣା ହୋଇବେ ମୁନି ।
ଭ୍ରୂଲତା ଭଙ୍ଗୀ ତୋ କାମକ (କାର୍ମୁକ) ଜିଣି ॥
ଇଙ୍ଗିତ ମାତ୍ରେ ଯେମନ୍ତ ପଗଣ ।
ମୁନି ଉଛନ୍ନ ହୋଇବେ ଦେଖିଣ ॥
ସେ ହାସ ଦଶନ୍ମ,
ଉଭା ହେଲେ ଶୋଭା ଦିଶେ ମେଦନ୍ମ ॥

ଗତି କରୁ ଯେବେ ଭ୍ରମର କେଶୀ ।
କଉଂ ବରାକା ଝୁରୁଥିବ ବସି ॥
ଦିଶୁଥିବ ତାର ଉରଜ ବେନି ।
ଗଢ଼ି ରଖିଅଛୁ କେଉଂ ବନ୍ଧାଣି ॥
ସେ ପୃଥୁଳ ସ୍ତନ୍ମ,
କୁନ୍ଦଆ କନେକ ଫରୁଆ ବେନି ॥

କୁଚ ଅତି ଉଚ ନୋହିବା ବେନି ।
ଡମ୍ବରୁ ମଧ୍ୟା ଜିବଳୀ ଶୋଭନ୍ମ ॥
ରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଲି ପରାଏ ଅଧର ।
ଆବର ଦିଶୁଥାଇ ବିମ୍ବଫଳ ॥
ସେ ପାନ ରସରେ,
ପାଚଥାଇ ଦାନ୍ତ ସେହି ପ୍ରକାରେ ॥

ଶରଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଶଶୀ ।
ମୁଖକୁ ତୋର ପଟାନ୍ତର ଦଶି ॥
କମ୍ବୁ କଣ୍ଠରେ ଯେ କେତେକ ମାଳ ।
ରଞ୍ଜିଅଛି ଯେଉଁ ସବୁ କଜ୍ଜଳ ॥
ହେମ ମାଳପରି,
ତିଳ କୁସୁମ ନାସାରେ ବସଶି ॥

No Colophon.

13

Cat. No. OL / 263-D

ଛ' ପୋଇ

By—ସୁମତି କାର୍ତ୍ତିକ ଓ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

Chha' Poi

Sumati Kārttika & Achyuta Dāsa

Substance—Palmleaf No. of folia - 6 Size—36.1 × 3.5 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C 19th century A D Incomplete Condition—Wormeaten. Findspot—Presented by the Principal of the S.K. C. G. College, Parala Khemundi, Dist. Ganjam.

Beginning—ଗୀତ— ରାଗ— ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ

ରାଧାଙ୍କ ଠାରେ ଅପମାନ ପାଇ ମାନ ଭରେ ନନ୍ଦନନ୍ଦନଂ ।
କନ୍ଦର୍ପଜ୍ୱର ବରହ ସନ୍ତାପରେ ବଜାଏ କଲେ ବୃନ୍ଦାବନ ॥
କଦମ୍ବ ତରୁ ତଳେ ବସି ଗୋବନ୍ଦ ଚନ୍ତାଭରେ ଗରୁ ଦୁଃଖୀ (ଚତେ)
ହୃଦୟ ବେଦନା କା' ଆଗେ କହିବ ରାଧା ଲଘୁ କଲ ଯେତେ ॥

—ଘୋଷା—

ହରି କୁଞ୍ଜବନେ ମିଳି ମନେ ମନେ ଭାଳି
ହୃଦରେ ଘେନଣ ଗରୁଚନ୍ତା
ନିଶି ହୋଇଲା ଅଶେଷ ନୋହେ ଅବଶେଷ
ସୁମରି ମନରେ ସୁଧା କଥା ।
ସେ ଯେ ନଖ ଘେନି ମଧ୍ୟ ଚରେ ଭବଗ୍ରାହ୍ୟ
ହେଠ ବଦନେ ଅବନୀ ଗୃହେଁ
ମନ ହୋଏ ଛନ ଛନ ବ୍ୟାକୁଳ ବଚନ
ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ନିବାରି ନୋହେ ।
ଏବେ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ କା ଆଗେ କହିବ
ଗଉଡ଼ୁଣୀ ହୋଇ କଲି ଯାହା
ଏଡ଼ କାମକ୍ରୋଧ ଦେହୁ ରାଗ ହିଂସା ବହି
କାହା କେଲେ ସହି ହୋଏ ଏହା ।
ମୁଁ ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲି କରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଅବତରି
ଅବନୀ ଭାର ଉଶ୍ୱାସ ପାଇଁ ।
ଖୋଜି ମାରିବ ସବୁନ୍ତ ଯହିଂ ଯେତେ ଛନ୍ତି
ଦୁଷ୍ଟ ଦାନବ ଯେତେ କଛନ୍ତି (ରହି)
ଏବେ ଆଉ ଦୁଷ୍ଟ କଂସ ନ କରି ବିନାଶ
ଅବନୀ ହୋଉ ଅସୁର ଭୋଗ
ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାଶିବେ ସାଧୁଙ୍କୁ ହାସିବେ
ପୁ·········ମର ସଙ୍ଗ ।
ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ହୋଇ ଅବତାର ଗଉଡ଼ୁଣୀ ଘର
ବଶ ଯେମନ୍ତେ ନୋହିଲି ମୋତେ
ଭଜେ ସୁମନ୍ତ କାର୍ତ୍ତିକ ଗୋକୁଳ ନାଏକ
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଦେବ ଚନ୍ତିଲେ ଚିତ୍ତେ ।

* * *

— ଗୀତ —

End— ରାଧା ବାଣୀ ଶୁଣି ଦୂତୀ ବୋଲେ ବାଣୀ
ଶୁଣ ଗୋ ତୁମ୍ଭେ ଠାକୁରାଣୀ,
ଚନ୍ଦ୍ରମା ବଦନ ବିରସ ନ କର
ଗ୍ରାମୁରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଣି ।
ଏତେକ କହି ଦୂତିକା ଚଳି ଯାଇ
ପ୍ରବେଶ କୁଞ୍ଜ ବନରେ
ହସ ହସ ହୋଇ ଶିରେ କର ଦେଇ
ମିଳିଲା କୃଷ୍ଣ ଗ୍ରାମୁରେ ।

— ପୋଇ —

ଦୂତୀ ଖଣ୍ଡେ ଧୂରୁ ଦେଖି ଗୃହିଁଲା ନିରେଖି
କାଳନ୍ଦୀ କଦମ୍ବ ମୂଳେ ହରି ।
ସେ ଯେ ବେଣୁ ଧରି ଧୀରେ ଲଗାଇ ଅଧରେ
ଡାକୁଛନ୍ତି ରାଧା ନାମ ଧରି ।

No Colophon

There are some folia containing Gopachintā Boli of Vāmadeva Pattanaik Sola Poi by Upendra Bhanja, Bāra Poi by Upendra Bhanja etc. in the manuscript.

14

Catalogue No. O L /269-B

ଛ' ପୋଇ

By— ଭ୍ରମରବର ରାୟ

Chha Poi

Bhramarabara Rāya

Substance — Palmleaf. No. of folia — 4, Size — 38.2×3.5 C M. Each side contains 3 to 5 lines Character—

Oriya. Date of Copy — C 19th century A. D. Complete.
Condition — Good. Findspot — Khallikote, Dist— Ganjam.
Name of the scribe—Brajabandhu Badajenā Pattanāyak.

Beginning—ଭ୍ରମରବର ସାମନ୍ତଙ୍କ ଛ' ପୋଇ ଲେଖ । ଶ୍ରୀରାଧାକାନ୍ତ ଶରଣ ।
ଆଦ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ଯମକ; ମଧ୍ୟାନୁପ୍ରାସ ।

କର କରୁଣା ବଦନ ହେ ରାଧାମୋହନ
ହେବି ପଦ୍ମ ପାଦେ ପରିକର ।
କର୍ମହୀନ ଜନ ମୁଁ ହେଲି ଆଜନମୁ
ଦୁଃଖ ହର ମୋର ଦରକର ।
ଖର ଦୂଷଣ ନାଶନ ହେ ପୀତବସନ
ତୁମ୍ଭେ ତ ରକ୍ଷକ ନରକ୍ଷର ।
ଖରତର ମୋର ଚିତ୍ତ ସୁକୃତ କଣ୍ଟିତ
ନାହିଁ ବଞ୍ଚେ ଯେହ୍ନେ ଗଜ ଖର ।
କର(ଳ) କଣ୍ଠ ପ୍ରିୟ ହର ପାପ ମୋର ହରି
ରଖ ତୁମ୍ଭ ଭକତ ସଙ୍ଗର
ଗରବ ମୁଁ ନ ବହିବି ନିରନ୍ତେ କହିବି
ନାମ ପ୍ରେମେ ହେବି ଗର ଗର ।
ଘର ଜଞ୍ଜାଳେ ମୁଁ ଛନ୍ନ ହେବ ଅବଛନ୍ନ
ସଖ୍ୟା କେ କରିବ ମୋ ଅଘର
ଘର ସନ୍ତତରେ ହେଲି ଦୁରିତରେ
ସଙ୍ଗ ନାହିଁ ଦିନେ ଅନଘର ।
ନ ରସଇ ଧର୍ମେ ମନ ନୁହଇ ସୁମନ
ସର୍ବଦା ମୁହିଁ ଅଧମ ନର
ନରହରି ମୋ ଭରସା ନ ସାର ହେ ରସା-
ମଣ୍ଡନ ରହ ମୋହ ମନର ।

ଚର ଅଚର ତାରକ ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରକ
ମହିମା ଶେଷଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ।
ଚରଣରେ ଭୃଙ୍ଗବର ରାୟଙ୍କୁ ଆବର
ଭଗତି ଦେବ କଲି ଗୋଚର ।

—ଗୀତ—

ରାଗ—ଯୋଡ଼ି କଉଶିକ ॥

ଛନ୍ଦ—ଛେକାନୁପ୍ରାସ ॥

ଜୟ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଜନକ ବନ୍ଦନ ମୁରଲୀ ବାଦନକାରୀ
ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ହେ ସୁଖ ସଦନ ସମନ କଦନହାରୀ ।

ହେ ହରି,
ଏବେ ଜଣାଣ ଶୁଣ ମୋହର ହେ
ଯୋଟି ଆସୁଛି ଦୁଃଖ ଲହରୀ ହେ
ଉଧରିବ ମାୟାପରିହରି ହେ ।

End— ଷଷ୍ଟ ପୋଇ ଠିକ ହୋଇଛି ଯମକ
ମଧ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବହିତ
ମାନସ ପ୍ରମୋଦେ ଯେନ ହେ କୋବଦେ
ଛେକାନୁପ୍ରାସରେ ଗୀତ ।

ହେ ସାଧୁ,
ଚିତ୍ତ ନବରିାଇବ ବିରୋଧୁ ହେ
ମୁଁ ଯେ କଲିଲି ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସାଦୁ ହେ
ଭୃଙ୍ଗବର ରାୟ ମୁଁ ଅସାଧୁ ହେ ।

Colophon—ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ବଡ଼ଜେନା ପଟ୍ଟନାୟକ ଇଦଂ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିକାରୀ ।

15

Cat. No. O.L /674—G

ଛ' ପୋଇ

By—ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

Chha' Poī

Achyuta Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—15. Size—35×3.3 C M Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A D. Complete. Condition—Good. Findspot—Khallikote, Dist. Ganjam.

ରାଗ—ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ

ଗୀତ—

ଶ୍ରୀମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦ ଚରଣ ବିଷାଦ ବେଦ ପୁରାଣର ସାର,
ସୁମନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ ଭଣିଲେ ଭବ ଭୟ ଦୁହିତ ନିବାର ।
ହେମ ଶିଶିର ଅନ୍ତେ ପ୍ରମୋଦିତ ବସନ୍ତେ ମଳୟ ପବନ ଧୀରେ ଧୀରେ ବହେ ।
ନବ ପଲ୍ଲବ କମଳ ବକୁଳ ରସାଳ ପଥିକାଜନ ଜୀବନ ଦହେ ॥
ଅଳି ମଧୁପ ଝିଙ୍କାର ଶୁକ ପିକ ଶାରୀ ଘନ କୋଳାକୋଳ ଧ୍ୱନି କରେ ।
ଇନ୍ଦୁ କିରଣ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଜ୍ୟୋତି ନବଖଣ୍ଡ ସୁରସିଦ୍ଧ ମୁନି ମନ ହରେ ।

End— ସେ ଦିନ ରାତ୍ର ବଢ଼ିଲା ସୁରତ ଭଲେ ହେ ବିଚ୍ଛେଦ ନାହିଁ ସଙ୍ଗ,
ଭଜେ ସୁମନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ ଜଗଭୂତ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଦୁହେଁ ଏକ ଅଙ୍ଗ ।

No Colophon.

16

Cat. No. O.L /1357—A

ଛ' ପୋଇ

By—ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋକୁଳ ନାୟକ

Chha' Poī

Achyu'a Gokula Nāyaka

Substance — Palmleaf. No. of folia — 41. Size — 17.9×2.8 C.M. Each side contains 1 to 3 lines. Character—

Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Findspot — Talanga, P. S Bhadrak, Dist. Balasore

ଆଦ୍ୟରେ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସଙ୍କ ପଦ
ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ବରଦ ବଷାଦ ଯେ,
ବେଦ ପୁରାଣର ସାର ।
ଶିଶୁମନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ ଗାଇଲେ ଭବଭୟ ଦୁରିତ ନିବାର ଯେ ।

No Colophon.

17

Cat. No. O.L. / 425 (16)

ଛବିଶ ପଦିଆ

By—କୃପାସିନ୍ଧୁ

Chhaviśa Padiā

Kṛpāsindhu

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size–33.6 × 3.8 C. M. Each side contains 4 to 5 lines. Character — Oriya. Date of copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Findspot — Khallikote, Dist. Ganjam.

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶରଣ
ଛବିଶି ପଦିଆ ଲେଖନ
ରାଗ – ବରାଡ଼ି

ବଦେଶରେ ରହି କୁମର ମଣି
ନବ ଘନ ଘନ ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ।
ବୋଲଇ ଆହେ ଶୁଣ ବଳାହକ
ଦେଉଛ କମ୍ପା ପ୍ରେତେ ଘୋରେ ଡାକ ।

ମୁଁ ଦୁଃଖିତ ଜନ,
ପ୍ରିୟା ସଙ୍ଗରୁ ହୋଇଅଛୁ ଭିନ୍ନ ॥

ଏକାଳେ ମୋଠାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ।
ପରହାତେ ପରାଭବ ନ ଦିଅ ॥
ନବ ରସବତୀ ବିନା ପରଶ ।
କିଛୁ ତୋ ଆଗେ କରିବି ପ୍ରକାଶ ॥
ହେ ସଜଳ ଘନ,
ଧୀର ହୋଇ ଶୁଣ ତେଜ ଗର୍ଜନ ।

ଏକାଳ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ନ ତେଜଇ ପ୍ରିଆ କ୍ଷଣେ ମୋ ପାଶ ॥
ଚଞ୍ଚଳା ମିଳା ତୋ କୋଳେ ଅନାଇ ।
ବୋଲୁଥାଇ ମୋତେ ବିରସ ହୋଇ ॥
ହେ ପ୍ରାଣବଲ୍ଲଭ,
କି କରି ରଖିବ ବିରହୀ ଜୀବ ॥

ଯେବେ ଆସିଣ ଯେ ହେଲା ଲୋକନ ।
ଆଉ ନ ରଖିବ ପ୍ରିଆ ଜୀବନ ॥
ବିଚ୍ଛେଦ ବିପତ୍ତି,
ଯହିଁ ସେ ନାହାଁ ସେ ନବ ଯୁବତୀ ॥

ଦିନେ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ବସିଥିଲା ବାଳା ।
ଦେଖିଚ ମୋତେ ପାଶ୍ଚେ ଠିଅଇଲା ॥
ଖଣ୍ଡେ ଧୂରରୁ ମୁଁ ବଢ଼ାନ୍ତେ କର ।
ବୋଇଲା ଯେ କି ଉଚିତ ଭ୍ରମର ॥
ହେ ଶିର ମଣ୍ଡନ,
ଆଉ ବେଳେ ନ କରିବ ଏ ମାନ ॥

ବୋଇଲି ଶୁଣରେ ଯୁବତୀବର ।
ତୋ ତନୁ ବଡ଼ କେ ଅଛୁ ମୋହୋର ॥

ଭଲ ମନ୍ଦ ସବୁ କରନ୍ତା ତୁହି ।
ସେହିହାତ କହିଲୁ ଚନ୍ଦ୍ରମାମୁହିଁ ॥
ରେ ଡୋଳା ପିତୁଳା,
ତୋ ଯୋଗ ବିନା (ମୋ) ସକଳ ଲୀଳା ॥

End— ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରିୟା ମାଳା ଗୁଣି ।
ଘନକୁ କହଇ କୁମରମଣି ॥
ବୋଇଲ ପଦ୍ମ ତୁମ୍ଭେ ଜୀବ ନନ୍ଦ ।
ମୋରେ ତ ଆନ କରୁଛୁ ଏ ପଦ ॥
କହି ଏ ବଚନ,
ବୋଲେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଚେଜନ୍ତ ଗ୍ୟାନ ॥

There are many Chautiśās and Chaupadīs by different authors in the manuscript which will be discussed in their respective places.

No Colophon.

18

Cat No. O. L. / 1056

ଛାନ୍ଦ ତୋଳା

By — ବିଭିନ୍ନ କବି

Chhāndatolā

Different Poets.

Substance—Palmleaf No. of folia—137. Size—33 6 × 3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character — Oriya. Date of copy — 35th regnal year of Gajapati Rāma Chandra Deva III of Khurdā Dynasty Complete. Condition — Wormeaten. Findspot — Pātapura Śāsana, Dist — Puri, Name of the scribe — Satyabādi Miśra.

This is a compilation work. The compilor compiled the following chapters from the different Oriya Kāvyas The detailed description is given below.

ରସକଲ୍ଲୋଳ —

କହଇ **ଦୀନକୃଷ୍ଣ** କନ୍ଦର୍ପ ରସ ।
କରି ପାରଇ ନର୍କ ଏମନ୍ତ ବଶ ହେ ॥

କର ହେ ସାଧୁଜନେ ମନେ ବିଚାର ।
କାମ ବ୍ରହ୍ମ ସଂସାରେ କେମନ୍ତେ ସାର ହେ ॥

(ବିଂଶତି ଛାନ୍ଦ)

× × ×

କହିଲେ ଗୋ ଗୋପୀମାନେ ବଣାହେଲୁଂ ବୃନ୍ଦାବନେ
କି ବିଚାରିଥିଲ ମନେ ଆମ୍ଭ ବିହ୍ନେ ସମସ୍ତେ ।

କହେ **ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ** ଆହେ ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ
ତୁମ୍ଭେତ ଜାଣ ଏ ରସ ସୁଖ ନିବାସ; ମୋହନ ;

(ଦ୍ୱାବିଂଶ ଛାନ୍ଦ)

× × ×

କଉତୁକରେ ଆସି ଅକ୍ରୂର ମନ ତୋଷି ମଥୁରା ତୋଠାରେ ରହିଲେ
କଂସ ନୃପତି ଆଗେ ଅକ୍ରୂର ସେହିଲାଗେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବିଜୟେ କହିଲେ ସେ,
କୃପାନିଧି
କମଳ ଚରଣକୁ ଆଶ
କରିଛି **ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ**
କୃତାନ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଭୟେ ହେଳାରେ କରି କ୍ଷୟେ କାଟିବ ଭବ ବନ୍ଧ ପାଶ ସେ ।

(ଷଡ଼ବିଂଶତି ଛାନ୍ଦ)

× × ×

ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି — ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ପରିଜନ ଯାହାର ।
ସେ କରନ୍ତି ନାନା ରଙ୍ଗେ ବେହାର ॥

ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ମୋର କୋଟି ଜୁହାର ।
ଧୀର ଜନଙ୍କର ହୃଦସ୍ଥ ହାର ସେ ॥
ବୋଲେ ସାମନ୍ତସିଂହାର ସେ ।

କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ମନକୁ ହରିବ ନାହିଁ କାହାର ଯେ ।
(ଭୃଙ୍ଗସ୍ଥ ଛନ୍ଦ)

× × ×

ଅନୁରାଗ ନୂତନ ସରଜନା ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ କବି କରେ କଳ୍ପନା ॥
ଅଧ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବ୍ୟାପିତ ସେହି୍ଲୀଳା ।
ଅର୍କ ଘଟସ୍ଥ ପରି କାମକଳା ॥
(ପଞ୍ଚମ ଛନ୍ଦ)

× × ×

ଅଭିନବ ବସ୍ତୁ ରାଧା ଶ୍ରୀଚରଣ ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ କବି କରେ ସ୍ମରଣ ॥
ଚଉପଦ ଦରଶନ ଛନ୍ଦ ସରେ ।
ଚଉ ଆଦ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ଯମକ ରସରେ ॥
(ଦଶମ ଛନ୍ଦ)

× × ×

ଅନନ୍ତମ ନୟମ ପ୍ରେ ଛନ୍ଦ ବିରଚନା ।
ଅର ଛନ୍ଦେ ଶୁଣିମ ହେ ସୁଷମା ବର୍ଣ୍ଣନା ॥
ତୋଷ ହୋଇବେ ରସିକେ,
ଗ୍ରାହକ ବିନା କି ଗମ୍ୟ ରସ ଅବିବେକେ ।
(ଷଡ଼ବିଂଶ ଛନ୍ଦ)

× × ×

ପ୍ରାଣ ସଜନୀର ଶୁଣି ଏ ବାଣୀ ।
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧରିବ କେଉଁ ମିଛଣୀ ॥
ଘେନ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଜୀବନ ଯାଉ ।
ପ୍ରୀତି ବେଦନା ଭଗାଣୀ ନ ପାଉ ॥
ଉମା ମହେଶ୍ୱର,
ମୋ ବନିତା ଯେମ୍ନ ପ୍ରେମିକ କର ॥

(ଅଣଚତ୍ୱାରିଂଶ ଛାନ୍ଦ)

× × ×

ଶୁଣି କଣୋଣି ଉତ୍ତରଣି
ସଖୀ ସମୂହ ହୋଇଲେ ଆରଣି ଯେ;
ହୃଦ ଭିତର ହେଲା କରଣି ।
ସୁଜନ ହେ,
ଦୀନ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଜୀବ ।
ରାଧାଭବ ଭବ ବାହାର ଯିବ ହେ ॥
ଏ ଭାଗ୍ୟ କି ସତେ ଦେଖା ଯିବ,
ସୁଜନ ହେ ।

(ଅଠଚ୍ୱାରିଂଶ ଛାନ୍ଦ)

ବ୍ରଜବେହାର—ଚରଣ ଭଜ ଯାର ସୁକ ସନକ ଶରଣ ପଶିଲେ ହେଲେ ମୋକ୍ଷ ।
ବର୍ଣ୍ଣ କରି ବେଦପନ୍ତି ସଂସାର କରଣ କାର୍ଯ୍ୟେ ହେଲା ଦକ୍ଷ ॥
ସୁଜନେ,
ଚରଣକୁ ସେ ଦୀନବନ୍ଧୁ
ହରଣ କରି ପାପଚୟ ଚରଣ କରଣ ଦୀନ କୃପାସିନ୍ଧୁ ।

(ସପ୍ତମ ଛାନ୍ଦ)

ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ—ଗହଳ ଗୋପ ଦାଣ୍ଡ ଆନନ୍ଦ ହୋଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ
ବସୁଇଇ ଏବେ ଯିବ ଭାରି,
ମଥୁରାକୁ ଯିବେ ହରି ମାରିବେ କଂସକୁ ଧରି
ଏତେ ବୋଲି ଆନନ୍ଦିତ ଧରା ସେ ।

ବସୁମତୀ,
ସତ୍ତ୍ୱଂ ରଥେ ବଜେ ଗୋପୀନାଥ ।
ଭକତ ଚରଣ ଦାସ ହୋଇଲ ଅନାଥ ସେ ।

(ଷଷ୍ଟ ଛାନ୍ଦ)

ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ—ବସୁଧାରେ ଚରଣ କପିଗଣ ମାରଣ ଘଣ୍ଟି ରଣଭଣରେ ଭଳେ
ବଳ ଆଡ଼ଣି ଆଡ଼ ଆଡ଼ମ୍ବରେ ନବାଡ଼ ଧାତ ରାକ୍ଷସ ଗଳେ ଗଳେ ସେ ।
ବକର୍ତ୍ତିନା,
ବଭବ ବାଳ ସମ ରୁଚ
ବପକ୍ଷରେ ରାବଣ ପାଞ୍ଚ ।
ବତଶ ପଦ ଛାନ୍ଦ କୋବଦଙ୍କ ସମ୍ପଦ **ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ** ବରଚ ସେ ।

(ଛପ୍ପାଳଶ ଛାନ୍ଦ)

କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦରୀ— ସୁବାହୁ ଯେ ଯେନ ଯା'ର ପାର ।
ଅଧିକ ଭୁଜ ଛେଦନ କର ॥
ସେ ରାମ ବଳଷ୍ଟ ଗର୍ବ ହର ପଦ ।
ଭବେ ବେନ ଅର୍ଥେ **ବୀରବର** ॥

(ପଞ୍ଚବିଂଶ ଛାନ୍ଦ)

ଲାବଣ୍ୟବତୀ— କୁମର କାନ୍ତି ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇ ପ୍ରକଟି ମହ
ମଘ ଆବ୍ଦ ଦେଶରେ ଯେ ।
ମିତ୍ର ନୃପତ ଯେତେ ହରଷ ହେଲେ ଚତ୍ତେ
ଭପ୍ସ ପାଇଲେ ପତର ଯେ ॥
ହେ ସାଧୁଜନେ,
ଶୁଭେ ସ୍ୱେ ଛାନ୍ଦ ଚେଷେ ହେ ।
ସ୍ମରଣେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର କହଇ **ଉପଇନ୍ଦ୍ର**
ବୀରବର ଏ ରସ ହେ ।

(ଛପ୍ପାଳଶ ଛାନ୍ଦ)

ରସିକ ହାରବଳୀ—

ରଜାଙ୍କୁ ହେବାର ପ୍ରଜା ନଷ୍ଟ
ଯୁବାଙ୍କୁ ହେବାର ପତିଭ୍ରଷ୍ଟ ।
କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର, ଭଞ୍ଜ ବୀରବର ସ୍ନେହ ଦୁଇ କଥାରୁ ନାହିଁ କଷ୍ଟ ।
(ଅଷ୍ଟମ ଛାନ୍ଦ)

ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି— ଲଗିଥିବ ଧ୍ୟା' ବେଶରେ ଥିବ ମୁ ପ୍ରତିବାସରେ ।
ରଞ୍ଜି ବଚନ ତୋଷରେ କୁଚ ଦେଶରେ ॥
ନାସା ମଣ୍ଡିବ ଭେଷରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ଥିବ ହାସରେ ।
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବ ଏ ଲାସ୍ୟରେ ରତି ବଶରେ ॥
କାମନା ମୋ ଥିବ ପାଶରେ,
କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର, ବୀରବର ରସରେ । (ସପ୍ତମ ଛାନ୍ଦ)

ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା— ସ୍ୱେଦେ ହେବନ ପିନ୍ଧା ସମ ଚପୁଡ଼ି,
ତୋଷ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେଖ ଘନ ଲହଡ଼ି ଯେ ।
ଇଷ୍ଟ ପ୍ରାପ୍ତେ ରସରେ ହେବନ ପେଡ଼ି,
ବୀରବର ରଚନା ଏ ପଦ ଯୋଡ଼ି ଯେ । (ତୃତୀୟ ଛାନ୍ଦ)

ରସଲେଖା— ଅମ୍ବୁ ଅମ୍ବୁଜ ଯା ଶିରେ । ଶଙ୍ଖ କମଳ ଶ୍ରୀକରେ ॥
ଉପଇନ୍ଦ୍ର, ଭଞ୍ଜ ଚିନ୍ତି ଓଳଗଇ ସେ ଦେବ ବେନି ପଦ୍ମରେ ।
(ନବମ ଛାନ୍ଦ)

କଳାବତୀ— ନଳମା ପଲ୍ଲବ ଶେଯେ ସଖୀ ଶୁଆଇଲେ ।
ନନ୍ଦମା ନବମ ଦଶା ରଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ପାର୍ଥ ଶିରଚନ୍ଦନ କହଇ ଏଥୁ ରସ ।
ଏ ଛାନ୍ଦ ହୋଇଲା କଳାବତୀ ଶୋକ ଶେଷ ॥ (ଷଷ୍ଠ ଛାନ୍ଦ)

କାଞ୍ଚନଲତା— କାଞ୍ଚନଲତା ଏ ଯେ ପ୍ରବନ୍ଧ ରସ,
ଶୁଭେ ଏ ପଞ୍ଚବିଂଶତି ଛାନ୍ଦ ଶେଷ ଯେ ।
ଶୁଣି ସୁଜନେ ହେବ ପରମ ତୋଷ,
ସମର୍ଥ ନେବ ଏଥି ଥିଲେହେଁ ଦୋଷ ହେ । (ପଞ୍ଚବିଂଶ ଛାନ୍ଦ)

Colophon—ଶ୍ରୀର ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କର ସମସ୍ତ ୩୫ ଅଙ୍କ ମକର ୫ ଦିନେ ମାଘ କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଥୀ ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ବେଳ ଦ ୭/୧୫ ଠାରେ ଏଗ୍ରନ୍ଥ ସମାପ୍ତ ହେଲା ।

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣାଭ୍ୟାଂ ନମୋନମଃ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଙ୍ଖ୍ୟାୟନ ମିଶ୍ରେ, ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବ ଉଦ୍ଧର ।

ଶ୍ରମସ୍ୟାପିଃ............ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

19

Cat. No. O.L. / 363—A

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଆଦ୍ୟ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Adya Parva)

Keśava Śrīchandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—113. Size—41.1 × 3.5 C. M. Each side contains 4 to 6 lines. Character — Oriya. Date of copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Findspot — Bhubaneswar, Dist. Puri

Beginning— ଶ୍ରୀ ମହାଭାରଥ, ଆଦ୍ୟ ପର୍ବ, ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ ଲେଖନ ।
ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାଏ ନମଃ । ଅବିଘ୍ନ ମସ୍ତୁ ।

ଜୟ ତୁ ପରାଶର ସୂନୁ ସତ୍ୟବତୀ ହୃଦୟ ନନ୍ଦନୋ ବ୍ୟାସଃ
ଯସ୍ୟ... କମଲ ଗଳିତ ବାଙ୍ମୟ ମମୃତଂ ଜଗତ... ବଣି ॥
ନାରାୟଣ ନମସ୍କୃତ୍ୟ...... ମୂହରେଷ୍ଟ୍ର ॥

ଗୀତ —

ରାଗ — ମଙ୍ଗଳଗୁର୍ଜ୍ଜରୀ
ହରିହର ସ୍ତୁତି

ଜୟ ଜୟ ବାରଣ ତାରଣ ଦେବ ହରି ।
ଜୟ ଉଣଙ୍କ (?) ମନ୍ଥନ ତ୍ରିପୁରାରି ॥

ଜୟ ଅଖିଳ ପାଳକ ଗୋକୁଳ ବେହାରୀ ।
ଜୟ ଜୟ ସକଳ ସଂସାର ଅନ୍ତକାରୀ ॥

ଜୟ ଗୋପ-ଭୂପ ସୁତ ମାପମୂଳ ବାସୀ ।
ଜୟ ଭୁଜଙ୍ଗାଭରଣ ଦିଗାମ୍ବର କାଶୀ ॥

ଜୟ ଅନନ୍ତ ଆସନ ଅନାଦି ପୁରୁଷ ।
ଜୟ ଜୟ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ବ୍ୟୋମକେଶ ॥

ଜୟ ଜୟ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ପୀତାମ୍ବର ।
ଜୟ ଜୟ ପରମ ପୁରୁଷ ପ୍ରଶୁଧର ହେ ॥

ଜୟ ଜୟ କ୍ଷୀରାବ୍ଧି ତନୟା ପ୍ରାଣନାଥ ।
ଜୟ ଜୟ ଗିରିଜା ବଲ୍ଲଭ ଶୂଳନାଥ ହେ ॥

ଜୟ ଜୟ ସୁରବର ଧରାଧର ଧର ।
ଜୟ ହେ .... ହର ହର ହେ ॥

ଜୟ ନନ୍ଦର ନନ୍ଦନ କନ୍ଦର୍ପ ରୂପୀ ।
ଜୟ ବିରୂପାକ୍ଷ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ହେ ॥

ଜୟ ଜୟ ସୁଦରଶନ ସୁବରଧର ।
ଜୟ ଜୟ ଦରପ କନ୍ଦରପ ନିବାର ହେ ॥

ଜୟ ଜୟ ଗରୁଡ଼ ବାହାନ ବୃଷାରୂଢ଼ ।
ଜୟ ଜୟ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଲାଞ୍ଛନ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ ହେ ॥

କରିବ କରୁଣା ଦେବ ହରିବ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।
ହରିବ ଶୁଦ୍ଧି ସରଥ ପୂରିବ ମୋ ଆଶା ହେ ॥

ନ ଜାଣିବା ପଣେ ମୁଜେ ଚିତ୍ତେ ଭ୍ରମ ହେଲି ।
ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ଗ୍ରନ୍ଥ କରିବ ବୋଇଲି ॥
ମାନବ ଦେହରେ କି ହୋଅଇ ଯେତ୍ନ ମାନ ।
ଏହି ଯେନ ସୁସ୍ଥ ହେଉନାହିଁ ମୋର ମନ ହେ ॥
କରିବ କରୁଣା ଯେବେ କଞ୍ଚିତେ ମୋହୋରେ
ବର୍ଣ୍ଣିବ ମହାଭାରତ ଭାରଥ ବନ୍ଧରେ ହେ ॥
ହେ ଦେବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତୁମ୍ଭେ ନ କଲେ କରୁଣା,
ବେଦବ୍ୟାସେ ଯାହା କରିଅଛନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନା ହେ ॥
ମୋହୋ ଛାର ମାନବ ଅଟଇ ମୂର୍ଖ ଜନ ।
ସାହାସେ ସାଗର ତରଣରେ କଲି ମନ ହେ ॥

× × ×

ଏମନ୍ତ କହି ଅନ୍ତର ହେଲେ ବ୍ୟାସଦେବ ।
ଅଷ୍ଟ ଚତ୍ୱାରିଂଶ ପଦେ କହିଲେ କେଶବ ॥

Adya Kānda of the Mahābhārata contains the following rāgas and vānis.

୧-ମଙ୍ଗଳଗୁଜ୍ଜରୀ, ୨-ଗୁଜ୍ଜରୀବେହାର ଚତୁର୍ଥ ଗ୍ରନ୍ଥ ବୃତ୍ତେ, ୩-ଫଗୁଆ ରାସ ବୃତ୍ତେ, ୪-ବରାଡ଼ି (କଳସାବାଣୀ), ୫-ମଙ୍ଗଳ, ୬-ମଙ୍ଗଳ କଉଶିକ, ୭-ରାମକେରି, ୮-କେଦାର (ଚହକେଳୀ ବାଣୀ), ୯-ବୋଲି ବୃତ୍ତେ, ୧୦-ଚିନ୍ତାଦେଶାକ୍ଷ, ୧୧-ବୋଲି ବାଣୀ, ୧୨-ବଙ୍ଗ କଳସା ବାଣୀ, ୧୩-ନଳମାଗୋଡ଼ି, ୧୪-ଖେମଟା, ୧୫-ଭଗବତ ବୃତ୍ତେ, ୧୬ ଭାରଥ ବୋଲି ବାଣୀ, ୧୭-ବରାଡ଼ି (ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ବାଣୀ), ୧୮-କେଦାର କାମୋଦୀ, ୧୯-ମୁଦବର ବାଣୀ, ୨୦-ଚିନ୍ତା କେଦାର ବାଣୀ, ୨୧-କାଳୀ, ୨୨-କଉଶିକ, ୨୩-କଲ୍ୟାଣ ଗୈରୀ ବାଣୀ, ୨୪-କୃଷ୍ଣ କଳସା ବାଣୀ, ୨୫-ପଞ୍ଚମ ବରାଡ଼ି, ୨୬-ଘଟିଆରୀ, ୨୭-କାଳୀ, ୨୮-ମୁଦବର ବାଣୀ, ୨୯-ଗୈରୀ ବାଣୀ ୩୦-କେଦାର (ଚହଚେଳୀ ବାଣୀ), ୩୧-କେଦାର, ୩୨-ରସକୋଇଲି ବାଣୀ, ୩୩-ଚକ୍ରଘଣ୍ଟା ବାଣୀ, ୩୪-କାଫି, ୩୫-କାମୋଦୀ, ୩୬-ଭାରତ ବୋଲି ବାଣୀ, ୩୭-ରାମକେରୀ, ୩୮-କଲ୍ୟାଣ(ବଇଦେହୀଙ୍କ ନଜପୁରେ ରଖି ଯେ ବାଣୀ), ୩୯-ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ, ୪୦ କଉଶିକ, ୪୧-ଦକ୍ଷିଣ କାମୋଦୀ, ୪୨-ଗୁଜରୀବହାର (ହଂସପ୍ସ ବୋଲି ବୃତ୍ତେ) ।

End—

ଦେବୀ ଆଗ୍ୟାଂରେ ସାରଳା ଦାସ କହି ।
ସେହ୍ନି ଭାଷାରେ ବୋଇଲେ କେତେ ଭାବି ॥
ବ୍ୟାସ କବିତ୍ତ୍ୱ ସାରଳା ଦାସ ଭାଷ ।
ଶ୍ରୁତି ବଦନେ ମୁଂ ସର୍ବ କଲି ଗ୍ରାସ ॥
ମାନବ ଭାଷ ଗୀର ବଡ଼ ହୋଇଲା ।
ଦେବ ବଚନ ମୋ ରଣ ପ୍ରାପ୍ତେ ହେଲା ॥
ମୋ ହୃଦ ଭାଣ୍ଡେ ବସିଲା ସେ ନଷ୍ଟ କଲେ ।
ମନ ଖୁଆରେ ମନ୍ଥିଲି ଡେଡେବେଳେ ॥
ହେଜୁ ହସ୍ତରେ ଚତ୍ୱାଂରୁ ସାର ଅଣି ।
ଛାନ୍ଦ ଭାରତ ନାମେ ଗୀତ ବଖାଣି ॥
ଜନେ ଶୁଣିମାକୁ ଉତ୍ତମ ହୋଇଲା ।
ବହୁତ ଚନ୍ଦେ ଅଳପକେ ହେଲା ॥
ଶୁଣି ସୁଗ୍ୟଂଜନେ ନ କହିବ ଦୋଷ ।
ବୁଝିଲେ ଭୁମ୍ଭର ଏହ୍ନି ପଡ଼ଦୋଷ ॥
ମୋହୋ ଗୁର କ ବୋଲିବାକୁ ଭର୍ଜନ ।
ଯେତ୍ଥିର କର୍ତ୍ତା କେବଳ ଭଗବାନ ॥
ଯେଉଂକାଳେ ମୁହ୍ନିଂ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଘଟିଲି ।
ଯେ ଆଦ୍ୟପର୍ବକୁ ଆଦ୍ୟେ ପ୍ରକାଶିଲି ॥
ଚହ୍ନିଂ ହଦ୍ଦ ମୋତେ ପଡ଼ିଲା ବହୁତ ।
ଅନେକ କାଳ ବିଳମ୍ବ ହେଲା ଗୀତ ॥
ପୁଣି କରୁଣା କରନ୍ତେ ଦେବ ହରି ।
କର୍ଣ୍ଣାଦି ପର୍ବମାନଙ୍କୁ ଦେଲି ସାରି ॥
ଛପ୍ପନ୍ନଶ ଛାନ୍ଦେ ଏ ପର୍ବକୁ ଶେଷ ।
କଲି ପୁଣି ଦୟା କଲେ ପୀତବାସ ॥

ସଭା ଆଦ୍ୟ କରି ଦ୍ରୋଣ ଅଷ୍ଟପର୍ବ ।
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ସୁକୃତ ଥିଲେ ପୂର୍ବ ॥
ସେଣୁ ସେଥିରେ ମୋର ନାହିଂ ଆସ୍ତ ।
ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ଭଲ ଆହେ ସନ୍ତ ॥
ସହଜେ ସେତ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରିତ ।
କର୍ଣ୍ଣେ ପଡ଼ିବା ମାନକେ ହେବ ମୁକ୍ତ ॥
ଶତେ ନିଯୁତବଂଶ ଯଦୁ ସେ ଛାନ୍ଦ ।
ବୋଲେ କେଶବ ସାଧୁଜନେ ସମ୍ବାଦ ॥
ସମସ୍ତ ଛାନ୍ଦ ମିଶିଲେ ଏତ ସେତ୍ତ ।
ବେନି ସହସ୍ର ବେନଶ ଥିଶନଉ ।

ଇତଶ୍ରୀ ଆଦ୍ୟପର୍ବଣି ବେନସହସ୍ର ବେନଶତ ନବ ଅଷ୍ଟପଦେ ସମାପ୍ତୋଯୁଂ ।
ଆଦ୍ୟପର୍ବ ଛପ୍ପାଳିଶ ଛାନ୍ଦ ।

No Colophon.

20

Catalogue No. O L /363–B

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ସଭାପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Sabhaparva)

Keśava Srichandana.

Substance — Palmleaf. No. of folia — 73 Size — 41.1×3.5 C.M. Each side contains 4 to 6 lines. Character— Oriya. Date of copy — C. 18th century A. D. Incomplete. Condition — not good, some folia are badly worm eaten. Findspot — Bhubaneswar, Dist. Puri.

Beginning—

ସଭା ପରବ, ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ଶ୍ରୀ ଶିବାୟ ନମଃ । ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗାୟୈ ନମଃ । ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାୟ ନମଃ

ଜୟନ୍ତୁ............ଜଗତ୍ରୁ ପିବନ୍ତି

ରାଗ — ବଗଡ଼

ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ବୃତ୍ତେ

ଏ ଛାନ୍ଦ ଯମକ ସିଂହାବଲୋକନ —

ଜୟ ଜଗବନ୍ଧୁ ଦୀନ ସୋଦର ।
ଦର ସୁଦରଶନ ଚକ୍ର କର ।।
କରମହୀନ ଜନମାନଙ୍କର ।
କରତା ସକଳ ସୁଖ ନକର ।।
କର ହେ ମୋହୋର,
ହରଷ ମୂକ ଭବକୁ ଦେହର ।।
ହର ଇନ୍ଦ୍ର ଯାର ଦାସ ଭଜନ ।
ଜନକାଦଙ୍କର ଧ୍ୟାନେ ମଜନ ।।
ଜନ ପାବନ ଜଗତ ସର୍ଜନ ।
ଜନ ଜନଙ୍କ ସନ୍ତାପ ଭଂଜନ ।।
ଜନମ ବର୍ଜନ,
ଜନ ଲଭନ୍ତି କଲେ ସୁଭଜନ ।।

The following metres and vāṇis have been used in the different chhāndas or chapters of the Savāparva.

୧-ବଗଡ଼, ୨-କେଦାର, ୩-ଗୋପବୋଲ ବୃତ୍ତେ, ୪-ମୂନବର ବାଣୀ, ୫-ଆହ୍ୱାରୀ, ୬-କଲ୍ୟାଣ, ୭-କାଫି, ୮-ରଜା ବଇଦେହଙ୍କ ନଜ ପୁରେ ଭଣି ବୃତ୍ତେ, ୯-କେଦାର (ଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣ ସଖି କହ, ଜନ୍ତୁ ଉନ୍ମୁ ଅଛି ଦେହ ଏ ବୃତ୍ତେ) ,୧୦-କଲ୍ୟାଣ (ରୈକ୍ଷ ବାଣୀରେ), ୧୧-ରସକୋଇଲ ବାଣୀ, ୧୨-ପାହାଡ଼ିଆ କେଦାର,

१३- ଭରଥ ବୋଲ ବାଣୀ, १४- ଗୀତା ଦୁଖଅ ଅଧା ବାଣୀ, १५- କାଳୀ, १६- ଗଡ଼ ମାଳଆ ବୃତ୍ତେ, १७-କାମୋଘ, १८- ଘମକେଶ, १९- ବୋଲବାଣୀ २०- ଭରିଆଘ, २१- ଆହ୍ୱାଘ, २२- ମୁଖାଘ, २३- କୁମ୍ଭ କାମୋଘ, २४- ଚନ୍ଦ୍ରାକେଦାର, २५- ସିନ୍ଧୁ, २६- ନରଶୀଗଉଡ଼ା, २७- କଉଶିକ, २८- ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସଙ୍କ ଫଗୁ ଘହାସ ବୃତ୍ତେ ।

No Colophon.

21

Cat. No. O.L./364—A

ଛାନ୍ଦ ଭରତ (ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Āraṇyaka Parva)

Keśava Śrīchandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—136 Size— 34.1× 3.2 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1323 Sāla or 1916 A. D. Complete. Condition—Badly Wormeaten. Findspot—Bhubaneswar, Dist. Puri Name of the scribe—Chakradhar Saṁgīta Rāya.

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ବୀର ।
ଶସ୍ତ୍ର ଅଛୁ ଶମୀ ବୃକ୍ଷ କୋଟର ।
କୋବନ୍ଧ ରୂପେ ଡ଼ାଳେ ଲଗିଥିବ ।
ପରଲୋକ ଦେଖି ଉତ୍ତେ ଦେବ ସେ ॥
• ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବଳ ହରଷ ଯେ,
ଅଦଉଡ଼ ବନ୍ଧନେ ଡ଼ାଳେ ଲଗିଲେ କବନ୍ଧ ରୂପ ପ୍ରକାଶ ଯେ ।

ଅନ୍ତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କର ଢେଙ୍କ ରଙ୍ଗ
ଶୁଣି ଯୁଜେଷ୍ଟି ମୋହେ ଚଳେ ପଣ୍ଡ ॥
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଡାକେ ନ କର ଶବଦ ।
ଶୁଣି କବନ୍ଧ ହେଲା ନଟବେଦ ଯେ ॥
ଯୁଜେଷ୍ଟି ବ୍ୟଥା ପାଇଲେ ଯେ,
ତାର ଥିଲେ ଶସ୍ତ୍ର କେହ୍ନୁ ନେଇପାରେ ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଯେ ॥

ଯୁଜେଷ୍ଟିଙ୍କି କହନ୍ତ୍ର ପୀତବାସ ।
ଏଠାକୁ ସାତକୋଶ ମଧ୍ୟ ଦେଶ ॥
ବସନ୍ତ ନାମେ ତହିଁରେ ସ୍ରଜନ ।
ସେ ନଗ୍ରେ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇବ ଗୋପ୍ୟା ଯେ ।
ଆନ ଆନ ନାମ ବହ୍ନି ଯେ,
ବ୍ୟାସେ ଦ୍ରୁପତିଙ୍କି ଏକାନ୍ତେ କହ୍ନିଲେ ରହ୍ନିବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତହିଁ ଯେ ।

କହ୍ନିଣ ବ୍ୟାସେ ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ବହ୍ନୁ ପ୍ରବୋଧିଲେ ॥
ଯୁଜେଷ୍ଟି ପାଦେ ଦରଶନ କରି ।
ମେଲାଣି ତହୁଂ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀହରି ସେ ॥
ଖଗେଶ୍ୱରେ ବଜେ କଲେ ହେ ।
ହ୍ବରି ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ କଲ୍ୟାଣ କରଣ ଦ୍ୱାରକା ପୁରେ ମିଳିଲେ ଯେ ।

ଆସି ବୃକ୍ଷ ତଳେ ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବେ ।
ଦ୍ରୁପତିଙ୍କି ଘେନ ଆନନ୍ଦ ଭାବେ ॥
ବସିଣ ତହିଁ କରନ୍ତ ବଗ୍ଭର ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦ ଚିନ୍ତ ନିରନ୍ତର ଯେ ।
ଗାନ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ଯେ ।
ଅଚ୍ୟୁତ୍ତ ପାଦପଦ୍ମ ଭରସାରେ ବନ ପର୍ବକଲି ଶେଷ ଯେ । ✓

Colophon— ସନ ୧୩୨୩ ସାଲ କାର୍ତ୍ତିକ ୫ ଦିନ ଏହି ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଚକ୍ରଧର ସଙ୍ଗୀତାଙ୍କର । ଏହି ପୁସ୍ତକ ଯେ ମାଗିନେଇ ନ ଦେବ, ତା' ସପ୍ତପୁରୁଷ କୁମ୍ଭୀପାକକୁ ଯିବେ ।

In some chapters, the name of Keśava Śrichandana has been mentioned as the author of the work. But at other places the name of Viśvambhara is also found.

The following metres and Vānis have been used in the different chapters of the work.

ଗୀତା ବୈରାଗ୍ୟ ଅଧା ବାଣୀରେ, ସଦୁବୋଲ ବାଣୀ, କଲ୍ୟାଣ ଆହାରୀ, ଚନ୍ଦ୍ରାଭୈରବ, ବରାଡ଼ି, କାଳୀ, ଭାରତ ବୋଲ ବାଣୀରେ, ପାହାଡ଼ିଆ କେଦାର, କଉଶିକ, କନଡ଼ା ।

No Colophon

22

Cat. No. O. L./364—B

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ବରାଟ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Virāta Parva)

Keśava Śrichandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—36. Size—34.1× 3.2 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—Sana 1323 Sāla or 1916 A. D. Incomplete. Condition—Badly worm eaten. Find spot—Bhubaneswar, Dist. Puri. Name of the scribe—Chakradhar Sangitarāya.

Beginning—

ଶ୍ରୀ ଛାନ୍ଦ ଭାରତ
ବରାଟ ପର୍ବ
ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ ଲେଖା

ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ରାୟ ନମଃ ॥

ରାଗ — ଚକ୍ରା ଦେଶାକ୍ଷ

ଏ ଛାନ୍ଦ — ଅବନା

ଜୟ ଅମଳ କମଳ ଦଳ ନୟନ ।
ଜୟ ଜୟ ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ ଶୟନ ॥
ଜୟ ଜଗତ ଜନ ମନରଞ୍ଜନ ।
ଜୟ ଜୟ ସଙ୍କଟ ଶକଟ ଭଞ୍ଜନ ॥
ଜୟ ଜୟ ଭଗତ ହୃଦୟ ଚନ୍ଦନ ।
କଂସର ବଂଶ ଧ୍ୱଂସନ ନନ୍ଦ ନନ୍ଦନ ॥

× × ×

ପଶାଖେଳେ ନୃପ ମନ ରଞ୍ଜିଲେ ।
ଧ୍ୟାନ **କେଶବ** ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜିଲେ ॥
ବିରାଟ ପର୍ବ ଏହୁ ଦିଶିୟ ଛାନ୍ଦ ।
ନବାହ୍ନ ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚାଶତ ପଦ ॥

× × ×

କେଶବ କହି ଛାନ୍ଦ ସରଇ ।
ଏକଷଠୀ ପଦ ଅଟଇ ଏହି ॥

× × ×

ମଣ୍ଡିତ ସେଠାରେ ସେ ରହିଲେ ସହଦେବ
ଜୟ ଚତ୍ୱାଂରଶ ପଦେ ସାରିଲେ କେଶବ ହେ ।

× × ×

ଶମୀ ବୃକ୍ଷର ଯେତେ ଚରିତ ।
ପାର୍ଥ ତହୁଂ ପୁଚ୍ଛି ସମସ୍ତ ଜାଣିଲି ବିରାଟ ନୃପର ସୁତ ।
ନପୁଂସକ ଅଙ୍ଗ ହୋଅନ୍ତେ ଜାତ
ମାତଲୀ ହୋଇଲେ ଉପଗତ ।
କେଶବ କବି ଏକ ଚତ୍ୱାରି ପଦେ ଛାନ୍ଦ କଲେ ସମାପତ ।

No Colophon.

23

Cat. No. O.L./365—A

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଉଦ୍ୟୋଗ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Udyoga parva)

Keśava Śrīchandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—57. Size— 33.8× 3 C.M. Each side contains 5 lines through out the manuscript. Character—Oriya. Date of copy—Sana 1323Sāla or 1921 A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Find spot—Bhubaneswar, Dist. Puri Name of the scribe—Chakradhara Saṁgīta Rāya.

Beginning—

ଶ୍ରୀ ଭାରତ, ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବ ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାଗ — ସଙ୍ଗମ ତଆରି

ବନ୍ଦଇ ଜଗମୋହନ ପଦ ପଲ୍ଲବ ।
ବନ୍ଦନ୍ତି ଯେହ୍ନୁ ସକଳ ସୁର ମାନବ ।।
ବରଷା ରସ ଶୋଭାରେ ମାରସ ହେବ ।
ବର୍ଣ୍ଣିତ ଯେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଛନ୍ଦେ ସ୍ୱଭାବ ।।
ବଳ ଦଳ ହେଲେ ଯେହ୍ନୁ ତ୍ରୁଟିତ ଭବ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଧଉତ ନବର୍ତ୍ତେ ନବାର ଠାବ ।।
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭାଣ୍ଡେ ବାଜିଲ ଭେଦ ନ ହେବ ।
ବହିଲ କାରୁଣ୍ୟ ଜଳ ଦେଖିଲେ ସର୍ବ ।।

× × ×

ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭବରେ ମୁନି କହନ୍ତି ସର୍ବ ।
ବଦଇ ସ୍ୱେ ଛନ୍ଦ ନଂଶ ପଦେ କେଶବ ।।

× × ×

End— ପଣ୍ଡୁସୁତ ଯେ ରୂପେ ଘେନି, ଦଶଦିନ ହୋଇଲା ନାଶ ।
ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବ ପ୍ରାତଃକାଳରୁ ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବ ଶେଷ ।
ଶୁଣ ସୁଜନେ ସୁଜନ, ଷୋଡ଼ଶ ପର୍ବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ଗାଙ୍ଗେୟ ଗୁରୁପର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇବ ଦୟାକଲେ ଭଗବାନ ।
ଯେ ପର୍ବ ଯେତେକ ବଂଶତ, ଛାନ୍ଦ ହେଲା ସମାପତ ।
ଯେ ଛାନ୍ଦ ପଞ୍ଚାଶତ ପଦେ ଆନନ୍ଦେ ଶିର ଚନ୍ଦନ ବଦନ୍ତ ।
ଏ ଯେତେକ ବଂଶତ ଛାନ୍ଦ ଜାଣ ଅଷ୍ଟଶତ ପଦ ।
ଅଧିକେ ପଞ୍ଚଶତେ ବର୍ଣ୍ଣା ହୋଇଲା, ସାଧୁଜନେ ନନ୍ଦେ ବଦ ।

ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବ ଯେତେକ ବଂଶତ ଛାନ୍ଦକୁ ଆଠଶ ପଞ୍ଚାଶ ପଦରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ।

Metres and Vānis used in the Kāvya—

ସଙ୍ଗମତଆର ବାଣୀ, କଲ୍ୟାଣ ଗୈଖି, ସିନ୍ଧୁଡ଼ା, ମୁନିବର ବାଣୀ, ଆଶାବରୀ, କୁମ୍ଭକାମୋଦୀ, ଆହାରୀ, ଭରତ ବୋଲ ବାଣୀ, ବରାଡ଼ି, କାଫି, ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ, ଭଟିଆରୀ, ପଦୁବୋଲ ବାଣୀ, କେଦାର କାମୋଦୀ, କେଦାର (ଗଡ଼ମାଳିଆ ବୃତ୍ତେ) ଇତ୍ୟାଦି ।

No Colophon.

24

Cat. No. O.L. / 1252

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ

(ଉଦ୍ୟୋଗ, ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ)

By—କପିଳେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ

Chhānda Bhārata
(Udyoga, Bhīṣma & Droṇa Parva)
Kapileśvara Nanda

Substance—Palmleaf No. of folia—240. Size—35·5 × 3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character — Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Incomplete. Condition—Wormeaten. Findspot — Bhubaneswar, Dist— Puri.

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ । କଳସା ବାଣୀ ॥

ଜୟ ଜୟ ସଦାଶିବ ଗିରିଜା ବିଳାସ ।
ଜୟ ତ୍ରିନେତ୍ର ରବି ଶଶାଙ୍କ ହୁତାଶ ॥
କର ଅନୁଗ୍ରହ ଦେବ ଚନ୍ଦ୍ରେ ବଳୁରଇଁ ।
ଉଦ୍ୟୋଗ ପର୍ବକୁ ଛାନ୍ଦରେ କହିବଇଁ ॥
ପିତା ମାତା ଗୁରୁ ପାଦେ କରେ ନମସ୍କାର ।
ସେମାନଙ୍କ କରୁଣାରେ ବିଘ୍ନ ହେବ ଦୂର ॥
ଆହେ ସାଧୁଜନେ ତୁମ୍ଭପାଦେ ମୁଁ ଶରଣ ।
କର ସୁକଲ୍ୟାଣ ହେଉ ମୋ ବାଞ୍ଛା ପୂରଣ ॥

× × ×

ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦମତି କରି ସାହାସ ଅତି ମାତିଛି ଏ ରଚନେ ଯେ ।
ଇଷ୍ଟଦେବ, କରିବେ ବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ।
କହେ **କପିଳେଶ୍ୱର** ସୁଜନେ ତୁମ୍ଭର ଶରଣ ସଦା ନେଇନ ଯେ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀଶଙ୍କର ପାଦେ ଚିନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ଏ ଭାରତ ଛାନ୍ଦ କରିବାରେ
କରିଛି ସାହାସ କହେ **କପିଳେଶ** ଶିବ ମୋ ସନ୍ତାପ ଖଣ୍ଡିବାରେ ॥

× × ×

No Colophon.

25

Cat. No. O.L./365—B

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଭୀଷ୍ମ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Bhiṣma Parva)

Keśava Śrīchandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—49. Size—33.8 × 3 C. M. Each side contains five lines throughout the manus-

cript Character — Oriya. Date of copy — Sana 1328 sāla or 1921 A. D. Complete Condition — Badly wormeaten. Findspot — Bhubaneswar, Dist. Puri. Name of the scribe—Chakradhara Sangītarāya.

Beginning— ଖିଷ୍ଟୁ ପର୍ବ, ପ୍ରଥମ ଛନ୍ଦ ଲେଖନ ।

କଳଶା ବାଣୀରେ

ହରିହର ସ୍ତୁତି

ଜୟ ଜୟ ବୃଷପାଳ ହରିତ ଅମ୍ବର ।
ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ସର୍ବ ଭୂତରେ ବେହାର ॥

ଅର୍ଜୁନ ବରନ ଧର ଭବ ତାପ ହର ।
ପୁଣ୍ୟଜନ ବରପ୍ରଦ ··· ଶିବ ଭକ୍ତର ॥

ସୁମନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁମନ ଭଜନରେ ବଶ ।
କମଳ ଧର ସମାନ କାନ୍ତି ଭବଙ୍କଶ ॥

ଭାର୍ଗବୀ ଉଦୟ ସର୍ପ ଭୂଷଣ ଅନନ୍ତ ।
ଭାରଖରେ ବର୍ତ୍ତିମାୟ ନୁହଇ ଚରିତ ॥

କମଳ ସମ୍ଭବ ଭବ ବନ୍ଦିତ ଚରଣ ।
ଅନ୍ଧହର ପବନ ପବନ ନାମ ଗଣ ॥

ବଧୂଧର ଧର ଜାମାତା କ୍ଷୀରନଧିର ।
ବସ୍ତୁ ସିକତା ଗଣାଯିବ ଗୁଣ ଅପାର ॥

ତ୍ରିପୁର ବର୍ଦ୍ଧନ କର କର୍ଦ୍ଦନ ମଥନ ।
ଗଜ ଗଜ ସଖା ଭବ ଖ୍ୟାମ ପଞ୍ଚାନନ ॥

End— ହେ ସୁଗମ୍ୟ ନର, ମୋର ଦୋଷ ନ ଧର ।
ଛନ୍ଦ କରି କଲି ମୁସେ ଭାରତ ଚିର ॥

× × ×

ଏଥୁ ପର୍ବ ସପ୍ତଦଶ ଛାନ୍ଦେ ସମାପ୍ତ ।
ଷଷ୍ଟ ଷାଠିଏଥୁ ପଦ ହେଲେ...... ॥
ଏଥୁ ଶେଷ ଛାନ୍ଦ, ଚତ୍ୱାରିଂଶ ପଦ,
ସୁଜନେ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣି ବଦନେ ବଦ ॥

Colophon—ଯାମସ୍ୟାପି............ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ଏଥୁ ପୁସ୍ତକ ସଦା ଜଏଥୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ହେ ସୁଗ୍ୟଜନମାନେ, ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ସୁଧେଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଶୁଭମସ୍ତୁ । ଏଥୁ ପୁସ୍ତକ ସନ ୧୩୨୮ ସାଲ କନ୍ୟ ୨୯ ଦିନ, ଘଡ଼ି ୮ ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉତ୍ତର ବାଡ଼ ମହାସୁଆର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ସଙ୍ଗୀତସ ।

Metres and Vānis—

କଳସାବାଣୀ, କଲ୍ୟାଣ, ମୁଖାରି, ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ, କେଦାର (ଚନ୍ଦ୍ରକେଳୀ ବାଣୀ) ଆହାରି (ପଦ୍ମପଟ), ଭରତ ବୋଲି ବାଣୀ, ଦକ୍ଷିଣ କାମୋଦୀ, ରସ କୋଇଲି ବାଣୀ, କିଶୁପା ବୃକ୍ଷର ଡାଳେ ବାଣୀ, ଚକ୍ରା, ପାହାଡ଼ିଆ କେଦାର, ଛୋଡ଼ ମୁଖାରି, କାଫି, ଯଦୁବୋଲି ବାଣୀ, ଆହାରି ।

26

Cat. No. O L /363–B

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Karṇṇa Parva)

Keśava Śrīchandana.

Substance — Palmleaf. No. of folia — 43 Size — 37.9×3 5 C M. Each side contains 4 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy — 15th regnal year or Aṁka year of Gajapati Rāmachandra Deva III of Khurdha dynasty. Complete. Condition—Worm eaten. Findspot—Bhubaneswar, Dist. Puri.

Beginning—ମହାଭାରତ, କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ, ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ । ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ । ଅବିଘ୍ନ ମସ୍ତୁ । ରାଗ—କେଦାର ଚକ୍ରକେଳୀ ବାଣୀରେ । ଶୃଙ୍ଖଳାବନ୍ଧ ସୂତ୍ର ।

ଜୟ ପୁଞ୍ଜ ଘନ ମାନସ ଚୃତ୍ର ।
ଚୃତ୍ର ବଦନ ବନ୍ଦ୍ୟ ଦେବ ହର ॥

ହରଣାନ୍ତକ ଶେଖର ପୂଜ୍ୟଦେବ ।
ଦେବକୀ ଦେବୀ ଉଦର ଉଦ୍‌ଭବ ॥

ଭବ ସନ୍ତତ କାପ୍ରେକ ତାରଣ ।
ରଣ ରଙ୍ଗେ ତାତ ଲୋକପ୍ରାଣ ॥

ପ୍ରାଣେପ୍ସିତ ଯାତନା ଭୟ ହର ।
ହର ପ୍ରିୟ କ୍ଷୀର ସିନ୍ଧୁଜା ବର ॥

ବର ଭଦ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ବାସୁଦେବ ।
ଦେବରାଜ ଅନୁଜ ରମାଧବ ॥

ଧବଳାଙ୍ଗୀଧବ ଯାର ସେବକ ।
ବକ ଧ୍ୱଂସୀ ଅଘ ତୃଣ ପାବକ ॥

ବକପୁଷ୍ପପ୍ରିୟ ତାପ ନାଶନ ॥
ସନକାଦି ଧ୍ୟାନେ ଗମ୍ୟ ନିଦାନ ॥

End—

ବୈଶମ୍ପାୟନଙ୍କ ଗିର, ଜନ୍ମେଜୟ ଶୁଣିମାର,
ପୁରାଣେ ଶୁଣି ମୋହୋର ବଳିଲା ମନ ।
ଭାଷା ବନ୍ଧେ କଲି ଛାନ୍ଦ, ଚିନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ପଦ୍ମପାଦ,
ଦୟା କଲେ ରାଧା-ହୃଦ-ହରିଚନ୍ଦନ ।
ସୁଜନେ ମୋହୋର ନିବେଦନ,
ଶୁଣ ଯେତେ ଯାଗ ଧର୍ମ ହୋଇବ ନିଦାନ ।

ମୋହେ ଭଷା ବୋଲି ହେଲା ନ କରହେ କୃଷ୍ଣଲୀଳା
ଭବସାଗରକୁ ଭେଳା ସେହୁ ଚରିତ ।
ଅମୃତ ପୂରିତ ରସ କର୍ଣ୍ଣ ମୁଖେ କର ଗ୍ରାସ,
ଚରଇ କେଶବ ଦାସ କମଳାକାନ୍ତ ।
ଯେ ଛାନ୍ଦ ସପ୍ତବିଂଶ ପଦ,
ସେଗାର ଷଷ୍ଠବିଂଶତି ପଞ୍ଚଶ ଛାନ୍ଦ ॥

କର୍ଣ୍ଣପର୍ବ ପଞ୍ଚବିଂଶ ଛାନ୍ଦକୁ ଯେଗାରଶ ଛବଶ ପଦରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon— ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରଜ ଗୋପାଳଙ୍କ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ।

Metres and Vānis—

କେଦାର, ମୁଖାରି, ଦେଶାକ୍ଷ, ଭରଥ ବୋଲି, ଘଟିଆରି, କାମୋଦୀ, ବରାଡ଼ି, ଆହାରି, ରସକୋଇଲି ବାଣୀ, ରାଗ ଶିଶୁପାଳବଧରୁ ଜାଳେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଜୟେ ମଥୁରା ଦାଣ୍ଡେ, ମୁଖାବରି, ରାମକେରି, ଗଡ଼ମାଳିଆ ବାଣୀ, ସଦୁ ବୋଲି ବାଣୀ, ଭଗବତ ବୃତ୍ତେ, କାଫି, ଚୋଖୀ ଇତ୍ୟାଦି ।

27

Cat. No. O. L /1065—A

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ)

By— କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Karṇṇa Parva)

Keśava Śrichandana

Substance — Palmleaf. No. of folia — 66 Size — 35.7×3 4 C.M. Each side contains 4 lines through out the manuscript. Character—Oriya. Date of copy — C. 19th

century A. D. Complete. Condition—Good. Find spot—Presented by Śrī Bhāgirathi Saṅgītarāy, Bhubaneswar-2, Dist. Puri.

Text same as in Cat No. O.L /366 (a)

No Colophon

28

Cat. No. O. L /366—B

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Sālya Parva)

Kesava Śrichandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—22. Size—37,9 × 3. 5. C. M. Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—15th regnal year or Aṁka year of Gajapati Rāmachandra Deva III of Khurda Dynasty. Complete. Condition—Worm eaten. Find spot—Bhubaneswar, Dist, Puri.

Beginning—

ଶ୍ରୀ ମହାଭାରଥ (ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ)

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ । ଅବଘ୍ନ ମସ୍ତୁ

ରାଗ — ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ

ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଅମରବର ପାର୍ଥ ସାରଥିର ଭୟ ହରି
ବହନ୍ତି ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ବରନ ହର ଦରଶନେ ଅଘ ନର ।

ନରକ ହର ହର ପର ଜନକ ପୀତ ଅମ୍ବର ।
ବରଜ ବଧୂ ବଦନ ସରସୀଜ ମଧୁକର ଦୟାକର ॥
କଷ୍ଟ ଦୁଃଖହର ଧରଜାର ବର ବନ୍ଦିତ ବ୍ରଜକୁମର ।
ମରଣ ଦୁଃଖ ହରଣ ଅସରଣ ଦୀନଜନଙ୍କ ସୋଦର ॥
ଏ ରୂପେ କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଛାନ୍ଦ ଶେଷ ହୋଇ ।
ହେନ ଗୃଳଶ ପଦରେ **କେଶବ** କହଇ ॥

End — ଏ ରୂପେ ଭୀଷ୍ମ ପଡ଼ିଲା ବୀରବର ।
ଗଲେ ଯେ ଦୁହେଁ ଯେ ଯାହା ମନ୍ଦର ॥
ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ ଶେଷ ହେଲା ଭୂବର ।
ଏଥୁ ଶଲ୍ୟ ପର୍ବରେ ଗଦା ପର୍ବର ॥
ବ୍ୟାସମୁନୀଶ୍ୱର
ଚରିତ କହି ଅଛନ୍ତି ଏଥିର ।
ଏଣୁ ନସାରି ଏହୁ ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ ।
କହୁଅଛୁ ବୀରର ଗଦା ପର୍ବ ॥
ଯେବେଠି ଗଦାପର୍ବ ଉତ୍ପନ ହେବ ।
ଅଠର ପର୍ବରୁ ବଡ଼ ପଡ଼ିବ ॥
ଶଟ୍ଟକ ପରବ ।
ଏହୁ ଭାରତ ଅଟନ୍ତି ସ୍ୱଭାବ ॥
ଏଥିରେ ଅଠର ପର୍ବ ପ୍ରଶସ୍ତ ।
କଲି ଏ ରୂପେ ମୁ ଜାଣି ଏମନ୍ତ ॥
ସୁଗ୍ୟଂ ଜନେ ଏହା ଦେନ ସୁଚତ୍ତ ।
ସଞ୍ଜୟ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଭୂନାଥ ॥
ମୁହୂର୍ତ୍ତେକ ମାତ୍ର,
ଭୂମି ବସା ଶୂନ୍ୟ ହେଲା ଭାଷିତ ।
ଏହୁ ଅନ୍ତେ ଶୁଣିବ ଗଦା ପରବ ।
ଯେ ରୂପେ ବଧାନ ହୋଇଲା ସର୍ବ ॥

ମନରେ ଚନ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାଧବ ।
ଗୀତରେ କହୁଲେ କବ **କେଶବ ।**
ଯେମନ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବ,
ବିଂଶତ ପଦ ହେ ସାଧୁ ମାଧବ ।।

The following rāgas and vānis have been used in the 'Salya Parva'—

ବଙ୍ଗଳଶ୍ରୀ, ଭଟିଆରୀ, ଆହାରୀ, ଭରତ ବୋଲ ବାଣୀ, କାଫି ମୂଖାରୀ, କୁମ୍ଭ କାମୋଦୀ, ଭଗବତ ବାଣୀ, ଦକ୍ଷିଣ କାମୋଦୀ, ରସକୋଇଲ ବାଣୀ, ଚକ୍ରା, କେଦାର, ବରାଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦ ।

No Colophon

29

Cat.No. O. L./1065 (B)

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Śalya parva)

Keśava Śrīchandana

Substance — Palmleaf. No. of folia — 34. Other descriptions of text are same as in Cat. No. O. L./1065—A discussed previously.

No. Colophon

30

Cat. No. O.L./366-C

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଗଦା ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Gadā Parva)

Keśava Srichandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—11; Other descriptions are same as in Cat. No O. L./366—A,

Beginning— ଗଦା,ପର୍ବ ଲେଖନ

ରାଗ — ଆହାରି

ଗାନ୍ଧାରୀ ଧବ ବୋଲେ ଆହେ ସଂଜୀବ
କୃପ, କୃତବର୍ମା, ଦ୍ରୋଣି ମୋ କୁରୁଧବ
ଆକୁଳ ହୋଇ ଲୁଚିଲେ କେହୁ କାହିଁ
କହ ଗଦା ଯୁଦ୍ଧ ଆଜ ହୋଇଲା କେହିଁ ।
କହ କହେ ସଜୟ ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ଜୟ
ଦେଖି ତ୍ରିନରଥୀ ଭୂମ୍ଭ ଲଭିଲେ ଭୟ
ମୋ ସଂଗେ କଥା ହୋଇ ଜାଣି ବାରତା
ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଦେଖି ଭାଷିଲେ ଲଭଣ ବ୍ୟଥା ।
ପାଣ୍ଡବେ ଚୋର ନାଣି ସଇନ୍ୟବାଉ
ଶବ ଖୋଜିଲେ ଦର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନୃପତିଙ୍କର ।

× × ×

End— ଏହି କେବଳ ବାଞ୍ଛା ମୋର । ସୁଜନେ ମୋ ଦୋଷ ନ ଧର ।
ପଦ୍ମଲୋଚନ ନନ୍ଦନ । ଯାହାର ଅଟେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗୋତ୍ର ।
କ୍ଷତ୍ରିୟ ବଧୂବତ ହୋଏ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାହାର ତନୟେ ।।

ତା ସୁତ ନରହର ଦାସ । ବହୁତ କୀର୍ତ୍ତି ତା ପ୍ରକାଶ ॥
ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ ନୃପର । ଜାଣନ୍ତି ସକଳ ବଗୃର ॥
ସକଳେଶ୍ୱର ତାଙ୍କ ସୁତ । କରଣ କୁଳେ ହେଲେ ସ୍ଥିତ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନାମେ ଧୀର । ହୋଇଲେ ତାହାଙ୍କ କୁମର ॥
ତାଙ୍କର ହେଲା ପଞ୍ଚ ସୁତ । ନେ୍ୟଷ୍ଠ କୃପାସିନ୍ଧୁ ବୃଦ୍ଧତ ॥
ତାଙ୍କ ପ୍ରଥ୍ମ କୁମର ମୁହିଂ । କେଶବ ନାମ ମୋ ଅଟଇ ॥
କରୁଣା କଲେ ରମାକାନ୍ତ । ଭାରତ କଲି ଛାନ୍ଦ ଗୀତ ॥
ଏ ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ ବଂଶ ଛାନ୍ଦ । ଅଷ୍ଟାଶତ ଅଠାନ ପଦ ॥

Colophon — ଶ୍ରୀରାମ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ପାନଜନମାନଙ୍କୁ ।

31

Cat. No. O. L./1065—C

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଗଦା ପର୍ବ)

By — କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Gadā Parva)

Keśava Śrichandana

Substance—Palmleaf. No. of folia—18. Other descriptions are same as in Cat. No. O. L./1065—A and text same as O. L./366 (C)

No Colophon.

32

Cat. No. O.L /366-D

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ସୌପ୍ତିକ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Sauptika Parva)

Keśava Śrīchandana.

Substance — Palmleaf. No. of folia — 18 Other descriptions are same as in Cat. No. O L /366—A

Beginning—

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ

ସୌପ୍ତିକ ପର୍ବ ଲେଖନ

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ରାଗ — କେଦାର କାମୋଦୀ

ଜୟ ଜୟ ଯଶୋଦା ପ୍ରିୟ ନନ୍ଦନ
ଜୟ ରାଧା ହୃଦୟ ହରିଚନ୍ଦନ ।
ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନ ଭଞ୍ଜା ଦୀନ ସୋଦର
ଯମୁନା ତଟ ନଟ ଗୋପୀଙ୍କ ବର ଯେ ।
ଅଘ ଅଘ ତମସ ଭାସ୍କର
ବଲ୍ଲଭ ନାରୀ ହୃଦ ଧନ ତସ୍କର ଯେ ।
କଂସ କେଶୀ ନାଶନ କମଳ ମୁଖ
ବୃନ୍ଦାବନ ଗଗନ ଶୀତ ମୟୂଖ ଯେ ।

× × ×

କର କରୁଣା ଦେବ ମୋତେ କାଙ୍କ୍ଷିତ
ଛାନ୍ଦ କରି ବର୍ଣ୍ଣିବ ଭାରତ ଗୀତ ହେ ।

× × ×

End—

ସେ ଯେ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ମହାପାତ୍ର ଯାହା ନାମ
ତପନ ଗୋତ୍ର ତାଙ୍କ ତନେୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାସ ସେ ସୁଷମ ।
ପୁଣି ତାହାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ନାମ ନରହର ଦାସ
ତାହାଙ୍କ ଦେହରେ ଦକ୍ଷଣ ଦିଗରେ ଆସି ହେଲେ ପରକାଶ
ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ ମହାପତ୍ର ଜଗଦ୍ଦେବ ନାମ ଖ୍ୟାତ
କୁଳଶେଖର ନାମେ ପରକାଶ ତାହାଙ୍କର ମତ ।
ତାଙ୍କ କୁଳେ ନରହର ବଡ ହୋଇଲେ କୁମାର
ସକଳେଶ୍ୱର ନାମେ ପୁତ୍ର ପୁଣି ତହୁଂ ଅବତର ।
ଗଦାଧର ବେବରତା ତାହାଙ୍କର ସେ ଜାମାତା
ତାଙ୍କ ନନ୍ଦନ ପୁର ପଟ୍ଟନାୟକ ନାମେ ହେବେ ଖ୍ୟାତ ।
ତାଙ୍କ ଦେହରକ୍ଷୀଙ୍କର ଗ୍ରାମେ କଲେ ଯାଇ ଦାର
ଗଦାଇ ନନ୍ଦ ନାମେ ପଟ୍ଟନାଏକ ମାତୁଳ ତାଙ୍କର ।
ଓଡ଼ିଶା ଆଠ ଗଡ଼ର, ହଂସ ଦାସଙ୍କ ଅଂଶର
ସମନାଥ ନାମ ଜନକ କଣ୍ଠ ତା ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ।
ସେ ଯେ କୁମାରୀ ତାଙ୍କର, ବଡ ହେଲେ ସେହୁ ପୁର
ତହୁଂ ପଞ୍ଚପୁତ୍ର ଜନମ ଥୋକେ କଲେ ଗଡ଼ରେ ମନ୍ଦର ।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୃପାସିନ୍ଧୁ ହୋଇ ଯେହୁ ବଆନଙ୍କ ଜୁଆଇଂ
ତାଙ୍କ ନନ୍ଦନ କେଶବ କୃଷ୍ଣ ଆଶ୍ରେ କରି ବଡଇ ।
ଗଦାଧରଙ୍କ କୁମର କୃପାସିନ୍ଧୁ ନାମ ଯାର,
ତାଙ୍କ ନନ୍ଦମାନ ବଡ ହୋଇଲେ ଖ୍ୟାତ ନୋହିଲା କୁମର ।
ପୁଣି ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ଭୂଷଣ୍ଡପୁର ଗ୍ରାମରେ
ରାଜାଙ୍କ ମୁଦ କରଣସ୍ଥିତ ଜାତ ତାହାଙ୍କ ଘରରେ ।
ପୀତାମ୍ବର ଅଧିକାରୀ ତାଙ୍କ କନେଷ୍ଟ କୁମାରୀ
ତାଙ୍କୁ ବଡ ହୋନ୍ତେ ଗଙ୍ଗାଧର ନାମେ ସୁତ ଅବତରି ।
ମୁ ଯେ ଗଙ୍ଗାଧର ତାତ କେଶବ ମୋ ନାମ ଖ୍ୟାତ
ସୁଗ୍ୟଂଜନ ଅର୍ଥେ ଆରମ୍ଭିଲି ମୁହି ଶ୍ରୀ ଛାନ୍ଦ ଭାରତ ।

କୃପା କଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ଶେଷ ହେବ ସେହୁ ଗୀତ
ମୋର କି ଆଯୁତ ସୃଗ୍ୟଂଜନ ବ୍ରାତ ବସ୍ତୁର ହେ ତାତ୍ର ।
ହରିଙ୍କ ଧର୍ମ ଗୃହଚ୍ଛନ୍ଦ ଶତେ ଏକଷୋଂଶ ପଦ
ବୋଲେ କେଶବ ବାଆନ ପଦେ ଏହୁ ଛନ୍ଦ ଜନେ ବନ୍ଧ ।

No Colophon.

33

Cat. No. O.L. / 1065—D

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ସୌପ୍ତିକ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Sauptika Parva)

Keśava Śrīchandana

Substance — Palmleaf. No. of folia — 28. Other descriptions are same as in Cat. No. O. L. / 1065-A and text same as Cat. No. O. L. / 366-D.

No Colophon.

34

Cat. No. O.L / 366—E

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଶାନ୍ତି ପର୍ବ)

By – କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Śānti Parva)

Keśava Śrichandana

Palmleaf. No. of folia — 41. Other description are same as in Cat. No. O.L. / 366—A.

Beginning— ଶାନ୍ତିପର୍ବ— ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ ଲେଖ

ଜୟ ଜଗବନ୍ଧୁ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ ଦୀନନାଥ ଅଘହର ।
ପାଣ୍ଡବ ଯୋଷିତ ଆରତ ତମିର ଦୀନନାଥ ଅଘହର ॥
ଭଜଇ ମାନବକେ ଭବୁଂ ହେଲେ ତାର କଉପର ସମ୍ଭବର (?)
ସରୁଛି ମୁଁ କଷ୍ଟେ କୃପା ହୋଉ ଚଣ୍ଡକର ହରଷ ମନର ।

× × ×

End— ଶାନ୍ତି ପର୍ବ ଯେ ରାଜମୋକ୍ଷ ଧର୍ମାଦ ଦାନଧର୍ମ କର୍ମ ବିଧାନ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଯେଠାରେ-ରଚ୍ଛିଗଲ କେଶବ ନାମେ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ ।

ଅଗାଧ,
ଚରିତ ଭାରତ ଆଖ୍ୟାନ,
ଯଥା ସଂକ୍ଷରେ ସଂକ୍ଷପି କହିଲି ଶୁଣ ସୁଜନେ ସାଧୁଜନ ।
ଯେ ଶାନ୍ତିପର୍ବ ବିଂଶତି ଛାନ୍ଦ କଲି ନବମ ଅଠସ୍ତରୀ ପଦ ।
ନିରତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଦାରବିନ୍ଦରେ କଲି ଯେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପଦ ।

ସୁଜନେ,
ଯେ ଗୀତ ବଦନରେ ବାଦ,
ବିଷୟ ବିଷରେ ନ ମନ୍ଦ ନୋହିବ ଶମନଭୟ ଯେନ ଖେଦ ।

Metres and Vānis used in the Purva —

ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ, କୁମ୍ଭକାମୋଦୀ, ଭାରୈତବେଲି ବାଣୀ, କୃଷ୍ଣ କଳଶ ବାଣୀ, ରାମକେରୀ, ଚକ୍ରକେଳୀ ବାଣୀ, ବୋଲି ଭୂତେ, ଦେଶାକ୍ଷ, ବଙ୍ଗାଡ଼, ଗୀତା ଦୁଖୀୟ ଅଧାବାଣୀ, ଚିନ୍ତା, ଆହାରୀ, ଭାଟିଆରୀ ମୁଖାରୀ, କେଦାର, ଚୈତିବାଣୀ, କଲ୍ୟାଣ ଇତ୍ୟାଦି ।

No Colophon.

35

Cat. No. O. L./366-F

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଅଶ୍ୱମେଧ ପର୍ବ)

By — କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Aśvamedha Parva)

Keśava Śrīchandand

Substance — Palmleaf.. No. of folia — 19. Other descriptions are same as in Cat. No. O.L. / 366—E.

ଅଶ୍ୱମେଧ ପର୍ବ, ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ ।।

ରାଗ—ମୁଖାରୀ

ଜୟ ଜୟ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଧର ।
ରାସ ରସିକ ମୁରଳୀ କର ।।
ବ୍ରଜ-ବନିତା ହୃଦୟ-ହାର ।
ମଧ୍ୟ ଯଶୋଦା ପ୍ରିୟକୁମର ।।
ଆହେ ତରଣିଜା ତଟ ନଟ ।
ଦାନ୍ତ କନକ କକ୍ଷ ପଟ ।।
ରାସ ରସେ ରସିକ ମୁକୁଟ ।
ଗୋପୀ ମୁଖପଦ୍ମ ମଧୁଲିଟ ।।

End— ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ ଭୁବନର, ନଙ୍ଗଳ ବେଣୀ ନଗର
ସ୍ଥିତ ଅଟନ୍ତି ନୃହରି ଦାସ ନାମ ପାରିଷଦ ନୃପତିର ।।
ହେ ସୁଗମନର !
ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟ କୁମର, ନାମ ଯା ସକଳେଶ୍ୱର ।
ପଟନାଏକ ଯେ ଗଦାଇ ବେବର୍ତ୍ତା ଭଗୀ ଅଟନ୍ତି ବର ।।

ହେ ସୁଗ୍ୟଂନର ?

ତାହାଙ୍କ ଠାରୁ ଜନମ, ହୋଇଲେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ
ତାଙ୍କର ହେଲେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୁମର, କୃପାସିଧୁଂ ଅଟେ ଯାହା ନାମ ।
ଧନେ ଉତ୍ତମ !

ଓଡ଼ିଶା ଅଷ୍ଟ ଦୁର୍ଗର, କରଣ କୁଳରେ ସାର
ସମନାଥ ପଟ୍ଟନାଏକ, ଯେ ଅଷ୍ଟ ଦୁର୍ଗେ କଲେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଘର ।
ସେ ସୁଗ୍ୟଂନର !

ତାଙ୍କ ଦୋହିତାର ସୁତ, ଯେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ସାକ୍ଷାତ,
ଯେ ହେଲେ ଦିବାନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଭର୍ଗୀ ଜମ୍ବୁବତୀ କାନ୍ତ ।
ତାହାଙ୍କ ଗର୍ଭୁ ଜନମ, **କେଶବ** ମୋହର ନାମ ।
କରୁଣା କଟାକ୍ଷେ ମୋରେ ଅଙ୍ଗୀକାର କଲେ ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଥିଲା ମୋ ଧର୍ମ,

ଯେଣୁ ଯେ ଛନ୍ଦ ଭାରତ ଗୀତରେ ହୋଇଲା ରତ,
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାରୁ ଜଗତ ଯାକରେ ହୋଇବ ଯେ ଗୀତ ଖ୍ୟାତ ॥
ମୋହୋ ଭଣିତ,

ଯେକାଦଶ ଛନ୍ଦ ଅଶ୍ୱମେଧ ପର୍ବ ହେଲା ଶେଷ,
ସବୁ ଛନ୍ଦଯେ ପାଞ୍ଚଶ ନବୋତ୍ତର ଯେ ଛନ୍ଦ ଚଉପଲଣ ॥
ଜାଣ ବନ୍ଧୁଷ !

The following metres and Vāṇīs have been used in the Parva.

ମୁଖାରୀ, ମୁନବର ବାଣୀ, ଭଗବତ ବାଣୀ, କାମୋଦୀ; ଦକ୍ଷିଣ କାମୋଦୀ, କେଦାର କାମୋଦୀ, କୁମ୍ଭ କାମୋଦୀ, ଚକ୍ରାଆହାରୀ, ଭଟିଆରୀ, ତୋଡ଼ି (ଶିଶୁପାଳ ବୃଷର ଡାଳେ ବୃତ୍ତେ) ।

No Colophon.

36

Cat. No. O. L./366—G

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ବ୍ୟାସାଶ୍ରମ ପର୍ବ)

By—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Vyāsāśrama Parva)

Keśava Śrichandana

Substance — Palmleaf. No. of folia — 11. Other description are same as in Cat. No. O. L./366—A

Beginning—

ବ୍ୟାସାଶ୍ରମ ପର୍ବ ଲେଖନ୍ତି
ରାଗ — କଳସା ବାଣୀରେ

ଜୟ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ କମଳାରମଣ
ଜଗତଜନକାରଣ ଅଖିଳ ଶରଣ ।
ଯଦୁବଂଶକଞ୍ଜହଂସ କଂସ ଧ୍ୱଂସକାରୀ
କନ୍ଦରପ ଦରପଦଳନ ରୂପଧାରୀ ଯେ ।
କରୁଣାକର ବରୁଣାଳୟ ସୁତା ବର
ଅରୁଣାଧର ପୁରୁଣାକର ଚିତ୍ତ ମୋର ହେ ।
ବୋଲିବ ବ୍ୟାସାଶ୍ରମ ପର୍ବ ଛାନ୍ଦ କରି
କରିବ ଯେବେ କରୁଣା କମଳାବେଦ୍ଧାରୀ ଯେ ।

× × ×

End—

ତଦନ୍ତେ ରାଜ୍ୟକୁ ଆସିଲେ ମୁନିକଂ ମେଲାଣି କଲେ
ସେହିଦିନରୁ ରାଜ୍ୟଭୋଗ ପ୍ରୀତିକି ମାନସରୁ ବରଜିଲେ
ପର୍ବ ବ୍ୟାସ ଆଶ୍ରମ ଯେତିକିଠାରୁ ହେଲା ପୂର୍ଣ୍ଣିତମ ହେ ।
ମନେ ଚିନ୍ତ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ହେ ।
ସାଟ୍ରୁଜନେ ମନେ ସେହିଦା ଭେଜନ ହେ ।

ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳ ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ ପାଳ ହରିଚନ୍ଦନ ନୃପତି
ତାଙ୍କ ପାରୁଷଦ କବି କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ ଯେହୁ ବଦନ୍ତି ହେ ।
ଯେ ସର୍ବ ଅଷ୍ଟମ ଛାନ୍ଦ
ତିନିଶତ ଏକାଦଶ ପଦ ହେ ।
ଏହୁ ଛାନ୍ଦ ବଂଶ ପଦ ବୁଧ ହେ ।
ବନ୍ଦନରେ ନଶି ବନ ବଧ ହେ ।

No Colophon

37

Cat. No. O. L/366—H

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ମୂଷଳୀ ପର୍ବ)

—କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

Chhānda Bhārata (Mūsalī Parva)

Kesava Srichandana

Substance—Palmleaf. No. of folia — 13, Other descriptions are same as in Cat. No. O. L./366—A

Beginning—

ମୂଷଳୀ ପର୍ବ

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ରାଗ —କଳହଂସ

ଜୟ ଜୟ ଜୟ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ ଯମୁନା ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାକାରୀ
ଜଳଧାବନ କାନନ ବେହାରୀ ।

ଯାମଳା ଅର୍ଜୁନ ଭଞ୍ଜନ ଗଞ୍ଜନ କାଳୀଦର୍ପ ହାରୀ ହେ
ଗୋବିନ୍ଦ ।

ଜହ୍ନୁନାଥ ଯାନ୍ତ ନା ଅପହାରୀ ।
ଗୋପୀଜନ ମାନସ ଅଘହାରୀ ।

ଯଦୁବଂଶ ଅମର କାମ ରହସ କଂସ ଧ୍ୱଂସନ ସହାରୀ
ହେ ଗୋବିନ୍ଦ !

× × ×

ମୁ ଯେ ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ଚରିତ
ବୋଲିବି ବୋଲି ବଳାଇଛି ଚିତ୍ତ ।
ହେବ ସେ ନର୍ତ୍ତା ତୁମ୍ଭେ ଅବା କରୁଣା କରିବ ଯେବେ କିଂଚିତ ହେ,
ଗୋବିନ୍ଦ !
ଶୁଣ ସୁଜନେ ଯେତିକ ମନ ହୋଇଣ ମୁନିଙ୍କ ଏବଂ ବିଧାନ ।

End— ଛତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଉତ୍ତମ ନାମ ଯା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ
ସ୍ୱୟଂ ବିଜେ କରନ୍ତି ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ।
ସେ ରାଜ୍ୟର ନରପତି ଗଜପତି ଯା ପଦ୍ଧତି
ତାଙ୍କ ଖଣ୍ଡଣି ସାମନ୍ତ ମଧ୍ୟେ ଉତ୍ତମ ।
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାପାତ୍ର
ବଶ୍ୟ କର୍ମେ ତପ ଯ ର ତପନ ଗୋତ୍ର ।
ତାହାଙ୍କ ବଂଶେ ଉତ୍ପନ୍ନ କରଣ କୁଳେ ପ୍ରଧାନ
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପଟ୍ଟନାୟକ ସୁତ ।
କୃପାସିନ୍ଧୁ ନାମ ହୋଇଂ ତାହାଙ୍କ ନନ୍ଦନ ମୁହିଂ
କେଶବ ବୋଲି ମୋ ନାମ ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ ।
ରାଧାକାନ୍ତ କଲେ କରୁଣା,
ତେଣୁ ଏ ଭାରତ ଗୀତ କଲି ସ୍ମରଣା ।

ବସାଇଲି ନାନା ରାଗ ହେବ ସବୁର ସରାଗ
ଛାନ୍ଦ ଛାନ୍ଦ କଲି ଯେଣୁ ଭାରତ ଗୀତ ।
ତେଣୁ ଏ ଛାନ୍ଦ ଭାରତ
ନାମେ ବିଦିତ ଜଗତ ।
ହୋଇଲେ ମୋହିଲେ ଚିତ୍ତ ସନ୍ଥ ଜନର ।
ସମସ୍ତ ଛାନ୍ଦ ତିନଶତ
ଚଉଷଷ୍ଠି ଛାନ୍ଦରେ ହେଲା ସମାପ୍ତ ।

ଯେ ତିନଶ ଚଉଷଠି ଛାନ୍ଦକୁ ଷୋଳ ସହସ୍ର ତିନ ଢ଼ଉର ପଦରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ଶ୍ରୀ ସଦାଜପେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon— ଶ୍ରୀ ବୀର ଶ୍ରୀଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ନବକୋଟି କର୍ଣ୍ଣାଟ କଳବରଗେଶ୍ୱର, ବୀରଧି ବୀରବର ପ୍ରତାପ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ବିଜେ ଶୁଭରାଜ୍ୟ ସମସ୍ତ ୧୫ ଅଙ୍କ ତୁଳ ୧୮ ଦିନେ ଶୁକ୍ରବାରେ ବେଳ ଦୁଇ ପହର ଠାରେ ଯେ ପୋସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ । ସେ ସୁଗ୍ୟାଂଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟ ଅଶୁଦ୍ଧ୍ୟ ପୂରେଇ ଗାଇବ, ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଘେନମ ।

ଯେ ପୋସ୍ତକ ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ହେବିଲଦାର ମଧସାହୁଙ୍କର ।

38

Cat. No. O.L. / 1253

ଛାନ୍ଦ ଭାରତ

(କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ବ)

By — କପିଳେଶ ନନ୍ଦ

Chhānda Bhārata
(Karṇṇa & Other Parvas)
Kapileśa Nanda

Substance—Palmleaf. No. of folia—179. Size—35.2× 2.7 C.M. Each side contains 1 to 4 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A D Complete. Condition—Worm eaten. Findspot—Bhubaneswar, Dt. Puri.

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳା, ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ ବାଣୀ ।

ଜୟ ସଦାଶିବ ଗିରିଜା ପତି । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ପଦେ କରୁଛି ବିନତି ॥
କର କରୁଣା ମୋ ବାଞ୍ଛା ପୂରଣ । କରଅ ମୁଁ କରୁଅଛି ଜଣାଣ ॥
ଶୁଣ ସାଧୁଜନରେ,
କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବକୁ କହୁଛି ଛାନ୍ଦରେ ॥

× × ×

ଜୟ ସଦାଶିବ ଜୟ ଶଶାଙ୍କଭୂଷଣ,
କରୁଛି ଜଣାଣ କର ମୋ ବାଞ୍ଛା ପୂରଣ ॥
ଶଲ୍ୟ ପର୍ବର ଚରିତ,
ଛାନ୍ଦ ବନ୍ଧି କହିବାକୁ ବଳାଇଛି ଚିତ୍ତ ॥

× × ×

ଜୟ ଶ୍ରୀଶଙ୍କର ଭକତ ସୋଦର ମୋଠାରେ ଅନୁଗ୍ରହ କର ।
ଏ ଭାରତ ଗାଥା ଗଦାପର୍ବ କଥା କହିବି ଗୀତରେ ବିସ୍ତାର ॥

× × ×

ଜୟ ସଦାଶିବ ମୋହର ବାଞ୍ଛା କର ପୂରଣ ।
ସୌପ୍ତିକ ପର୍ବକୁ ଭାଷାରେ କରିବଇଁ ବଖାଣ ॥

× × ×

ଏ ଯେ ମହାଭାରତ କଥା ସାଗର ବତ ଏଠାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଯେ ॥

× × ×

ମନ୍ମଥାବ୍ଦ ବାରଶତ ସନ ଆବର ପଞ୍ଚାନବେ ସାଲରେ ଜାଣ ।
ଚଇତ ଦୁଇଦିନ ଦିବସ ଅବସାନ ସମୟେ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ॥
ଇଷ୍ଟଦେବ,
ଚରଣ କରୁଣାରୁ ପୁଣ,
ତାତ ମାତ ଗୁରୁଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ ।
ଥିବାରୁ ଏହା ଶେଷ କଲି ଆହେ ବିଦୁଷ ନାହିଁ ମୋହର କିଛି ଜ୍ଞାନ ଯେ ॥

ବାଲ୍ୟ କାଳରେ ମୁହିଁ କିଛି ପଢ଼ିଲି ନାହିଁ ଜନକ ଯେତେ ତୋଷିଲେ ।
ନ ଶୁଣି ତାଙ୍କ କଥା କାଳ କାଟିଲି ବୃଥା ଗୋଷ୍ଠୀର ସଙ୍ଗ ସୁଖ ଭୋଳେ ଯେ ।
ତାହା ଦେଖି,
ବିରକତରେ ତାତ କିଛି,
କି କହିଲେ ଯେ ଆଉ ବାଛି ।
ବିରସରେ ଏତିକ ବୋଇଲେ ହୋଇବ କି ଭୁଞ୍ଜି ତୋ ଭାଲେ ଯାହାଅଛି ଯେ ॥

ପଛେ ଲୋଡ଼ିଲେ ବାବୁ ଆଉ ତୁ ନ ପାଇବୁ ଭାବିଲେ ନ ସରିବ ଦିନ ।
ଏପରି ବିରକତେ କହି ସେ କଥା କେତେ ପଛକୁ ହୋଇଲେ ମଉନ ଯେ,
ସେହିପରି,
ବିଂଶତି ବର୍ଷ ମୋର ଗଲା,
ପଢ଼ିବା ମାନସ ନୋହିଲା ।
ଏକବିଂଶ ଶେଷରେ ବାଇଶ ପ୍ରବେଶରେ ପୂର୍ବ ସୁକୃତ ଉଦେ ହେଲା ଯେ ॥

ତାତ ମାତଙ୍କ ପୁଣ୍ୟବଳେ ମୋହର ଜ୍ଞାନ ଜନମି ପଢ଼ିବା ପାଇଁକି,
ହୁଅନ୍ତେ ମତି ଯାଇଁ ଖୋଜି ଶିକ୍ଷକ ମୁହିଁ ଅତି ବୟସେ ହୋଇଁ ଦୁଃଖୀ ଯେ ।
ଏକାମ୍ବର,
ବନ ଶ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ,
ନିବାସୀ ସାଧୁ ସ୍ୱଭାବରେ,
ସୁଦରଶନ ଦାସ ପଣ୍ଡିତ ତାଙ୍କ ଯଶ ପ୍ରକାଶ ଥିଲା ସେ କାଳରେ ଯେ ॥

ବିନୟ୍ତୀ ତାଙ୍କ ପାଦେ ଭୁଅନ୍ତେ ସେ ଆନନ୍ଦେ ସଂସ୍କୃତ କିଛି ପଢ଼ାଇଲେ
ତଦନ୍ତେ ଲୋକନାଥ ବାଚସ୍ପତି ପଣ୍ଡିତ ମୋର ସୁଭାଗ୍ୟକୁ ମିଳିଲେ ଯେ

ତାଙ୍କ ଯୋଗେ,
ଅନେକ କଥା ମୁଁ ଜାଣିଲି
ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଗଲି ହେଲି,
ତା ଜାଣି ମୋ ପିଅର ଲଭି ସନ୍ତୋଷ ଘୋର ଆନନ୍ଦ ହେବାରି ଦେଖିଲି ଯେ ॥

ପିତାଙ୍କର କନିଷ୍ଠ ଭାଇ ଅତି ଗରିଷ୍ଠ ମତ୍ତ ଭାବରେ ମଜ୍ଜିଥନ୍ତି
ସକଳ ଗୃହଭାର ତାଙ୍କ ଠାରେ ପିଅର ଦେଇ ସେ କିଛି ନ ବୁଝନ୍ତି ଯେ,

ଭଲ ମନ୍ଦ,
ଯାହା ସେ ଇଚ୍ଛାରେ କରନ୍ତି
ଏ ତାଙ୍କୁ କିଛି ନ କହନ୍ତି,
ବହୁ ସୁତ ତାଙ୍କର ଥାନ୍ତି ରୂପେ ସୁନ୍ଦର ଶିକ୍ଷାର ପାଶକୁ ନ ଯାନ୍ତି ଯେ ।

କିଛି ଥିବାରୁ ବଡ଼ ଭୋଗରେ ଉନମତ ହୋଇ ଯନ୍ତୁଁ ନ ପଢ଼ିଲେ
ମୋର ପଢ଼ା କପର ନଷ୍ଟ ହେବ ଏପର ରଜନୀ ଦ୍ୱାରରେ ପାଞ୍ଚିଲେ ଯେ,

ପଢ଼ିବାକୁ,
ଯେବେ ମୁଁ ଯିବାର ଦେଖନ୍ତି,
ବିଷୟ କର୍ମକୁ ପଠାନ୍ତି,
ପଢ଼ି ବସିଲେ ଦେଖି କୋପେ ତରଛି ଆଖି ନାନା କୁବଚନ ଭାଷନ୍ତି ଯେ ।

ତାଙ୍କ ଉପ୍ପରେ ମୁହିଁ ଘରେ ପଢ଼ଇ ନାହିଁ ସକଳ ସୁଖକୁ ବରଜ
ଲୁଚି ଘରୁ ପଳାଏ ଏହା ତାହାଙ୍କ ଭୟେ କ୍ଷୁଧା ବା ତୃଷାକୁ ନ ହେଜ ଯେ,

ଏହିପର,
ବହୁ କଷଣେ କିଛି ଦିନ
କରନ୍ତେ ବିଦ୍ୟା ଅଧ୍ୟୟନ,
ମୋର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୋଦର ନାମ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ ସେ ଅତି କ୍ଷମାବାନ ଯେ ।

ଦିନେ ସେହି ଚୁଡ଼ୁତା କହନ୍ତେ କଟୁକଥା ମୋତେ ତା' ଦେଖି ବଡ଼ଭାଇ
ଟାଣିଲେ କରୁଣାରେ କମାଇ ତା ସଙ୍ଗରେ ଅଚ୍ଛତ ଏପର ଲଗାଇ ଯେ,

ତାହା ଲାଗି,
ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଅଛି ବନ୍ଦ
ମୋତେ ତା ଦିଅ ତେଜ ଦ୍ୱନ୍ଦ,
ତାହା ମୁଁ କରିବଇଁ କରୁ ସେ କ କରଇ ବଳରେ ଅତି ମନ୍ଦ ଯେ ॥

ପ୍ରେତ୍ନ ତାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣନ୍ତେ ସେହି ଦିନ ଠାରୁ ସେ କିଛି ନ କହିଲେ,
କିନ୍ତୁ ମୋର ଅର୍ଜନ ଯାଏ ଭଲ ବସନ ଖଣ୍ଡେହେଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ନ ଦେଲେ ଯେ,
ଦରିଦ୍ରର,
ଅବସ୍ଥା ଧରି ବୁଲୁଥାଇ
ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସଦା ଧାଇଁ,
ଏହି ବିଧିରେ ମୁହିଁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କଲଇଁ ଦୁଃଖରେ କେତେଦିନ ଯାଇ ଯେ ।

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ତାତ ମାତ କୃପାରୁ ଯା କିଞ୍ଚିତ ହେବାରୁ ପଢାଶୁଣା ମୋର
ଅନେକ ଗୁଣବନ୍ତ ଜନଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୁଅନ୍ତେ ଆଦେଶ ତାଙ୍କର ଯେ,
ଏ ଭାରତ,
ଚରିତ ଛନ୍ଦରେ ଲେଖିଲି
ଅକ୍ଷୟ ରହିବ ଏ ବୋଲି,
ଧନୀମାନଙ୍କ ଧନ ନ ରହେ ବହୁଦିନ ଦେଖିଣ ତହିଁ ନ ମଜ୍ଜିଲି ଯେ ॥

ଅରଜ ବହୁ ବିତ୍ତ ନ କଲି ତା ସଞ୍ଚିତ ଅସ୍ଥିର ବୋଲି ତାହା ଜାଣି
ଦେଖିଲି କବିଙ୍କର କବିତା ରହି ଚିର ତାହାଙ୍କ ଯଶକୁ ବଖାଣି ଯେ,
ଲୋକ ମଧ୍ୟେ,
ପ୍ରକାଶ ଭାବେ ଅଛି ରହି,
କେହିହେଁ କ୍ଷୟ ସେ ନୁହଇ
ତହୁଁ ନାନା ଚରିତ କରି କବିତା ଗୀତ ଆପଣା ନାମ ରଖିଲଇଁ ଯେ ।

ଏକାମ୍ର କାନନରେ ସୁନ୍ଦର ସୂଦା ପୁରେ ବିପ୍ର ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନନ୍ଦ,
କୁଳଦେବିତ୍ୱା ନିପୁଣ ଦେବ ବିପ୍ର ସେବନ କରନ୍ତି ହୋଇ ସେ ଆନନ୍ଦ ଯେ,
ତାଙ୍କ ସୁତ,
ମୋ ନାମ **କପିଳେଶ ନନ୍ଦ**

ଏ ପଦ' କଲି ଭିନ ଗ୍ରନ୍ଥ,
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ମହାଭାରତ କଥା ଯାହା ଶୁଣନ୍ତେ ଖଣ୍ଡିବ ବିପଦ ଯେ ।

ଶ୍ରୀ ଶିବାର୍ପଣମସ୍ତୁ ।

No Colophon

39

Cat. No. O. L /512—A

ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ

By—ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

Chhānda Bhūṣaṇa

Upendra Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—57. Size—35.3× 3.3 C.M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript. Character—Oriya Date of copy—19th century A.D. Complete. Condition—Not so good. Find spot—Haladiā, P. S. Khurdhā, Dist Puri.

Beginning—

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାଗ — ମାଳବ

କମଳା କମଳାସନ କନକ ବରନ,
କମଳ କମଳଧର ବଞ୍ଚିତ ବଦନ ଯେ ।
କଳପ କଳାପ ଦୈତ୍ୟ କଳାପ ସୂଦନ
କର ଖିଳ କଉଶିକ ଭସ୍ମ ବିଚ୍ଛେଦନ ହେ ।

କନକ କନକରୁଚି ରୁଚିର ବରନ
କୁମୁଦ କୁମୁଦ ବନ୍ଧୁ ହାସ ପରଶନ ଯେ ।
କେ ସରି କେଶରୀ ରୂପ ହିରଣ୍ୟ ଦାରଣ
କାମଦ କାମଦଣ୍ଡନ ସ୍ୱରୂପ ଧାରଣ ଯେ ।

× × ×

କହିଣ ଗୋମୂତ୍ର ଛନ୍ଦେ ସ୍ତୁତି ଭଗବାନେ
କହେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ହରଷିତ ମନେ ଯେ ।

× × ×

End—

କ୍ଷପାବାସରେ ଯେ ଯଶ ରହୁ ମୋର ଚିତ୍ତେ
କ୍ଷେପଣ ଆନ ବିଷୟ ହୋଇବ ନହିଁତେ ଯେ ।
କ୍ଷିପ୍ରେ ଯେବଡ଼େ ଅନୁଗ୍ରହ କରିବେକ ହରି
କ୍ଷମେ କି ତାମର ଲଙ୍ଘିବାକୁ ଦ୍ୱିପେଶ୍ୱରୀ ଯେ ।
କ୍ଷୀର ଜଳ ପଲ୍ଲବ ଯେ ହୁଅଇ ମଧୁର
କ୍ଷୀରୋଦଚର ବଇରି କୃପା ମୋତେ କର ହେ ।
କ୍ଷେମେ ଏ ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ ଗୀତ ହେଲା ଶେଷ
କ୍ଷୁଦ୍ରକ ବୁଦ୍ଧି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ କହେ ରସ ହେ !

Colophon— ଶ୍ରୀମସ୍ୟାପି·········ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

The work contains 34 Chhāndas or Chapters and each Chapter begins with 34 alphabets from କ to କ୍ଷ respectively The author used different metres and vānis which are given below.

୧-ମାଳବ, ୨-କଳହଂସ କେଦାର, ୩-ଦେଶାଖୀ, ୪-କଉଶିକ, ୫-ବରାଡ଼ି; ୬-ଚିନ୍ତା ରସକେଇଲା, ୭-ରାଜବିଜେ, ୮-କନଡ଼ା, ୯ କଳସ, ୧୦-ବଙ୍ଗଳଶ୍ରୀ, ୧୧-କୁମ୍ଭକାମୋଦୀ, ୧୨-ରାମକେରୀ, ୧୩-କଲ୍ୟାଣ ଆହାରୀ, ୧୪-ବିଭାସ ଗୁର୍ଜରୀ,

୧୫- କଲ୍ୟାଣ, ୧୬- ଘଣ୍ଟାରବ, ୧୭- ପାହାଡ଼ିଆ କେଦାର, ୧୮- ବସନ୍ତ ବରାଡ଼ି, ୧୯- କାମୋଦୀ, ୨୦- ଶଙ୍କରାଭରଣ, ୨୧- କାଳୀ, ୨୨- ଚିନ୍ତା-ଭୈରବ, ୨୩- ବସନ୍ତ ଭୈରବ, ୨୪- ବସନ୍ତ, ୨୫- କେଦାର ଚକ୍ରକେଳୀ, ୨୬- ନଳିନୀଗୌଡ଼ା, ୨୭- ମୁନିବର, ୨୮- ମଙ୍ଗଳ ଗୁଜ୍ଜରୀ, ୨୯- ବସନ୍ତ ଦେଶାକ୍ଷ, ୩୦- ଛନ୍ଦମଞ୍ଜରୀ ।

40

Cat. No. O.L /581

ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ

By – ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

Chhānda Bhūṣana

Upendra Bhañja

Substance— Palmleaf. No. of folia — 63. Size — 32.9×3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines Character — Oriya. Date of copy — C. 18th century A.D Complete. Condition— Wormeaten. Findspot—Madhupur, Dist. Cuttack.

Text same as in Cat. No. O. L. / 512—A discussed previously.

No Colophon.

41

Cat. No. O.L. / 626

ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ

By—ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

Chhānda Bhūṣana

Upendra Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—98. Size—25.6 × 3.3. C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy — 1754 Śaka or 1832 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Khallikote, Dist.— Ganjam.

Beginning—

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାଗ—ମାଳବ

କମଳା କମଳାସନ ସନକ ବନ୍ଦନ, କମଳ କମଳଧର ବନ୍ଧିତ ବଦନ,
କଳାପ କଳ ପ ବୈଷ୍ଟ କଳାପଦ୍ବନ, କଲ୍‌ଶିକ କଲ୍‌ଶିକ ଭଯ୍ଯ ବଛେଦନ।
କନକ କନକ ସମ ରୁଚିର ବସନ, କୁମୁଦ କୁମୁଦ ବନ୍ଧୁ ହାସ ଦରସନ।

× × ×

ଷମେ ଏ ଛନ୍ଦ ଭୂଷଣ ଗୀତ ହେଲା ଶେଷ,
କ୍ଷଲ୍ଲକ ବୃନ୍ଦ ଉପଇନ୍ଦ୍ର କହେ ରସ ହେ।

ସମାପ୍ତଶ୍ଚାୟଂ ଗ୍ରନ୍ଥଃ।

There are 34 chapters and each chapter has been written in Chautiśā form i. e. କ—କ୍ଷ order.

Colophon—ଶ୍ରୀମସ୍ୟାପି············ନ ବନ୍ଦ୍ୟତେ।

ଶ୍ରୀ ହରିହରାୟ ନମଃ। ଶକାବ୍ଦ ୧୭୫୪। ଶ୍ରୀମଦ୍ ଗୋବିନ୍ଦ ଶାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣକାର୍ଯ୍ୟେ ନମଃ। ୧୭୫୪।

42

Cat. No. O L. / 990

ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ

By—ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

Chhānda Bhūṣana

Upendra Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—42 Size—29× 3 7 C M Each side contains 5 to 7 lines Character—Oriya Date of copy—C. 18th century A D. Incomplete. Condition—Not so good. Findspot — Presented by Sūryamaṇi Devī, Vill. / P.O. Gadamāṇitri, Dist. Puri.

Text same as in Cat. No. O. L. / 512—A discussed previously.

No. Colophon

43

Cat. No. O. L./1411–A

ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ

By—ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

Chhānda Bhūṣana

Upendra Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—40. Size—42 4× 3 9 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya Date of copy—C. 19th century A. D Complete Condition—Wormeaten. Findspot—Bhubaneswar, Dist. Puri.

ଶେଷେ ଏ ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ ଗୀତ ହେଲା ଶେଷ ।
ଷୁଣ୍ଣକ ବୃତ୍ତି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ କହେ ରସ ଯେ ।

No Colophon.

44

Cat. No. O. L./1246.

ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ (ଆଦ୍ୟ—କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ)

By—କପିଳେଶ ନନ୍ଦ

Chhānda Rāmāyana (Ādya—Kiṣkindhā Kāṇda)

Kapileśa Nanda

Substance—Palml. af. No. of folia—192. Size—35·6× 3 3 C. M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—Sana 1312 Sāla or 1905 A D. Complete. Condition—Worm eaten. Find spot—Bhubaneswar. Dist—Puri. Name of the scribe—Sarveśvara Nanda.

ହୋଇଲା କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ ଶେଷ ଏଠାରେ
କହିଲଇଁ ଏହା ଏକଶଂଶ ଛାନ୍ଦରେ ।
ପିତାମାତା ଗୁରୁ ଇଷ୍ଟଦେବ କୃପାରେ
ବୋଲେ କପିଳେଶ ନନ୍ଦ ଭବ ତରିବାରେ ।

× × ×

Colophon— ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠ .... ପ୍ରତିପାଳୟେତ୍
ଯ୍ତ୍ନମସ୍ୟାପି .... ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ।

ଏ ପୁସ୍ତକ ଜି-ଧାଣ୍ଡିମାଳେ, କ-ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ମୌ-କପିଳେଶ୍ୱର ନିବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କର । ଏଥିରେ କାହାର ଅଂଶ ନାହିଁ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଯେ ମାଗିନେଇଁ ନ ଦେବ ତାହାର ସପ୍ତପୁରୁଷ ତଳ ଏହାଙ୍କ ସପ୍ତପୁରୁଷ ଉପର । ସେ ପୁସ୍ତକ ସ ୧୩୧୨ ସାଲ ମେଷ ଦି ୯ ନ ରବିବାରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେଖା ହୋଇଲା । ଲେଖକକୁ ଆହେ ସୁବୁଦ୍ଧିଜ ପଣ୍ଡିତମାନେ ତାର କଲ୍ୟାଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଲେଖକ ନିତାନ୍ତ ଅଧମ, ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଅଜ୍ଞ । ଏଣୁକରି ଲେଖକ

ଦୋଷାଦୋଷ ନ ଧରିବା ହେବେ । ଏଣୁ ଶ୍ରୀ କପିଳେଶ୍ୱର ଦେବ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଲେଖକର କଛୁ ଜ୍ଞାନ ହୋଇଅଛି । ଶ୍ରୀ କପିଳେଶ୍ୱର ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ଲେଖକର ନାମ ଶ୍ରୀ ସର୍ବେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ, ସା-ସୁନ୍ଦରପଦା, ଜ-ଦାଣ୍ଡିମାଳ, କ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ।

ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ ।

45

Cat. No. O. L./1248

ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ (ଆଦ୍ୟ—ସୁନ୍ଦର କାଣ୍ଡ)

By—କପିଳେଶ ନନ୍ଦ

Chhānda Rāmāyaṇa (From Ādya to Sundarā Kandā)

Kapileśa Nanda

Substance — Palmleaf. No. of folia — 230. Size— 38. 5×3 5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character— Oriya. Date of copy — Sana 1305 Sāla or 1898 A. D. Complete. Condition—Worm eaten. Findspot— Bhubaneswar-2, Dt. Puri. Name of the scribe—Sarveśvara Nanda. Village—Sundara Padā.

ସୁନ୍ଦର କାଣ୍ଡ ଯେଉଁଠାରେ ଶେଷ ହେଲା ଶୁଣ ନରେ
ଯେ ରାମ ଚରିତ ହରଇ ଦୁରିତ ଶୁଣିଗଲେ ଭକତରେ
ସୁମତରେ !
ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନନ୍ଦନ
କରୁ ଶିବ ପାଦେ ଧ୍ୟାନ ।
ବୋଲେ ଯେ ଚରିତ ଖଣ୍ଡ ମୋ ଦୁରିତ ହେ ପ୍ରଭୁ ପଞ୍ଚ ବଦନ !
ମୋ ଭକ୍ତି ଘେନ ।

Colophon— ଶ୍ରମସ୍ୟାପି··············ନ ବିଦ୍ୟତେ ।
ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠଃ··············ପ୍ରତିପାଲୟେତ୍ ।

ସମସ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ୨୧ ଅଙ୍କ ସ୍ନ ୧୩୦୫ ସାଲ କନ୍ୟମାସ ର ୧୮ନେ ଆଶ୍ୱିନ୍ୟ ମଳମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଦ୍ୱିତୀୟା ରବିବାରେ ଏ ଦିନ ଦିବସ ଘ ୧୧ଣ୍ଡ ସମୟରେ ମୌ— ସୁନ୍ଦରପଦା ନିବାସୀ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କପିଳେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ନନ୍ଦଙ୍କ ଘରଠାରେ ଏହି ଛାନ୍ଦ ସଂଗ୍ରହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖକ ସୁନ୍ଦରପଦା ନିବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରୀ ସର୍ବେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ । ଏ ପୁସ୍ତକ ରଚିତ ଶ୍ରୀ କପିଳେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କର ।

ଶ୍ରୀ ଶିବାର୍ପଣମସ୍ତୁ, ଶ୍ରୀ ଶିବାର୍ପଣମସ୍ତୁ, ଶ୍ରୀ ଶିବାର୍ପଣମସ୍ତୁ ।

46

Cat. No. O. L/1245.

ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ (ଲଙ୍କା—ଉତ୍ତରକାଣ୍ଡ)

By—କପିଳେଶ ନନ୍ଦ

Chhānda Rāmāyaṇa (Laṅka–Uttara Kanda)

Kapileśa Nanda

Substance—Palmleaf No. of folia—213, Size—28.1 × 3.1 C M. Each side contains 4 to 6 lines. Character—Oriya. Date of Copy—1899 A.D. Complete. Condition—Worm eaten. some folia are broken at the beginning of the manuscript. Find spot—Bhubaneswar, Dist Puri. Name of the scribe—Sarveśvara.

ମହମହ ସନ ବାରଶ ଅଠାନବେ ସାଲ
ଭାଦ୍ର ମାସ ଶୁକଳ ଚତୁର୍ଦଶୀ ବେଳ ।

ଦଶଘଣ୍ଟି ଠାରେ ହେଲା ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ନାମ ଏହାର ହୋଇଲା ଗ୍ରନ୍ଥ ରାମାୟଣ ।

ବହୁ ରାମାୟଣ ଦେଖି ଏହା ମୁଁ ଲେଖିଛି
କ୍ଷମା କର ସାଧୁଜନେ ଦୋଷ ଥିଲେ କିଛି ।

× × ×

ଆଦିକାଣ୍ଡ ଅଣଚାଶ ଅଯୋଧ୍ୟା ଚରିଶ
ଆରଣ୍ୟ ପଞ୍ଚାଶ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଏକବିଂଶ ।

ସୁନ୍ଦର କାଣ୍ଡ ସତର ଗ୍ରନ୍ଥ ଆଉ ଶୁଣ
ତେଷଠି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲଙ୍କାକାଣ୍ଡ ଯେ ପୂରଣ ।

ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡ ଯେ ଏକବିଂଶ ଗ୍ରନ୍ଥେ ଶେଷ
ହୋଇଅଛି ଗଣନରେ ବୁଝ ହେ ବିଦୁଷ ।

ଦୁଇଶ ଛବିଶ ଗ୍ରନ୍ଥେ ସକଳ ପୂରଣ
ହୋଇଅଛି ସାତକାଣ୍ଡ ଗ୍ରନ୍ଥ ରାମାୟଣ ।

× × ×

ବୋଲେ ରଘୁନାଥ ନନ୍ଦ ସୁତ କପିଳେଶ
ଏ ଭବ ସାଗରୁ ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ମହେଶ ।

Colophon — ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠ.........ପ୍ରତିପାଳୟେତ୍ ।

ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ଅ ୨୨ଙ୍କ ସନ ୧୮୯୯ ମସିହା ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ନବମୀ ସୋମବାର ଦିନ ବେଳ ତିନପ୍ରହର ଠାରେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ରାମାୟଣ ସଦାନନ୍ଦେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା । ଆହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରାଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବାକୁ ହେବ । ଲେଖନକାର କିଛି ନ ଜାଣଇ । ଆଉ ତାହାର କୌଣସି ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଶକ୍ତି ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି କାରଣରୁ ଆମଙ୍କ ନାହିଁ । ତାହାର ନାମ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଆଉ ସେ ଏହିପରି ଗୃହାଳୀ ଖଣ୍ଡିଏ କରି ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଲେଖି ବସିଥାଏ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଜନ୍ମେ—ଜାଣ୍ଡିମାନେ, କାଠିଲ—

ଦଶଖଣ୍ଡ ଠାରେ ହେଲା ଏ ଛାନ୍ଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ନାମ ଏହାର ହୋଇଲା ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ ।
ବହୁ ରାମାୟଣ ଦେଖି ଏହା ମୁଁ ଲେଖିଛି
କ୍ଷମା କର ସାଧୁଜନେ ଦୋଷ ଥିଲେ କିଛି ।

× × ×

ଆଦିକାଣ୍ଡ ଅଣଚାଶ ଅଯୋଧ୍ୟା ତିରିଶ
ଆରଣ୍ୟ ପଞ୍ଚାଶ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଏକବିଂଶ ।
ସୁନ୍ଦର କାଣ୍ଡ ସତର ଛାନ୍ଦ ଆଉ ଶୁଣ
ତେଷଠି ଛାନ୍ଦରେ ଲଙ୍କାକାଣ୍ଡ ଯେ ପୂରଣ ।
ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡ ଯେ ଏକବିଂଶ ଛାନ୍ଦେ ଶେଷ
ହୋଇଅଛି ଗଣନରେ ବୁଝ ହେ ବିଦୁଷ ।
ଦୁଇଶ ଛବିଶ ଛାନ୍ଦେ ସକଳ ପୂରଣ
ହୋଇଅଛି ସାତକାଣ୍ଡ ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ ।

× × ×

ବୋଲେ ରଘୁନାଥ ନନ୍ଦ ସୁତ କପିଳେଶ
ଏ ଭବ ସାଗରୁ ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ମହେଶ ।

Colophon — ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଟ..........ପ୍ରତିପାଳୟେତ୍ ।

ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍କ ୨୨ଙ୍କ ସନ୍ ୧୮୯୯ ମସିହା ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ନବମୀ ସୋମବାର ଦିନ ବେଳ ତିନପ୍ରହର ଠାରେ ଏ ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ ସଦାଜୟେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା । ଆହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରାଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବାକୁ ହେବ । ଲେଖନକାର କିଛି ନ ଜାଣଇ । ଆଉ ତାହାର କୌଣସି ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଶକ୍ତି ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି କାରଣରୁ ଆମଙ୍କ ନାହିଁ । ତାହାର ନାମ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଆଉ ସେ ଏହିପରି ଗୃହାଳୀ ଖଣ୍ଡିଏ କରି ଏହି ଛାନ୍ଦମାନ ଲେଖି ବସିଥାଏ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଜନ୍ମେ—ହାଣ୍ଡି ମାରେନ୍ତେ କାଲୁ—

ଓୋଭଧା, ମୌଜେ—ସୁନ୍ଦରପଦା, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନନ୍ଦଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀ କପିଳେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କର । ଅନ୍ୟ କାହାର ଅଧିକାର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଯେ ମାଗିନେଇ ନ ଦେବ, ତାହାର ସପ୍ତପୁରୁଷ ଅନ୍ଧନରକରେ ପଡ଼ି ହେବେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଶିବାୟ ନମଃ ।

47

Cat. No. O.L / 415—D

ଛାୟା ପରଚେ

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ

Chhāyā Parache

Achutānanda Dāsa

Substance—Palmleaf, No of folia—16. Size—23.2 ×4 C.M. Each side contains 4 to 6 lines. Character—Oriya, Date of copy— C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot — Dharādharapur, P. S. Jagatasimhapur, Dist. Cuttck

Beginning —

ଶ୍ରୀ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଶରଣ ।
ଶ୍ରୀ ଛାୟା ପରଚେ ଲେଖନି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇଂ,
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣହେ ବାଳ ତନଇଂ ।
ତୋତେ କହିବି, ହେ। ଅମୂଲ୍ୟ ଭାବ,
ଯେତୁକ ମନେଣ କରିଥାଅ ଠାବ ।
ଯାହା ଶୁଣିଲେ ସୁଗତି ପାଇବୁ,
କୋଟିଏ ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ନାଶିବୁ ।

ତୋତେ କହିବା ହୋ ବ୍ରଜନନ୍ଦନ,
ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମଂର କିଛି ଭେଦ ଶୁଣ ।
ଯେ ଦେହ ଗୋଟିକ ଯେତ୍ନ ଧରଛି,
ସକଳ ସୁଖ ସମ୍ପତ୍ତି ଯେ ଇଚ୍ଛି ।
ଯାହାର ଥିଲେ ଜଗତ ପୂଜଇ,
ଯାହାକୁ ଜଗତଯ‌‌,କ ଭଜଇ ।
ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ ଯା ବାସ,
କୀଟ ପତଙ୍ଗ ଠାବର ପ୍ରକାଶ ।
ଜଗତ ଯାକେ ଯେତ୍ନ ପୂରିଅଛି,
ତାହା କହିବା ହୋ ବରଜ ବଚ୍ଛ ।

× × ×

ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମର କହିବା ଯେ ଗତି,
ସ୍ଥୂଳ ଦଗ୍ଧ ହେବ ବୋଲେ ଅଚ୍ୟୁତ ।

× × ×

End— ସ୍ୱେଗାନ୍ତୁଂ ସ୍ୱେଗାର ସ୍ୱେଗାନ୍ତୁଂ ତଉବଶଂ,
ବୃକ୍ଷରେ ପତ୍ର ଲଗିଛି ଆଠଶ ।
ଆଠଶ ପତ୍ରକୁ ଗୃହଣ ଶାଖା,
ଷୋଳହ ମଧ୍ୟେ ଏକୋଇଶ ରେଖା ।
ହରବଟି ଦୁଇ ଗୁଣିମୂ ତ୍ରିନ,
ଜାଣିବୁ ଚନ୍ଦ୍ରନବ ଅଶଂ ଘେନ ।
ଆଠରେ ଆଠ ଆଠରେ ଠଅ,
ଅଠାଅଶୀରେ ଜଳନ୍ଧର ଭୂଅ ।

× × ×

ଯେମନ୍ତ ହୋଇ ଯେବା ଅକ୍ଷର ସ୍ଥିତି,
ଭେଦ କରିଲେ ପାମର ଅଚ୍ୟୁତ ।

No Colophon.

48

Cat. No. O.L. / 559—C

ଛାୟା ସଂହିତା

By — ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ

Chhāyā Saṁhitā

Achyutānanda Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—283.× 3.7 C.M. Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy— C 19th century A.D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Tureintrā, P.S. Baliantā, Dist—Puri.

ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇଂ, ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ବାଳ ତନଇ ।
ତୋତେ କହିଦେବା ଅମୂଲ୍ୟଧନ, ଏକ ଭାବରେ ଶୁଣ ଦେଇ ମନ ।
ଯାହା ଶୁଣିଲେ ସୁଗତି ପାଇବୁ, କୋଟିଏ ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ଦହିବୁ ।

× × ×

ଛାୟା ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଶଙ୍କର ସାଧିଲେ, ସୁରମାନଙ୍କ ଉପରେଂ ରଖିଲେ ।

× × ×

ଗୁପତ କର ହେ ବରଜ ସୁତ, ପରତେ ହୁଅ ବୋଇଲେ ଅଚ୍ୟୁତ ।
ଛାୟା ସଂହିତା କହିଲି ହେ ରାମ, ସାବଧାନେ ମାନ ଗୁରୁ ବଚନ ।
ସାବଧାନ କର କହିଲି ତୋତେ, ଯାଗ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲେ ଅଚ୍ୟୁତେ ।

ଛାୟା ସଂହିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

49

Cat. No. O.L / 834—B

ଛାୟା ସଂହିତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ

Chhāyā Saṁhitā

Achyutānanda

Substance—Palmleaf No. of folia—7. Size—20.3 × 3.7 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Bhubaneswar, Dist. Puri.

Beginning—Same as in 'Chhāyā Parache' (O.L /1415–D) discussed previously.

End— ଅତି ଗୁପତରେ ରଖିଥାଅ ଚଉ,
ବେଳକୁ ଉଦୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତ ।
ସେହୁ ଜାଣିମେ ଯେଥିର ବୃତ୍ତାନ୍ତ,
ସାଧନା କରି ତୁ କରୁ ଗୁପତ ।
ଗୁପତ କରୁ ହୋ ବରଜ ସୁତ,
ପରତେ ହୁଅ ବୋଇଲେ ଅଚ୍ୟୁତ ।
ଛାୟା ସହିତା କହିଲି ହୋ ରାମ,
ସାବଧାନ ମାନ ଗୁରୁ ବଚନ ।
ସାବଧାନ କରି କହିଲି ତୋତେ,
ଜାଗ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲେ ଅଚତେ ।

ଛାୟା ସହିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

50

Cat. No. O. L./872—C

ଛାୟା ସଂହିତା

By— ଅଚ୍ୟୁତ ନନ୍ଦ

Chhāya Saṁhitā

Achyutānanda

Substance—Palmleaf. No. of folia—6. Size—21 1× 3.3 C. M. Each side contains 4 lines through out the manuscript. Character—Oriya, Date of copy—C. 19th Century A. D. Complete. Condition—Good. Find spot—Bhubaneswar, Dist- Puri.

ଶୁଣ ହୋ ସମ ଅପୂର୍ବ ହରଷ
ଛାୟା ବ୍ରହ୍ମରେ ହୋ ଶରଣ ପଶ ।
ଯେନ୍ତୁ ଗୁଇରେ ହୋ ଶିବ ସମାଧି
ଛଡ଼ି ଚନ୍ଦରେ ଯେ ହୋଇଛୁ ଭେଦ ।
ଛାୟା ବ୍ରହ୍ମକୁ ଟେକର ସାଧିଲେ
ସୁରମାନଙ୍କ ଉପରେ ରଖିଲେ ।

× × ×

ପ୍ରଥମେ ଯେମନ୍ତ କରବୁ ବାବୁ
ନାନା ଉପଚାର ବଧି କରବୁ ।
ଗୁରୁଙ୍କୁ ନାନା ଆଭରଣ କର
ଶଏ ଯେକବାର ପ୍ରଲମ୍ବ କରି ।
ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କ ମନ ତୋଷ କରବ
ସେ ତୋଷେ ଛାୟା ଦ୍ରଶନକୁଂ ହେବ ।

× × ×

ଦ୍ୱାଦଶ ବରଷ ସାଧିଲେ ବାବୁ
ସ୍ଥିଇର ସଙ୍ଗତେ ସ୍ଥିଇ ହୋଇବୁ ।

× × ×

No Colophon

51

Cat. No. O. L /1464—A

ଛାୟା ସଂହିତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ

Chhāyā Samhitā

Achyutānanda

Substance—Palmleaf. No. of folia—4. Size—38.5× 3.3 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character—Oriya Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Jenāpur area, Dist—Cuttack.

ଛାୟା ସାଧନା କର ତୁ ହୋ ରାମ । ଛଚ୍ଛନ୍ଦେ ପାଇବୁ ଅମୂଲ୍ୟ ସ୍ଥାନ ॥
ଦୁଷ୍ଟଙ୍କୁ ଏହା କେବେ ନ କହିବୁ । ଅଗ୍ୟାନ ଆଗେ ଗୁପତେ ଥୋଇବୁ ॥
ମୋହୋର ସୂକୃତ ତୋତେ ହେ! ରାମ । କେବେ ନ କହିବୁ ପ୍ରେମ ଭେଦମାନ
ଅତି ଗୁପତେ ରଖିଥାଅ ତତ୍ତ୍ୱ । ସାଧନା କର କରଣ ଗୁପତ ॥
ପରତେ ହୃଅ ବୋଲଇ ଅଚ୍ୟୁତ । ଗୁପତ କର ହୋ ବରଜ ସୁତ ॥

ଇତି ଛାୟାସଂହିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

52

Cat. No. O.L/1468—A

ଛାୟା ସଂହିତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ

Chhāyā Samhitā

Achyutānanda

Substance— Palmleaf No. of folia — 8. Size — 21.6×3 4 C.M. Each side contains 3 to 4 lines Character— Oriya. Date of copy — Sana 1315 Sāla or 1908 A. D. Complete. Condition—Some folia are worm eaten. Findspot— Jenāpur area, Dist. Cuttack.

ଛଇ ସାଧନା କହିଲୁ ହେ ରାମ । ଛଛନ୍ଦେ ପାଇବୁ ଅମୂଲ୍ୟ ସ୍ଥାନ ।
ଦୁଷ୍ଟଙ୍କୁ କେବେହେଁ ଏହା ନ କହିବୁ । ଅଗ୍ୟାନୀ ଆଗେ ଗୁପତେ ଥୋଇବୁଁ ।
ମୋହର ଶପଥ ତୋତେ ହୋ ରାମ । କେବେହେଁ ନ କହିବୁ ପ୍ୟେ ଭେଦମାନ ॥
ଅତି ଗୁପତେ ରଖିଥାଅ ଚିତ୍ତ । ସାଧନା କର କରଣ ଗୁପତ ।
ଗୁପତ କରହୋ ବରଜ ସୁତ । ପରତେ ହୁଅ ବୋଲଇ ଅଚ୍ୟୁତ ।

ଇତି ଛାୟା ସଂହିତା ସମାପ୍ତ ॥

Colophon— ଖ୍ରମସ୍ୟାପି········ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ଆରତକୁ । ସମସ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ୩୩ଅଙ୍କ ସ୍ନ ୧୩୧୫ ସାଲ ଫାଲ୍‌ଗୁନ ଢ ୨୯ ନ ବୁଧବାରେ ଗୋଧୂଳି ସମୟରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।

53

Cat. No. Or. Ms/74.

ଜଗଦୀଶ ଜଣାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ମଦନମୋହନ ସିଂହ

Jagadiśa Jaṇaṇa and others

Madanamohana Simha

Substance—Paper. No. of pages—104 Size—22 3× 17 7 C. M Each side contains 13 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 20th century A. D. Incomplete. Condition—Good. Find spot—Oriental Manuscripts Library, Madras.

କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଛୁ ଛୁଦ୍ର ବୁଦ୍ଧି, କ୍ଷୁଧାରେ କେପିବ କ କଥି ।
କ୍ଷମା କୋଟ ମଣ୍ଡନ ଶ୍ରୀ ମଦନ ମୋହନ,
କ୍ଷମେ ଶିମ ଯେ (?) ବଉଚଲ ହେ ।

× × ×

ଧର୍ମକୋଟ ନୃପବର୍ଣ୍ଣ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ
ଭଣିଲେ ହୃଅ ପ୍ରସନ୍ନ ହେ ।

× × ×

ଶ୍ରୀ ଧର୍ମକୋଟ ଭୂପ ମୁକୁଟ ଭଣିଲେ ଶରଧାରେ ।
ଶ୍ରୀଗଙ୍ଗା ଶରଣ୍ୟ କର ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ ତୋତେ ।

No Colophon.

54

Cat. No. O L /862H

ଜଗନ୍ନାଥ ଅବକାଶ ଛାନ୍ଦ

By—କେଶବ ଭଞ୍ଜ

Jagannātha Avakāśa Chhānda

Keśava Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—23 Size—27.7× 3 C M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot – Bhubaneswar, Dist. Puri. Name of the Scribe—Visvanātha Devaśarmā. Vill. Vira Purușottamapur.

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅବକାଶ

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ରାଗ – ଗୁଜ୍ଜରୀ

ପ୍ରାଚୀ ଦଶେ ପ୍ରକାଶି ହୁଅନ୍ତେ ଦିବାକର ।
ପଦ୍ମନେତ୍ର ଅପଦ୍ମର ପାଞ୍ଚି ମାନସର ଯେ ॥

× × ×

ସେ ସ୍ଥାନ ଉଦେଶ ଯାମ କରି ଶିରେ ଧରି ।
କହଇ କେଶବ ଭଞ୍ଜ ହେଲ ମୁଁ ନସ୍ତାର ହେ ॥

× × ×

ମାନିାଞ୍ଜଳ କେଶବଙ୍କ ଧ୍ୟାନ କରି,
କହଇ କେଶବ ଭଞ୍ଜ ମୋର ସେବା ଅଟଇ ତାହାଙ୍କ ପରି
ହେ ସୁଜନେ !

Colophon— ସାରଶ୍ରୀ ଜସନ୍ତ ଶୀଡ଼େଶ୍ୱର.....ପ୍ରତାପ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କ ମହାରାଜାଙ୍କ ୭ ଅଙ୍କ ଶ୍ରାବ ମିଥୁନ ଶନଦିନେ ଆଷାଢ଼ କୃଷ୍ଣଦଶମୀ ଗୁରୁବାରେ ଅଶ୍ୱିନୀ

ମେଷସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ୧ । ୧ ତିଥି ଦଶମୀ କୁମ୍ଭ ଲଗ୍ନେ କୈଳବ କରଣରେ ଅମୃତ ଯୋଗରେ ଏ ଦିନ ବେଳ ଦୁ ୨ଇ ପହର ଠାରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦେବ ଶର୍ମଣ ପୁସ୍ତକ ସମାପ୍ତ ବିରି- ପୁରୁଷୋତ୍ତମପୁର ଶାସନରେ ଲିଖିଣି ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସେ ।

55

Cat. No. O. L /372

ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jagannātha Gītā & others

Jagannātha Dāsa and others

Substance—Palmleaf. No. of folia—97. Size—15× 3 7 C.M. Each side contains 1 to 5 lines. Date of copy—C. 18th Century A.D. Incomplete. Condition—Badly wormeaten. Findspot—Village—Dhāradharapur area, P: S: Jagatsimhapur, Dist. Cuttack.

It contains Gupta Gitā, Padma Kalpa Tikā, Ananta Dāsa Gitā, Dvārakā Dāsa Gitā, Yaśovanta Dāsa Gitā, Jaganna Gitā, Avadhuta Praśnottara, Hari Dāsa Gitā, Ratnākara Dāsa Gitā, Aṇākāra Śavada and Janāṇas of different authors.

ଶୁଣ ହେ ବୈଷ୍ଣବ ଭାଇ ପଚ୍ଛୁରୁଛୁ ଆମ୍ଭେ
ଯତ୍ନକରି ମାଳାଗୋଟି ପକାଅ ଆରମ୍ଭେ ।
ମାଳାଗୋଟି ପକାଉଛ କେତେ ଭୁଜ କହ
କେତେ ଗଣ୍ଡି ପାଦ ତାର କେଉଁଠି ଶିର କହ ।

× × ×

ଏ ରୂପେ ଷୋଳ ନାମ ଜାଣ ।
ଦ୍ୱିଜ ଜଗନ୍ନାଥ ପଶେ ଶରଣ ॥

× × ×

ବଳରାମ ଦାସ କହିଲେ ଗାଈ ଚହ୍ନିଲେ ଯିବଟି ଚର ।

× × ×

କହେ ହରି ଦାସ ଗୁପତ ନ କର
ଏତକ ଅଳପ ସିନା କହ ମୋ ଆଗର ॥

× × ×

ଷୋଳପଦ୍ମ ଗୀତ ଏ ଗୁରୁ ଉପଦେଶ
କୃଷ୍ଣ ଦାସ ଆଗରେ ଫେଡ଼େ ରତ୍ନାକର ଦାସ ।

× × ×

ବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷରୁ ହୋଇଲା ଅଶେଷ
ଶିଶୁ ଅନନ୍ତ ସେହିଠାକୁ ଆଶ ॥

× × ×

ଅଣ ଯେ ଅକ୍ଷର ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳ ଗୋଟିଏ
ଆଦ୍ୟ ଯେ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମ ତଥିରୁ ଜାତ ହୋଏ ।

× × ×

କହେ ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ ସାଧୁଚରଣ ଧ୍ୟାୟି ।

× × ×

ଦୀନ ସ୍ୱପ୍ନାନନ୍ଦ ଘଟେଳ ମୁଁ ଡାକୁଛି ଅବହେଳେ ॥

× × ×

କହେ ଯଶୋବନ୍ତ ମନରେ ଭେଦ ।

× × ×

ଦୀନ ଅଚ୍ୟୁତ କଥା ମନରେ ଯେ ଥିବ ।
ଆପଣେ ତରିବ ସେହି ପରେ ନିସ୍ତାରିବ ॥

× × ×

ତିନଙ୍କ ଚରଣ ସେବେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ଗଣ୍ଡା ଦାସ

× × ×

କ୍ଷମା କର ମୋର ଦୋଷ
ଛନ୍ଦ ଚଉତିଶା ଜଣାଣ କରଇ
ଭଣଇ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ ॥

No Colophon.

56

Cat. No. O.L./511--B

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ

By—ଦିବାକର ଦାସ

Jagannātha Charitāmṛta.

Divākara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—117. Size—34 6 × 3.7. C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy —C. 19th century A.D. Complete up to 24th chapter. Condition—Badly worm eaten. Findspot—Haladiā P. S. Khurdhā, Dist.—Puri.

There are two folias containing the contents of the work in Oriya prose at the beginning of the manuscript.

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧ (?) ଗୁରୁପ୍ରଣାଳୀ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସିଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ ଅଚ୍ୟୁତବଡ଼ ଗୋସାଇଂଙ୍କ ସିଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ, କ୍ଷେତ୍ରଶିଷ୍ୟଙ୍କ ସିଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ, ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ସିଦ୍ଧଗୁରୁ ଯେଉଂ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଆଦର, କେଉଂ ଗୁରୁଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ ଅଧିସିଦ୍ଧି, ଅଚ୍ୟୁତବଡ଼ ଗୋସାଇଂଙ୍କ ପଦସିଦ୍ଧି, ସର୍ବ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ରସ୍ଥବାର (?)

ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଷେବ ଆଶ୍ରେ ଦ୍ୱାଦଶ, ତୃତୀୟ ବୃନ୍ଦାବନ ସ୍ଥିତ, ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧି ଅମଣେହା ଭାବ ମୁଣୋହ ନିତ୍ୟ ହରିନାମ ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଭଜନ ନାମ ବସୁସ ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱ, ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟା ସିଦ୍ଧ କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ଗୋହ ହରିନାମ କବଚ, ଯେଉଁ ନାମ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରେ, ଯେଉ ସଖୀ ଯେଉ ଅକ୍ଷରେ, ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧି ଭଜନନାମ ଭଜନ ତତ୍ତ୍ୱ ଗ୍ରନ୍ଥନ, ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟା ହରିନାମ ଟୀକା ଛଅ.ଗୋସାଇଂ ନାମ ପୂର୍ବକାଳ ସିଦ୍ଧ ଚୈତନ୍ୟ ଗୋସାଇଂଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାମ ପରିଚ୍ଛନ (?) ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧ ସ୍ୱକୀୟା ପରକୀୟା ଭକ୍ତ ଭଜନନାମ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଭଜନନାମ କୃତନଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାଦଶ ପ୍ରେମଭାବ ମହନ୍ତ ପଦନସ୍ଥା ରତି ପ୍ରୀତି ମୃତ୍ତଭାବ, ନବଅଧ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧ ଭଜନନାମ ଭଜ ଆତ୍ମା ଶିଷ୍ୟଗୁରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଏ ଭଜନଭାବ, ଦଶମ ଅଧ୍ୟାରେ ଶ୍ରୀ ଗୋପୀଙ୍କର ଦୈରକ୍ତଦଶା, ପ୍ରେମସିଦ୍ଧି, ଭକ୍ତିସିଦ୍ଧି, ମୁକ୍ତିସିଦ୍ଧ, ଏକାଙ୍ଗୀଭକ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଚତୁର୍ଧର୍ମ ଯୁଗଳ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଏଗାର ଅଧ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧି ନିତ୍ୟସ୍ଥାପ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି।

Beginning of the work—

ଆଦ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର । କରୁଛି ବିପ୍ର ଦିବାକର ।
ସମସ୍ତ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ । ବିପ୍ର ଦିବାକର ଶରଣ ॥
ଅଧମ ପଣ ମୋର ଥିଲା । ଗୁରୁଙ୍କ ବାକ୍ୟେ ନାଶ ଗଲା ।
କାଳୁ ସମସ୍ତ ଯେ ଅଛଇ । ତୁମ୍ଭ ଆଜ୍ଞାରେ ଯିବ ସେହି ।
ଭକ୍ତିର ପଥ ଦେଖାଇବ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗତ କରି ନେବ ।

End— ଏମନ୍ତ ମହିମା ଯାହାର । ଶରଣ ବିପ୍ର ଦିବାକର ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥାମୃତେ ଶ୍ରୀ ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋସାଇଂଙ୍କ
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଗୋସାଇଂଙ୍କ ଚରିତାମୃତେ ନାମ
ଚତୁର୍ବିଂଶୋ ଅଧ୍ୟାୟ ।

No Colophon.

There are some folia containing ରସକଲ୍ଲୋଳ by ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ at the beginning of the manuscript.

Cat No. O. L./670

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ

By—ଦିବାକର ଦାସ

Jagannātha Charitāmṛta

Divākara Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia — 163. Size— 28. 5×3. C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character— Oriya Date of copy —12th Amka year of Divyasimha Deva III of Khurdhā dynasty. Complete. Condition—Good Find spot—Vill. Putanā Tāngi, Dt. Puri. Name of the scribe— Gangādhara Pattanaik. Potanā.

End— ଏମନ୍ତ ମହିମା ଯାହାର, ସେ ପାଦେ ବିପ୍ର ଦିବାକର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତେ ଶ୍ରୀ ଅତିବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଗୋସାଇଂ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ନର୍ତ୍ତି ପ୍ରସ୍ଥନେ ନାମ ଚତୁର୍ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ଭୀମସ୍ୟାପି············ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ଯଥାଦୃଷ୍ଟ ତଥା ଲେଖନ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟେଇ ଗାଇବ । ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଶ୍ରୀ ରାମନାମ । ଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୧୨ ଅଙ୍କ କନ୍ୟା ଦି ୨୨ ନେ ଶୁକଳ ପକ୍ଷ ଅଷ୍ଟମୀ ମଙ୍ଗଳବାରେ ମୁଲୁକ ଗଡ଼ଚଣ୍ଡି ବାଜିତପଡ଼ା ନେତୁ ପଦର ମଧୁଦାସଙ୍କ ମଠଠାରେ ବେଳ ପାଞ୍ଚଘଡ଼ି ଠାରେ ଏ ପୋଥିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ । ଏ ପୋଥିକ ଯେ ମାଗିନେଇଂ ଗ୍ରହଇଂ ନେଇଂ ନ ଦେବେ ତା ସପତ ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧାର ନୋହିବେ । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ଉଦ୍ଧରିବେ ମଧୁଦାସଙ୍କୁ । ଏ ପୋଥିକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପୁର ଏକାଦଶୀର ପୋତନା ନିବାସୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର । ×××

58

Cat. No. Or.H / 10

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ

By—ଦିବାକର ଦାସ

Jagannātha Charitāmṛta

Divākara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—85. Size—31.2 × 3.8 C.M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript Character — Oriya. Date of Copy — C. 18th century A. D. Incomplete. Condition— Good. Findspot—Puri.

End—

ଶ୍ରୀ ଅଡ଼ବଡ଼ ଯେ ଗୋସାଇଁ, ସକଳ ଭକ୍ତ ଗ୍ୟାଂତା ସେହି ।
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦରଶନ, ଦିନେକ କଲେ ଅନ୍ୟେ ମନ ।
ଶ୍ରୀ ଅଡ଼ବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ, ତେଣୁ ସେ ସାଧୀ ଅଂଶେ ଜାତ ।
ମନୁଷ୍ୟେ ସ୍ୱାମୀ ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାବ ସେବଲେ ପ୍ରେମ ପଥ ।
ଅଷ୍ଟକାଳ ସେବା କରନ୍ତି, ଘୁମୁରୁ ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି ।
ରସରେ ହୃଦରେ ଶୁଆଇ, ତେବେ ବସନ୍ତି ଥିର ହୋଇଁ ।
ଷୋଳ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ପ୍ରେମ୍ଦା କହି, ପ୍ରେମ ଭକ୍ତ ମାଗି ଦେଖାଇଁ ।
ପ୍ରେମକାନ୍ତ ଭାବକୁ ଭାବିଲେ, ପ୍ରେମ ବିନୁଂ ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣିଲେ ।
ସୁବିସ୍ତା ଭଗତ ବିସ୍ତର, କହିଲି ବିପ୍ର ଦିବାକର ।
ଆଜ ତା ଭଗତ ସାଧନ, ପଢ଼ି ଶୁଣିବ ଯେଉଁ ଜନ ।
ପ୍ରେମ ଭଗତର ସାଧନ, ଲଭିବେ ପ୍ରେମ ଭକ୍ତିଧନ ।
ମୋ ନାମ ଦିବାକର ଦାସ, ହେ ସନ୍ଥେ କ୍ଷେମା କର ଦୋଷ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତେ ନାମ ଦ୍ୱାବିଂଶୋ ଅଧ୍ୟାୟ ।

No Colophon.

59

Cat. No. Or H / 32

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ

By — ଦିବାକର ଦାସ

Jagannātha Charitāmṛta

Divākara Dāsa

Substance — Palmleaf. No of folia — 107. Size — 39.5 × 3.3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character — Oriya Date of copy — 1210 Sāla or 1803 A.D. Incomplete. Condition- Brittle, Badly wormeaten. Findspot — Dharādharapur, P. S. Jagtasimhapur, Dist. Cuttack Name of the scribe — Māguṇi Dāsa.

Text same as in Cat. No. OrH/10 discussed previously.

Colophon — ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖା ହେଲା, ବାରପଲା ବଶେ ଓକଲ ଗ୍ରାମରେ ଶ୍ରୀ କୋଠ ଖଣ୍ଡିଆ ଡ଼ିହ ଦାନ ଜମିରେ ଘର ଭିଆଇ ଗୋସାଇଂ ମାଗୁଣି ଦାସଙ୍କର । ଏ ପୁସ୍ତକ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ନ' ଅଙ୍କେ ସନ ୧୨୧୦ ସାଲେ କନ୍ୟା ୨୨ ଦିନ ସପ୍ତମୀ ବୁଧବାର ଦିନ ଲେଖକ ମାଗୁଣି ଦାସ ।

60

Cat. No. Or.H/41

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ

By — ଦିବାକର ଦାସ

Jagannātha Charitāmṛta

Divākara Dāsa

Substance — Palmleaf No of folia — 120. Size — 33.9 × 3.2 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character — Oriya

Date of copy—Sana 1295 Sāla or 1888 A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Presented by G. N. Dās Gosvāmī Adhikārī, Village—Tāṅgi, Dist — Cuttack. Name of the scribe—Padma Charaṇa Mahānti, Village—Hariharapur.

Text same as in Cat. No. Or. H/10

Colophon— ସମସ୍ତ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ମାହାରାଜାଙ୍କ ବଜସ୍ୱେ ଶୁଭରାଜ୍ୟେ ୩୫ ଅଙ୍କ ସନ ୧୨୯୫ ସାଲ ମାହେନ୍ଦ୍ର ଭାଦ୍ରବ ୨୫ ଦିନ ଗୁରୁବାର, ଆଶ୍ୱିନ୍ୟ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଷଷ୍ଠୀ ଇଂରେଜୀରେ ସୀତମ୍ବର (ସେପ୍‌ଟେମ୍ବର) ତା ୮ ଶକ ସନ ୧୮...... ମସିହା ଏ ସନ ସାଲ ପୂର୍ବବର୍ଷ ଠାରୁ ରାଜା ମହ୍ନସୁଙ୍କ ଦ୍ୱୀପାନ୍ତର ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଏଣୁକରି ନାଆଂ ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ୩ ଅଙ୍କ ହୋଇବ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରୀ ବଳଦେବ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର । ଜ: ପଲସେଳେ ଲେଖନକାର ଅଧମ ପଦ୍ମଚରଣ ମହାନ୍ତି, ମୌ-ଗୋପୋଳେ ଗ୍ରା-ହରିହରପୁର, ଆହେ ସୁଗ୍ୟଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରାଇ ଗାଇବ, ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ ।

61

Cat. No. Or. H/43.

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ

By — ଦିବାକର ଦାସ

Jagannātha Charitāmṛta

Divākara Dāsa

Substance—Palmleaf No. of folia—116, Size—43.5 × 31 C M. Each side contains 1 to 5 lines. Character—Oriya. Date of Copy—C. 19th century A, D. Complete. Condition—Worm eaten Find spot—Presented by G. N. Dāsa Gosvāmi Adhikārī, Tāṅgi, Dist Cuttack. Name of the scribe—Santha Charaṇa Dāsa.

Colophon— ଶ୍ରୀ ସ୍ୱମକୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଧବବେ ଅଧମ ସନ୍ତଚରଣ ଦାସକୁ । ଏ ତଉବଂଶ ଅଧ୍ୟା ସମାପ୍ତ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରବ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରାଇ ଗ ଇବ । ଭୁଲ ୧୫ ଦନେ ଲେଖା ସରିଲା । ବପ୍ର କୁଳୋଦ୍ଭବ ଲଖିଛଂ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନାସ୍ତି । ଏ ପୋଥେକ ବେଣୀସ୍ୱମପୁର ରହଣି । ଏହା ଯେ ମାଗିନେଇ ଗୋପ୍ୟ କରିବ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମାହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଠାରେ ଅପରାଧୀ ହେବ ।

62

Cat. No. O. L /536—B

ଜଗନ୍ନାଥ ଜଣାଣ

By— ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ

Jagannātha Jaṇāna

Bṛndāvana Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—10. Size—15 3 × 3.4 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya, Date of copy—C 19th Century A.D. Complete. Condition—Worm eaten. Find spot—Haladiā, P S. Khurdhā, Dist- Puri.

ରାଗ — ଆହାରୀ

କହୁଛୁ ଆରତେ ଆହେ ଜଗନ୍ନାଥେ ଏହୁ ଆଜ୍ଞା ମୋତେ ହୋଉ ହେ ।
କୃପାସାଗର କୃପା କର ସଉର କ୍ଷେତେ ମୋର ଦନ ଯାଉ ହେ ॥
ଖଣ୍ଡିବ ଦୁରତ ହୋଇବ ମୁକତ ଭଗତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ହେ ।
ଜଗପତନାଥ ଧ୍ୟାନ କରୁଥିବ ଜଗମୋହନରେ ବସି ହେ ॥

× × ×

କ୍ଷିତମଣ୍ଡଳରେ ଆହେ ଘନବନ୍ଧୁ କୀର୍ତ୍ତି ପତାକା ଉଡ଼ିବ ହେ ।
କ୍ଷୀନ ହୀନ ଘନ ଦାସ ବୃନ୍ଦାବନ ଯେବେ ବାରେକ ଚରିବ ହେ ॥

Colophon— ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ।

There are some folia containing କୌଶଲ୍ୟା ରୋଦନ and କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଗୀତ towards the end of the manuscript.

63

Cat. No. O. L /819—B

ଜଗନ୍ନାଥ-ଜଣାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jagannātha Janāna & others

Chandraśekhara Gajendra & others

Substance—Palmleaf. No. of folia—26. Size—22.3×4.5 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Presented by Rājā of Haladiā P.S. Khurdhā, Dist—Puri.

ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭ୍ୟ ନମଃ । ଗୁରୁଭ୍ୟ ନମଃ ।

କହୁଛି ଜଗନ୍ନାଥ ଶ୍ରୀମୁରେ ଯୋଡ଼ି ହାଥ କରୁଛି କୋଟି ନମସ୍କାର
କାଳୀକାନ୍ତ ବରଞ୍ଚି ଚରଣେ ଭକ୍ତିରଞ୍ଜି ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ନିରନ୍ତର ।
ହେ ଜଗନ୍ନାଥ !
କରିବାକୁ ମୁଁ ସ୍ତୁତି ଗିର
କୁ ଜନ୍ମ ନର କଳେବର ।
କହୁଛି ଆର୍ତ୍ତେ ଦୁଃଖ ନାଥ ନୁହ ବିମୁଖ କହିବା ଆପୁଛ ମୋହର
ହେ ଜଗନ୍ନାଥ !

× × ×

ଶ୍ରୀଉତ୍ତି ଟର ଦେବ କ୍ଷଣକେ ଆଗ୍ୟାଂ ହେବ ଷମରେ ମୋର ଯିବ ଧନ
କ୍ଷୀଣକାଳେ ପସ୍ୱଣ କୃପା କର ଆପଣେ ଲଭିଦ ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ହେ !
କ୍ଷିତିପ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଭୂଷଣ ।
ଖ୍ୟାତି ଅଯଶ ନୋହୁ ଜାଣ ॥

କ୍ଷମା କର ଦେବେଶ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଦୋଷ ହରଣ ଅଭୟ ଚରଣ ହେ ।

× × ×

ଘୁର ହୀନ ପାମର କୃଷ୍ଣ କର୍ମା ଯେ ଘୁର ଭବସାଗରକୁ ତରନ୍ତା ହେ ।

× × ×

କ୍ଷଣେ ବିଳମ୍ବ ନ କର, ଖେଦ ନାଶ କୃତ୍ତିବାସର ହେ ।

ସରସ୍ୱତୀ ପତି ଯେ ଜଗତ ତାରଣ
ମହାଦେବ ଦାସ ସେ ପାଦରେ ଶରଣ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଶରଣ ।
ବଳରାମ ଦାସ ପଶିଲ ଶରଣ ॥

× × ×

ବଳରାମ ଦାସ ସ୍ତୁତି ପ୍ରେମନ୍ତେ କହିଲେ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ମୃଗୁଣୀ ବୋଲିଣ ବୋଇଲେ ॥

× × ×

ଚରଣେ ଶରଣ **ବଲ୍ଲଭ ଦାସ** ହେବ ତର ପରଗୁର ।

× × ×

ଭଣେ **ରସାନନ୍ଦ** ନବଘନ ବୃନ୍ଦ ନିଦ୍ରା ତେଜିଲେ ବେନୁପାଣି ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଝରିରେ ଭରି ଗଙ୍ଗାଜଳ ଆଣି ଦେଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନୀ ॥

× × ×

କହଇ **ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ** । ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥

No Colophon.

64

Cat. No. O.L /407--A

ଜଗନ୍ନାଥ ନାମମାଳା

By — ମାଗୁଣି ଦାସ

Jagannātha Nāmamālā

Māguṇi Dāsa

Substance— Palmleaf No. of folia— 23. Size — 22.7×3. C.M. Each side contains 3 to 4 lines Character— Oriya. Date of copy - 1294 Sāla or 1887 A D Complete. Condition—Badly worm eaten. Findspot — Dharādharapur area, P. S. Jagatsimhpur. Dist. Cuttack. Name of the scribe— Rāma Bisoi, Kalikādevi Sāhi, Puri.

ଚବ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ ଅର୍ପେ ପୁଣି
କ୍ଷଣେ ମୁକ୍ତି ନ ପାରେ ଦାସ ମାଗୁଣି ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ନାମସ୍ତୁତି ସହସ୍ରେ ନାମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon — ଏ ପୋସ୍ତକ ଲେଖନକାର ରାମ ବିଶୋଇ ଏ ପୋସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ସନ ୧୨୯୪ ସାଲେ ମାହେ ଶ୍ରାବଣ ଦିନ ୧୦ ନବେଦ ଉବ୍ବାର ବେଳ ତିନ ପହର ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର କାଳିକା ଦେବୀ ସାହି ଅଲ୍ଲରକୋଠ ବସାଠାରେ ।

65

Cat. No. O. L /880.

ଜଗନ୍ନାଥ ପହଣ୍ଡିବିଜେ

Jagannātha Pahandivije

Substance—Palmleaf. No. of folia—10 Size—35.5× 2.8 C. M. Each side contains 2 to 3 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Complete. Condition—Good. Find spot—Nayāgada, Dist-Puri.

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ପଦ୍ମଣ୍ଡି ଧ୍ୱଜେ କରତ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥ ଉପର ତାଳଧ୍ୱଜେ ବଳରାମ ।
ମଧ୍ୟେ ସୁଭଦ୍ରା ଶୋଭିଇତ ଘୁଂ ଘୁଂ ଶବ୍ଦ ଶଳ ବାସୁକ ମଣ୍ଡା କମ୍ପିତ ।
ଘୁଂ ଘୁଂ କରତ କଟକଟ ରଟରଟ ମଟମଟ କରତ ଭୟେ ଲଙ୍କପତି ଶୁଣି ଥକାତ ।
କହୋତ ମହାରାଜା ସେବକନ୍ତ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦଘୋଷ ବେଗ ଚଢ଼ତ ।

No Colophon.

66

Cat. No. O.L / 1504—B

ଜଗନ୍ନାଥ ବନ୍ଦନା

By—କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ

Jagannātha Vandanā

Kṛpāsindhu Dāsa

Substance— Palmleaf. No. of folia—11. Size—21 × 3 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya, Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Badly wormeaten. Findspot—Khandagiri area Bhubaneswar, Dist. Puri.

ସୁଗନ୍ଧ ଜାତ କୁସୁମ ଗଭା ପରେ ମୟୂର ଚନ୍ଦ୍ର ବିରାଜେ ।
ଅସିତ ଗିରି ରଞ୍ଜତ ଶୃଙ୍ଗ ପରେ ମାଳଜଳଦ କି ସାଜେ ।

ଜଗନ୍ନାଥର,
ଧନ୍ୟ ସେ ଚୂଡ଼ାର ଠାଣି ।
ଶୋଭା ଦିଶଇ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଜିଣି ।

କପ୍ୟେ ମୃତ୍ୟୁସଞ୍ଜୀବନ ମଣି ।
ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର କରି ଗୃହ୍ଣିଲେ ଭବସିନ୍ଧୁ ପିବ ଜଣି ॥

× × ×

ଧନ୍ୟ ସେ ପଦ୍ମ ଚରଣ ।
ଯାହା ଭବ ପାର୍ବତୀ ରମଣ ।
କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଂଡ ଆଦ କାରଣ ।

ସେ ପାଦପଦ୍ମେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଛନ୍ଦେ କହୁଟା ସମୁଦ୍ର ଦାସ ଶରଣ ।

No Colophon.

67

Cat. No. O.L. / 197

ଜଗନ୍ନାଥ ବନ୍ଦନା

By—କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ

Jagannātha Vandanā

Kṛpāsindhu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—8.7 Size—16.1× 3 1 C M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy— C 19th century A.D. Complete. Condition—Badly wormeaten. Findspot — Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras.

ସୁଗନ୍ଧ ଜାତି କୁସୁମ ଗନ୍ଧ ପରେ ମୟୂର ଚନ୍ଦ୍ର ବସନ୍ତେ,
ଅସିତ ଟିର ରଜତଙ୍କ ପରେ ମାଳଜଳଦ କ ସାଜେ ।

ଧନ୍ୟ ଏ ଚୂଡ଼ାର ଠାଣି,
ଶୋଭା ଦିଶେ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଜଣି
କି ଏ ମୃତ୍ୟୁସଞ୍ଜୀବନୀ ମଣି,
ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର କର ଚିହ୍ନିଲେ ଭବସିନ୍ଧୁ ଯିବ ଜିଣି ।

ଅଳକା ମଣ୍ଡଳ ବେଢ଼ି ଶୋଭିବନ ବିବିଧ ଅମୂଲ୍ୟମଣି
ହୀରା ମାଳା ମୋତି ମାଣିକ୍ୟ ପ୍ରବାଳ ନବଗ୍ରହ କାନ୍ତି ଜିଣି ।
ଜଗନ୍ନାଥର,
ଧନ୍ୟ ଏ ଅଳକାପନ୍ତି ।
ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତରେ ପରମ ଜ୍ୟୋତି,
ସର୍ବ ଗୁପତ ନିର୍ମାଣ ମୁକ୍ତି ।
ଚିହ୍ନିଲେ ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣେ ଯେବଣ ସ୍ଥାନକୁ ଚାନ୍ତି ।

× × ×

ହୃଦପଦ୍ମ ପଙ୍କଜ ମାଳ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କୁସ ପିଠି ଓଦରବନ୍ଧ ଲଭି,
କଟୀ ପୀତବାସ ମେଖଳା କଙ୍କଣି ଜାନୁ ଯୁଗଳକୁ ଭାବ ।
ଜଗନ୍ନାଥର
ଧନ୍ୟ ଏ ପଦ୍ମ ଚରଣକୁ,
କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଆଦି ଧାରଣକୁ,
ଜାନୁ ଭାବେ ପାଦଙ୍ଗ ଭ୍ରମଣକୁ,
ସେ ପାଦ ପଦ୍ମ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନକୁ କୃପାସମୁଦ୍ର ଦାସ ଶରଣ ।

× × ×

End—
ଚତୁର୍ଧା ମୂରତି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛୁ ଶବ୍ଦେ ଏକସ୍ତର ପଦେ
ନବଧା ଭକ୍ତି ଯୋଗ ଜ୍ଞାନ ସହିତେ ବର୍ଣ୍ଣିଅଛି ଏଥି ମଧ୍ୟେ ।
ସୁଦର୍ଶନ,
ଚକ୍ର ସାଧ୍ୟପକ୍ଷ ପାଇଁ,

ସନ୍ଥ ପାଦରଜ ଶିରେ ଲଇଂ ।
ମନ ଭ୍ରମ କାଟି ଦୂରେ ଥୋଇଂ ।
ସଦା ଆନନ୍ଦ କୃପା ସମୁଦ୍ର ଦାସର ଜଗନ୍ନାଥ ଗୁଣ ଗାଇଂ ।
ଇତଶ୍ରୀ ସୁଦର୍ଶନ ବନ୍ଦନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

68

Cat. No. O.L /396—A

ଜଗନ୍ନାଥ ଭଜନ

By—ଭାଗୀରଥି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jagannātha Bhajana

Bhāgīrathi & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—48. Size—26.8 × 3 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya Date of copy — C. 19th Century A. D. Incomplete. Condition — Badly wormeaten. Findspot — Dharādharapur area, P. S Jagatsimhapur area, Dist. Cuttack. Name of the scribe— Bhāgīrathi Charaṇa Mohānty.

ଭଣନ୍ତ ଭାଗୀରଥି ଅନ୍ୟେ ନାହିଂ ମୋ ଗତି,
ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରହୁ ଥାରେ ।

The manuscript has been discussed in the serial 225 and 232 in the Descriptive Catalogue of Oriya Manuscripts, Volume VIII, Page 233 and 242 respectively.

69

Cat. No. O.L./536

ଜଗନ୍ନାଥ ଭଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ବିଭିନ୍ନ କବି

Jagannātha Bhajana & Others

Different Poets

Substance—Palmleaf. No. of folia—115 Size—15.5 × 3.5 C M. Each side contains 4 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Incomplete. Condition—Badly wormeaten, Findspot—Haladiā, P.S. Khurdā, Dist. Puri.

ଚାଲ ସଖି ଆମ୍ଭେ ଦ୍ରଶନ କରିବା ମଳଟିର କାଳିଆକୁ,
କଉଂ ସୁରପତି ବେଶ କରିଅଛି ଗିର କର ଚୋଳିଆକୁ ।
ସେ ଯେ ଶ୍ରୀମୁଖ ଚୋରା
ଶିରେ ସୁନା ଦୁବ କେରା କେରା ।
ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମ ଆଖି ଦେଖିଲେ ଗୋ ସଖି ଚିତ୍ତ କି ବାନ୍ଧୁଡ଼େ ଆଉ
କର୍ଣ୍ଣର କୁଣ୍ଡଳ ଦିଶେ ଝଲମଲ କଉସ୍ତୁଭ ଧାଉ ଧାଉ(ଦାଉ ଦାଉ) ।

ସେ ଯେ ହ୍ୱଆ ବୃଷାଳ
ମିଶାମିଶି ବାଗ୍ନଧି ଫଳ ।
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ମହାପ୍ରଭୁ ଧରିଛନ୍ତି ଆଣ୍ଠେ କରି,
ଦୁଃସହ ଦୁର୍ଗତି ଗ୍ରହ ପୀଡ଼ା ମାନେ ଆଉ କି ପଶିବେ ଡ଼ରି
ସେ ଯେ ଦୟାସାଗର,
ଭବ ସାଗରୁ କରିବେ ପାର ।
ତାଙ୍କ ପଦ୍ମ ପାଦେ ଲୟ କର ।

ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ରହିଣି କରିବା ଖାଇବା ଛଡ଼ା ତୁଳସୀ,
କହେ ସାଲବେଗ ସିଂହଦ୍ୱାର ଠାରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ।
ଯେ ଯେ ଆରତବାଣ,
କାଳ ଗଜକୁ ସିଂହ ପ୍ରାୟେଣ ।
ଶୁଣ ଶୁଣ ପଶିବ ଶରଣ ।

× × ×

ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ କେବଳ ମନ୍ତ୍ର ଜାନ,
ତୁଳସୀ ପଞ୍ଚାଶ କୋଶରୁ ଡୋରସ୍ଥା ଲଗାଇ ଆଜ ।
ହେ ଜଗବନ୍ଧୁ,
ଦରଶନ କେବେ ହୋଇବ ହେ ।

× × ×

ହୀରା ଦାସୀ ବଙ୍ଗାଳୁଣୀ ବୋଲେ ହାମାର ପ୍ରାନ,
ତୁମାର କୃପା ହେଲେ ଆମେ କରବୁ ଦ୍ରଶନ ।

× × ×

ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଯିବା ମନ, ସାଙ୍ଗ ହୋଇଥିବା ପାଞ୍ଚଜଣ,
ଭିନ ହୋଇଥିବା କେହ୍ନ ନ ଜାଣିମେ ବସି ଭଜୁଥିବା ମନେ ମନ ।
ପ୍ରଭୁ ପାଞ୍ଚଜଣ,
ଦାଣ୍ଡକୁ ଫିଟିଛି ସିଂହଦ୍ୱାର ବାଇଶୀ ପାହାଚ ଡିଙ୍ଗାକର,
କଳ୍ପବଟ ମୂଳେ ଅନନ୍ତ ଶେଯ୍ୟାରେ ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପ ବଡ଼ୁଆଧର ।
ପ୍ରଭୁ ଲଏ କର ।

× × ×

କହେ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରଣେ ଶରଣ ଆସ୍ୟାଂ ହୋଉ ପ୍ରଭୁ ମାଳଗିଣ
ପ୍ରଭୁ ଦେବ ହର ।

× × ×

ହାଇଶୀ ଖାଉଛ ଛଳେ କୈବଲ୍ୟ ଜୁର ବେଳେ ଜଗି ରହିଥିବ ମୃତ୍ୟୁ
ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ ଭୁଞ୍ଜୁଥିବ ହସ୍ତ ପୋଛୁଥିବ ଶିରେ ନେଇ ହେ ।
ଅଚ୍ଛି ମନବାଞ୍ଛା ଦେଖିବ ଗୁଣ୍ଡିଚା ପଞ୍ଚୁତୀର୍ଥେ କରି ସ୍ନାନ
ବଡ଼ ଦେଉଳକୁ ପରିହମା କରି ଭେଟିବ ଜଗମୋହନ ହେ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନବଦନ ଯାହା ସରିଲେ ତତ୍ତ୍ୱଂ ଆସିବ ବାହୁଡ଼ି
କହେ ବ୍ରଜ ଦାସ କରି ପ୍ରଣତି ଆଶ ଜଣାଉଛି କରଯୋଡ଼ି ହେ ।

×　　　　×　　　　×

ଲକ୍ଷେ ପାଂଚଶହ ଉପରେ ଗୃହମରି ଅରେ ବିଜେ କଲେ ହରି ।
ଅଧମ ଫାଲ୍‌ଗୁଣି ଶରଣ ପଶୁଛି ଗୀତ ଗାତ ପଦ ସାର ।

×　　　　×　　　　×

ଜୟ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଜଗତ ଜୀବନ ହେ
ନୀଳାଚଳ ବେହାରୀ ଦନୁଜ ନାଶନ ହେ ।

×　　　　×　　　　×

ବୋଲେ ହରି **ଭାଗୀରଥୀ** ପାପ ରାଶି ନାଶିବ ।

×　　　　×　　　　×

ନୀଳାଦ୍ରି ଶିଖରେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ମଧ୍ୟେ ଶତଦଳ କମଳ ଉପରେ,
ରତ୍ନସିଂହାସନେ ବିଜେ ଜଗନ୍ନାଥ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଧରି କରେ ।

ରେ ମନ,
ଅନୁବରତରେ କର ଧ୍ୟାନ ରେ ।
ତୋର ଫିଟିବ ଭବ ବନ୍ଧନରେ ।
ମାୟା ଜାଲେ ପଡ଼ି ନୁହ ଛନ୍ଦରେ ।

×　　　　×　　　　×

ବୋଲେ ଭୃଗୀବଂଶ ସ୍ୱାମାଇଁ ଚରଣ ଏଦୁଃଖରୁଂ ପିବୁ ଛିଣ୍ଡି
ରେ ମନ !

× × ×

ଅନୁସର (ଅଣସର) ଘରେ ଥିଲ ଆଜ ବାହାରି ହେଲ
କି ଭଙ୍ଗୀ ଭଙ୍ଗୀ କରି ଶୁହୁଂଛ,
ଶୁଣନଧି ମୋ କେଣିକ ଯାଉଛ ।
କହେ ଯାଲିଚବେଗ ଯାନ ପେତ ଜଗତ ମୋହନ,
ଜଗମୋହନ ରୂପ ଧରଛ ।

× × ×

କହୁଛି ଆରତେ ଥାହେ ଜଗନ୍ନାଥେ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ଆଗ୍ୟାଂ ହୋଉ ହେ ।
କୃପାସାଗର କୃପା କର ସତ୍ୱର ଯେବେ ମୋର ଜୀବ ଯାଉ ହେ ।

× × ×

କ୍ଷିତିମଣ୍ଡଳରେ ଆହେ ଦୀନବନ୍ଧୁ କାହିଁ ପତାକା ଉଡ଼ିବ ହେ ।
କ୍ଷୀନ ହୀନ ଦୀନ ଦାସ ବୃନ୍ଦାବନ ଯେବେ ବାରେକ ତରିବ ହେ ।

× × ×

Colophon—ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ରକ୍ଷାକରନ୍ତୁ ମନ୍ଦ ଭଜନକୁ ।

There are some folia containing Bhajanas of Lord Kṛṣṇa and Rāma of Rāmānuja Dāsa, Yadumaṇi, Kānhu, Lakshmaṇa and Kunjabihāri in the manuscript.

70

Cat. No. O.L./1189—F

ଜଗନ୍ନାଥାଷ୍ଟକ

By—ଦୀନ ଈଶ୍ୱରି

Jagannāthāṣṭaka

Dīna Īśvara

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—21.5× 3 2 C M. Each side contains 1 to 4 lines. Character—Oriya. Date of Copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Not so good, all the folia are worm eaten. Findspot—Village Gadamāṇitri, P S, Beguniā, Dist—Puri.

Begining—

ଶ୍ଳୋକ—କଦାଚତ୍ କାଳନ୍ଦୀ···ଭବତୁ ମେ ।

ପଯ୍ୱାର— କାଳନ୍ଦୀ ତଟରେ ବୃନ୍ଦା ବପିନ ବେହାର ।
ବଞ୍ଛା ଯେନ ସଖାମେଳେ ଖେରେ କୁତୁହଳେ ହେ ॥
ବ୍ରଜବଧୂ ବଦନ କମଳକୁ ଭ୍ରମର ।
ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଲ୍ଲୀଳା କୌତୁକ ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନର ହେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ଆଦ ସୁର ବନ୍ଦୁଂ ତୋ ଚରଣ ।
ଜଯ୍ୱ ଜଗନ୍ନାଥ ସଦା ଦେଖିବ ନୟ୍ୱନ ହେ ॥

End—

ତବ ପାଦପଦ୍ମ ଚାନ୍ଥ କଳୁଷ ହରଣ ।
ଜରା ମୃତ୍ୟୁ ରୋଗ ବ୍ୟାଧି କଲ ନିବାରଣ ହେ ॥
କରଯୋଡ଼ କହେ ଦୀନ ଈଶ୍ୱର କରଣ ।
ଜୟ୍ୱ ଜଗନ୍ନାଥ ସଦା ଦେଖିବ ନୟ୍ୱନ ହେ ॥

ଇତଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥାଷ୍ଟକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

71

ଜଗମୋହନ ଛାନ୍ଦ

By—କୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jagamohana Chhāndā

Kṛshṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—109. Size—21·5 × 3·3. C.M. Each side contains 4 lines through out the manuscript. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Complete Condition—Not so good. Findspot—Govt. Oriental Manuscript Library, Madras.

Beginning— ଓ ନଳ ଗ୍ରିଚନ୍ଦ୍ରାୟ ନମଃ

ଆନନ୍ଦ କନ୍ଦ ଚରଣେ ହୋଇ ଭଗତ
ଏକମନେ ଶୁଣ ଜଗମୋହନ ଗୀତ ।
ଅଶେଷ କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତମ
ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ଅଛୁ ନାମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଭୁଅଖଣ୍ଡେ ଶେଷ ସିନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ପାଶେ
ପଞ୍ଚକୋଶ ଶଙ୍ଖ ଆକୃତରେ ପ୍ରକାଶେ ॥
କି କହିବ ବଚନେ ସେ କ୍ଷେତ୍ର ମହିମା ।
ଯମ ନ ଲଂଘଇ ଯେଉଂ ମୁକତ ସୀମା ॥

End— ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ଦୁଃଖ ଅନ୍ଧାରକୁ ହରା ।
ଜଗନ୍ନାଥ ସେବ ଦୀନକୃଷ୍ଣ କବ କଲ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ଛନ୍ଦ ସମାପ୍ତ ।

No Colophon.

72

Cat. No. O. L/479.

ଜଗମୋହନ ଛାନ୍ଦ

By—କୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jagamohana Chhānda

Krshna Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia — 105. Size— 32.4×3.1 C.M Each side contains 3 to 4 lines. Character— Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Find spot—Haladiā, P.S. Khurdhā, Dist— Puri.

End—

ପ୍ରେମଭକ୍ତି ହୋଇ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଚରିତ
ଜଗମୋହନ ନାମରେ ହୋଇଲା ଏ ଗୀତ ।
ସାଧୁଜନମାନେ ଯେହୁ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ଜଗନ୍ନାଥ ଚରଣେ ଭଗତିବନ୍ତ ହୋଇ ।
ନ ଜାଣଇ ପାଠ ମୋର ଜ୍ଞାନ କିଛି ନାହି
ଭାଷାରେ କି ହରିଭକ୍ତି ଭାବ କହି ।
ଜଳଧିରୁ ଜଳ ବିନ୍ଦୁ ଆଣିଲା ପରାଏ
ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସା କଥି କହିଲ ଥୋକାଏ ।

× × ×

ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତ ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନମଣି
ସନ୍ତୁଠାକୁ ଭରସା ଯା କରିଅଛି ଜାଣି ।
ଦୁସ୍ତର କାଳ କାନ୍ତାର ତରିବାର ପାଇଁ
ଅହର୍ନିଶି ହୃଦୟ ସମ୍ପୁଟେ ଅଛି ଥୋଇ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ମୋର ପରମ ମଙ୍ଗଳ
ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ମୋର ସବୁଠାକୁ ବଳ ।

× × ×

ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ମୁକ୍ତିବାଟ ସୁନାଶିର
ବୋଲେ ଘନକୃଷ୍ଣ ଜଗନ୍ନାଥ ମୋ ଠାକୁର ।

Colophon — ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରଣେ ଶରଣ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଚରଣେ ଶରଣ ।

ଲେଖକାର ଅଧମଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧରିବେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ।

73

Cat. No. O.L/616—A

ଜଗମୋହନ ଛାନ୍ଦ

By—କୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jagamohana Chhānda

Kṛshṇa Dāsa

Substance— Palmleaf. No. of folia— 62. Size— 37.7×3 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character— Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Worm eaten. Findspot — Dharākote, Dist—Ganjam.

Text same as in Cat. No. O. L. /63 Discussed previously.

Colophon — ଗ୍ରାମସ୍ୟାପି··········ନ ହ୍ରଦ୍ୟତେ ।

74

Cat. No. O.L./ 331

ଜଣାଣ

By—ବଳରାମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Janāṇa

Balarāma & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—44. Size—18 5 × 3 4 C M. Each side contains 1 to 5 lines. Character—Oriya, Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Not so good Findspot—Dharādharapur area, P. S. Jagatasimhapur, Dist, Cuttack.

ବନମାଳୀକ

ପ୍ରଭୁ ଘଣେ ସମଯର ଜାଣ୍ଟି ଜ,
ଏ ସତ୍ୟ ଯୁଗରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପରେ ବଳୀ ଦ୍ୱାରେ ଗଲେ ଚକ୍‌ଜ,
ବେଦକୁ ପଢ଼ିଲେ ଭୂମି ଦାନ ନେଲେ ପାତାଳେ ଗୁପିଲେ ବଳୀକ,

× × ×

ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀ ଚରଣେ ଶରଣ ମାଗଇ ବିପ୍ର ବଳରାମ ଧାମ୍ବିକ ।

× × ×

କଳାକୃଷ୍ଣ କମଳ ଆଖି
ଡ଼ାକଲେ ନ ଶୁଣ କାହିଁ ପାଇଁକ ।

× × ×

ଭଣଇ ଭରଣ ପଦ୍ମପାଦେ ଚଉ ମୋ ମନ ରହିବ ନଳାଅଳେ କ ।

× × ×

କାହ୍ନୁଆଇ ପରମ ହଂସ

ନୟନ ଆଗରେ କରେ ରହାସ ।

× × ×

ଏ ରସେ ଭଣିଲେ **ଆରତ ଦାସ**

ସ୍ୱାମୀ ହୋ କହ ବଷମ ସନ୍ଧି ।

କେଉଁ କମଳରେ ଭ୍ରମର ବନ୍ଧ ।

× × ×

କହେ **ସୁବୁଦ୍ଧିଆ** ଅଧମ ବାଇ

ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସେବଲେ ଏ ଗ୍ୟାନ ପାଇ ।

× × ×

କହେ **ଯଶୋବନ୍ତ** ବନ୍ଧ ଉଜାଣି

ମନ ସିନା ବନ୍ଧ ପବନ ପାଣି ।

× × ×

ଫୁଲ ଫୁଟିଛି ଜଗତେ,

ଫୁଲର ବାସନା ଏକା ଜାଣନ୍ତି ଭକତେ ।

+ + +

ରାମ ଦାସ ଦେଖୁଛନ୍ତି ନୟନ ପୂରାଇ ।

+ + +

ଗୁରୁ ଦ୍ୱାରକା ଦାସ ଜନମ୍ବେ ପ୍ରକାଶ

ଗୁରୁମୁରେ କଲି ଜଣାଣ ।

ମହାପ୍ରଭୁ ହେ !

There are some folias containing ଗୋପାଳ ମନ୍ତ୍ର, ବିଷ୍ଣୁ ପଞ୍ଜର ସ୍ତୋତ୍ର, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତର ଶତନାମ and others in the middle of the manuscript.

Colophon— ଶ୍ରୀମସ୍ୟାପି ....ନ ହିତ୍ୟତେ ।

75

Cat. No. O.L. / 372—L

ଜଣାଣ

By—ସ୍ୱପ୍ନାନନ୍ଦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jaṇāṇa & Others

Svapnānanda

Substance— Palmleaf. No. of folia— 4 Size— 15 × 1.3 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy— C. 19th century A.D. Complete. Condition— Wormeaten. Findspot — Dharādharapur area, P. S. Jagatsiṁhapur area, Dist. Cuttack.

ଜୟ ଭଗବତ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୃଷ୍ଣଂ ବାସୁଦେବ ।
କାଞ୍ଚିତେ କଲେ କରୁଣା ଦୁଃଖି ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ ॥
ପ୍ରଥମରୁ ବାରସ୍କନ୍ଧ ହୋଇଲା ଛତିଶ ପଦ ।
ଅପାର ମହିମା ଭେଦ ନ ପାନ୍ତି ବରିଷ୍ଠ ଶିବ ॥

× × ×

ଦୀନ ସ୍ୱପ୍ନାନନ୍ଦ ଭଣେ ମୁଁ ତାକୁଛି ଅବିବେକେ ।
କେବଳ ମହୀମଣ୍ଡଳେ ତୁମ୍ଭ ନାମ ଖ୍ୟାତି ହେବ ॥

× × ×

ଧାମ୍ ବୃନ୍ଦାବନ ଧାମ୍ନି ଚକା ମଣ୍ଡାଇ ଦେଖିବା ।

× × ×

ଏକା ପାଣି ଚୋପାକ ଅନେକ ମତ ।
ଭଲ ବନ୍ଧାଣି ଗଢ଼ିଛୁ ଛୁଟକ ॥

× × ×

କହେ ଯଶୋବନ୍ତ ମନରେ ହେଜ ॥

× × ×

ଏନ ଅଚ୍ଯୁତର କଥା ମନ ଯେ ଧ୍ରବ ।
ଆପଣେ ଛାଡ଼ିବ ସେତୁ ପରେ ନସ୍ତାରିବ ॥

× × ×

ଭିନଙ୍କ ଚରଣେ ସେବେ ବିଶ୍ବକର୍ମା ଗଣ୍ଡାଧାସ ।

No Colophon.

୨୫

Cat. No. O.L./401—B

କଣାଣ

By—ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jaṇāṇa

Purusottam Dāsa & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—16.3 × 2.7 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript.

Character — Oriya. Date of Copy — C. 19th century A. D. Incomplete. Condition — Very badly wormeaten. Findspot — Village - Tureintrā, P S. Baliantā, Dist- Puri.

ନନ୍ଦ ସୁତ ଗୋପୀନାଥ ନଇଲେ ଗୋ ।
ନିଷ୍ଟୁରେ ମଥୁରାପୁରେ ରହିଲେ ଗୋ ॥
ଦିନେ ସର୍ବ ସଖୀ ଆମ୍ଭେ ଠୁଳ ହୋଇଂ।
ମିଳିଲୁଂ କେଳୀ କଦମ୍ବ ମୂଳେ ଯାଇଂ ॥
ଚତୁରବରଙ୍କୁ ଅନାଇ ବୋଲନ୍ତି ରାଧିକା ସଙ୍ଗ ।
ସତେ କୃଷ୍ଣ ସ୍ନେହା ତେଜିଲେ ଗୋ ॥

× × ×

ବାଳକ କହ୍ନାଇ ଭଣି ଏହି ରସେ ମୁହିଂ ଭଣି ।
ମାର ଶରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦହିଲେ ଗୋ ॥

× × ×

ହେ କମଳ ଲୋଚନ !
ବଡ଼ ଦେଉଳ ତେଜିଣ ମହାପ୍ରଭୁ କଲେ ଗୁଣ୍ଡିଚ ଗମନ ।
ଆଷାଢ଼ ଶୁକଳ ପକ୍ଷପ ରଜମା ବିଜୟେ ମଧୁସୂଦନ ॥
ଆଗେ ବଳଭଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସୋହଦ୍ରା ପଛେ ବିଜେ ଭଗବାନ ହେ ॥
ନେତ ପଟମା ଫରହର ଉଡ଼ଇ ଦିଶୁଥାଇ ଶୋଭାବନ ।
ନନ୍ଦୀଘୋଷ ରଥେ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି ଶୋଭା ପାଏ ତ୍ରିଭୁବନ ॥
ଆହେ କୃପାକର କରୁଣା ସାଗର ଆହେ ପ୍ରଭୁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ ଜଣାଣ କରୁଛି ନ କଲ ମୁ ଦରଶନ ॥
ଫୁଲ କରୁଛି ଆମୋଦ,
ଗୁରୁଙ୍କୁ ସେବିଲେ ପାଇବୁ ଫୁଲର ଭେଦ ॥
ଆସ ଆସ ମାଳ୍ତୀ ଘର ଯିବା ଫୁଲ ତୋଳି ।
ଗୃର ୮୦ ଶ୍ରୀହଠ ପାଠଶା ପୁର ବଳି ॥

ମହାତ୍ମ୍ୟ ଚୋଠା ଦେ ସେ ଫୁଲ ଫୁଟିଛି ।
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଫୁଲ ବାସନା ଢୋଟିଛି ॥

× × ×

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଜାଣନ୍ତି ଫୁଲ ଫୁଟିଅଛି ଯହିଁ ।
ଧ୍ୟାନ ନ ଥିଆକୁ ଫୁଲ ଦିଶିଲା ତ ନାହିଁ ॥

× × ×

ଅକ୍ରୁର ଆଣିଛି ରଥ ନେବ ବୋଲି ଗୋପୀନାଥ ।
କେମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିବୁ ଯୁବା ଜୀବନ ।
ବଂଶୀ ବଦନ,
କୃଷ୍ଣ ସତେ କି ତେଜିବେ ଗୋପ ଭୁବନ ॥

× × ×

ବଇଷ୍ଣବ ଦାସ ଭଣି, ଶୁଣରେ ବ୍ରଜ ତରୁଣୀ ।
ଯହିଁ ରାଧା ତହିଁ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ହେ ॥

× × ×

ଘନଶ୍ୟାମ ହେ, ଜନମ ବ୍ରଜ ନବୀନ କାମ ହେ !
ଖଞ୍ଜନ ଅଞ୍ଜନ ବର ଖଞ୍ଜନ ମନୋହର
ଅଞ୍ଜନ ତନୁ ଅନୁପାମ ହେ ॥

× × ×

ବନମାଳୀ ବଦନ୍ତି ଶଙ୍କର ପ୍ରଜାପତି
ଭଜନ କରେ ଯାର ନାମ ହେ ॥

There are some folias containing ଗୋରଖ ମଲ୍ଲିକା ସମ୍ବାଦ, ନୃଗୋପୀଗିତା ଗୀତ and ଗୁଣ୍ଡିଗୋରେଖ in the manuscript.

No Colophon.

77

Cat. No. O.L / 541—D

ଜଣାଣ

By—ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jaṇāṇa

Dina Kṛshṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—11. Size—23.6 × 4 C.M. Each side contains 2 to 5 lines. Character— Oriya. Date of copy—C. 19th century A D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Turcintrā, P.S. Bāliantā, Dist. Puri,

କୃଷ୍ଣ କଂସନବର ଯିବା ଶୁଣି କାତର ସକଳ କଳାକର ମୁଖୀ ।
କାକୁସ୍ଥ ହୋଇଂ ଧୀରେ କହନ୍ତି କୋମଳରେ କଂକଂଣ ନୟନରେ ରଖି
ହେ କୃପାନଧି,
କେମନ୍ତେ ମୁଞ୍ଚିବ ତୁମ୍ଭକୁ
କହ ଏ ବଚନ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ,
କେଉଂ ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ହୃଦୟ କମଳରେ ଧଇଲ ପ୍ରେମନ୍ତ ଦାମ୍ଭକୁ ହେ ॥

× × ×

ଧାଉଁଲୁକରେ ରସି ଅନ୍ତୁର ମନ ତୋଷି ମଥୁରା ତୋଟାରେ ରହିଲେ ।
କଂସ ନୃପତି ଆଗେ ଅକ୍ରୂର ସେହିଲଗେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନ କହିଲେ ।
ହେ କୃପାନିଧି,
କମଳ ଚରଣକୁ ଆଶ,
କରିଛୁ ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ,
ଭୃତାନ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଭୟ ହେଲାବେଳେ କର ଷୟ କାଟିବ ଭବତାପ ଫାଶ ହେ ।

No Colophon.

78

Cat. No. O.L./660—B

ଜଣାଣ

By— ହରିପ୍ରିୟା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jaṇāṇa

Hari Priyā & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—28. Size—27 1X 4 C. M. Each side contains 3 to 4 lines. Character— Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Haladiā, P.S. Khudhā Dist. Puri.

ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ଶରଣ ।
କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ରାମ ରାବଣାରି ନାମ ମୋର କରମ ହୀନ ପୁଣ ।
କାଳୁଘଟରେ ହୋଇ କରଯୋଡ଼ି ଜଣାଇ ମାଗୁଛି ଅନ୍ନ ସନ୍ନିଧାନ ହେ ।
ମହାପ୍ରଭୁ,
କରୁଣା ପାରିବ ରହି ହୋଇ ।
ନର୍ମିଧାନ ବେଳକୁ ଚାହିଁ ।

କୃପାସିନ୍ଧୁ ସ୍ୱଭେବ ହୋଇ କରୁଣା କମ୍ପା ନ କଲ ବଚାଟ ମଣାଇ ହେ ॥
ମହାପ୍ରଭୁ !

× × ×

କ୍ଷମା ସାଗର ବୋଲି କରି ସିନା ତୁମ୍ଭରେ ଏ ଗୁପ୍ତ କଥା ଜଣାଉଛୁ ।
କ୍ଷଣେ ହେ ତୁମ୍ଭ ଧ୍ୟାନ ନ କରି ତୁମ୍ଭ ନାମ ପାର୍ଥୀ ତୁଣ୍ଡରେ ନ ଧରୁଛୁ ହେ ।
ମହାପ୍ରଭୁ !
କ୍ଷୋଭ ମୋର ମନେ ରହୁଛୁ,
କ୍ଷଣେ ନାମକୁ ନ ଭଜୁଛୁ ॥
ଘୋର ହୀନ ପାମର ହରିପ୍ରିୟା ତୁମ୍ଭର ପାଦେ ପଶିବାକୁ ବଗୃହୁଛୁ ହେ ॥
ମହାପ୍ରଭୁ !

× × ×

ମଦନ ମୋହନ !
ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଦନ୍ତ ପଲଙ୍କ ଛେଜ ପ୍ରଭୁ ନରେନ୍ଦ୍ର ଗୃପେ ଗମନ ହେ ।
ମଦନ ମୋହନ !
ଧନ୍ୟ ସେହୁ ପୁର ଧନ୍ୟ ସେହୁ ନର ଦେଖନ୍ତି ନନ୍ଦ ନନ୍ଦନ ।
ଚନ୍ଦନ ଯାହାକୁ ବନ୍ଦେ କରଛନ୍ତି ସିନ୍ଧୁସୁତା ପ୍ରାଣଧନ ହେ ॥

× × ×

ବୋଲେ **ଦୀନକୃଷ୍ଣ** କୃଷ୍ଣ ପାଦାମ୍ବୁଜେ ନିରନ୍ତରେ ମୋର ଧ୍ୟାନ ହେ ॥

× × ×

ମଦନ ମୋହନ !
ନଜାଣ କ କାହା ମନୋରଥ ହେ !
ଜଗନ୍ନାଥ !
ତୁମ୍ଭେ ସିନା ଅସମର୍ଥ ସାଥ ହେ !

× × ×

ସାମନ୍ତସିଂହାର କନ୍ୟା, ଡାକଲେ ସେ ଶୁଣ ନାହିଁ ।
ପଦ୍ମପାଦେ ବକଅଛୁ ମାଥ ହେ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ !

× × ×

ଭକ୍ତ ଚେତ ଶେଷ ପ୍ରେ ଭପୁଣି ହେ !

ମାଳମଣି !

× × ×

ପ୍ରେମା ଶୁଣି ରାଣୀ ହେଧ ଉପେକ୍ଷିଲେ ।

ଭଣିଲେ **କାରୁଣାକର ହେ !**

× + +

ମାତାପିତା ମନୂରଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ।

ଆହେ ମାଳଗିରି !

ଦେବଙ୍କ ଗୁହାରି ଶୁଣିକରି ।

ଦେବକୀ ଗର୍ଭରେ ଅବତରି

ଅବନୀର ଭାର ହରିବା ନିମନ୍ତେ ବିଜେ କରିଅଛ ନିଜପୁରୀ !

+ + +

ମଦନଗୋପାଳ ନୃତ୍ୟ କର କରି ଭଜୁଅଛୁ ନିତ୍ୟ କରି ହରି !

+ + +

ପାହିଲା ରଜନୀ ହେ ରଘୁମଣି !

ତାମ୍ରଚୂଡ଼ଙ୍କର ବାଣୀ ଶୁଣି ଶ୍ରୀ ରାମ ଜନନୀ,

ପୂର୍ବଦେଶେ ପାର ଟାଣି ଦେଇ ଉଚସ୍ୱରେ ବାଣୀ

ଉଠ ରାମ ପାହିଲା ରଜନୀ ହେ, ରଘୁମଣି !

+ + +

କ୍ଷୀର ସମୁଦ୍ର ବାସିନୀ ଗୋ ସଂସାର ଧାରେଣୀ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରେମେ ସେ ଗୀତରେ ଯେ ଭଣି !

There are some folia containing ବଳଗ୍ରମ ଭରତ by ମଧୁସୂଦନ ଦାସ towards the end of the manuscript.

No Colophon.

79

Cat. No. O.L./ 764—C

ଜଣାଣ

By—ବିରଞ୍ଚି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Janāṇa

Virañchi & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—8. Size—16.2×4 cm. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Gada Tāpaṅga, P S. Khurdā, Dist. Puri.

Beginning—

ଚେମିଶ୍ରି ପ୍ରଭୁ ନୁହକ ତୁମ୍ଭେ

ଦୁଃଖି ଜଣାଇଲେ ଦୁଃଖ ନ ଶୁଣ ଏବେ ।

ଜୟ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଚଢ଼ି ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବାରତା ଜାଣ,

ଦୁଃଖି ଜଣାଇଲେ ଦୁଃଖ କେତେବେଳେ ନୁହ ବିମୁଖ ଦୁଃଖ ଯେତେ ସୁଖ ତୁମ୍ଭେ ବଧ ପ୍ରମାଣ ।

× × ×

ହେ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟର ନାଥ ଯେତୁ

ମୋଲାଚଳେ ବିଜେ ସେତୁ

ଦୀନବନ୍ଧୁ ଜଣାଉଛୁ ତୁମ୍ଭ ଛାମୁରେ ।

×　　　　×　　　　×

ଚଲ ଚଲ ଚଲ ଚଳିତ ଧାମ
　　　　ପୁରଇ ଜଗ ଜନନ କାମ,
　　ବିରଞ୍ଚି ବୋଲେ ରାମ ନାମ
ନାଚେ ଚରଣ ନ ରଙ୍ଗ ଧାମ ଜନମ ଉଦ୍ର ବାଳକା ।

×　　　　×　　　　×

ଖାଇ ସୁଧାରସ ସାଧୁଜନେ ବସ କରୁଛ ଏ ଦୋଷ ଘେନୁଛ ମାଗି
କହେ **ଗଦାଧର** ଜନେକ ସଖାସ ଅଧମ ଅଯୋଗ୍ୟ ବଡ଼ ଅଭାଗୀ ।

×　　　　×　　　　×

ହୃଦ ଯେଉଁ ଉପରେ ଉଦେ ହୋଇଛି,
　　ହୃଦ କମଳେ ପ୍ରାଣ ଲିଙ୍ଗ ରହିଛି ହୋ ।
　　　　ଛାଡ଼ିଛି ପାଦ
ସ୍ମର ଅଧମ **ଜଗା** ନ ଜାଣେ ଭେଦ ହୋ ।

×　　　　×　　　　×

ଭାଇବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ ଦେହ଼ଟୂରେ ପ୍ରୀତି ଭାଗ୍ୟ ଥିଲେ ସିନା ପାଇବ,
ବଳରାମ ଦାସ ଭାବରେ ଭଣିଲେ କଳିଯୁଗ ଶେଷ ହୋଇବ ।

×　　　　×　　　　×

ଛଅଜଣ ଚୋର ଜଗି ରହିଛନ୍ତି ଘରର ଚଉପାଶର,
ପଞ୍ଚ କଣ୍ଟୁଆଳ ଏକଦ୍ୱାରେ ଥିଲେ କି କରିବେ କାହା ସ୍ମର ।
କହେ **ଲକ୍ଷ୍ମଣ** ଶୁଣରେ ସୁମନ ଗୁରୁପାଦେ ସେବା କର,
ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ଯେବେ ଦେହ଼ଟୂର ଦେଖିବ ଯମ ଉପରେ ବସିବ ।

No Colophon.

80

Cat. No. O.L. / 1308

ଜଣାଣ

By—ରଘୁନାଥ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Janāna

Raghunātha Dāsa & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—106. Size—25.5 × C.M. Each side cont ins 2 to 6 lines. Character—Oriya. 1 copy 19th ury A.D. Complete. Condition—Some folia are broken. Findspot—Village - Vasantapur, P.S. Bhubaneswar, Dist. Puri.

କ୍ଷମା କର ରଘୁନାଥ ଦୋଷ,
ଅଣାକାର ଏକାକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମ ଏକାନ୍ତ ହୃଦୟେ ଲଗାଅ ଆଶ ।

× × ×

କ୍ଷମା କରବ ମୋହନର ଦୋଷ,
ହେ ଜଗବନ୍ଧୁ !
ଯେବେ ଦେବ କୃପା ଭକ୍ତି ରସ ହେ !

× × ×

ଆହେ ମଧୁହାସ
କାହ୍ନୁଙ୍କ କରବ କେ ଗୁହାସ !
ଜମ ଆଦର ଘନଜନ ଭକ୍ତେ ଭିକାରୀ ରହିଲ ଭକ୍ତ,ରବ (?) କାଶ !

× × ×

ଭଜ ହେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ସେବେ ସେବେ ଛନ୍ଦ କାହ୍ନଙ୍କ କରୁଛ କମ୍ପପାର୍ଶ !

× × ×

କ୍ଷିତିପତି ପଦ୍ମନାଭ ଦେବ ଗୁହାରି ଶୁଣିବ କାଳକୁ ଘଣ୍ଟ ନୋହିବ ହେ,
ବାସୁଦେବ !

× × ×

ବୋଲେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ସେ ପାଦେ ଶରଣ ପଦ୍ମପାଦ ତଳେ ଚିତ୍ତ ରହିଲା ।

No Colophon.

81

Cat. No. O.L / 1390 – A

ଜଣାଣ

By ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Janāṇa

Dīnakṛshṇa & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—35. Size 31.5 × 3.5 C.M. Each side contains 1 to 5 lines. Character— Oriya. Date of copy—C. 19th century A D. Complete. Condition—Good. Findspot—Village - Champtipur, Nayāgarh, Dist. Puri

ଛାର ଦୀନ ପାମର କୃଷ୍ଣ ଦାସ କ ଘୋର ଭବସାଗରକୁ ଉଦ୍ଧର ହେ ।

× × ×

ଜୟନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଯାମି ପରମ ପୁରୁଷ । କପଟ ଛାଡିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅରକ୍ଷିତ ଦାସ !

× × ×

ବୁଢ଼ୀ ଡ଼ୁମା ଭଣି, ସେହା ଗୀତରେ ବଖାଣି ।

× × ×

କ୍ଷମେ ବଇକୁଣ୍ଠ ଉଦ୍ଧବ ।
କ୍ଷତବରରେ ମୋତେ ତାରିବ ଦେବା ଅନ୍ତେ ଅଭୟ ପଦ ଯାଚ ଦେବ ।।
ଗୋ କୃପାମୟି !

× × ×

ଧନୁଶର ଧରି ଲଙ୍କାକୁ ଗମନ ।
ବଳରାମ ଦାସ ସେବଇ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଶରଣ ।।

Colophon— ଶ୍ରୀରାଧାକାନ୍ତ ଉଦ୍ଧବଦେ ଅଧମ ଭଗବାନଙ୍କୁ ।

82

Cat. No. O.L/260—C

ଜଣାଣ, ଚଉତିଶା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ରସାନନ୍ଦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jāṇāṇa, Chautiśā & Others

Rasānanda & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—24. Size—24.6 × 3.3 C.M Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya Date of copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Some folias are also brittle. Findspot—Presented by the Principal, S.K.C.G. College, Parlākhemundi, Dist- Ganjam.

ଜୁଆ ସରତ ପତ୍ତି ବୋଲଣ ବୋଲନ୍ତି
ଆଠଣ୍ଡାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ଯାଏ ହେ,
କାହ୍ନାକୁ କେତେ ବପଥିରୁ ଉଦ୍ଧର
ନ ଭଣିତ କେହ୍ନୁ ଠାପ୍ୟେ ହେ ।

ଖେଳ ରସ ରଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାଳ ସଙ୍ଗେ
ଲଗାଇଲ ଅମରଷ ହେ,
କ୍ଷଣକ ମାତ୍ରକେ ବନ୍ଧୁ ଜନ୍ତୁ ଅନ୍ଧ
ପୋଟଳକୁ କଲ ନାଶ ହେ ।

× × ×

ଏବେମେ ତିନଧୂପ ପାଞ୍ଚ ଅବକାଶ
କରୁଥିଲ ଦରଶନ ହେ,
ସ୍ଥିର ରସାନନ୍ଦ ଏବ୍ଦ ସୁଖ ବନୁ
ଆଉ ନ ମାଗଇ ଆନ ହେ ।

× × ×

ଗଜ ଚନ୍ଦ୍ରା କର୍ଣ୍ଣ ଆରତେ ଡାକିଲା
ରଖିଲ ହେ ପଦ୍ମମୁଖ,
ମୂଢ଼ଂ ସ୍ତିର ନାଶ କରଇ ଗୁହାରି
ପ୍ରଭୁ ଫେଡ଼ ମୋର ଦୁଃଖ ।
ହେ ହରି ।

ସ୍ତିର ଜନ୍ମ ହୋଇ ମଞ୍ଚେ ଦେହ ବାନ୍ଧି
ନ ଜାଣେ ପ୍ରଭୁ ଭଗତି ।
ଧିଇବନ୍ତ ଦେଖି ସେ ପାଦେ ଶରଣ
ହାହି କର ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି,
ହେ ହରି ।

× × ×

ତ୍ରିଭଙ୍ଗ ଛନ୍ଦେ ଢଳ୍ଭ ଗଜ ଗମନା ଶୋଭା ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହାସିନା ବଂଶୀ ମୁଖକୁ,
ସନ୍ୟ ସିଂହ ସେ **ରଘୁନାଥ ଶୂରଙ୍କ** ମନ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମକୁ ।

× × ×

ଗଜରି ଆତଙ୍କ କାଳେ ଗ୍ରାହାକୁ ଛେଦିଲ ଜଳେ ଚକ୍ର ପେଷି,
ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର ବୋଲେ ପ୍ରଭୁ ରକ୍ଷାକର ଗଲି ଭାସି ।

× × ×

ସିତକାନ୍ତ ବନାର୍ଦ୍ଧ ଜନତାରଂ ଧ୍ୟାପ୍ଯତ ନୃପତ **ତ୍ରିଲୋଚନ ଶୂରଂ** ।

× × ×

ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ନାଥ ଜାଣତ ସମସ୍ତ ମୁ ଜଣାଇଲେ କି ହେବ,
ଗଜପତି ଧୀର ଶ୍ରୀ ବୀରଧିବାର ଭଣେ **ଗୋପୀନାଥ ଦେବ** ।

× × ×

ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କଞ୍ଚତ ମାୟକନ୍ଧ ସିନା ଭେକ ହୋଇ ବସେ ମୋତେ,
ବୋଲେ **ଦୀନକୃଷ୍ଣ** ଦଅ ବା ନ ଦଅ ମୋହୋ ଜଣାଇବା ନପୁଚେ ।

+ + +

ନାଗରୀ ଜନ ଚିତ୍ତ ମୋହନ ବସନ ରୁଚିର ଜିତ କୁନ୍ଦନ,
ନିତ୍ୟ ନୂତନ ଶରଣ ତବ **ଦୀନବନ୍ଧୁ ରାଜ ହରିଚନ୍ଦନ** ।

+ + +

ଗୋପୀଜନ ଜୀବନ ଆହେ ରାଧାବଲ୍ଲଭ
ବୃନ୍ଦାବନ ବେହାରୀ ଆହେ ପଦ୍ମନାଭ,
ଦେଇ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ,
ହରିବନ୍ତ ଦେଈ ଭଜେ ଏକା ରାଧାକାନ୍ତ ।

+ + +

ଘନଶ୍ୟାମ ବରନ ଗ୍ରଧିକା ପ୍ରାଣଧନ
ଗୋପୀନାଥ ତ୍ରିଲୋଚନ ଶରୁ ମନ,
କ୍ଷଣେ ସଂଶୟ ନଥିବ କର ଭଗବାନ
ପ୍ରେମ କରୁଣା ନିଧାନ,
କ୍ଷୀଣ ବୁଦ୍ଧି ଗୋବିନ୍ଦ କରେ ଜଣାଣ ।

+ + +

ଛୀରନଧି ସୁତା ବଲ୍ଲଭ ହିତରେ ଅଟ ସେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ,
ଛଡ଼ାଇ ମାୟା ମୋହ ମୋରେ,
ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଦେବ ତୁମ୍ଭର ନାମ ଲଭି ହେ,
ମହାପ୍ରଭୁ ।

No Colophon.

୪୨

Cat No. O. L /690 (9)

ଜଣାଣ ଚଉତିଶା

By—ଗୋବନ୍ଦ

Janāṇa Chautiśā

Govinda

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—37.6 × 3 7 C.M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript. Character—Oriya. Date of copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition—Wormeaten. Find spot—Tāpanga, P.S. Khurdhā, Dist Puri.

କରୁଣା-ନଗ-ଧବ ରାଧା ଜୀବ ବାନ୍ଧବ ଜାଣି ସେବନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ ତାର,
କଳ୍ପଦ୍ରୁମର ସମ ଜଡ କାମ ଶ୍ରୀଧାମ ଗୋପୀଙ୍କ କାମ ବୃଦ୍ଧିକର ।
ହେ କୃପାନଧି,
କଳାକ୍ରାନ୍ତା ବଶ୍ୟ ଅଶେଷ,
କର ଭ୍ରୂଜେ ଅଧର୍ମ ନାଶ,
କଂସ ନୃଶଂସ ବଂଶ ତମସ ଧ୍ୱଂସ ହଂସ ବିଶେଷେ ତେଜ ପରକାଶ ହେ ॥

+ + +

କ୍ଷମା ମଣ୍ଡନ ଦୁଃଖ ଖଣ୍ଡନ ଦଣ୍ଡଧର ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡନ ନାମ ଯା'ର,
କ୍ଷେମା ବାରିଧି ଅପରାଧୀ ହେଲେ ଅବଧି ସେବକ ଲୋକଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧର ।
ହେ କୃପାନଧି,
କ୍ଷୀନ ଦୀନ ଗୋବିନ୍ଦ କହେ,
ତୁମ୍ଭୁରେ ଜଣାଣ ଏତେ ହେ ।
କ୍ଷେମ ଧାମ ହେ ମମ ଭକ୍ତି ବିରୋଧ କର୍ମ ଖ୍ୟମଲୁ କ୍ଷିପ୍ରେ କର କ୍ଷୟ ॥

No Colophon.

84

Cat. No. O.L /886—B

ଜଣାଣ ଚଉତିଶା

By—ଲୋକନାଥ

Jaṇāṇa Chautiśā

Lokanātha

Substance— Palmleaf. No. of folia— 14. Size — 20.3×3.1 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 18th century A.D. Complete. Condition — Good. Findspot — Gaḍamāṇitri,, P.S. Beguniā, Dist—Puri.

ରାଗ—କାମୋଦୀ

କମଳାଗ୍ରଣୀ ପତି ପତିତଜନ ତତିପ୍ରତିପାଳନ ପାକ୍ଷାଧାରୀ ।
କମଳ ଚକ୍ର ଧର ଦୋ ସୁନ୍ଦର କର ମଳଭ୍ରିକନ୍ଦର ବହାରୀ ହେ ।
ମହାପ୍ରଭୁ !
କଳି କଳୁଷ ନାଶ ଦକ୍ଷ,
କରୁଣା ସାଗର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।
କରଇ ନିବେଦନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବେଦନା ଦୀନ ବାସର ହସ୍ତ ରକ୍ଷ ହେ ॥

\+ + +

କ୍ଷମା ପ୍ରିୟ ନାମ ତ ବଢ଼ିତ ଏ ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ଯେଣୁ ଅନୁକ୍ଷଣ ।
କ୍ଷୋଭ ନ ଥାଇ ମନେ ଅପରାଧକୁ ଘନେ ଅରକ ଥିଲେ ସୁତ ପଣେ ହେ ॥
ମହାପ୍ରଭୁ !
କ୍ଷୀର-ସାଗର-ସୁତା-ବର !
କ୍ଷୀଣ ମତି ଲୋକନାଥର
କ୍ଷମା ସମ୍ପଦ ପାଦ ପଦ୍ମରେ ଅପ୍ରମାଦ ଭଗତି ଦେଇ ତତପର ହେ ॥

No Colophon.

85

Cat. No. O. L. / 888

କଣାଣ ବୋଲି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ଉଛବ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Janāṇa Boli & Others

Uchhava Dāsa & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—32. Size—32.7 × 3.6 C.M. Each side contains 1 to 6 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot - Yadupur. P. S. Bhubaneswar, Dist—Puri.

ତ୍ୱମ୍ଭ ଶ୍ରୀରାମୁଂକର ଜଣାଣ କରୁଛି ମୋ କଷ୍ଟ ଫେଡ଼ ଆପଣ ହେ ।
ପତ୍ତ୍ୟପ,ଏଜ ମ,ନ ଉଦ୍ଧାରଣ ବାନା ଆପଣ ବହୁଛ ।
ଘେନୁ ଘୋର ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଅଛି ମୋତେ କାରେ ଦୟା ନ କରୁଛ ହେ ।

× × ×

ଅଧମ ଉଦ୍ଧାରବ ଭରସା ବହିଛୁ ମହା ପ୍ରଳୟ କାଳକୁ ହେ ॥

× × ×

କ୍ଷମା ସାଗର ପୀତବାସ । ଛାଡ଼ିଲେ କଳାରାମ ଦାସ ॥

× × ×

There are some folias containing ଅଠରନଳା ବୋଲି, ବଣି-କେଶନ ବୋଲି, ସ୍ତୋକ ବୋଲି and other Bolis which will be discussed in their respective places.

No Colophon.

86

Cat. No. O.L. / 275—A

ଜନ୍ମ ପାଳି
By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pāla
Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—32. Size—3.35 × 3.3 C M. Each side contains 2 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy— C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Bhubaneswar, Dist, Puri. Name of the scribe—Arjuna Pati.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାଏ ନମଃ ।

ଅବିଘ୍ନମସ୍ତୁ ।

ମହାଖର୍ବ ସ୍ଥୂଳ ମତ୍ତ ବନ୍ଦୁ ଦେବ ଗଣପତି,
ହେମଗିରି-ସୁତାରି ନନ୍ଦନ ।
ଆସ୍ୟରେ କର୍ବର କାର୍ଯେ ଉଦ୍ଭବ୍ୟେ ମୂଷିକ ଗତ୍ୟେ
ହିଂସା କର ବିଘ୍ନ ବିନାଶନ ହେ ।
ଗଣପତି ହେ,
ଯେ ତୁମ୍ଭରେ କରେ ଧ୍ୟାନ ବାଢେ ତାର ଦର୍ବ୍ୟ ଗ୍ୟାନ,
ମହା ମହା ଉପାଧି ବୋଲାଏ ହେ ।

× × ×

ହରି ହରି ଧୂନ ଦଣ୍ଡ ଉଦ୍ଧେ ବନ୍ଧୁଂ ଗ୍ରହ,
କବି କର୍ଣ୍ଣ ବୋଲେ ପୀରେ ପାଳ ହସ୍ତ୍ୟ ସାସ୍ତ୍ର ।

× × ×

ଇତିଶ୍ରୀ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବ୍ରତ ପୂଜା କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon — ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ମହାପ୍ରଭୁ ରକ୍ଷା କରିବେ ଅଧମ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପଟ୍ଟଙ୍କ ଯଥାଦୃଷ୍ଟ ତଥା ଲେଖନ ।

ଗ୍ରାମସ୍ୟାଦି.........ନ ଶିଦ୍ଧ୍ୟତେ ।

87

Cat. No. O.L/285—B

ଜନ୍ମ ପାଳି
By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā
Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf No. of folia—15. Size—35.8 × ? C.M Each side cont[illegible] lines throughout the manuscript. [illegible]aracter — Oriya. Date of copy — C. 19th Century A. D. Complete Condition—Wormeaten. Findspot—Dharādhara-pur Area, Dist- Cuttack.

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ଶୁନ ଶୁନ ସଜ୍ଜନେ ଭାଇ ଆଗର ବସ୍ତୁ,
ସତ୍ୟପୀର········କାଲ୍ମମ ପୌରସ୍ତ ।
ଆସମାନେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନେ ବସିଥା ଖୋଦାୟେ,
ଖୁସାଲ ହୋଇଲ ବଡ଼ ଜନ୍ମିତ ଦୁନିଆୟେ ।।
ଆପନାର ବଲତେ ଭାବେନ କାଟିର,
ଏମିନ୍ତ କରମ ନ କହୁ କରବ ଜ ହିର ।
ଜଗନ୍ନାଥ ରୁପେ ଆସି ଉଡ଼ିଶା ଦେଶାର
ହେନ୍ଦୁ ମୁସ୍ଲମାନ କୈବଲ୍ୟ ଏକାକାର ।
ବାରବାର୍ଟୀ ଭିତରେ କୌତୁକ ରଙ୍ଗନାଟେ,
ସାର ସାର ଅର୍ଣ୍ଣରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ବସେ ହାଟେ ।
ଭାତ ବକା ପିଠା ବକା ଆର ଭୋଗ ଲଡ଼ୁ
ମଧୁରସ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆମାନ୍ନ ଖାଡ଼ୁ ଖାଡ଼ୁ ।
ଆମି ଆଉ ଦେବତା ମ୍ଳେଚ୍ଛ ନବାକାର
ସ୍ୱର୍ଗ ମଞ୍ଚ ଗସାନ୍ତଲେ କରନ୍ତ ହାମାର ।

× × ×

ଆମ୍ଭି ନର ମୂଢ଼ମତ୍ତ କ ବୋଲିବେ ଜାଣି
ଏହି ରୂପେ ଯେତେ ପାଳି ଅପୂର୍ବ କାହାଣି ।
ଏହି ସଭା ମଧ୍ୟେ ବସି ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ଜନ,
ମନବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣକର ସତ୍ୟନାରାୟଣ ।
ଯା'ର ନାମେ ଶିର୍ଣ୍ଣି ପୂଜା ପୀରଙ୍କର ଜନମ,
ଶୁଣିଲେକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋରଥ ମାନ ।
ଆଜକାର ମନୋରଥ ପ୍ରଭୁ ଦୟାକର,
ଆରାଧନ ହୋଇବେ ଯାବ ତୁମର ଉତ୍ତର ।
ଦେଉଛି ବର ମାଗୁ ପ୍ରଭୁ ତୁମରେ ବଦ୍ୟମାନ,
ମନବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣକର ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
ଶ୍ରୀକବି କର୍ଣ୍ଣେ ତ ଏ ପୀରେର କୃପାୟେ,
ହରି ହରି ବୋଲି ଭାଇ ପାଳି ହେଲା ସାୟେ ।

ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ଜନ୍ମପାଳି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

88

Cat, No. O.L./314—H

ଜନ୍ମ ପାଳି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pāla

Kavi Karnna

Substance— Palmleaf. No. of folia—22. Size—38 × 4 C M. Each side contains 3 to 4 lines. Character— Oriya. Date of Copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition— Good. Findspot— Dharādharpur area, P S. Jagatsimhapur Dist. Cuttack.

ଶ୍ରୀ କବିକର୍ଣ୍ଣେ ଗାଏ୍ବ ସନ୍ତ(ର୍ଗୀ)ର ପାଏ୍ବ ।
ଧନ ଜଣ ତେଲ ସବେ ପାଲ ହାସ୍ଯ ସାଏ୍ବ ॥

Colophon — ବନ୍ଦନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ଶୁଣ ସେଜନମନ ।
କଣ୍ଠଂଦବ କୁଳ ପୂଜା କରବ ଗାଏ୍ବନ ॥

ପାଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ବନ ଯୁକଷ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଷ୍ଣୁଂ ରୁଦ୍ରଷ ଅମ୍ବିକେ
ଏତାନ ପଞ୍ଚ ଦେବତାନ ପୂଜନ୍ତି ଶକ୍ତି ସ ଜମାତେ ॥

89

Cat. No. O.L / 1080 – H

ଜନ୍ମ ପାଲା

By—କବ କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—16. Size—34.2 × 3.4 C.M. Each side contains 5 lines throughtou the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition— Wormeaten. Findspot—Puri Town.

କାସଗାରେ ଜନ୍ମିବାରେ କଷ୍ଟ ବ୍ୟଥା ପାଏ୍ବ
ଙୀରେର ଜନ୍ମ କବିକର୍ଣ୍ଣ ରସେ ଗାଏ୍ବ ।

× × ×

ଶୋକେ ଗଦଗଦ ହସ୍ତାଂ ଗିରେ ଜର ଧଲ
ଙୀରେର ଜନମ କବ କର୍ଣ୍ଣ ବିରଚଲ ।

× × ×

ଖାଇଛୁର ସାଥେ ସ୍ଵଚ୍ଛ ହୋଇଲ୍ଲ ପ୍ରମାନେ
ପ୍ରଭୁର କାଳମ କବିକର୍ଣ୍ଣ ରସ ଘାନେ ॥

× × ×

ସଙ୍ଖ୍ୟାଦୀର ଜନ୍ମପାଳି ସମାପତ ହସ୍ତ
ହରି ହରି ବୋଲ ଭାଇ ହେବ ବରଦାସ୍ତ ।

No Colophon.

90

Cat. No. O.L./418—A

ଜନ୍ମ ପାଳି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିଶୀ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa & Viśi

Substance— Palmleaf. No. of folia— 30. Size— 41.7×3 7 C M Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten and some folia are broken. Findspot— Jagatsiṁhapur area, Dist—Cuttack.

ପ୍ରଥମର ପାଳି ନାମ ସଙ୍ଖ୍ୟନାରାୟଣ ଜନ୍ମ ।
ଦ୍ଵିତୀୟର ପାଳି ନାମ ପଦ୍ମ ଯେ ଲୋଚନ ॥
ତୃତୀୟର ପାଳି ନାମ ଗୁଣ୍ଡିଆ ଟଙ୍କର ।
ଚତୁର୍ଥ ପାଳିର ନାମ ଅଟେ ବଦ୍ୟାଧର ।

ପଞ୍ଚମ ପାଲାର ନାମ ମର୍ଦ୍ଧ ଗଙ୍ଗା ଜନ୍ତୁ ।
ଷଷ୍ଟମରେ ବଭିକଲେ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ॥
ସପ୍ତମ ପାଲାର ନାମ ମଦନସୁନ୍ଦର ।
ଅଷ୍ଟମ ପାଲାର ନାମ ଅଟେ ସ(ସୌ)ଦାଗର ॥
ନବମ ପାଲାର ନାମ ଅଭିମନ୍ୟୁ ମଦନ ।
ଦଶମର ପାଲି ନାମ ଅଟଇ ଦୁର୍ଜନ ॥
ଏକାଦଶ ପାଲି ନାମ ଦେବଗୃନ୍ଧ ହସ୍ତୀଂ ।
ବାର ପାଲି ନାମ ଅଟେ ମନୋହର ଫାସିଆ ॥
ତେର ପାଲି ନାମ ଗୋଟି ଅଟଇ କାଠୋରା ।
ଚଉଦ ପାଲାର ନାମ ଅଟେ ଉଗ୍ରତାରା ॥
ପନ୍ଦର ପାଲାର ନାମ କଂଶାରୀ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ର ।
ଷୋହଳ ପାଲି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ॥
ବୋଲଇ **କବିକର୍ଣ୍ଣ** ସେ କବି ମାନସେ ଭାବି ଭାବି ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ଷୋଡ଼ଶ ପାଲି ଗୀତରେ ମୁ ଗାଇବି ॥
ସେ କୃଷ୍ଣ ଆସି ମୋ କଣ୍ଠେ ବସି କହ୍ନିଂ ଦିଅନ୍ତୁ ପଦ ।
ଯେଣୁ ସେ ମୋତେ ପ୍ରେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବାଟେ ଜାତ କରନ୍ତି ମଦ ॥
ବୋଲଇ **ବିଶି** ଭାବେ ଉଲୁସି ହେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ।
ମଂତ ଶରଣ ରଖ ଅରୁଣ ଚରଣେ ସକରୁଣ ॥

There are some folia containing the worship of Śrī Satya Nārāyaṇa in the middle of the manuscript.

No Colophon.

91

Cat. No. O. L. / 420—A

ଜନ୍ମ ପାଲି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—14. Size—33 7× 3 5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C 18th Century A.D. Complete. Condition—Badly wormeaten. Findspot — Dharādharapur area. P. S. Jagatsiṁhapur, Dist—Cuttack.

Text same as in Cat. No. O. L. / 275—A discussed previously.

No Colophon.

92

Cat. No. O.L / 619—A

ଜନ୍ମ ପାଲି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—18. Size—39 7× 3.5 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Madhupur, Dist— Cuttack.

ଶୁନ ସର୍ବ ଭଗଦରେ ଶୁନ ସର୍ବେ ଦୋଷ ।
ସନ୍ତାପୀର ସାହେବର କାଲମେ ପେଶୋଷ ॥
ଆସମାନେ ଭବ୍ୟାନେ ବସିୟାଂ ଖୋଦାୟେ ।
ପୋଷେକ ବାଢ଼ିଲ ମନେ ଜନ୍ମ ଦୁନଆୟେଂ ॥

× × ×

ପାଲ ସଙ୍ଗେ ରହେ ଗୀତ ସାହେବର ନାମେ ।
ଉଠିଆଂ ତମାମ ଜନେ ଲଗାଅ ସଲାମେ ॥
ହରିକଥା କର ଭାଇ ସଂସାରେର ସାର ।
ଆଗ୍ୟାଂ ହେଲେ କାଲି ଗାବ ଗୀତେର ଉତାର ॥
ସନ୍ତୋନାରାୟନ ପ୍ରଭୁ କରବେନ ପର ।
ହରି ହରି ବୋଲ ଭାଇ ପାଲି ହେଲ ସାର ॥

Colophon—ଯାମସ୍ୟାପି ....ନ ବଦ୍ୟତେ ।
ଦୁଃଖେନ ଲଖିତଂ ଗ୍ରନ୍ଥ ଯଥା ଦୃଷ୍ଟି (ଷ୍ଟି) ତଥା ଲେଖନ ॥

93

Cat. No. O. L. / 1078—A

ଜନ୍ମ ପାଲି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—35. Size—40.7 × 3·4 C.M. Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Bhubaneswar, Dist. Puri.

ଓଡ଼ଶାରେ ମାହାପ୍ରଭୁ ରାଜ୍ୟେ ରାଜ୍ୟେଶ୍ୱର ।
ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ତନ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଉଳ ଭିତର ॥

× × ×

ପଞ୍ଚକୋଶୀ ମନ୍ଦିରେ ଅଛନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ୟ ଧାମ ।
ତୁଳସୀ ଅକ୍ଷୟେ ବଟ ଅଛି ଅନୁପାମ ॥
ବାଜାରେ ବିକାଯେ଼ ଜଗନ୍ନାଥର ଖେରେଡ଼ି ।
ଡୋଲା ଗଣ୍ଡା ସାଧେ କେହୋ ଯଯାତେ କଉଡ଼ି ।
ଚୋଡ଼ାନ କନସ୍ଥାଂ କେହୁ ଖାଏକ ଶାକରା ।
ହେନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ସବେ ଏକପାତ୍ର ସରା ।
ରୋହ୍ମା କୁଣ୍ଡେତେ କାକ ତେଜିଲ ଜୀବନ ।
ଚତୁର୍ଭୁଜ ହୋଇଥାଂ ଗେଲ ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ॥

× × ×

ଶିବରାମ ରାମରାଜା ବଂଶ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ପାଯେ଼ ।
ହରି ହରି ବୋଲ ଭାଇ ଡାଲ ହୋଇଲ ସାଏ ॥

Colophon.— ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ । ଗାଯେ଼ ପଦ ତାଲ (ଲ)କ୍ୟ ସ ୨୧୯ ପଦ ।

There are some folia containing some Bhajanas and other songs by Balabhadra Bhañja, Rāmachandra Gajapati, Divyasimha and Balarāma in the middle of the manuscript.

94

Cat. No. O.L. / 1079—A

ଜନ୍ମ ପାଲା

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—10. Size—38× 3.7 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of Copy—C. 18th century A.D. Incomplete. Condition—Badly wormeaten. Findspot—Presented by Kulamani Panda, Village - Vasantapur, P S. Nimāpadā. Dist— Puri.

Colophon—ଶ୍ରୀସନ୍ତୋକାଗ୍ରପୁର ଅଧମ ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କୁ ରକ୍ଷା,କର ।

95

Cat. No. O.L./1265—B

ଜନ୍ମ ପାଳି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā

Kavi Karnṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—67. Size—24.3 × 3.1 C.M. Each side contains 1 to 4 lines. Character—Oriyā. Date of copy—C. 19th Century A.D. Complete. Condition—Badly wormeaten. Findspot — Village— Talaṅga, Bhadrak, Dist- Bālāsore.

ସତ୍ୟ ଯୁଗେ ଅବତାରି ବେଶ ତେ ବୁଲ ଫକୀର
ଚେକଣ ପୀତଅମ୍(ମ୍ବ)ର ଶୋଭନ୍ତି ଶୋଭେ ଚୋକ(ଢ)ଇ,
ଶଙ୍ଖମାଳା ଶୋଭେ ହୃଦର, ଆଦେ ସତ୍ୟାପୀର ।

ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରାବ୍ଧ ଗୁମଚ ଫାଉଡ଼ା କରେ ଶୋଭିତ
ଅପୂର୍ବୀକ ଦେଖି ପୁଣ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମିତ,
ଦୁଃଖୀଜନଙ୍କ ଭୁ କୁବେର ।

ଶବ୍ଦ କଲ୍ପ ଯେ ନରେଶ ଜାଣିକଲୁ ତାର ବଂଶ,
ଭକ୍ତି ଭାବେ ହେଲୁ ବଶ୍ୟ ଦେଲୁ ତାକୁ ପୁଣ ଯଶ ।

× × ×

ଏହି ସେଙ୍ଗଲ ତୋଷି ପଦ୍ମପାଦେ ଗାଏ୍ତ୍ତ,
କବିକର୍ଣ୍ଣ ବିରଞ୍ଚିଲ ବନ୍ଦନା ହୋଇଲ ସାଏ୍ତ୍ତ ।

※ ※ ※

No Colophon.

96

Cat. No. O.L./ 1276—A

ଜନ୍ମ ପାଲି

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶଙ୍କର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

Janma Pālā

Kavi Karṇṇa & Saṁkar Achārya

Substance—Palmleaf. No. of folia—29. Size—28.8 × 3.2 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Gadamāṇitri, P.S. Beguniā, Dist. Puri.

ପୀର ପଙ୍କଜ ପାଦେ ସେତ୍ତ ବେନି ପାନି,
ଶଙ୍କର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଚରଣେ ପ୍ରନାମି ।

※ ※ ※

ଶ୍ରୀକବି କର୍ଣ୍ଣେତେ ବୋଲେ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ପାଏ୍ତ୍ତ,
ହରି ହରି ବୋଲ ଭାଇ ପାଳ ହୁଏ ସାଏ୍ତ୍ତ ।

Colophon— ଇତିଶ୍ରୀ ଜନ୍ମପାଲି ଶଏ୍ତ୍ତ ଅନେଗ୍ଣିତ ପଦରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

97

Cat. No. O.'L. / 1343—B

ଜନ୍ମ ପାଳୀ (ବନ୍ଦନା ସମେତ)

By—କବି କର୍ଣ୍ଣ

Janma Pālā with Vandanā

Kavi Karṇṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—16. Size—35 2 X 3.2 C.M. Each side contains 3 to 4 lines Character—Oriya. Date of copy— C 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot.— Kotapallā, Puri. Name of the scribe—Digāmbara Tripāthy.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଅବିଘ୍ନମସ୍ତୁ ।

ଗଣେଶୋପ୍ରପୂର୍ଣେ ରୁଦ୍ରେ ; ଅମ୍ବିକେ ଭାସ୍କରେ ତଥା
ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ପଞ୍ଚଦେବ ନମସ୍ତୁତେ ।

ହରି ହରି ବୋଲ ଭାଇ ସବ ବଗବରେ
ପଞ୍ଚ ଦେବକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ଯେତ୍କବାରେ ।

× × ×

ଶ୍ରୀ ନୀଳକନ୍ଦରେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଂ ଭଜନ୍ତୁତ
ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ବେତ୍ତା ବୁଲାଯ୍ନାଂ ଘଟିତ ।

ବସ୍ତୁ କ୍ଷେତ୍ରେ ସବ ଦେବ କରୟାଂ ଦର୍ଶନ
ଶିବ କ୍ଷେତ୍ରେ ପ୍ରବେଶିୟାଂ ଶିବକେ ପ୍ରନାମ ।

× × ×

ହରି ବୋଲ ବନ୍ଧୁ ଘର ବନ୍ଦନା ହୋଇଲ ଶେଷ
କୁନ ପାଲ୍ଲ ବୋଲିବେ ନ କର ଦ୍ୱେ ପ୍ରକାଶ ।

Colophon— ଲେଖକଙ୍କର ଜଗାନ୍ନର ଝିପାଠୀଙ୍କି ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତେ ।

98

Cat. No. O L. / 1210

ଜନ୍ମ ଲୀଳା ବା ଅନନ୍ତଶୟନ ଲୀଳା

By — ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ଦାସ

Janmalilā or Anantaśayana Līlā

Jagannātha Dāsa & Vaiṣṇava Charaṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No of folia—41. Size—32 4 × 3 4 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C 19th Century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Cuttack Town.

ଲୀଳା ଅନନ୍ତ ଶୋୟନ, ଆଦ୍ୟ ଗାନ୍ତ ।

ଏ ଦଶ—ଭାଗବତ ।

ବନ୍ଦଇ ଦେବ ଲମ୍ବୋଦର । ପାଶ ଅଙ୍କୁଶ ବେନ କର ।
ସ୍ଥୂଳ ଜଠର ସୁନ୍ଦର । ଗଜ ବଦନ ଗଣେଶ୍ୱର ।
ଅନାଦି ନାଥର ନନ୍ଦନ । ଅମୃତ ପାନେ ତୋଷ ମନ ।
କର ସଦାମ୍ଭେ ଗଣନାଥ । କହିବ କୃଷ୍ଣର ଚରିତ ।

× × ×

ପଦେପୁ ଘୁଡ଼ି କଢ ମୋତେ । ଭଣଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥେ ।

× × ×

ଧୁଇକର ଯୋଡ଼ ଆପର କ୍ଷିତ ଯେ କହଇ ।
ବ(ବୈ)ଷ୍ଣବ ଚରନ ଦାସ ଶରନ ମାଗଇ ॥

× × ×

କୁଞ୍ଜ ବେହାରୀଙ୍କ ଚରନେ ନମଇ,
ଅଧମ ବୈଷ୍ଣବ ଶିଷ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରଇ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଜନ୍ମଲୀଳା ସଦାଜଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

99

Cat. No O.L. / 1457—D

ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତ

By—ମାଧବ

Janmāṣṭamī Vrata

Mādhava

Substance—Palmleaf. No. of folia— 16. Size— 31 × 2.8 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1296 sāla or 1889 A. D. Complete. Condition — Good. Findspot -- Village — Kachuā. P. O. Teñgunia, P. S. — Kanṭāi, Dist — Midnāpur, West Bengal. Name of the scribe— Umāprasāda Devaśarmā.

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାୟ ନମଃ । ଅଥ ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତକଥା ଲିଖ୍ୟତେ ।

× × ×

ଶୁଣ ହେ ଦିଲୀପ ରାଜନ । କହିଲି କୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ଦିନ ।
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ସାଦରେ କରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ମୁକତି ଲଭନ୍ତି ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ବ୍ରତସବ । କହିଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାଧବ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଭବିଷ୍ୟୋତ୍ତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତକଥା ସମାପ୍ତା ।

Colophon — ସନ ୧୨୧୭ ସାଲ ତା ୨୨ ଅଷାଢ଼ ବୃହସ୍ପତି ବାରେ ଲେଖା ସମାପ୍ତ । ଶ୍ରୀ ଉମା ପ୍ରସାଦ ଦେବଶର୍ମା ।

100

Cat. No. Or. Pr. / 18– O

ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତ

Janmāṣtamī Vrata

Substance— Palmleaf. No. of folia— 4. Size— 30× 3.3 C.M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript. Character — Oriya Date of copy — C. 18th century A. D. Complete Condition—Not so good. Findspot— Khallikote, Dist—Ganjam

Beginning—

ଶୁଣ ସାଧୁଜନେ ଅତି ହିତେ । କୃଷ୍ଣ ଜନମ କଥା ଏ ପବିତ୍ର ।
ଯେଉଁ କାମନାକୁ ଯେଉଁ କରଇ । ତାର ସବୁ କାମନା ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ।
ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର ଅଷ୍ଟମୀ ନିଶି ଯହୁଁ । ସେହୁ ତିଥିରେ ଜାତ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କୁ ।
ଚନ୍ଦ୍ର ରୋହିଣୀ ନକ୍ଷତ୍ର ଯୋଗରେ । ତାକୁ ଜୟନ୍ତୀ ବୋଲି କହେ ନରେ ।

× × ×

End— ଧନ ଧାନ୍ୟ ପୁତ୍ର ହେବ ସୁଲଭ । ପ୍ରାଣନାଥର ହୋଇବ ବର୍ଦ୍ଧିତ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମେ ଦେଇ ମନ । କୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ଅଷ୍ଟମୀ କଥା ଶୁଣ ।

No Colophon.

101

Cat. No. Or.Ms / 100—L

ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ବ୍ରତକଥା

Janmāṣṭamī Vratakathā

Substance—Paper. Size— 33.8×21 3 C.M. Each side contains 20 to 25 lines. Character— Oriya. Date of copy — 10 - 9 - 19_4. Complete. Condition— Good. Findspot— Provincial Museum, Cuttack.

ଇନ୍ଦ୍ର ଯେ ସେ ପଚ୍ଚୁରୁ ଅଛନ୍ତି । ଆହେ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର, ସମସ୍ତ ମୁନି ମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟ । ଯେଉଁଣ କର ବେଶ ଯେ ଶତ୍ରୁମାନେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଜିଣି, ବ୍ରତମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ତମ ଯେଉଁ ବ୍ରତ ତାହା ମତେ କହିବା ହୋଇ ।

ହେତା ଯୁଗ ଅନ୍ତରେ ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ସମାଗମ ହୁଅନ୍ତେ କଂସାସୁର ଯେ ସେ ଜନ୍ମ ହେଲା । ସେ କେମନ୍ତ ଅଟଇ, ଅନ୍ୟାନ୍ତରେ ପାପିଷ୍ଠ ଅଟଇ, ଦୁଷ୍ଟ କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରନ୍ତା ଅଟଇ, ଏବଂଭୂତ ହୋଇ କଂସାସୁର ଯେ ସେ ଜନ୍ମ ହେଲା ।

ସେ ଯେଉଁ କଂସାସୁର, ତାହାର ଅନ୍ୟାନ୍ତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟନ୍ତି । ଶୋଭାବନ୍ତ ଦେବକୀ ହେଇ ନାମ, ଭଗିନୀ ସେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭରେ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଜାତ ହେବେ । ସେ ପୁଣ ଦାନବ ଯେ କଂସାସୁର ତାହାକୁ ମାରିବ । ଏମନ୍ତ ଦେବତା ମାନଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣିଲା, ଇନ୍ଦ୍ର ଉବାଚ, ଏମନ୍ତ ନାରଦ କହନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ର ଯେ ସେ ପଚ୍ଚୁରୁ ଅଛନ୍ତି ।

No Colophon.

102

Cat. No. O.L/1159—J

ଜମାଦାର ସୁଆଙ୍ଗ

By—ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ

Jamādāra Suāṅga

Govinda Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—4. Size—38.7×3.3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Bhubaneswar, Dist—Puri.

ସରକାର ଜମାଦାର ଚଳନ୍ତେ ହେଂ
ମଥାମେ ପାଗିଡ଼ି ଶୋଭା ପାଇଚେ ହେଂ ॥
କାଲି କୁରୁତା ପିନ୍ଧିଆଂ,
କମ୍ରେ ସେ ହେ଼ଦା ସାଜିଆଂ,
କାପଡ଼କେ ଛଡା ଧରିଆଂ ହସ୍ତରେ ॥

× × ×

ଝବରଦାର ହୋ ବସ୍ତିବାଲେ ହୁସିଆରେ ।
ବନ୍ଧା ହଜୁରୁ ଆମ୍ଭେ ଜମାଦାରେ ॥

× × ×

ଦେଶରେ ଆସିଲି ମୁଣ୍ଡିଂ ଲୁଗା ମାଗିବାକୁ ପାଇଂ
କହଇ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ
ହୋଇ ହରଷ ସେ ।

No Colophon.

103

Cat. No. O.L / 274—E

ଜୟାନନ୍ଦ ପାଲା

By—ବିଶ୍ୱନାଥ ଦ୍ୱିଜ

Jayānanda Pālā

Viśvanātha Dvija

Substance—Palmleaf. No. of folia—48. Size—39.8× 3.2 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1313 Sāla or 1906 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Jagatsimhapur, Dist. Cuttack. Name of the scribe— Lokanātha Āchārya.

ଶ୍ରୀଗଣପତି ବୃତ୍ତି ଗାଇବି ।

ଶୁଣ ସମସ୍ତ ସଭାଜନ । ନାଟଣ୍ଟୀ କର୍ଣ୍ଣେ ଦ୍ୱାରେ ପୁଣ ॥
କହିବା ପୀରଙ୍କ ଚରିତ । ଦୁରିତ ମାନ ହେଉ ହତ ॥
ସିଂହଳ ବୋଲି ଏକ ଦେଶ । ଏ ପୃଥୀ ମଣ୍ଡଳେ ବିଶେଷ ॥
ସେ ଦେଶେ କରଇ ବସତି । ବୀର ବିକ୍ରମ ନରପତି ॥
ପାଳଇ ମାତି ମର୍ଗେ ପ୍ରଜା । ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ସେହୁ ରାଜା ॥
ତାର ଅଛନ୍ତି ବହୁ ରାଣୀ । ସୁନ୍ଦର ସୁର ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥
ବୋଲଇ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦ୍ୱିଜ । ହେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦେବରାଜ ॥
କୃପା କଟାକ୍ଷେ ବାରେ ଦେଖ । ବିନଷ୍ଟ ହେଉ ଭବ ଦୁଃଖ ॥

× × ×

ବୋଲେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦୀନଜନ ନାଥ ଶୁଣ ହେ ମୋହର ଗୁହାର ॥
ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ ତଳରେ ଶରଣ ପଶିଲି ରଖ ମୁରାରି ॥

End—

ବୋଲଇ ବିଶ୍ୱନାଥ ହେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଚିତ୍ତଜ୍ଞାନ ବିହୀନ ।
ତୁମ୍ଭର ଗୁଣ କିସ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବ ଅବା ପୁଣ ॥
ତଥାପି ଚିନ୍ତ କଳ୍ପିଲ ମତ ଅନୁରୂପେ ଏ ଗୀତ ।
ଶୁଣ ଯା ବାରେ କର୍ଣ୍ଣ ବିବରେ କବେଶି ପ୍ରଭୁ ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗ୍ମାନନ୍ଦ ପାଲା ସମାପ୍ତମସ୍ତୁ ।

Colophon—

ସମସ୍ତ ୩୧ ଅଙ୍କ ସନ ୧୩୧୮ ସାଲେ ମାଘ ୨୪ ଦିନ ଏହି ପୋସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ବେଳ ଚଉଦ ଘଡ଼ି ସମୟରେ । ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥି ଭୌମବାସରେ ଏ ପୋସ୍ତକ ଲୋକନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର । ଏ ଲେଖକ ଲୋକନାଥ ପିଂ ଧାନବନ୍ଧୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାଂ କୋଠମୂଳ, ପ୍ରଂ ବାଉଳପସା, ଡାଂ ନାଲଆଘାଳ, ମୌ- କୋଠମୂଳରେ ଘର । ଲେଖକ ନାମ ମେନେଜର ଲୋକନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଶ୍ରୀ ଇଷ୍ଟଦେବ ଶରଣ ଅଧମକୁ ରକ୍ଷା କରିବେ ।

104

Cat. No O.L. / 690—H

ଜଳଦ ଚଉତିଶା

By—ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ

Jalada Chautiśā

Puruṣottama Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia— 3 Size— 37.6 × 5.7 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A. D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Tāpaṅga, P S. Khurdā, Dist—Puri.

କୁସୁମ-ଶାୟେକ ଶାୟେକ-ସଘାତ ସଘାତ କୃଶାନୁ ବାଧାରେ ।
କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ-ଘନ ଘନକୁ ଉଦ୍ଦେଶି କହନ୍ତି ଅତି ଖେଦଭରେ ॥
ଜଳଦ,
କହ ମୋ ବନସ୍ତ ଉତ୍ତର ।
କୁନ୍ଦଦନ୍ତୀ ଦନ୍ତିଗାମିନୀ ଗାମିନୀ ବୃଷଭାନୁ-ସୁତା ଗୁମର ॥

× × ×

କ୍ଷୀନ-ଉଦରୀ ଉଦର ପଞ୍ଚବାଣ ଅନଳେ ବେଗେ ନୋହୁ ନାଶ ।
କ୍ଷିତି ମଣ୍ଡଳେ ଜୀବନଦ ନାମ ଚୋହୋ କାଳିଁ କର୍ଣ୍ଣାବତଂସ ॥
ଜଳଦ,
ଛେଦ ସ୍ନେ ବଷପ୍ସ ଦୁର୍ଗତି ।
କ୍ଷେମେ କୃଷ୍ଣପଦ ସରୋଜେ ମଧୁପ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ ମତି ॥

105

Cat, No· O.L./901—D

କଳଦ ଚଉତିଶା

By—ଚକ୍ରଧର ଭଞ୍ଜ

Jalada Chautiśā

Chakradhar Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—31.2× 3.7 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th Century A. D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Bhubaneswar, Dist- Puri

ରାଗ—ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ

କେବଣ କାମୁକ ବଦେଶରେ ଥାଇ ଆକାଶରେ ଦେଖି ଘନ ।
କାନ୍ତା କାନ୍ତ-ଗତ ଗୁପତ ସୁରତ କରଇ ଅନୁଚନ୍ତନ ॥
ଜଳଦ ହେ !

× × ×

କ୍ଷୀରଧି ତନୟା ପତି ବେନି ପାଦପଦ୍ମ କରଣ ସେବନ ।
ଷଟମ ଭଣେ ଜଳଧର ଭଞ୍ଜ ସ୍ନେହ ରସ ରସିକ ରଞ୍ଜନ ।।
ସୁଜନେ ହେ !

Colophon—ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଭଦ୍ର ଶ୍ରୀ ଜଳଧର ଭଞ୍ଜ ସାମନ୍ତ ସିଂହାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ।
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ରଖ ଅଧମ ଗଦାଇ ମାହାନ୍ତିକ ।

106

Cat. No. O.L. / 80—D

କଳଧର ଚଉତିଶା

By—ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ

Jaladhara Chautiśā

Viṣṇu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—35 8× 3 6 C M. Each side contains 5 lines thoughout the manuscript. Character — Oriya. Date of Copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Puri Town.

ରାଗ—କାମୋଦି

କଳାକର ଲପମା କୁନ୍ଦଦଶନା ପ୍ରିୟା କନକ ଜନ୍ତୁଧର ଯିବୁ ।
କନେକ ସୁବରନା କେଶରି ମଧ୍ୟ ଖିନା କନ୍ତରେ ମୋ ଦୁଃଖ କହିବୁରେ,
ଜଳଧର !

କରଣ ଥିଲି ଯେତେ ଦୟା ।
କାଳେ ସେ ହୋଇଲା ନିଦୟା ।
କଠିଣ କାମବାଣ କୋପେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ପବନୁ ଦହୁଛ ମୋ ହିଆରେ !

× × ×

ଷୀରେବ ସୁତାପତି ଚରଣାମ୍ବୁଜେ ମତି ଚିତ୍ତ ମୋ ଥାଉ ଅନୁବ୍ରତେ ।
ଷୀଘ୍ର ମୋହର ବୃଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଖେଦ କହୁଛି ସାଧୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ରେ,

ଛାଡ଼ିଦେଲେ ନାହିଁ ଧରକାଶି,
ଷିତକ ନୋହେ ପଢ଼ରଷ,
ଛନ୍ଦ ଚଉତିଶା ରସିକ ଜନେ ଶୁଣି ମନରେ ନ ଘେନମ ଦୋଷରେ ।।

No Colophon.

107

Cat. No. O. L. / 170—B

ଜଳଧର ଚଉତିଶା

By—ଲୋକନାଥ

Jaladhara Chautiśā

Lokanātha

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—37 8 × 3 5 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Puri Town.

The work has been completed in 30 padas and no Chautiśā rules have been followed here, but the scribe ascribed the title of the work as Jaladhara Chautiśā at the beginning folio of the manuscript.

Beginning— ରାଗ—କାମୋଦୀ

ପୃଥ୍ବୀ ଅନ୍ତରେ ପୁଣି ନୃପତି ଚୂଡ଼ାମଣି ସଚେତ ହୋଇଣ ଉଠି ବସି ।
ଗୃଷ୍ମଙ୍କ ଘନ ଘୋଷ କରି ଆକାଶ ରାଗ ଗାଉଛନ୍ତି ଅଛଇ ଗରଜି,
ସେ ନୃପବର !
ହୃଦୟ ହୋଉଛି ଯେସନ,
ତେଣୁ ସେ ମଣୁଛି ସେସନ ।
ମେଘ ଛୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ କିବା ପ୍ରଳୟ ହେବ ଶଙ୍କାଲା ବଳିଷ୍ଠ ବଦନ ସେ ॥

ତା ଗୁଣ ଗୁଣି ଗୁଣି କରୁଣ ପୁଣି ପୁଣି ନୟନ କଲା ଅନ ଥନ ।
ତୋହେ ତା ମନ ମନ ନିଃଶ୍ୱାସ ଘନ ଘନ ବହଇ ହୋଇ ଛନ ଛନ,
ସେ ନୃପବର,
ବାଜ କୁସୁମ ସୁରଶର,
ଝରଇ ସ୍ୱେଦ ଝର ଝର ।।
ଶୃଷଉ ଜର ଜର କମ୍ପଇ ଥର ଥର ବୋଲେ ମୋ ଦୁଃଖ ହର ହର ସେ ॥

ପୁଣି ବୋଲେ କାଳିକା ନୃପସୁତା ବାଳିକା କେଶ ମାଳିକା ତୁ ଦେଖିଛୁ ।
ଦେଖି ନ ପାଉ ଲାଜ ଉଦେ ହୋଉଛୁ ଆଜ ଅଳପ ଲାଭ କାହିଁ ଇଛୁଛୁ,
ଜଳଧର !
କେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦର ପଣେ ।
ଥିବୁ ସେ ଗଗନ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ॥
ପ୍ରେୟସୀ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇବୁ ଗୃହୁଂ ଗୃହୁଂ ପଳାଇ ନ ରହିବୁ କ୍ଷଣେ ରେ !

× × ×

End— ପୁଣି ବଚନ ମନେ ବୋଲଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ଆରତତାରଣ ଜଗନ୍ନାଥ ।
ତାହାଙ୍କ ବିନୁ ମୋର ସେ ଦୁଃଖ ଫେଡ଼ିବାକୁ ଆନ କି ହୋଇବ ସମର୍ଥ ହେ !

ମହାପ୍ରଭୁ !
ଅପକ୍ଷ ପକ୍ଷ ତୁମ୍ଭ ବାନା,
ଅରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ବଜ୍ରସଂନ୍ଧା
କହଇ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟନାଥ ସେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ହସ୍ତ ଜାଣିଲେ ନୃପତି ବେଦନା ହେ !

Colophon— ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍ଧରିବେ ଅଧମ ପତିତ ଜନମାନଙ୍କୁ କୁମ୍ଭ ୨ ଦିନେ ସ୍ପେ ସେ,ସ୍ରେକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

108

Cat. No. O.L. / 690—O

ଜଳଧର ଚଉତିଶା

By—ଭୀମ ଦାସ

Jaladhara Chautiśā

Bhīma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—3. Size—37.6 × 3.7 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Tāpaṅga, P.S. Khurdā, Dist—Puri.

 କଞ୍ଜ ଲପନ ପନ୍ନଗାରି ଆସନ ସନକାଦି ଭବ ଭାବନା ଭାବନାରେ,
କୁସୁମ ଶର ଶର ଭବେ ଭବେମାମାନେ ମାନେ କହନ୍ତି ଧାରି ଧରେ ।
ହେ ଜଳଧର,
କର ଗମନ ମନ ସର,
କର କରୁଣା ହରି ହରଣ ଦୁଃଖ ହର ହରି ହରଷ କରନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭର ।

× × ×

ଘୋର ସଂସାର ସାର ସାରଙ୍ଗ ପାଣିଙ୍କର କରଇ ଭକ୍ତି ଯେଉଂ ପ୍ରାଣୀ ।
କ୍ଷମେ ସେହୁ ଜନର ନରକ ଦୁଃଖ ତାର କରନ୍ତି ନଷ୍ଟେଂ ଚକ୍ରପାଣି

ହେ ଜଳଧର,
ଛିଡବ ବର ଚରଣ,
ଷେମେ ଖନ୍ତଇ ଭୀମଦାସ ଦାସଙ୍କ ଦାସ ଦାସ ଶ୍ରବନା କର ପୂଣ ।

No Colophon.

109

Cat. No. O.L. / 1138—G

ଜଳଧର ଚଉତିଶା

Jaladhara Chautiśā

Substance—Palmleaf. No. of folia—7. Size—36 × 3 1 C M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript Character — Oriya. Date of copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition — Wormeaten. Findspot — Chikiti area, Dist — Ganjam.

ରାଗ—କାମୋଦୀ

କଳାକର ଲପମା କୁନ୍ଦଦଶମା ପ୍ରିୟା କଣ୍ଡକ ଜଳଧର ଯିବୁ ।
କନେକ ସୁବରମା କେଶର ମଧ୍ଯ କ୍ଷୀମା କଣ୍ଠରେ ମୋ ଦୁଃଖ କହିବୁ,
ରେ ଜଳଧର !.
କରୁଣ ଥିଲୁ ଯେଉଂ ଦୟା ।
କାଳେ ସେ ହୋଇଲୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟା ।
କଟିଣ କାମବାଣ କୋପେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ତା ବନୁ ଦହୁଛି ମୋ ହୃଦୟାରେ ।

× × ×

କ୍ଷୀରୋଦ୍ଭ ସୁତାପତି ଚରଣାମ୍ବୁଜେ ମତି ଚିତ୍ତ ମୋ ଥାଉ ଅନୁବ୍ରତେ ।
କ୍ଷୀଦ୍ର ମୋହୋର ବୁଦ୍ଧି ଋଷ ଚରଣେ ବୃଦ୍ଧି(?)କଡ୍ବଣ୍ଡ ସାଧୁଙ୍କ ଅଗତେ
ରେ ଜଳଧର !
କ୍ଷକ୍ଷଦେ କଲ ପରକାଶ ।
କ୍ଷନ୍ତି କ ନୋହେ ପଣ୍ଡିତେଷ
କ୍ଷଧଳ ଚଉତିଶା ରସିକ ଜନେ ଶୁଣି ମନରେ ନ ଘେନମ ଦୋଷରେ !
ଜଳଧର !

Colophon—ଏ ପୋଥି ରାଧା ଦେଈଙ୍କର । ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ଉଦ୍ଧର ।

110

Cat. No. O.L / 1158 –B

ଜଳଧର ଚଉତିଶା

By—ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ (?)

Jaladhara Chautiśā

Viṣṇu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—7. Size - 33 8 × 3.8 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Bhubaneswar-2, Dist, Puri.

Text same as in Catalogue No. O. L. 80—D discussed previously.

No Colophon.

111

Cat. No Or. Pr. / 4—G

ଜାଡ଼ୀ ଖନୀ କଥା

Jādī Khanī Kathā

Substance—Palmleaf. No. of folia— 4 Size— 38 5 × 3.2 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A. D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Puri Town, Dist—Puri.

Beginning—

ସେହିକ୍ଷ ମତ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ ଦିନ ଗଲା । ପାଞ୍ଚଦିନ ଓଷା ପୂଜିବାକୁ ଲକ୍ଷଶ୍ରୀ ସାଧବାଣୀ ଛଅ ବହୂ ହୋଇଲା । ସଟମାଦ୍ରୁଂ ସ୍ନାନ କରି ଆସିଲା । ଆପଣ ପାଟେ ପିନ୍ଧିଂଲା । ପାଟେ ଉପରଣ ଦେଲା । ଛଅ ବହୂଙ୍କୁ ଛଅ ପାଟ ଦେଲା । ଆଖୁ ଗୋଷାସ ସେ ପଇଡ଼ କ ଧିସ (?) ସେ ଗୁଆ ପେଣ୍ଡାସ ସେ ହୋଇଲା । ଖଣ୍ଡି ଛଡ଼ ଖଣ୍ଡି ବଡ଼ ହୋଇଲା । ଖଣ୍ଡି ନଡ଼ିଆ ଗଜାମୁଗ ହୋଇଲା । ଆଖୁ କଦଳୀ କାଟି କୋଡ଼ିଏ ଦନା କଲା । ଗନ୍ଧଂ ଚନ୍ଦଂନ ଫୁଲ ଦୁବ ହୋଇଲା । ଛଅ ବହୂକୁଂ ହୋଇଲା । ସାତ ପୁଅଙ୍କୁ ହୋଇଲା । ସଟମୋଦ୍ରୁଂ ପନ୍ତାକୁ ପୂଜା କରି ଯାଉଂଛୁ । ଜାଡ଼ୀ ଖମା ଯାଇଛୁ । ଶାଶୁଯେ ମୁଂ ଓଷା ପୂଜିବ ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗତେ ଯିବ । ସେହିହା ଶୁଣି ଶାଶୁ ପଛକୁ ଅନାଇ ଦେଲା । ବୋଇଲା ଜାଡ଼ୀଟା ମୋ ସଂଗେ ଓଷା ପୂଜିବ । ଘର ଜଗଥା ବୋଲି ବାହୁଡ଼ାଇ ପଠିଆଇ ଦେଲା । ସେହିହା ଶୁଣି ବାହୁଡ଼ି ଅଇଲା । ଜାଡ଼ୀଟି ଘରେ ବସି କାନ୍ଦୁଂଛୁ । ବୋଇଲା ଶାଶୁ ସିନା ମୋତେ ନ ନେଲେ । ସେହିମନ୍ତ ବୋଲି ବାରି ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ହସ ଗାଡ଼ଆରେ ପୁଡ଼ାଆରେ ପୁଡ଼ାଟାଏ ପାଇଲା । କନା ସାନ୍ତଖଣ୍ଡଂ ପିନ୍ଧିଂଲା । ଘରକୁ ଗଲା । ଆଖୁ ମୁଣ୍ଡି କଦଳୀ ମୁଣ୍ଡିମାନ ଗଜାମୁଗ ଖଣ୍ଡି ନଡ଼ିଆମାନ ଗୋଟିଆଇଲା । ଦନାଟି ମାନଙ୍କରେ ପୁରେଇଲା । ଚୁଡ଼ାଟିମା ଗୋଟିଆଇଲା । ଦନାଟି ମାନଙ୍କରେ ପୁରିକ ରଖିଲା । ହସ ଗାଡ଼ଆ ଠାରି ଲିପି ଦେଲା । ସେହିମାନ ରଖିଲା ଠାକୁଂର ଡଠଇ ଆସୁଅଛନ୍ତି । ବୋଇଲା ଗୋସାଇଂ ମୋହୋରଙ୍କୁ କସ ମିଳିବ । ଶାଶୁ ଛଅବହୂକୁ ସାତ ପୁଅକୁ ହୋଇ ଓଷା ପୂଜିଗଲା । ମୋତେ ଜାଡ଼ୀ ଖମା ବୋଲି ଛାଡ଼ି ଗଲା । ମୁଁ ସେହିହା କରୁଛୁ । ଦୋଷ ନ ହୋଇ ଭକତି ହୋଇମାକୁ ଆଗ୍ୟାଂ ହୋଉଂ । ସେହିମନ୍ତ ବୋଲି ପାଣି ଛଡ଼ାଇ ଦେଲା ।

End—

ସମସ୍ତ ସଜ କଲା । ହସ ଗାଡ଼ୁଆରେ ଖଣ୍ଡ଼ିଏ ଲିପି ଦେଲା । ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ ପଣ ଦେଉଂଛୁ ବୋଲି ପାଣି ଛଡ଼ାଇ ଦେଲା । ଠାକୁରେ ଜାଣିଲା । ଜାଡ଼ୀ ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ ପଣ ଦେଉଂଛୁ ବୋଲି ନନ୍ଦୀଘୋଷ ରଥ ଆଣି ଲଗାଇ ଦେଲେ, ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଜାଡ଼ୀ ପାଏ ପଡ଼ି ଶୋଇଲା । ଠାକୁରେ ଆଗ୍ୟାଂ ଦେଲେ, ଜାଡ଼ୀଲୋ ନନ୍ଦୀଘୋଷ ରଥେ ବସ । ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଯିବୁ । ତାହାଂକ ବୋଇଲା ଗୋସାଇଂ ମୁ ଯେକା ଯିବକ । ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁର, ଗିରସ୍ତ, ଦିଅରକୁ ଡ଼ାକ ଆଣିମି । ଯେମନ୍ତ ବୋଲି ଡ଼ାକଗଲା । ଆସ ଘର ପୋଏ ରଥେ ବସ ବୋଲି ନାଚୁଛି । ଯାଇ ଶାଶୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ବାଡ଼ଆଡ଼େ ନନ୍ଦୀଂଘୋଷ ରଥେ ଲଗିଛି । ଠାକୁରେ ନନ୍ଦୀଂଘୋଷ ରଟରେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମଂ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ନସ୍ତରଲ ନସ୍ତରଲ ବୋଲି ପାପୁ ପଡ଼ି ଶୋଇଲା । ଶାଶୁ, ଯା, ଦିଅର, ଦେଢ଼ଶୁର, ଗିରସ୍ତକୁ ଘେନି ନନ୍ଦୀଘୋଷ ରଥେ ବସି ବୈକୁଣ୍ଠ ଗଲା । ଦେବ ସଭରେ ବସି ପୂଜା ପାଇଲା । ଜାଡ଼ୀ ଖମା କଥା ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

112

Cat. No. O.L. / 1255—B

ଜାନକୀ ରୋଦନ ଚଉତିଶା

JānakīRodana Chautiśā

Substance—Palmleaf. No. of folia—16. Size— 27.7× 3.7 C.M. Each side contains 3 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th Century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Presented by Antaryāmī Mahāpātra, Village & P. O Patiā, Dist- Puri. Name of the scribe—Kapila Pāṇi.

ରାଗ— ଦେଶାକ୍ଷ

କହେ ଜନେକ ଝିଅ ଶୁଣ ପବନ ପୁଅ
[illegible] କି ରୂପେ ସୋମଦ୍ର ତରିଲୁ ।
କି ରୂପେ ଲଙ୍କା ଆସି ଖୋଜିଲୁ ବନେ ପଶି
କାହୁଁ ମୋ ବାରତା ପାଇଂଲୁରେ !
ହନୁମାନ !
କି କି କହିଛନ୍ତି ରାମ ।
କହ ଶୀଘ୍ରେ ତାଙ୍କ କ୍ଷେମ ।
କହ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ମୋତେ କି କହିଛନ୍ତି ତୋତେ କୁଶଳ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣରେ ।

× × ×

ଛାଡ଼ ହୃଦ ଆକୁଳ ତରିଲେ ସିନ୍ଧୁ ଜଳ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେ କହଇ ।
ଛାଡ଼ିଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମରିବ ଦଶମଥା ଯେମନ୍ତ କହି ଭୁନ ହୋଇ ସେ ।
ହନୁମାନ,
ହନୁ ପ୍ରଶଂସେ ରଘୁମଣି ।
ତୁ ମୋର ପଞ୍ଚ ଆତ୍ମା ପୁଣି ।
ଛାଡ଼ ସେ ଦଶଶିର ବଳ କେତେ ମାତର କଷ୍ଟଂସେ ନାଶିବ ପୁଣି ହୋ
ହନୁମାନ !

Colophon— ଆହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଅଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ସୁଧାରି ଗାଇବ । ଲେଖକର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଏ ପୋସ୍ତକ କପିଳ ପାଣିଙ୍କର । ଲେଖକାର କପିଳ ପାଣି । ଯେ ପୋସ୍ତକ ଯେ ମାଗନେଇ ନ ଦେବ ତା'ର ସପ୍ତପୁରୁଷ ଅନ୍ଧନର୍କରେ ପଡ଼ିବ । ଏ ପୋସ୍ତକ ରହଣି ବଳାଙ୍ଗ ବନମାଳୀ ପାଣିଙ୍କର ।

113

Cat No. O.L/1366—A

ଜାନକୀ ବିଚ୍ଛେଦ ଚଉତିଶା

By—ରାମାନନ୍ଦ ଦାସ

JānakiVichheda Chautiśā

Rāmānanda Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—40.5 × 4 C M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Presented by Vijayarāma Maliā, Village Kapileśvara, P.S. Bhubaneswar, Dist—Puri.

କମଳ ନେତ୍ର ଦଶରଥ ସୁତ
କଥ ବନେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତ ।
କରନ୍ତି ଚିନ୍ତା ସୀତା ଗୁଣ ଗୁଣି
କେଉଁଣେ ଗୁଡ଼ିଗଲୁ ପ୍ରାଣମିତଣି ଗୋ ।
କେମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିବି ଦିନ ଗୋ !
କୃଶୋଦରୀ ଗୋରୀ ତନୁ ସୁକୁମାରୀ ବନୁ ନ ସରଇ ଦିନ ଗୋ ।

× × ×

କ୍ଷେମେ **ରାମାନନ୍ଦ** ବୋଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେବାରେ ମୋ ଦିନ ଯିବ ଯେ ॥

No Colophon.

114

Cat. No. O. L. / 899—H

ଜାନକୀ ସ୍ମରଣ ଚଉତିଶା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର

Jānakī Smaraṇa Chautiśā & Others

Lokanātha Vidyādhara

Substance—Palmleaf. No. of folia—111. Size—39 3 × 3.5 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot— Village—Bhāpur, Dist—Dhenkānāl.

ରାଗ —ବଙ୍ଗାଳଶ୍ରୀ

 କମଳ ଲୋଚନ କଳୁଷ ମୋଚନ
ଦୂର୍ବାଦଳ ଶ୍ୟାମ ରାମ ।
କରୁଣା ସଦନ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବଦନ
ନାମ ଅଟି ଅଭିରାମ ॥

× × ×

କ୍ଷର ସ୍ପୃ କେଶରୀ ସମକୁ କେ ସର ଶିର ଶରାସନ ଧର ।
କ୍ଷେମେ ତାଙ୍କ ପାଦ ପଦ୍ମେ ଷଟପଦ ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର ॥

There are some other Chautiśās and Chaupadis by Lokanātha Vidyādhara which will be discussed in their respective places.

No Colophon.

115

Cat. No. Or. Ms. / 71

ଜାତକ ସିଦ୍ଧ ପଦ୍ଧତି
(ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ)

Jātaka Siddha Paddhati
(Oriya prose)

Substance—Paper. No. of pages—99. Size—26 7 × 24 C.M. Each page contains 20 lines. Character—Devanāgari and Oriya. Date of copy— 1925-26. Complete. Condition—Brittle. Findspot— Brought from the Oriental Manuscripts Library, Madras.

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ, ଶ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟାୟ ନମଃ, ଅବିଘ୍ନମସ୍ତୁ, ନବଗ୍ରହେଭ୍ୟଃ ନମଃ, ମହାକାଳ ସ୍ୱରୂପିଣେ ଭଗବତେ ନମଃ ।

ପ୍ରଥମରୁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ହେବା ସମୟକୁ କପାକ୍ରୟନ୍ତ ଶଙ୍କୁଗ୍ରସ୍ତା ପଦ ସାଧନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମତରେ କରି ଲଗ୍ନକୁ ଜାଣିବ । ତତ୍ପରେ ଉପରୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉକ୍ତ ମତରେ ଗ୍ରହସ୍ଫୁଟ କରିବ । ଦେହାଦି ଦ୍ୱାଦଶଭାବକୁ ସ୍ଫୁଟ କରିବ ।

Colophon— Translated in 1925—26 from a manuscript of Raja's Library, Khallikote, Ganjam.

116

Cat No O L. / 750

ଜାତି ଶଙ୍କର

By—ଈଶ୍ବର ଦାସ

Jāti Śaṁkara

Īśvara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—93 Size—33.2 × 3. 4 C.M. Each side contains 3 to 5 lines Character—Oriya. Date of copy — Sana 1267 sāla or 1860 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Kapileśvara Dist— Puri

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ନମୁ ଅମ୍ବିକା ସୁତ ପାଦେ । ଚରଣ ପଙ୍କଜର ଗନ୍ଧେ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ଯେ କରବର । ପାଶ ଅଙ୍କୁଶ ଗଜ ଶିର ।
ଗଜ ଦନ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ ବଦନ । କପୋଳେ ଶ୍ରୀଖଣ୍ଡ ଚନ୍ଦନ ।
ଊଂଉର ଅନନ୍ତ ନାଗେଣେ । ଅମୃତ ପାନେ ତୋଷମନ ।
ବାସୁକ ଊଂଉର ନାଗେଣେ । ତୋ ପୂଜା ଆଗ ସର୍ଗ୍ୟଂପୁଣ ।
ଆଗେ ପୂଜନ୍ତି ଗଣପତି । ତୋତେ ପୂଜଲେ ଦେବଶାନ୍ତି ।
ଅଯୋନି ସମ୍ଭୁତଂ ତୋ ଜାତ । ହର ତୋ ପିତା ଦୁର୍ଗା ମାତ ।
ଏ ତୋର ମହିମା ବଖାଣି । ତୋ ମୁଖ ସୁଧାସିନ୍ଧୁ ଜିଣି ।
କରୁଣାକର ଗଣନାଥ । କହିବ ବଂଶର ଚରିତ ।
ଯାହାର ବଂଶେ ଯାର ଜନ୍ମ । ଆଗ୍ୟାଂ ଭୂ ଦିଅ ଗଜାନନ ।
ଶୁଣ ରାଜନ ମନ ଦେଇ । ଚଣ୍ଡାଳ ଗୃହ ଜାତି ହୋଇ ।
ମକୁଜା ଦେବାଳ ଯେ ଜାଣ । ଦୁଷ୍ଟଙ୍କେ କେଶୁରଆ ପୁଣ ।
ତୃତୀୟେ ଯୋଧ ନାମ ବହି । ଚତୁର୍ଥେ ଗୋଖା ନାମ କହି ।
ଶୁଣ ରାଜନ ଦଣ୍ଡଧର । ଏ ସବ ଜନ୍ମୋକ ଘର ।

ଭରଥ ବରଷରେ କହ୍ବ । ବରଷ ପଞ୍ଚତେ ଅଟଇ ॥
ସ୍ବାମନ୍ତୁ ନାମେ ଯେ ବରଷ । ସେ ସ୍ଥଳ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଦେଶ ॥
ପା.ଶ୍ବର ବଂଶ ଅଟଇ । ବଇଷ୍ଣବିକା ମେରୁ ଯେ ଅଟଇ ॥
ତେଣୁ ସେ ବଖ୍ୟବ୍ରତ ଠାର । ବାଶେଷେ କରନ୍ତ ଉଂଗ୍ଭର ॥
ଭରଥ ବ୍ରତ ବ୍ୟାସ ସ୍ବଷ୍ଟ । ଆଗମେ ନିଗମେ ଅଛଇଂ ॥
ଭରଥ ଜମ୍ବୋପେ ଦ୍ବୀପର । ଏଥର ରାଜା ଅଟିଧର ॥
ଯେହାଙ୍କ ନବ ପୁତ୍ର ହୋଇ । ନ ପୁତ୍ରେ ରାଜ୍ୟ ବାଣ୍ଟି ଦେଇ ॥
ତେଣୁ ହୋଇଲା ନବଦ୍ବୀପ । ନ ଦ୍ବୀପେ ନବ ହୋଇ ନୃପ ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ମନ ଦେଇ । ସଷ୍ୟରେ ଯାହା କହ୍ବଲଇ ॥
ସକଳ ଋଷମାନ ଭୁଲେ । ଶ୍ରୀ ବେଦବ୍ୟାସ ଯାହା କଲେ ॥
ଅଷ୍ଟାଦଶ ଯେ ପ୍ରକରଣ । ପ୍ରାକୃତ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ସୋମ ବଂଶରେ ବଢୀ ମୂହ୍ବ । ହୀନ ଈଶ୍ବର ଦାସ କହ୍ବ ॥
ନାହ୍ବ ମୋ ଶାସ୍ତ୍ର ଦରଶନ । ସକଳ ଗୁଣେ ଗୁଣ ହୀନ ॥
ଏଣେ ମୋହୋର ଜ୍ଞାନ ନାହ୍ବଂ । ସ୍ବାମୀ ଚରଣେ ରେଣୁ ଧ୍ୟାଇ ॥
ଏଣୁ ମୁ ବୁଝିଲି ସକଳ । କେବା ଅଛଇ କୁଳ ଶୀଳ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ବଇଷ୍ଣବିକାୟ୍ଥା ଜାତି ଶଙ୍କର ଅଷ୍ଟାଦଶ ପ୍ରକରଣ ।

Colophon — ସନ ୧୨୬୬ ସାଲେ ତୁଳ ୱ୧୯ ନ ରବିବାରେ ବେଳ ପ୍ରହରେ ସମୟେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ।

117

Cat. No. O.L. / 725

ଜାନକୀଶ ବିଳାସ

By— ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ

Jānakīśa Vilāsa

Bhakta Rāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—134. Size—31.5 × 3.9 c M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript.

Character — Oriya. Date of Copy — C. 19th century A.D.
Complete — Up to Āraṇyaka Kāṇḍa] Findspot — Śrikākulam Āndhra Pradesha.

Beginning — ଶ୍ରୀ ଜାନକୀଶ ବିଳାସ

ସଂମ୍ପୂର୍ଣ ଅଦ୍ଧକାଣ୍ଡ ଲେଖ୍ୟ ।

ସ ଜୟତି-ରଘୁବଂଶ-ତିଳକଃ କୌଶଲ୍ୟା ହୃଦୟନନ୍ଦନୋ-ରାମଃ
ଦଶବଦନ ନିଧନକାରୀ ଦାଶରଥିଃ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷଃ ।

ଯତ୍ର ଯତ୍ର ରଘୁନାଥ କୀର୍ତ୍ତନଂ ତତ୍ର ତତ୍ର କୃତ ମସ୍ତକାଞ୍ଜଳିଂ
ବାଷ୍ପବାରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଲୋଚନଂ ମାରୁତିଂ ନମତ ରାକ୍ଷସାନ୍ତକଂ ।

ମନୋଜବଂ ମାରୁତତୁଲ୍ୟବେଗଂ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୁଦ୍ଧିମତାଂ ବରିଷ୍ଠଂ
ବାତାତ୍ମଜଂ ବାନରଯୂଥମୁଖ୍ୟଂ ଶ୍ରୀରାମଦୂତଂ ଶିରସା ନମାମି ।

× × ×

ଜୟ ଶ୍ରୀ ଦଶରଥ ଗୃଟ । ଜୟ ଜାନକୀ ଜୀତପଟ ।
ଜୟ କୋଶଳ ଦେଶ ରାଟ । ଜୟ ବିଜିତ ଦଶକଣ୍ଠ ।
ଜଳଜ ଜିତ ଯା ଆନନ । ଜଳଜାସନକଂ ବନ୍ଦନ ।
ଯତି ମଣ୍ଡନ କଉଶିକ । ଜାଗର ରକ୍ଷଣ କାରକ ॥

× × ×

ଜ ଆଦ୍ୟ କରି ପରକାଶ । ଜାନକୀ ଈଶଙ୍କ ବିଳାସ ।
ଜଳ୍ପିବି କେଉଂ ପରକାର । ଯୁଗୁପ୍ସା ଏକା ହେବ ମୋର ।
ଜଗତ ପାପୀଙ୍କ ପାବନ । ଯୋ ହେତୁ ହୋଇଛି ଆପଣ ।
ଜାଣି ସେ କଥା କରି ଧୃତି । ଜନ୍ମାଇ ଅଛି ଏହା ମତି ।

× × ×

ଜାନକୀ କାନ୍ତଙ୍କ ଚରିତ । ଯାମିନୀ ହବା ହେବ ସ୍ମୃତ ॥
ଜନ୍ମ ମରଣ ସିନ୍ଧୁ ମୁହିଂ । ଯିବ ତେବେ ବା ପାର ହୋଇ ॥

× × ×

ଯୋଗ ପଣ୍ଡିତ ହେ ସୁଜନେ । ଜଡ଼ ମୁ ଅଟେ ତ ଭୁବନେ ॥
ଜାଣିଲେ ଏ ଗୀତର ଦୋଷ । ଜନେ ନ କରିବ ପ୍ରକାଶ ॥

× × ×

ଜାନକୀ ଈଶ ରସାର୍ଣ୍ଣବ । ଯିବ ମୁ ପାର ହୋଇ ଜବ ॥

× × ×

ଜାନକୀ ଈଶ ବିଳାସାଖ୍ୟ । ଯଥା ନୟମେ ହେବ ଲେଖ ॥
ଯୁଗ୍ମ ନବମାକ୍ଷରେ ପଦ । ଜ ବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିତ ଆଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ॥
ଜଗତ ନାଥଙ୍କ ଅଗ୍ରଜ । ଜାସ୍ୟା ସଂଖ୍ୟାରେ ପଦ ପୁଞ୍ଜ ॥
ଯୁଗ ବେଦାନ୍ତ ଶତାଧ୍ୟାୟ । ଯତ୍ନେ ହୋଇବେ ଶେଷୋଦୟ ॥

× × ×

ଜଡ଼ ଅଭକ୍ତ ଭକ୍ତ ରାମ । ଯାମିନୀ ହବାରେ ଶ୍ରୀରାମ ॥
ଜଳଜ ପଦେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ଜଳ୍ପଇ ରାମାୟଣ ଗୀତ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବିଳାସ ରାମାୟଣାନୁକ୍ରମଣିକାୟାଂ ଶିବଶିବା ସମ୍ବାଦେ ନାମ ପ୍ରଥମୋଧ୍ୟାୟ ।

ଜଗଦୀଶ୍ୱର ଯଶୀଧର । ଜନ୍ମାଦି ବାଳଲୀଳା ସାର ॥
ଜୀମୂତ ସୂତା ପୁରତରେ । ଜଳପି ସାରିଲେ ଏଠାରେ ॥
ଜନକୁ ଦ୍ୟନ୍ତି ମନୋରଥ । ଯେଉଂ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଜଳଜ ପଦ ତାଙ୍କ ନତ୍ତ୍ୟେ । ଜିଉ ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତ ରାମ ଚନ୍ଦ୍ରେ ॥
ଯେ ଥିବ ଏଥି ଦୋଷା ଦୋଷ । ଜନେ ଧରିବ ନାହିଂ ଲେଶ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବିଳାସ ରାମାୟଣେ ଶିବ-ଶିବା ସମ୍ବାଦେ ଆଦିକାଣ୍ଡେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

× × ×

ଇତିଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବିଳାସ ରାମାୟଣେ ଶିବ-ଶିବା ସମ୍ବାଦେ ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡେ ନାମ ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

× × ×

ଜାୟାଙ୍କ ପୁରତରେ ଶିବ । କହିଲେ ଆରଣ୍ୟକ ଭାବ ॥
ଜୋ ଏହା ଆଦେଶ କରି ସ୍ଥିତ । ତେବେ ସାରିଲେ ହର ମତ ॥
ଜଳନ୍ଧର ଭୂପତି ଗୁରୁ । ପିତାଙ୍କୁ ତରି ଜଗତରୁ ॥
ଜାନକୀ ରାମ ପଦାବଜ । ଜପି ଗୀତକୁ ବୋଲେ ସେଜ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବିଳାସ ରାମାୟଣେ ଶିବଶିବା ସମ୍ବାଦେ ଆରଣ୍ୟକେ କାଣ୍ଡେ ନାମ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଆରଣ୍ୟକ କାଣ୍ଡ ସମାପ୍ତ ।

No Colophon.

118

Cat. No. O. L. / 501

କୁଆଖେଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ବାଲୁଙ୍କେଶ୍ୱର ନୃପତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Juākhela & Others

Vālunkeśvara Nṛpati & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—111. Size—23 × 3 2 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character - Oriya.

Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Haladiā, P. S. Khurdhā, Dist—Puri

ଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ମଣ୍ଡପେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପୀଢ଼ାଇଥୋଇ ।
ଗଙ୍ଗାମାରେ ପାଦ ଧୋଇଣ ଶ୍ରୀରାମ ବସିଲେ ଯାଇ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଖଉଡ଼ ପାଦରେ ସୀତା ବେଗାର ଆଗେ ।
ଜୁଅ ଖେଳିବାକୁ ବସିଲେ ସୀତା ରାମର ସଙ୍ଗେ ॥
ଯେବକ ମୁଠି ଯୁତ ଖେଳନ୍ତି ରାମ ହସ୍ତେ କଉଡ଼ି ଧରି ।
ବସିଂଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡପେ ସାଉନ୍ତି ଜନକ ବାଳୀ ॥

× × ×

ବାଲୁକେଶ ନୃପତି ନରଖ ସୀତ ହାତ ॥

× × ×

ହରହର ମଦ୍ଧ ରାଜ ରାମପାଦ ଧ୍ୟାୟି ।
ସୀତା ଶୁଭ୍ରକେଶୀକ ଯେନଣ ଭବରାଜ୍ୟ ॥

There are other event described in the work regarding the marriage of Śrī Rāma and Sītā and the birth of Śrī Kṛṣṇa.

No Colophon.

119

Cat. No. O. L. / 1084

ଜୁମର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ

By—ନିରାକାର ଦାସ

Jumara Brahmajñāna

Nirākāra Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—38. Size—24.8 × 3.3 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A.D. Incomplete Condition—Wormeaten. Findspot— Nayāgada area, Dist—Puri.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟେ ନମ, ଅବିଘ୍ନ ମସ୍ତୁଂ ।
ଶ୍ରୀ ନଗକାରୌବାଚ—

ନଗକାର୍ କହନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ମୁଖ ଗୃହ୍ଣଂ । ଜୁମର ଚରିତ ଯେତେ ଅମୃତ ଅଟଇ ।

× × ×

ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଜୁମର ଏହୁ ବ୍ରହ୍ମଂଗ୍ୟାନ ରସ । ଭବରେ କହିଲେ ସ୍ୱାକୁ ନଗକାର ଦାସ ।

× × ×

ଗୃଣ ଯୁଗରେ ଗ୍ୟାନ ଚୋର । ଅଚ୍ୟୁତ ହୋଇବୁ ଅମର ।
କହନ୍ତି ନଗକାର ଦାସ । ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟା ହେଲା ଶେଷ ।

× × ×

କହନ୍ତି ନଗକାର ଦାସ । ଭାର ଅଧ୍ୟା ଯେ ହେଲା ଶେଷ ।
ଦେଖିଲ ବଖାଣ ଯେ ମାନ । ଅଚ୍ୟୁତ ଦେଖି ତୋଷ ମନ ।

× × ×

ଶ୍ରୀଅଚ୍ୟୁତ କହନ୍ତି ନଗକାର ପାଦେ ପଡ଼ି ।
ବଖାଣ ଦେହରେ ମନ ମୋର ରହିଲା ଜଡ଼ି ।

No Colophon.

120

Cat. No. O.L / 292—D

ଜୁମର ସଂହିତା

By—ନିରାକାର ଦାସ

Jumara Saṁhitā

Nirākāra Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—86. Size—27.8 × 3.3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy – Sana 1319 Sāla or 1912 A. D. Complete. Condition— Badly wormeaten. Findspot — Dharādharapur area, P.S. Jagatsiṁhapur, Dist—Cuttack. Name of the scribe—Lakshmīdhara Ṣadāṅgī, Village—Paṅkapāla, Dist- Cuttack.

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ
ଶ୍ରୀ ନିରାକାରୋବାଚ—

ବନ୍ଦେହଂ ଗୁରୁଦେବଂ ଚ ବନ୍ଦେହଂ ସଚରାଚରଃ
ଶ୍ରୋତାବକ୍ତା ଦ୍ୱୟଂ ଦ୍ୱନ୍ଦେ ବନ୍ଦେ ଶ୍ରୀଂ ଗୁରୁପାଦୟଂ ॥

ନିରାକାର କହନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ମୁଖ ଶୁଣିବଂ । ଜୁମର ଚରିତ ଯେ ଅପୂର୍ବ ଅଟଇ ॥
ସାଧୁଜନ ମାନଙ୍କର ଅଟେ କୋଠ ଧନ । କାହା ଆଗେ ନ କହିବ ଏ ଗୁପତ ବଚନ ॥
ମୋହ ପାଦ ଛୁଇଂଥାଅ ମୂର୍ଖଙ୍କୁ ନ କହ । ମୂର୍ଖଙ୍କୁ କହିଲେ କୁମ୍ଭୀପାକେଣ ହୁଅ ॥
- ଜୁମ୍ବର ଚରିତ ଯେହୁ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିବ । ପାପାଧି ପାପରୁ ସେ ମୁକତି ଲଭିବ ॥
ସଂସାରେ ସଂସାରେ ଯେ ଅଛୁ ଦେହେଂ ବୁଝାଇବା ।
ପଚ୍ଚିଶ ଥିଲୁ ଗ୍ୟାଂନ ଚେତେ କହି ଦେବା ॥
ଓଁକାର ଅକ୍ଷର ଯେହୁ ବୀଜଙ୍କର ଦାତା । ତାହାଠାରୁ ହୋଇଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ କରତା ॥
ବତିଶ ଅକ୍ଷରରେ ବତାଇଣ ଦେବା । ତୋହର ମନରୁ ସବୁ ସନ୍ଦେହ ଛେଦିବା ॥
ବ୍ରହ୍ମାବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ ଯେ ଅଙ୍ଗରୁ ଜନମ । ଅନାଦି ଯେ ଅଣାକ୍ଷରୁ ହୋଇଲେ ଜନମ ॥

ଅକାର ସକାର ଯେ ମକାର ଆଦ କର । ହୃଦରେ ରଖିଲ ଆମ୍ଭାଥାଅ ହେତୁ କର ॥
ସ ସ ଘରେ ରଖିଲେ ଯେ ଅପର୍ଣ୍ଣା ପାଙ୍ଗଣ । ହେତୁ ଘର ସେହି ଅଟେ ଦେଇଥାଅ ମନ ॥

× × ×

ଅମର ଜୁମର ଏହୁ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ରସ । ଭାବରେ କହିଲେ ସ୍ୱାକୁ ନାକାର ଦାସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଅମର ଜୁମର ନାକାର ବସ୍ତୁ ସମ୍ବାଦେ ଅଚ୍ୟୁତ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟ ।

ଅଚ୍ୟୁତ ଉବାଚ—

ପଚ୍ଛରେ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ । ମନରେ ହୋଇ ଆନନ୍ଦ ॥
ଅମର ଜୁମର ଯେ ପଦ । ବତାଇ ଦିଅ ତାର ଭେଦ ॥
ଭେଦିଲେ ନିସ୍ତରିବ ମୁହିଁ । ମୋତେ କହିବ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଅମର ପଦ ଯେ କହନ୍ତି । କେମନ୍ତେ ତାର ଗତି ମୁକ୍ତି ॥

× × ×

ନାକାର କହନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ମୁଖ ଶୁଣିଂ । ପାଦ ଯାଜପୁର ଠାରୁ କହିବା ବୁଝାଇ ॥
ମନଦେଇ ଶୁଣ ଯେବେ ଜୁମର ଚରିତ । ଯାହା ଶୁଣନ୍ତେ ପାପ ହୋଇବ ମୁକତ ॥
ଅବନା ଯେ ଅଠକଳା ଅଛୁ ଯେ ଦେହରେ । ଅଷ୍ଟକଳା ରୂପ ଦେଖି କହିବା ହରଷରେ ॥
କାହା ଆଗେ ନ କହିବୁ ସନ୍ଧି କଥାମାନ । ଶ୍ରୀମୁଖରୁ ଲେଖୁଅଛୁ ପାହାଡ଼ ବଚନ ॥
ଅମର ଯେ ଯାଜପୁର ପାଦକୁଟି କହି । ପାଦ କେଶ ନକଶେ ବେନ କଳା କହି ॥

× × ×

ଜୁମର ଚରିତ ଅଟଇ ଯେ ମୋହାରସ । ଭକ୍ତ ଭାବରେ କହିଲେ ନାକାର ଦାସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜୁମର ଚରିତେ ନାକାର ବସ୍ତୁ କୁତୋ ଦେବାଦେବୀ ଯେଝା ସ୍ଥାନ ଗମନେ ଅଚ୍ୟୁତ ବୋଧନେ ନଷ୍ଟାରଣୀ ନାମ ତେତିଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ହେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ କଙ୍କର । ଶରଣ ଗଲି ତୋ ପଯୁର ॥
ଲେଖିବା ଅପ୍ରାଧ ଭବଷ୍ୟ । କ୍ଷମା କରିବ ପୀତବାସ ॥
ଶରଣ ଗଲି ତୋ ପଯୁର । ଯେ କଷ୍ଟ କୃପା ହେ ଉଧର ॥
ଗ୍ୟାନ ଜୁମରର ରହସ୍ୟ । ଲେଖକ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଦାଶ ॥

ସ୍ବେ ଜୁମର ଅମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ସମବାରେ ବେଳି ପହରକ ଠାରେ ସମାପ୍ତ । ସ୍ବେ ଭବିଷ୍ୟ ପୁରାଣ, × × × ଜିଲ୍ଲା- କଟକ, ଥା- ପଙ୍କପାଳ, ମୌଜା- ପଙ୍କପାଳ, ନିବାସୀ- ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଷଡ଼ଙ୍ଗୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ସ୍ବେ ପୋସ୍ତକ ସନ ୧୩୧୯ ସାଲ ଅଗ୍ରିଣ୍ୟ ମାସ ହ ୨୧ ନେ ସମବାରେ + + ।

121

Cat. No. O.L. / 559—D

ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ

Jyoti Saṁhitā

Achyutānanda Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—4. Size—28.2 × 3 7 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot— Tureintrā, P. S. Bāliantā, Dist—Puri.

ପୁଣି ବୋଇଲେ ବରଜ ସୁତ ।
କହିବା ତୋତେ ଜ୍ୟୋତିର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥
ଜ୍ୟୋତି ବ୍ରହ୍ମର ସାଧନା କହିବା ।
ଜନ୍ମଂ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ ଦୁଃଖ ଦହିବା ॥

\+ \+ \+

ଶୁଣ ହୋ ରାମ ମୋହର ବଳଭ ।
ଜ୍ୟୋତିବ୍ରହ୍ମଂର ସ୍ବେହେ କର ଠାବ ॥
ଜ୍ୟୋତି ବ୍ରହ୍ମଂରେ ଚିତ୍ତକୁ ବଳାଅ ।
ଯମ ଜଞ୍ଜାଳ ପାଶକୁ ତଳାଅ ॥

ଜ୍ୟୋତି ମଣ୍ଡଳେ ଯେ ବଳାଅ ରାତ୍ର ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର କହେ ଧ୍ୟାନ ଅଚ୍ୟୁତ ॥

ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

122

Cat. No. O.L. / 1464—C

ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ

Jyoti Saṁhitā

Achyutānanda

Substance—Palmleaf. No. of folia—3. Size—38.5 × 3.3 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th Century A. D. Complete. Condition — Good. Findspot — Jenāpur area, Dist- Cuttack.

ଜ୍ୟୋତିରେ ଜ୍ୟୋତି ସେ ଯେବେ ମିଶିବ । ଜଳନ୍ତା ଅନଳ ତେଜ ଦିଶିବ ।
ଧନ୍ୟ ସେ ଜ୍ୟୋତିବ୍ରହ୍ମଂର ଯେ ଭାବ । ବ୍ରହ୍ମା ଯାହାକୁ ନ ପାଇଲେ ଠାବ ।
ଜ୍ୟୋତିମଣ୍ଡଳେ ଯେ ବଳାଅ ରାତ୍ର । ରାମଚନ୍ଦ୍ର କହେ ଧ୍ୟାନ ଅଚ୍ୟୁତ

ଇତି ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

123

Cat. No. O.L / 1468 - B

ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ

Jyoti Saṁhitā

Achyutānanda Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—8. Size 21.6 × 3.4 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy— Sana 1315 sāla or 1908 A. D. Complete. Condition — Not so good. Findspot — Jenāpur area, Dist.—Cuttack.

ଜ୍ୟୋତି ବ୍ରହ୍ମରେ ଭୁ ଚଉ ବଳାଅ । ଯମ ଜଂଜାଳ ପାଶକୁ ଚଳାଅ ॥
ଜ୍ୟୋତି ମଣ୍ଡଳେ ଯେ ବଳାଅ ଚଉ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର କହେ ଦୀନ ଅଚ୍ୟୁତ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜ୍ୟୋତି ସଂହିତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon—ଶ୍ରୀରାମସ୍ୱାମି············ ନ ହୃଦ୍ୟତେ ।

ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ଆରତକୁ । ସମସ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ଅଙ୍କ ସ. ୧୩୧୫ ସାଲ ଫାଲ୍‌ଗୁନ ଦି ୨୯ ନ ବୁଧବାରେ ଗୋଧୂଳି ସମୟରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।

124

Cat. No O.L. / 1341

ଜ୍ୱରାବଳୀ

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Jvarāvali

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—15 Size— 33.8 × 3.3 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot -- Village — Kotapallā, P. S.— Khurdha Dist— Puri

ଶ୍ରୀ ଜ୍ୱରବଳୀ ଲିଖନ୍ତି ।

ଶୁକ ଉବାଚ—

ଶୁଣ ସଜନ ପରୀକ୍ଷିତ । ଦ୍ୱାରକା ପୁରେ କାମ ସୁତ ।
ନ ଦେଖି ଅତି ଶୋକଭରେ । ଲୋଡ଼ନ୍ତେ ବନ ଗ୍ରାମ ପୁରେ ।।
ନ ଦେଖି ହୋଇଲେ ନିରାଶ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଚାରି ମାସ ।

× × ×

ଉଠି ସମ୍ଭାଳି କଳେବର । ଶରୀରୁ ଜାତ କଲେ ଜ୍ୱର ।

× × ×

କୃଷ୍ଣ ଆଦେଶେ ଶୀତଜ୍ୱର । ଶରୀରୁ ହୋଇଲା ବାହାର ।।
ଉଭୟ ଜ୍ୱର ଯେତେବେଳେ । ସୈନ୍ୟେ ଦେଖନ୍ତି ବାଣପାଳେ ।
କେତେ ଯୁଝନ୍ତି ବେନି ଜ୍ୱର । ଶିବଦେ କମ୍ପେ ତନପୁର ।

× × ×

ନରହରି ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ସୁଜନେ ଶୁଣିତେ ଭାଗବତ ।

No Colophon.

125

Cat. No. O. L. / 1194—B

ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜୁନ ଗୀତା ବା ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା

By—ମହେଶ୍ବର ଦାସ ଓ କୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jñāna Arjuna Gītā or Jñāna Samvāda Gītā

Maheśvara Dāsa and Kṛṣṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—17. Size—36.3 × 3.4 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — 27th regnal year of Divyasimha Deva of Khurdhā Raj family. Complete Condition—Good. Findspot—Presented by Madhusūdana Deva, Village — Patiā, Dist—Cuttack. Name of the scribe—Rāma Paṇḍā.

ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜୁନ ଗୀତା

ଏକ (ଇ) ଯେ ଦିନେ ଅର୍ଜୁନ । ମିଳିଲ ଦ୍ୱାରକା ଭୁବନ ॥
ମର୍କତ ଜଗଣ୍ଡରେ ହରି । ଯାଦବ ଗଣ ମଧ୍ୟ କରି ॥
ନାନା ଭୂଷଣ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ । ନକ୍ଷତ୍ର ଯେମନ୍ତେ ମେଘରେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଂ । ଅର୍ଜୁନ ମିଳିଲେକ ଯାଇ ॥
ପଡ଼ିକୁ ଉ(ତେ)ଡ଼ା ସାତ ଗଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ନମିଲେ ॥

× × ×

ଏହୁ ଶ୍ରୀଧର୍ମ ଯେ ସମ୍ବାଦ । ଅମୃତ ରସମୟ ପଦ ॥
ଏହା ଯେ ଅଗ୍ୟାମୀ ଶୁଣନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତ ଭୁଲେ ଲକ୍ଷ ହୋନ୍ତି ॥
ହରି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ବଚନ । ତାଙ୍କୁ ଭଜଇ ମହେଶ୍ବର ॥

There are some folia containing Saṁsāra Bodha by Kṛṣṇa Dāsa towards the end of the manuscript.

ହିଂଶ ଭସ ଛୁଞ୍ଚି ବଷସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ନ ଜାଣି ହୋଉଛୁ ବଣା ।
   ଅନ୍ଧ ପଟଳରୁ ମୁକତ ଲଭିବୁ ପଦ୍ମପାଦେ କର ଠଣା ॥

ଭସିବା ଠାବରେ ଅମୃତ ବନ୍ଧୁଣ୍ଟି ଦୂର ଦେଶ କର୍ମା ଯାଉ ।
   ଛଡ଼ ଝୀର ମୁଖେ ଗଞ୍ଜଣା ପାଇବୁ କୃଷ୍ଣନାମ ଜପୁଥାଉ ॥

× × ×

ପ୍ରଥମ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ନଦ୍ରା ନ କରିବ କୃପ ନ ଡେଇଂବ ବାଦେ ।
   ନଘା ଗର୍ଭରେ ବୁଡ଼ା ବୁଡ଼ି ନୋହିବ ଥଳ ନ ପାଇ ଅପାଦେ ॥

ହାଟଶାଳ ସଙ୍ଗତେ ବିଶ୍ୱାସ ନୋହିବ ଗ୍ରାମ କୂଟେ ମନ ଦେଇ ।
   କଟଭ୍ରୁ ସଙ୍ଗେ କଳଦ୍ୱନ୍ଦ ନୋହିବ ପଦ ଯୋଡ଼ି ଲଜ୍ଜାପାଇ ॥

ପୋଥି ଅକ୍ଷରକୁ କରଣି ନ ଲେଖି ଲେଖିବ ବିଶେଷ ଭାବେ ।
   ପାଇବା ଲୋକ ଯେ ଘୁଲଣା ନୋହିବ ବସୁଥିବ ପଦ ଠାବେ ॥

× × ×

ତ୍ରିଭଙ୍ଗି ମୁରତି କମଳ ମୁଖକୁ ଅନାଇ ଦୁରିତ ହରିଲା ।
   ଧାନ ହାନ **କୃଷ୍ଣ ଦାସ** ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଶରଣ ପଶିଲା ॥

Colophon—ଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ସତାଇଶି ୨୭ ତୁଳ କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଶନିବାରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖା ସରିଲା କିଲେ ଖୁରୁଧା, ଜିଲେ ରାମେଶ୍ୱର ଗଡ଼ ମାଣିଡର ମଉଜେ ବାରବାଟି ରାମ ପଣ୍ଡା ଲିଖିତ ଷୋଳବଣ ଠାରେ ।

ଭୀମସ୍ୟାପି··········· ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

126

Cat. No. O.L. / 239

ଜ୍ଞାନ ଉଜ୍ଜଳମଣି ଗୀତା

By—ବଳରାମ ଦାସ

Jñāna Ujjalamaṇi Gitā

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—38. Size—28.7 × 3 9 C.M. Each side contains 4 to 6 lines. Character— Oriya. Date of copy — 26th April, 1926. Complete. Condition—Not so good, some folia are broken. Findspot—Dharādharapur P S —Jagatsimhapur, Dist— Cuttack. Name of the scribe—Kukudenga, Dist— Angul.

ଓଁ ଓମିତ ଯୋଡରୂପଞ୍ଚ ମନ୍ତ୍ରରୁ ରୂପସ୍ଥିତ ତସ୍ମାତ୍ ବ୍ରହ୍ମପଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନର୍ମିଳ ନାମ ରୂପକ । ଭାରତ ବୋଲିରେ ଗାଇବ ।

ବନ୍ଦଇଁ ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ଦେବଙ୍କ ଉପରେ ଦେବ ଯା ନାମ ସ୍ମରଣମାନେ ଯସାରୁ ତର ।
ଚତୁର୍ଭୁଜ ମାୟା ତେଜ ଦ୍ୱିଭୁଜ ରୂପେ ବରାଜ ଜଗତେ ସେ ସାକ୍ଷାତରେ ଅମର ବୀର ॥
ପତିତ ପାବନ ନାମ ବୋଲନ୍ତି ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ଭଗତ ଭକ୍ତିଦାୟକ କୃପାସାଗର ।
ପ୍ରେମତେ ଯେ ଜ୍ଞାନସାର ତାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ନରନ୍ତରେ ଶରଣ ତା ପାଦପଦ୍ମରେ ।

× × ×

କହେ **ବଳରାମ ଦାସ** ଗୁପତ ସୁଧାସାରସ ଅନୁକ୍ଷଣେ ଚନ୍ତା କଲେ ରସିକ ଜନେ ।
ହୋଇବ ସେ ବ୍ରହ୍ମପୁଜ୍ୟ ହେତୁ କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଜ ହ କ୍ଷ ମଧ୍ୟେ ଉଦେ ସେହୁ ଦେଖ ନୟନେ

ଇତଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ଉଜ୍ଜଳମଣି ବ୍ରହ୍ମ ସବ୍ବତାପ୍ପାଂ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ନାମ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

× × ×

ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ମହୀପତି | ପୁଣ ଭକତି ପାଦଗତି ||
କା ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଭଗବାନ | ପାର୍ଥକୁ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଣ ||
କହିବା ହେଉ ଚନ୍ଦ୍ରମୁନ | ସଂସାରୁ ତରିବ ତା ଶୁଣି ||
କହଇ **ବଳରାମ ଦାସ** | ଶୁଣ ସଜନ ମହାରସ ||
ସନ୍ତକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଣ | ଦେଖାଇ କହେ ନାରାୟଣ ||

× × ×

ପ୍ରେମଦା ଭକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରରାଜ | ଯତ୍ନ କରିଣ ଯେହୁ ବୁଝ ||
ଆମ୍ଭରେ ଗଢ଼ଇ ଭାଙ୍ଗଇ | ପ୍ରକୃତି ଅଙ୍ଗରେ ପୂରାଇ ||
ରସ ଆସ୍ୱାଦ ପାନ କରି | ହେଲେ ତରିବୁ ଭବବାରି ||
କହଇ **ବଳରାମ ଦାସ** | ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟା ହେବ ଶେଷ ||

ଇତିଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ଉଜ୍ଜଳମଣି ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ | ହରି ଜୟେ ହରି ମୂର୍ତ୍ତି |

There are some folia containing ଷଡ଼ଚକ୍ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ, ବୃନ୍ଦାବତୀ ମନ୍ତ୍ର and one ଭଜନ by ଅଚ୍ୟୁତ ନନ୍ଦ towards the end of the manuscript.

Colophon—ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ | ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଶରଣ | ଏ ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଢ଼ୀଙ୍କର ସା- ଚନ୍ଦପୁର, ଇ- ଉପରଦେଶ ବଷ, ଜି- ଢେଙ୍କାନାଳ | ପୁସ୍ତକ ଲିଖିତଂ ଦାସ୍ୟ ବଂଶୀଧର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମୁ- କୁକୁଡ଼େଙ୍ଗ, ଜି- ଅନୁଗୋଳ | ୨୭-୪-୨୭ |

127

Cat. No O.L. / 76—C

ଜ୍ଞାନଉଦେ କୋଇଲି

By—ତ୍ରିଲୋଚନ ଛୃଟ, ଲୋକନାଥ

Jñānaude Koili

Trilochana Chāta, Lokanātha

Substance—Palmleaf. No. of folia—8. Size—21.3× 3.2 C.M. Each side contains 1 to 5 lines Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A.D Complete. Condition—Wormeaten. Findspot— Puri Town.

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

 କୋଇଲି କାଳନ୍ଦୀ ତୀରରେ ଯାଇ କମଳ ଫୁଟି ଅଛଇ ।,
କମଳ ମଧ୍ୟେ ତ୍ରିବେଣୀ, ଆଲୋ କରୁଅଛୁ ହଂସ ତତ୍ତ୍ୱ ଭ୍ରମଣି ଲୋ ।
କେ କହୁ ହଂସ ମହିମା ମୁଖେ,
ଆଲୋ
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଭଜେ ହଂସ ଅବଗ୍ମ ଶିଖେ ଲୋ ।

× × ×

କୋଇଲି ଛନ୍ଦରେ ହଂସ ରଏଣି, ଷମେ ବୃନ୍ଦ ପରମ୍ଭଣି
ଭ୍ରଷ୍ଟା ମାଧ୍ୱେ ଏଥି ନାହିଁ, ଆଲୋ, ଛନ୍ଦରେ ଗୁରୁ ଫେଡ଼ି ଦେଲେ କହ୍ନୁଲୋ ।
ଗୁରୁ ତୁ ଷମ୍ବେ ମୁକତ ବାଟ,
ଆଲୋ,
ଗୁରୁ ନାଥ୍ଆ ତ୍ରିଲୋଚନ ଘଟ ଲୋ ।

No Colophon.

128

Cat. No. O.L. / 353—I

ଜ୍ଞାନଉଦେ କୋଇଲି ବା ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି

By—ତ୍ରିଲୋଚନ ଘଟ ଲୋକନାଥ

Jñānaude Koili or Jñānodaya Koili

Trilochana Ghata Lokanātha

Substance—Palmleaf. No. of folia—9. Size— 16.7 × 3.5 C.M. Each side contains 2 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th Century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Dharādharapur, P. S.—Jagatasimhapur, Dist- Cuttack.

କୋଇଲି ଠୁଳ ଶୂନ୍ୟ ପରେ ବାସ   ଠାକୁରୁ ପରମ ହଂସ
ତାଙ୍କ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି   ଯେ ଗୁରୁଦେବ ଦେଲେ ଦେଖାଇଲେ
ଠିକେଣ ଶ୍ରୀଗୁରୁ କହିଲେ
ଠିକେ ନାଥିଆକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଲୋ ।

No Colophon.

129

Cat. No. O. L. / 1464—J

ଜ୍ଞାନଉଦେ କୋଇଲି

By—ଲୋକନାଥ ଦାସ

Jnānaude Koili

Lokanātha Dāsa

Substance— Palmleaf No. of folia—4. Size—38.5 × 3 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Good. Findspot— Jenāpur area, Dist—Cuttack.

ଛଛଧ୍ରେ ବନ୍ଧେ ଉଜାଣି, ଯେମେ ବୁଝ ପରମାଣି ।
ଗୁପ୍ତ ମାସ୍ତା ଯାର ନାହିଁ, ଛନ୍ଦ ଫେଇ ଗୁରୁ ଦେଲେ ଦେଖାଇ ଲୋ,
ଲୁଣ୍ଡନା ଯେବେ ମୁକତ ବାଟ, ଘର ନାହିଁଆ ନିର୍ଲୋଚନ ଗୁଟ ଲୋ ।

No Colophon.

130

Cat. No. O.L / 166—A

ଜ୍ଞାନ ଗୀତା ବା ଗୁଞ୍ଜ ଗୀତା

By— ଗୋଲୋକ ଦାସ

Jñāna Gītā or Guñja Gītā

Goloka Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—23. Size—31 8× 3 1 C.M Each side contains 3 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of Copy— 1934 A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Puri Town. Name of the scribe—Bābāji Bhakta Charaṇa Dāsa

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ବେନକର ଯୋଡ଼ ପୁଚ୍ଛ କଲେ ମୁନିବର । କଥାଏ ପୁଛିବ ତୁମ୍ଭେ କହ ଚକ୍ରଧର ॥
କେଉଂକେଉଂ ଠାରେ ଯୁଗ ହେଲ ଦାମୋଦର । ଏ ଘଟ ସାଧନା ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଆଗ୍ୟାଂକର

ଭଗବାନୌବାଚ—

ଶ୍ରୀହରି ବୋଇଲେ ତୁହୋ ଶୁଣସି ନାରଦ । ସାଧନା ବଧିର ତୋତେ କହିଦେବା ଭେଦ ॥
ପାଦ ପରେ ପାଦ ସ୍ଥାପି ମୂଳଦ୍ୱାର ଗୃପି । ବେନ ଜାନୁ ଉପରେ ଯେ ବେନ ଜାନୁ ସ୍ଥାପି ॥

× × ×

ଶୁଣିଲୁ କ ନାରଦ ହୋ ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ଦେଇ । ଅଷ୍ଟ ଚକ୍ର ପଞ୍ଚ ବେଦ କହିଲୁ ବୁଝାଇ ॥
ଛଡ଼ ବେଦ ଛଡ଼ ଚକ୍ର ବୋଲି ଯାହା ଜାଣ । ଏକ ବେଦ ଏକ ଚକ୍ର ରହିଛି ଗୁପ୍ତେଣ ॥
ତାହା ତୋତେ ପ୍ରଣବରେ କହିବା ବତାଇ । ଗୁରୁ ଯେବେ କରପାରୁ ସେ ଦେବେ ବତାଇ ॥

× × ×

ହଂସକୁ ଚାହିଁଣ ତୁଇ ହୃଦ ପଦ୍ମେ ଜପ । ଏହି ଦେହେ ରହିଥିବୁ କୋଟି କୋଟି କଳ୍ପ ॥

× × ×

ଓଁକାର ମକାର ଏହୁ ସକାର ଯେ ତିନ । ଉ କାର ସ କାର ମିଶି ପାଞ୍ଚ ବୀଜ ଘେନ ॥
ଏହି ପାଞ୍ଚ ବୀଜରୁ ତ ପାଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ୟୋତି । ଏହି ଯୋଗ ସାଧିଲେ ନ ଦଣ୍ଡେ ଜିନ୍ମଗତି ॥

× × ×

ଆବର କହିବା ଶୁଣ ଯୋଗର ସାଧନ । ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇ ମଠେ କର ଯେ ସାଧନ ॥
ପ୍ରଦୀପ ଜାଳିଣ ଗୃହେ ଦେଖ ତାର ରୂପ । ପ୍ରଦୀପ ଗୁଇରେ ତାର ଦିଶଇ ସ୍ୱରୂପ ॥

× × ×

ଏହିଠାରୁ ଗୁଞ୍ଜିଗୀତା ହୋଇଲାକ ଶେଷ । ଭାବଟିଏ ଭଣିଲେ ଏହା ଗୋଲେଖ ଯେ ଦାସ

ଗୁଞ୍ଜିଗୀତା ସମାପ୍ତ ।

Colophon— ସନ ୫-୯-୧୯୩୪ ବୁଧବାରେ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଭାଦ୍ରବ କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷରେ ଏ ପୋସ୍ତକ ସମାପତ । ଏ ପୋସ୍ତକ କଣ୍ଟାପାଲି ବାଞ୍ଛାନିଧି ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କର ବାବାଜୀ ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସେ ଲେଖିଦେଲେ । ସପଟାଙ୍ଗ, ଗୁଞ୍ଜି ଗୀତା, ରାମ ରସାମୃତ ଏ ତିନଖଣ୍ଡ ବହି ବିଦ୍ୟା ଲେଖିଦେଲେ ମିତା ମହାପ୍ରସାଦ ଭାଇବୋଲି । ଏ ବିଦ୍ୟା ଲେଖିଦେଲୁ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମରେ ଭୁମ୍ଭ ନିମନ୍ତେ । ଏ କଷ୍ଟରେ ଲେଖିଦେଲୁ ଏ କଥା ମନ ମଧ୍ୟରେ ବିଚାର କରିବ ।

131

Cat. No. O.L. / 342—A

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

By— ବଳରାମ ଦାସ

Jñāna Chūdāmaṇi

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—11. Size—15 7 × 2.9 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Dharadharapur, P.S. Jagatsimhapur, Dist—Cuttack.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଶୁଣ ଭଗତ ଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ । ଜନ୍ମ ଯେ ହୋଇବ ଭବଭୟ ନାଶ ॥
ଅର୍ଜୁନକୁ ହରି କହିଲେ ଜ୍ଞାନ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟା ଗୀତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ଭଗତ ପ୍ରଭୁ ଚାହିଁବା ପାଇଁ । ପାର୍ଥ ଠାରେ ସଣ ଥୋଇଲେ ନେଇଁ ॥
ପ୍ରଭୁ ବଚନେ ପ୍ରତେ କରିତ । ଏଥିକୁ ପୁଣ ଶୁଣ ତୃଷ୍ଣାନ୍ତର ॥

× × ×

ଏଥିକୁ ଛତିଶ ବୋଲି ଭାଷ । ପଞ୍ଚାଶ ପାଖୁଡ଼ା ଏଥି ପ୍ରକାଶି ॥
ପଞ୍ଚାଶ ପାଖୁଡ଼ା ପଞ୍ଚାଶ ବର୍ଣ୍ଣ । ଏକୁଂ ଆରେକ ରୂପ ଭିନ ଭିନ ॥
ଚଉ ଛଉ ଦଶ ହୃଦରେ ବାରଠ । କଣ୍ଠରେ ଷୋଳ ବେନ ଲଲାଟ ॥
ଏ ଘଟେ ପଞ୍ଚାଶ ଅକ୍ଷର ବାଣ୍ଟ । ଏତେ ପ୍ରକାରେ ଥିକା ଘର ଆଣ୍ଟ ॥

× × ×

ଜ୍ଞାନଚୂଡ଼ାମଣି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

132

Cat. No. O. L. / 842—A

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

By—ବଳରାମ ଦାସ

Jnāna Chūdāmaņi

Balarāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—14. Size—29.2 × 3.6 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Gadamānitri, P.S Begunia. Dist—Puri.

Beginning— ଶ୍ରୀଷ ସଦ୍ଗୁରଇ ଗ୍ୟାନ ପରଚେ କଥା ।

କେମନ୍ତେ ଗ୍ୟାନ ତା ଜନ୍ମିବା ହେଉ । ବ୍ରହ୍ମ କେ, ପରମ କେ, ଜୀବ କେ, ତ୍ରିକୂଟ କେ, କାଳକମଳ ନିରଞ୍ଜନ କେ, ଜୋଗି କେ, ଛନ ଛିଦ୍ର କେ, ଅର୍ଦ୍ଧ କେ, ଊର୍ଦ୍ଧ କେ, ଦଶ ଦୁଆର କେ, ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ କେ, ଶତଗୁଣ କାହିଂ ବସଇ, ତମ ଗୁଣ କାହିଂ ବସଇ । ପଞ୍ଚମନ କେ, ପଞ୍ଚିଶ ପ୍ରକୃତି କେ, ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରି କେ, ଛତ୍ତିଶ କେ, ଅନେକ୍ଷ ପବନ କେ ।

× × ×

End— କୋଟି କୋଟି ନର୍କରୁ ଏ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାରିବା ହେଲା । ଏ ଗ୍ୟାନ ଚୂଡ଼ାମଣି ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ କୃତ୍ୟ । ସବାଜଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon—ମାନ (ପାନ) କୃଷ୍ଣ ଦାମ୍ଭ ନିତ୍ୟରେ ଶରଣ ।

133

Cat. No O.L. / 934—B

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

By—ଭୈରବ

Jñāna Chūdāmaṇi

Bhairava

Substance—Palmleaf. No. of folia—4 Size—24.4 × 4.1 C.M. Each side contains 6 to 7 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A. D. Complete. Condition—Not so good. Findspot — Alasana. P. O. Sākhigopāla Dist—Puri.

Beginning— ଶୁଣ ଭଗତ ଗ୍ୟାନ ଉପଦେଶ । ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଭବଭୟ ନାଶ ॥
ଅର୍ଜୁନକୁ ହରି କହନ୍ତି ଗ୍ୟାନ । ଅଠର ଅଧ୍ୟା ଗୀତା କଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ଭଗତକୁ ପ୍ରଭୁ ତାରିବା ପାଇଁ । ପାର୍ଥ ଯଶ ରଖିଲେ ନେଇଂ ॥
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖେ କହିଛନ୍ତି ଗୀତା । ପଶୁକୁ ପିତା ସୁଗ୍ୟାନୀ କି ହିତା ॥
ପାଷାଣ୍ଡିକୁ ବହୁ ରୂପେ ଭୁଲାଇ । ଗ୍ୟାନୀଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ ଦେଲେ ଦେଖାଇ ॥
ଦ୍ରଶନେ ଅର୍ଜୁନ କାଟି ସଂଶୟେ । ଭବୁ ତରିବେ ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟେ ॥

× × ×

End— ଶ୍ରୀଗୁରୁ ବାଣୀ ଭଇରି ବଖାଣି । ଏକାଣୀ ପଦ ଗ୍ୟାନ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

134

Cat. No. O.L. / 1009

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

Jñāna Chūdāmaṇi

Substance—Palmleaf. No. of folia—18 Size—22 7 × 3 CM Each side contains 1 to 5 lines Character—Oriya. Date of copy—C 19th century A.D. Incomplete. Condition—Badly wormeaten. Findspot—Presented by Hatakishore Dāsa P O. Patiā, Dist—Cuttack.

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦପଦ୍ମଂ ନମଃ । ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକୋବାଚ—

ଶିଷ୍ୟ ଗ୍ୟାନ ପଚ୍ଛରଇ ପରତେ କଥା । କେମନ୍ତେ ସେ ଗ୍ୟାନ ମୋତେ ଆଗ୍ୟାଂ ହେଉ । ବ୍ରହ୍ମଂ କେ, ପରମ କେ, ନିକୁଟ କେ, କାଳ କମଳ ନିରଞ୍ଜନ କେ, ଜ୍ୟୋତି କେ, ତିନହି ତତ୍ତ୍ୱଡ଼ କେ, ଅର୍ଦ୍ଧ କେ, ଋକବେଦ କେ, ଯଜୁର୍ବେଦ କେ,

ଶ୍ୟାମବେଦ କେ, ଅଥର୍ବ ବେଦ କେ, ଶିଶୁବେଦ କେ, ଦଶଦ୍ୱାର କେ, ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ କେ। ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ କାହିଁ ବସଇ, ରଜଗୁଣ କାହିଁ ବସଇ, ତମଗୁଣ କାହିଁ ବସଇ। ପାଞ୍ଚମନ କେ, ପଚିଶ ପ୍ରକୃତି କେ, ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ର କେ, ଛତ୍ତିଚକ୍ର କେ, ଅଣଅଣ ପବନ କେ, ଅଣଅଣ ଦଳ କେ, ଅଣ ଅକ୍ଷର କେ, ଏକା ଅକ୍ଷର କେ, ଅକାର କେ, ଓକାର କେ, ଅନହତ କେ, ମ କାର କେ, ଶ କାର କେ।

There are some folia containing ପଇତା ମନ୍ତ୍ର, କୁଶାଣ୍ଡି ହୋମ at the beginning of the manuscript.

No Colophon.

135

Cat. No. O.L / 1346 – A

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

By—ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ

Jñāna Chūḍāmaṇi

Viṣṇu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—29. Size—26.7 × 3.4 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character-Oriya Date of copy—C. 19th century A.D. Incomplete. Condition-Some folia are broken. Findspot—Village—Kotapallā, P.S, Khurdhā, Dist,—Puri.

ଶ୍ରୀହରି ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରଣମିତ ହୋଇ
ଅର୍ଜୁନ ପଚାରନ୍ତି ଯୋଗ ବିଚାରି।
ସାବଧାନ ହୋଇ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ
ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ କେମନ୍ତେ ପ୍ରକାର॥
ମୁହିଁ ମୂଢ଼ମତି ନ ଜାଣଇ ସଦଗତି
ତୁମ୍ଭେ କହିବା ଉପଦେଶ।

ତୁମ୍ଭେ କହିବା ଉପଦେଶ ଶିଷମତ ବାସୁଦେବ ଦାସ
ଭଜଇ ତୁମ୍ଭ ମୁଖୁ ଫିଟୁ ସନ୍ଦେଶ ॥

× × ×

ଅର୍ଜୁନ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଗୋସାଇଂ
ଆମ୍ଭ କେଉଂଠାରେ ଜନମ ହୋଇଂ ।
ଶ୍ରୀହରି ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଅର୍ଜୁନ
ଶୂନ୍ୟରେ ଜନମି ଶୂନ୍ୟରେ ନିର୍ଣ୍ଣ ॥
ଖୋଜିଲେ ତାର ଆଦ ଅନ୍ତ ନାହିଂ ।
ସର୍ବଂ ଆସିଥାଇ ତହିଂକି ଯାଇ ॥

No Colophon.

136

Cat. No. O.L. / 1395—B

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

Jñāna Chūdāmaṇi

Substanace—Palmleaf No. of folia—5. The descriptions are same as in Cat. No. O. L. / 1395—A. The work is in complete.

ଗ୍ୟାନ ଚୂଡ଼ାମଣି ଲେଖନ ।

ଶିଷ୍ୟ ପଚାରଇ ଗ୍ୟାନ ପରତେ କଥା । କେମନ୍ତେ ଗ୍ୟାନ ମୋତେ କହ ବେବସ୍ଥା । ବ୍ରହ୍ମ କେ, ଜୀବ କେ, ପରମ କେ, ବୈକୁଣ୍ଠ କେ, କାଳ କମଳ ନିରଞ୍ଜନ [illegible] କେ, ତିନ ତିହୁଡ଼ି କେ. [illegible] କେ, ଊର୍ଦ୍ଧ କେ, ଦଶ ଦୁଆର କେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ [illegible] ଯାହା ଅଛି ତାହା କହିବଂ ଦେବା । ବ୍ରହ୍ମଂ ଗ୍ୟାନ ସ୍ନେହ । ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞାଂ କହୁଂ ଅଛନ୍ତି । ଶିଖରି ଭକ୍ତି କଲେ । ପାଦେ ହସ୍ତ

ମାତ୍ର ପୃଥ୍ବୀ କେ ବୋଲି ପଚାରିଲେ । ଶିଷ ବୋଇଲେ ପାଦ । ପୁଣି ପୃଥ୍ବୀ ଉପରକୁ ପଚାରିଲେ । ଶିଷ କହିଲେ ଆଣ୍ଠୁ । ପୁଣି ପୃଥ୍ବୀ ଉପରକୁ ପଚାରିଲେ, ଶିଷ ବୋଇଲେ ହୃଦୟ । × × × ପ୍ରଥମରେ କେବଣ ବେଦ ହୋଇଲା ପୃଥ୍ବୀ ଆଗ୍ୟାଂ ହୋଇ । ଗୁରୁଦେବ ବୋଇଲେ ପ୍ରଥମରୁ ଋକବେଦ ହୋଇଲା । ଦ୍ବିତୀୟେ ଯଜୁର୍ବେଦ ହୋଇଲା । ତୃତୀୟେ ସାମବେଦ ହୋଇଲା । ଚତୁର୍ଥେ ଅଥର୍ବ ବେଦ ହୋଇଲା । ପଞ୍ଚମେ ଶିଶୁବେଦ ହୋଇଲା । ପ୍ରଥମେ ଆକାର ହୋଇଲା । ଦ୍ବିତୀୟେ ଓଁକାର ହୋଇଲା । ତୃତୀୟେ ମକାର ହୋଇଲା । ପୃଥୀର ଦ୍ବାର କେ । ଆପର ଦ୍ବାର କେ × × ×

No Colophon.

137

Cat. No. O. L. / 1454

ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି

By—କୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jñāna Chūḍāmaṇi

Kṛṣṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—21. Size—40.3 × 3 1 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character - Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Good. Findspot— Kujanga area, Dist—Cuttack.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀହରି ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦ—

ଶ୍ରୀହରି ମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ରଂ ଦ୍ରଶିତ୍ୱେ ହୋଇଂ
ଅର୍ଜୁନ ପଚାରନ୍ତି ଯୋଗ ବିଚାରି ।

ସାବଧାନ ହୋଇଂ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଂ
ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ କେମନ୍ତ ପ୍ରକାଶ ॥
ମୂ ତ ମୂଢ଼ମତ ନ ଜାଣଇ ସଦଗତ
ତୁମ୍ଭେ କହିବା ଉପଦେଶ ।
ଶିଶୁମତ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ଭଣଇଂ
ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ଫିଟିବ ସନ୍ଦେଶ ॥

× × ×

ଦୀନ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ସେ ରୂପ ଚିନ୍ତ
ସମଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଂ ତାର ଅନ୍ତ ॥

No Colophon.

138

Cat. No O.L. / 1456—C

ଜ୍ଞାନଭଣ୍ଡାର ଗୀତା

By—କୃଷ୍ଣ ଦାସ

Jñānabhaṇḍāra Gītā

Kṛṣṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—12. Size—31.8× 3.5 C.M. Each side contains 3 to 5 lines Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot— Śeragarh, Dist- Ganjam.

ଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର ଗୀତା ଲେଖ୍ୟ ।

ଆହେ ସାଧୁଜନମାନେ ଆମ୍ଭଠାରୁ ଶୁଣ ।॥
ଅଳପ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ବହୁତ ବଖାଣ ॥

କଳି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବାଦ ବିଦ୍ୟା ଅହଂକାର ଘେନ ।
ମିଛେ ହୋ ବୋଲାଅ ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ ବଡ଼ ଜ୍ଞାମୀ ।
ଗୁରୁସେବା କରିଥିଲେ ଆଗେ ଉଗ୍ର ତପ ।
କଥାଯେ ପଚ୍ଛୁ ଅଛୁ ଜାଣି ସେବେ କୁହ ॥

× × ×

ବିଶେଷେ ବାତୁଳ ମୁଂ ଯେ ମୂର୍ଖ ବୁଦ୍ଧି ମୋର ।
ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ କହେ ଦୋଷ ମୋ ନ ଧର ॥

× × ×

ଷୋଳ ପଦ ଗୀତ ଗୁରୁଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ ।
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଜ୍ଞାରେ ପେଡ଼ କହେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ।

No Colophon.

139

Cat No. O L / 1395—A

ଜ୍ଞାନ ମାଳା

By— ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ

Jñāna Mālā

Gaṅgādhara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—71. Size—42.4× 3 7 C.M. Each side contains 1 to 4 lines. Character—Oriya. Date of Copy—C. 18th century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Nīmāpadā, Dist—Puri.

ଜୟ ତୁ ଜୟ ଗୁରୁଦେବ । ଶ୍ରୀ ପାଦ ପଦ୍ମେ ବାଅ ଠାବ ॥
ବନ୍ଦଇଁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ । ନର୍ଭୟେ ପଶିବ ଶରଣ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦ ପଦ୍ମ ରସ । କରନ୍ତେ କରୁଥିବ ଗ୍ରାସ ॥

× × ×

ସେ ଜୟଦେବ ପାଦ ଗତେ । ଶରଣ ରାମାନୁଜ ସୁତ ॥

× × ×

ତବ ଆଜ୍ଞାବରେ ମୋର ଫୁଟିଲା ଅନ୍ଧାର ।
ପୁନଃ ପୁନଃ ଗୁରୁପାଦେ କରେ ନମସ୍କାର ॥
ହର ନାମ ଅର୍ଥ ଯେବେ ଚିତ୍ତେ ଉପଦେଶ ।
ସୁଜନ ନମନ୍ତେ କହେ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ॥

Colophon—ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ।

140

Cat, No. O.L. / 194

ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ

By—ମହେଶ୍ୱର

Jṇāna Sambāda

Maheśvara

Substance—Palmleaf. No. of folia—56. Size—21.1 × 3 1 C.M Each side contains 3 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Incomplete. Condition—Wormeaten. Findspot—Gadamanitri Dist—Puri.

Beginning— ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦ ଲେଖନ ।

ଶ୍ରୀ ରାମ ଶରଣ ।

ରାମ ଗୋବିନ୍ଦଂ ରାମ ରାମ । ନନ୍ଦୀଘୋଷରେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ।
ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ । ତୁ ନାଥ ପ୍ରାଣୀ ପଞ୍ଚ ଭୁତ ।
ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ମହାବାହୁ । ଏ ଜନ୍ମ ନ କରିବୁ ଆଉ ।
ଯିବ ତୁ ଜନମ କରିବୁ । ସାଧୁ ସଙ୍ଗତେ ବନ ନେବୁ ।

× × ×

ଯେତୁ ଗୁରୁ ଶିଷେ ଯେ ସମ୍ବାଦ । ମହେଶ୍ବରଙ୍କ ଯେତୁ ପଦ ॥
ଯେତୁହା ଯେ ସୁଗ୍ୟାମା ପଢ଼ନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତ ସଙ୍ଗେ ଲକ୍ଷ ହୋନ୍ତି ।
ହରି ଅର୍ଜୁନର ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲଗେ ପ୍ରମାଦ ।
ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ପାଦେ ମୋର ଆଶ । ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା ବର୍ଣ୍ଣନେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଶଙ୍କର ଜ୍ରିଞନେ କୃଷ୍ଣଲୀଳା କଥନେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

No Colophon.

141

Cat. No O. L. / 1—B

ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ

By—ମହେଶ୍ବର ଦାସ

Jñāna Sambāda

Maheśvara Dāsa

Substance— Palmleaf. No. of folia— 8. Size— 38× 3.3 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Incomplete. Condition—Good. Findspot — Puri Town. Dist—Puri.

ଅର୍ଜୁନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୁଝାଇଂ । ଶରଣ ମହେଶ୍ବର କହିଂ ॥
ଶୁଣ ହେ ସୁଜନ ଯେ ପ୍ରାଣୀ । ଅମୃତ ପଦ ରସ ବାଣୀ ॥
ଏହା ଯେ ବୁଝନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି । ମାହା ପଣ୍ଡିତ ସେ ହୋଅନ୍ତି ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ମହା ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା ବର୍ଣ୍ଣନେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ଦେହାଦ ବାଧାକ କଥନେ ନାମ ଦ୍ବିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

× × ×

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀ ପଦୁ ଚରଣ । **ମହେଶ୍ବର** ଦାସ ଶରଣ ।
ଏ ଗୀତ ବୁଝିବ ସୁଜନ । ତୁମ୍ଭର ହେବ ବୁଦ୍ଧି ଗ୍ୟାନ ॥
ଏ ଗୀତ ଯେ ଅମୃତସାର । ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦ ନାମ ଯାର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା ବର୍ଣ୍ଣନେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଶରୀର ଅର୍ଥ ଲୋଭ କାମ କ୍ରୋଧ ଚରିତ କଥନେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ଶ୍ରୀ ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ ଭରସା । ଶ୍ରୀ ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଥା ଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଲେଖନ । ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ଦେବ ଭରସା ।

There are some folia containing ସପ୍ତାଙ୍ଗ ଯୋଗ by ଗୋରେଖନାଥ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭୂଗୋଳ by ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ମାଲ୍ଲଗଭଁ ଜ୍ଞାନ.ଚୂଡ଼ାମଣି by ସରଳ ଦାସ, ଭାଗବତ (୧୧ଶ ସ୍କନ୍ଦ) by ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଅମର କୋଷ (Prose translation) towards the end of the manuscript.

Post Colophon—ବୀର ଶ୍ରୀ ··· ପ୍ରତାପ ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ୭ଅଙ୍କେ ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ସମ୍ପୋବାରେ ବେଳ ପନ୍ଦର ଘଡ଼ି ଠାରେ ଏ ପୋଥିକ ଡ଼ୁବ ଗ୍ରାମରେ ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ଗୋସାଇଙ୍କ ମଣ୍ଡପରେ ସଦାଜଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଏ ପୋଥିକରେ ଶଏବୟାଣୋଇ ପତ୍ର ଲଗିଅଛି ॥ ଏଥିରେ ନ କୋଡ଼ି ବାର ପତ୍ର ଲାଗିଛି ଜାଣିମ ।

142

Cat. No. O. L. / 173—B

ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ

By—ମହେଶ୍ୱର ଦାସ

Jñāna Saṁbāda

Maheśvara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—38. Size—16.5 × 3.2 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition — Good. Findspot — Gadamāṇitri, P.S Beguniā, Dist— Puri.

ଏକ ଦ୍ୱନକରେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ । ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରିକା ଭୁବନ ।
ମୁକତ ଜଗତରେ ହରି । ଯାଦବଗଣ ସଙ୍ଗେ ଧରି ।
ନାନା ଭୂଷଣ ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗରେ । ନକ୍ଷତ୍ର ଯେସନେ ଶୂନ୍ୟରେ ।।
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଂ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମିଳିଲେ ସେଠାଇଂ ।

× × ×

ଭୁମ୍ଭର ଦେହେ ହେବ ଗ୍ୟାନ । ଯେ ଗୀତା ବୁଝି ସୁଗ୍ୟଂଜନ ।
ଗୀତଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଯେତ୍ତ ସାର । ଭଣଇ **ଦାସ ମହେଶ୍ୱର** ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଗ୍ୟାନ ସମ୍ବାଦେ ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ଶ୍ରୀହରି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଦେହ ବଧି ବସ୍ତୁରଣେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

No Colophon.

143

Cat. No. O.L. / 436

ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ

By— ମହେଶ୍ୱର ଦାସ

Jñāna Saṁbāda

Maheśvara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—70. Size—16.7 × 2.8 C.M. Each side contains 3 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Findspot — Bhavānipāṭaṇā Dist— Kalāhāṇḍi.

Text same as in Cat. No. O. L. / 173—B discussed previously.

No Colophon.

144

Cat. No. O.L. / 1066—C

ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା

By—ମହେଶ୍ୱର ଦାସ

Jñāna Saṁbāda Gitā

Maheśvara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—19. Size—31.2 × 2.3 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Complete up to 8th Chapter. [illegible] Findspot—Gadamā[illegible], P. S. Beguniā, Dist- Puri,

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଚରଣେ । ଶରଣ ପଶ ସୁଗ୍ୟାଂଜନେ ॥
ଭୁମର ଦେହେ ହେବ ଗ୍ୟାଂନ । ଏ ଗୀତା ବୁଝ ସୁଗ୍ୟଂଜନ ॥
ଗୀତଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଏହୁ ସାର । ଭଣଇ ଦାସ ମହେଶ୍ୱର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ଶ୍ରୀହରି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଦେହ ବଧି ନିରୂପଣେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ଯଥା ଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଲେଖନ । ଆଦ୍ଯଗରେ ଯାହା ଥିଲା ତାହା ଲେଖାଗଲା । ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ ।

145

Cat. No. O.L / 1170

ଜ୍ଞାନ ସାଗର

By—ଭବସ୍ୟା ଦାସ

Jñāna Sāgara
Bhābiyā Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—156 Size -19.4× 3.3 C.M. Each side contains 2 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1316 Sāla or 1909 A D. Complete. Condition — Good. Findspot — Kujanga. Dist — Cuttack. Name of the scribe—Sudāma, Village— Sanghrāṇa, Jāhājpur, Dist— Cuttack.

Beginning— ଶ୍ରୀଗୁରୁଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।
ପରାପର ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଜୟ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଅନାଦ ପୁରୁଷ । କଣ୍ଠେ ସରସ୍ୱତି ଆପେ ହୋଇଣ ପ୍ରକାଶ ।
ତୁମ୍ଭେ ଯାହା କହିଦେବ ଲେଖିବ ମୁ ତାହା । ମୁ କସ ଜାଣଇ ତୁମ୍ଭେ ସାହା ତରିବାହା ।
ଶୁଣହେ ସୁବୁଧି ହରି ଶ୍ରୀମୁଖ ବଚନ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନକୁ ବୁଝାଇଲେ ଯେଉ ତତ୍ତ୍ୱଗ୍ୟାଂନ ।

ଅର୍ଜୁନ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀଚରଣାମ୍ବୁଜେ ପଡ଼ି । ନିବେଦନ ହୋଇ କହେ କରପଦ ଯୋଡ଼ି ।
ଯୋଗ ସାଧିବାକୁ ନାଥ ପାରି ବିସେ ନାହିଂ । କେବଣ କଥାରେ ଥିବ ନିମଗ୍ନ ଯେ ହୋଇଂ ।
ଭକ୍ତିଭାବ ଦେଖିଣ କହନ୍ତି ନାରାୟଣ । ମୋହର ହୃଦରେ ରହିଂ ବଞ୍ଚୁଥାଅ ଦିନ ।
ଦେଖ ଚରାଚର ମୁଂ ଅଚର ପୂରିଅଛି । ଶିରଶୁକ ପ୍ରାଏ ମୁଂ ସକଳ ପୂରିଅଛି ।
ଆଜାନୁ ଲମ୍ବିତ ବାହୁ ଦେଖ ଯେ ମୋହୋର । ନବ ଜଳଧର ବର୍ଣ୍ଣ ଶୋଭିଛି ଅଚର ॥

× × ×

ଇତିଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ସାଗରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ତତ୍ତ୍ୱ ହେତୁ ଶିଷ୍ୟ କଥନେ ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

ଭେଳ ହୋଇ ପାର୍ଥ ଯେ ପଡ଼ିଲେ ପାଦେ ଶୋଇ ।
ଭାବଇ ଭୂବିଦ୍ୟା ଦାସ ଗୁରୁମୁଖ ଚାହିଂ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ... ହେତୁ ପରଚେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ନିତ୍ୟଯୋଗ ହେତୁ ପରଚେ ସେବା ଲକ୍ଷଣେ ହରି ଅର୍ଜୁନେ ସମ୍ବାଦେ ତୃତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ମନସ୍ଥ ସେବା ବିଧି ଆଚରଣେ...ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ସହଜ ସେବା ହେତୁ କଥନେ ...ପଞ୍ଚମ ,, ,, ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ପବନ ହେତୁ କଥନେ ...ଷଷ୍ଠମ ,, ,, ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଜା ଭେଦାଦି କଥନେ ନାମ ' ସପ୍ତମ ,, ,, ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ପରମ ହେତୁ ତତ୍ତ୍ୱସାର ଉପଦେଶ ଦଣ୍ଡ ନିମିଷ ସେବା କଥନେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ହେତୁ ତତ୍ତ୍ୱ ପରଚେ ଅନୁଭବ ଦ୍ରାଶନେ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ କଥନେ ନାମ ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଇତିଶ୍ରୀ... ମନ ହେତୁ ତତ୍ତ୍ୱ ପରଚେ ନାମ ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦ ଏ ଯେ ଶ୍ରୀହରିର କଥା, ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ ଯେ ତହିଂ ପୋତିଅଛି ମଥା ।
ଅଚ୍ୟୁତ ଅନନ୍ତ ଦ୍ୱିଜ ପାଦ ପଦ୍ମଂ ତଳେ, ଭବଆରୁ ଭୂବିଦ୍ୟା ଯେ ଶରଣ ମାଗିଲେ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ମହାତ୍ମ୍ୟ ବଗୁର କଥନେ ଏକାକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣନେ ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

ତୋହ ସମ ପ୍ରିୟ ମୋର ଭଗତି ସେହ୍ନ, ତତ୍ତ୍ୱକଥା ଅର୍ଜୁନ ହୋ ଦେଲି ତୋତେ କହି
ଏମନ୍ତ କହିଣ ସ୍ୱାମୀ ବେଗେଣ ଉଠିଲେ, ଶ୍ରୀହସ୍ତରେ ଅର୍ଜୁନକୁ କୋଳାଗତ କଲେ ।
ଭାବେ ବଶ ହେଇଣ ଯେ ହୋଇଲେକ ଭୋଳ, ଭାବରେ ଭାବିୟା ଦାସ ଚରଣରେ ଭୋଳ ।
ଶ୍ରୀହରି ଙ୍କ ଦୟାରେ ପ୍ରକାଶ କଲି ମୁହିଂ, ଅଷ୍ଟ ଗୁରୁଙ୍କ ଦୟା ମୋତେ ହୋଇଥିଲା ସେହି ।
ସବୁ ଗ୍ରନ୍ଥେ ସାର ଯେ ଯେ ଭାବିୟାଟି ନାମ, ଭାବରେ ଭାବିୟା ଦାସ ଶ୍ରୀପାଦେ ଶରଣ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ସାଗରେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଭାବିୟା ଦାସ ତତ୍ତ୍ୱ ଆଖ୍ୟାନେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ସମାପ୍ତ ।

Colophon—ଯାଦୃଶଂ ପୁସ୍ତକଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ············ ନ ବଦ୍ୟତେ ।

ଆକାଶାତ୍ ପତିତଂ ତୋୟଂ ଯଥା ଗଚ୍ଛତି ସାଗରଂ ।

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଅଲେଖ ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଶରଣ, ଅଧମ ଜୀବ ସୁଦାମକୁ ଇଚ୍ଛା । ମାର୍ଗଶୀର ମାସ ଦ୨୪ନେ ଏ ପୋଥିଣ ସମାପ୍ତ । ସ ୧୩୧୬ ସାଲ ଏ ପୋଥିଣ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ରଘୁବର ଦାସ ବାବାଙ୍କର ଦୟା ହେଲା ଅଧମ ଅରକ୍ଷିତ ସୁଦାମକୁ । ସା- ସିଘାଂରଣ, ହ୍ଵ-ପା- ହାଜୀପୁର, ପ୍ର- ଆପିଲ, ଗି- କୁଜଙ୍ଗ, ପୋ- ତିରତୋଲ, ଜି- କଟକଙ୍କର । ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ, ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସର୍ବ ଶୁଭମସ୍ତୁ ।

146

Cat. No. O.L / 346

ଜ୍ଞାନସାଗର ଗୀତା

By— ଭାବିୟା ଦାସ

Jñānasāgara Gitā

Bhābiyā Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—118. Size—25.9 × 3.4 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya.

[illegible] 18 A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Dharādharapur area, Jagatsimhapur, Dist,—Cuttack.

Text same as in Catalogue No. O. L. / 1170 discussed previously.

Colophon— ସମସ୍ତ ସମରଥ୍ର ଦେବଙ୍କ ୩୫ ଅଙ୍କ, ସନ ୧୨୫୫ ସାଲ, ଗ୍ରାସ୍ମ ମେଷ ୨୧ ଦିନ ବୈଶାଖ ଶୁକ୍ଳ ଷଷ୍ଠୀ ଶୁକ୍ରବାରେ ବେଳ ତେରଘ ଗଡ଼ି ଠାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ।

147

Cat. No O.L. / 1376

ଜ୍ଞାନସାଗର ଗୀତା

By—ଦ୍ୱାରକା ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Jñānasāgara Gītā

Dvārakā Dāsa & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—47. Size—19.2 × 3.3 C.M Each side contains 2 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Badly wormeaten. Findspot—Manikarnnikā Sāhi, Puri.

ଏହା ଯେ ପଢ଼ନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି ନର ।
ଭବସାଗରକୁ ଖର୍ଥି ସେ ହାର ॥
ପାମର ଦ୍ୱାରକା ଦାସ ଅଧମ ।
ସୁଜନ ଜନେ ମୋ ଦୋଷ ନ ଘେନ ।

× × ×

ଶ୍ରୁପଡ ଟୀକା ମହାଇସ, କହଇ ବଳରାମ ଦାସ ।

× × ×

କହୁଲେ ଗୋରେଖନାଥ ମଚ୍ଛିନ୍ଦ୍ରା ଶୁଣିଲେ ।
ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ଦୁଇ ପୁଣ ପରମ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ।

There are some folia containing Brahmajñāna towards the end of the manuscript.

No Colophon.

148

Cat. No. O.L. / 188

ଜ୍ଞାନାମୃତ

By—ସିଦ୍ଧ ବାରଙ୍ଗ

Jñānāmṛta

Siddha Bāraṅga

Substance—Palmleaf. No. of folia—37. Size—16.8 × 3 3 C M Each side contains 3 to 5 lines Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A. D Complete. Condition—Good. Findspot—Gadamāṇitri, P.S. Beguniā, Dist—Puri.

Beginning – ଆନନ୍ଦେ ପ୍ରମୋଦିତ ହୋଇ ଖଣ୍ଡିଆ ପୁଚ୍ଛଇ ତତ୍ତ୍ୱ ଗୁରୁଙ୍କୁ । ଅନାଦି କାଳ ବାର ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି, କେମନ୍ତେ ଚହ୍ନିବା ତାକୁ ।

କହ କହ ସ୍ୱାମୀ କଳା ଆତ ଜାତ ମୋତେ,
ଶରୀର ସମ୍ବାଦେ ହେବଣ ରମଣ ଯାହା କହୁଲେ ଯୁଗତେ ।

ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେ ଦୟାକରି କହିଥିଲେ ପରମ ହଂସର କଥା,
ମୁହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ଗର୍ଜନ ହୋଇଲ ପରମ ଆହ୍ଲାଦ ବେବସ୍ଥା ।
କହନ୍ତି ପରମ ହଂସ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କୁ ଆଦେଶ କଲା ବଚନ,
ହେତୁକରି ତୋହ ମନରେ ରଖିବୁ ନ କହିବୁ କାହା ଆଗର ।

ଇପିମା, ତାପମା, ଧୂମାର ମାରୁତ,ଜାଳମା, ରୁଚର, ଭୋଗ ଧାରଣୀ, ବର୍ଣ୍ଣଂ ଧାରଣୀ, ବୋଧମା, ଖେମାଙ୍ଗୀ, ପୁଷ୍ଟୀ ଧାରଣୀ, ଶିଶୁମୁନା, ଊର୍ଦ୍ଧ ଧୂମ, ଜ୍ୟୋତିଜାଳା ଏ ରୂପେ ଷୋହ୍ଳ । ଏତେକ କଳାରେ ଆଦେଶ ଗତାଗତ । କହିଲ ଏହା ବୁଝାଇ । ସିଦ୍ଧ ବାଉଙ୍ଗ ଏହି ମତେ ଧାନ । ନିତ୍ୟଂ ହେଜରେ ସେ ହେଜାଇ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଂବଦ୍ୟା ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

End— ହେତୁଟି ତଥା ଚୈତନ୍ୟକୁ ବୋଲ । ଶିବ ପର୍ବରୁ ଅଛି ମରଣ ହେତୁ ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞାଂ କଲେ । ରବି, ଶନି, ଗୁରୁ, ମଙ୍ଗଳବାରେ ଏ ଚାରିବାରେ ଦକ୍ଷଣେ ବହଇ । ବାମକୁ ନ ଆସଇ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବାର ଏ । ସମ, ଶୁକ୍ର, ବୁଧ ବାସରେ ବହଇ । ପ୍ରଥମୁ ଡାହାଣକୁ ନ ଯାଇ । ଯେବେ ସାତବାର ଏକ ପୁଡ଼ କେ ବହଇ ପରମ ପୁଡ଼ାକୁ ନ ଆସଇ ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ବହୁଥିଲେ ଜାଣି ମୂ ଅଛି । ଶୁକ୍ର ମଙ୍ଗଳ ବୁଧବାରେ ଏ ତିନବାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଘରେ । ବୁଧବାରେ ମୁଖରେ ଗୁରୁ-ବାରେ ଡାହାଣ କର୍ଣ୍ଣରେ । ଶୁକ୍ରବାରେ ନାସା ବାମ ପୁଡ଼ାରେ, ପ୍ରଭାତୁ ହଂସର ମୁଖ ପଚିମକୁ ଚାରିଘଡ଼ି । ଦୁଷ୍ଟାପ୍ତ ପହର ପୂର୍ବକୁ, ତୃଷ୍ଟାପ୍ତ ପହର ଦକ୍ଷଣକୁ, ଚତୁର୍ଥ ପହର ଉତ୍ତରକୁ । ରାତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ପହରେ ପାତାଳକୁ ମୁଖ, ଦୁତୀୟେ ଊର୍ଦ୍ଧକୁ, ତୃଷ୍ଟୀୟେ ଦକ୍ଷଣକୁ, ଚତୁର୍ଥରେ ଉତ୍ତରକୁ, ଏ ରୂପେ ହଂସ ଆତ ଜାତ । ଏ ଉଦ୍ଧବ ବଶଂ ଚରିତଶୋକ — ଯାଦବାନଂ କୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠ, ବିକସେନାମ ଯା ଦେବୀ ତସ୍ୟପୁତ୍ର ଉଦ୍ଧଃ, ଉଦ୍ଧବସ୍ୟ ତଦ୍ଭାବଶ୍ରୀ ମାତା ତଥା ।

There are some folia containing କାକ ଚରିତ towards the end of the manuscript.

No Colophon.

149

No. O. L / 328

ଜ୍ଞାନାମୃତ ସିନ୍ଧୁ

By—ମଧୁ ଦାସ

Jñānāmṛta Sindhu

Madhu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—103. Size—36.3 × 3.3 C.M. Each side contains 2 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Good. Findspot — Bhubaneswar. Name of the scribe — Lakshmana Nāyak.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ନମାମି ନାରାୟଣ ସ୍ୱାମୀ । ଅଖିଳ ପୁର ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ।
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଅଲକ୍ଷ । ଲକ୍ଷିତ ନାହିଂ ସମକକ୍ଷ ।
ଅଦୃଷ୍ଟି ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ । ଅସପର୍ଷ ଅଗୋଚର ଗତି ।
ଅନାଦି ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ । ସଂସାର ବୀଜ ମୂଳକର୍ମ ।
ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ଅନ୍ତର । ନିତ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣ ନିରାଧାର ॥
ଗୁଣ ନିପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି । ତୋହୋର ଆଶ୍ରୟେ ଜନ୍ମନ୍ତି ।
ଭୂ ନିରାଲମ୍ବ ନିରାଶ୍ରୟ । ଅଶେଷ ତୋହୋର ଆଶ୍ରୟ ।

× × ×

ସେ ସନ୍ଥ ଚରଣେ ବିଶ୍ୱାସ । ଶରଣ ଭଣେ ମଧୁ ଦାସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମାହାପୁରାଣେ ଜ୍ଞାନରସାମୃତ ସିନ୍ଧୁ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

× × ×

ଶ୍ରୀସନ୍ଥ ଶ୍ରୀସନ୍ଥ ଶ୍ରୀସନ୍ଥ, ଶ୍ରୀସନ୍ଥ ଚରଣେ ମୋ ମାଥ ।
ଏ ବିନୁ ନାହିଂ ମୋର ଆନ, ଶ୍ରୀସନ୍ଥ କରିବେ କାରଣ ।
ପରମାନନ୍ଦ ସାଧୁସଙ୍ଗ, ଏ ବିନୁ ନୋହେ ମତିଭଙ୍ଗ ।
କୃଷ୍ଣଂ ସେବକ ପାଦ ଯୁଗେ, ଶରଣ ପଶିଲି ସରାଗେ ।
କହଇ ଭଣା ମଧୁ ଦାସ, ସନ୍ଥ ଚରଣେ ପ୍ରତିଆଶ ।
ହରି ତରିବେ ଭବ ବାରି, ଏହି ଭରସା ଅଛି କରି ।
କର ନ କର ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ, ଏ ବିନୁ ନାହିଂ ମୋର ଆନ ।
ଏ ଛାର ଭଣା ମଧୁ ଦାସ, ପ୍ରେହାର କି ଅବା ବିଶ୍ୱାସ ।
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ସାଗର, ତେଣୁ ଏ ଅଧମକୁ ତାର ।
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରତିଆଶ, କରୁଣାକର ହୃଷୀକେଶ ।
ମୋ ଛାର ଅଧମ ପାମର, ଶରଣ ଗଲି ତୋ ପୟର ।
ରଖ ବା ନ ରଖିବୁ ତୁହି, ତୋ ବିନୁ ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରେ ନାହିଂ ।
କୋଟି ଜନ୍ମଂର ପାପ କ୍ଷୟେ, ତୁମ୍ଭ ନାମକୁ କରି ଲଏ ।
ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳାର କାନ୍ତ, ଶରଣ ଗଲି ପାଦାଗ୍ରତ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତେ ମାହାପୁରାଣେ ଗ୍ୟାନାମୃତ ସିନ୍ଧୁଂ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଚଉବନ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ଭୀମସ୍ୟପି............. ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ସମସ୍ତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ମାହାରାଜାଙ୍କର ବିଜେ ଶୁଭରାଜ୍ୟେ ସମସ୍ତ ଅ୨* ଙ୍କ କକଡ଼ା ଦି୨ନେ ରବିବାରେ ଏ ଦିନ ବେଳ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ସମୟରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା । ଆହେ ସୁଗ୍ୟଜନ ମାନେ ଶୁଦ୍ଧଂ ଅଶୁଦ୍ଧଂ ପୂରେଇଂ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଯଥା ଦୃଷ୍ଟଂ ତଥା ଲିଖିତଂ ।

ଭଗ୍ନ ପୃଷ୍ଟ ... ପାଳୟେତ ।

ଏ ପୋସ୍ତେକ ଲେଖାଇଲେ କୋଠଦେଶ ମୌଜେ ଭାପୁର, ସା- ଦିଆନପଟଣା ଥୋରିଆ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସେ । ଏଥିରେ ଲେଖିକାର କଳ-ଜୋତିଷେକ ପଟଣାରେ ରହଣି ଜୋତିଷ ଅଧମ ଅଯୋଗ୍ୟ ଅପରାଧୀ ଅତି ଅଯୋଗ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ନାଏକ । ଶ୍ରୀମା' ଶାରଦା ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ଲକ୍ଷଣକୁ । ଏ ପୋସ୍ତେକ ଯେ ମାଟିନେଇଂ ବା ଚୋରାଇଂ ନେଇଂ ନ ଦେବ ତାହା ସପ୍ତ ପୁରୁଷ ତଳ ଏହା ସପ୍ତ ପୁରୁଷ ଉପର । ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ । ଶ୍ରୀ ବିମଳାକ୍ଷୀ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସଙ୍କୁ ।

150

Cat. No. O.L / 1416

ଜ୍ଞାନାମୃତ ସିନ୍ଧୁ

By—ଭିଣା ମଧୁ ଦାସ

Jñānāmṛta Sindhu

Bhiṇā Madhu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—122 Size - 35 4× 3.1 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1291 Sāla or 1884 A D. Complete. Condition—Good. Findspot—Gaḍa Tāpanga. P. S Khurdhā, Dist — Puri Name of the scribe—Mādhavānanda Pattanayak

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାଏ ନମ ।

ନମାମି ନାରାୟଣ ସ୍ୱାମୀ । ଅଖିଳ ଗୁରୁ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ।
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଅଲକ୍ଷ । ଲକ୍ଷିତ ନାହିଂ ସମକକ୍ଷ ।
ଅଦୃଷ୍ଟି ଅଗ୍ରୁତ ଅମୂର୍ତ୍ତି । ଅସଂଖ୍ୟ ଅଗୋଚର ଗତି ।
ଅନାଦି ପୁରୁଷ ପରମ । ସଂସାର ବୀଜ ମୂଳଧର୍ମ ।।

× × ×

ଏଣୁ କୀର୍ତ୍ତନ ଭାଗବତ । ଶ୍ରବଣ ଭାଗବତ ମତ ।।
ଭଜନ ଭାଗବତ ଧର୍ମ । କରିବ ଭାଗବତ କର୍ମ ।
ଆଚରେ ଭାଗବତ ବିଧି । ତରିବ ସଂସାର ଜଳଧି ।।

× × ×

ସେ ସନ୍ଥ ଚରଣେ ବିଶ୍ୱାସ । ଶରଣ ଭିଣା ମଧୁ ଦାସ ।।

× × ×

ଶ୍ରୀସନ୍ଥ ଶ୍ରୀସନ୍ଥ ଶ୍ରୀସନ୍ଥ । ସନ୍ଥ ଚରଣେ ମୋର ମାଥ ।
ଏ ବିନୁ ନାହିଂ ମୋର ଆନ । ଶ୍ରୀସନ୍ଥ କରିବେ କଲ୍ୟାଣ ।

ପରିମାନନ୍ଦ ଦାସ ସଙ୍ଗ । ଏ ବନୁ ବୋହୁ ମଣ୍ଡ ଭଙ୍ଗ ॥
କୃଷ୍ଣ ସେବକ ପାଦ ଯୁଗେ । ଶରଣ ପଶିଲି ସରାଗେ ॥
କହଇ ଭଣ। ମଧୁ ଦାସ । ସନ୍ଥ ଚରଣେ ପ୍ରତିଆଶ ॥
ଜନ୍ମ ତରିବ ଭବବନ । ଏତ୍ତ ଭରସା ଅଛୁ କରି ॥
ନର ୀ କର ଭୁ-ମୁ ନାଶ । ଏ ବନୁଂ ନାହିଂ ମୋର ଆନ ॥
ଏ ଗୁରି ଭଣେ ମଧୁ ଦାସ । ଏହାର କବା ବଶୁଆସ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ସାଗର । ତେଣୁ ଏ ଅଧମକୁ ତାର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଗ୍ୟାନାମୃତସିନ୍ଧୁ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ତଉର୍ଦ୍ଦ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ଶ୍ରୀ ବୀରସିଂହ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ସମସ୍ତ ୩୧ ଅଙ୍କ ସ ୧୨୧୧ ସାଲ ଆଶିନ୍ୟ ଶୁକ୍ଳ ଦୁଷ୍ଟମ୍ବୀ ବୁଧବାର ଦନ ଆଠ ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ବାଲୁଙ୍କେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟସ୍ଥରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ସମାପତ ହେଲା । ଆତେ ବ୍ରମ୍ୟଂଜନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରରଇ ଗାଇବ । ଲେକଂକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଯଥା ଦୃଷ୍ଟଂ ତଥା ଲେଖନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରାଏ ନମଃ । ଲେଖକାର ମାଧବାନନ୍ଦ ପଟନାଏକ ।

ଭ୍ରମସ୍ୟାପି .... ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

151

Cat. No. O. L. / 353—I

ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି

By—ଲୋକନାଥ

Jñānodaya Koili

Lokanātha

Substance—Palmleaf. No. of folia—9. Size—16.8 × 3.6 C.M. Each side contains 2 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C. 19th Century A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot — Dharādharapur, Jagatsimhapur, Dist- Cuttack.

ବୋଇଲ କାଳିନ୍ଦୀ ଶିଖରେ ଯାଇଂ, କମଳ ଫୁଟି ଅଛଇଂ ।,
କମଳ ମଧ୍ୟେ ତ୍ରିବେଣୀ, କଳୁଅଛୁ ହଂସ ଶୂନ୍ୟେ ଭ୍ରମଣି ଲୋ,
କେ କହୁ ହଂସ ମହିମା ମୁଦେଁ ।
ଯୀଉ, କରେ ହଂସ ଅମନ ଶିଖେ ଲୋ ।

X X X

କୋଇଲି ଷଷ୍ଠେନ୍ଦ୍ର ହଂସ ରହଣି, ଯମେ ବୁଝି ଚରମାଣି,
ଛାୟା ମାୟା ଯା'ର ନାହିଁ, ଛନ୍ଦ ଫେଇ ଗୁରୁ ଦେଲେ ବତାଇ ଲୋ
ତ୍ରିକୁଟ ସେବେ ମୁକତ ବାଟ,
ଷାର ନାଥିଆ ତ୍ରିଲୋଚନ ଗୃଠ ଲୋ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ କୋଇଲି ସଦା ଜପେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।

No Colophon.

152

Cat. No. O.L. / 764—B

ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି

By—ସିଦ୍ଧବର ଛୋଟ

Jnānodaya Koili

Siddhabara Chāta

Substance—Palmleaf. No. of folia—10. Size—16.5 × 3.5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Gada Tāpañga, P. S. Khurdā Dist—Puri.

କୋଇଲି ଷଷଦେଂ ଦ୍ୱଂସ ଭ୍ରମଣି, ଷମେ ଗୃଦ୍ଧ ପଲ୍ଲମାଣି ।
କୋଇଲି ଛୁପ୍ସା ମାପ୍ସା ଯା'ର ନାହିଂ,ଛନ୍ଦ ଯେଉଁ ଗୁରୁ ଦେଲେ ତା'ଙ୍କ ଗୋ ।
ଛାଡ଼ିଲୁ ଏତେ ମୁକତ ବାଟ
କୋଇଲି ଷମେ ଶରଣ ସିଦ୍ଧବର ଗୃଷ୍ଟ ଲୋ ।

The text is same as Cat. No. O. L. / 353 (I) discus ed previously, but in the last verse the name of Siddhabara Chāta has been ment'oned instead of Lokanātha as the poet.

No Colophon.

153

Cat. No. O.L. / 252—C

ଝୁଲଣ ଚମ୍ପୂ

By— କଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ପାଟ ଦେଓ

Jhulaṇa Champū

Kiśora Chandra Pāta Deo

Substance—Palmleaf. No. of folia—4. Size—34 6 × 3.9 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot — Presented by the Princ pal S. K. C. G. College, Pāralākhemindi, Dist— Ganjam.

Beginning— ହେ ନିଖିଳସଭ୍ୟସଦବୃନ୍ଦବନ୍ଦମାସ୍ତମୌଳିକୁରୁବନ୍ଦମାନେ ! ଅଟ୍ଟତର ଲେନ୍ତଖେଳଲୀଳାବଳାସଲସୋପାଣ୍ଡକଳାକୁଣ୍ଡଳିଲଳିତାକଳିତମଞ୍ଜୁଳାଖଣ୍ଡଳ କୋଦଣ୍ଡ ରୁଣ୍ଡତଡ଼ିତଜଡ଼ିତ ଘନମଣ୍ଡଳପୁଣ୍ଡରୀକ·ନୟନସଞ୍ଚାରି ଚଣ୍ଡକର ତନୁଜାତୀର ଖଣ୍ଡିର ବନକଦମ୍ବକାଣ୍ଡରେ ଡାଣ୍ଡବକଳାପଣ୍ଡିତ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ମଦନକେଳି କୁତୁ କମ-

ଲଳିତା ଦେଖି ନିଖିଳମାଳତୀଜାତି-ଯୂଥିକା-ମାରୁତ ଜାତିରୁ ଶୀତଳଭଲ୍ଲେଭଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ତରେ ଏକ୍ୱିତ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଭଲ ଏ ଭଙ୍ଗସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରବଣରେ ନିତମ୍ବିନୀ-ଜନମନ ଦ୍ରବଣ ହେଲାନ । ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀଂବସେପାବଣପକ୍ଷ ବୃନ୍ଦାବନବିହାର ସୌଖ୍ୟ ଦେବାରେ ଦକ୍ଷମୁଖ୍ୟରେତ ହିଁ ଶିପ୍ସା ହୋଇଛୁ । ଆଜ ବ୍ରଜଗଜଗତି-ବୃନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ରମା କିଶୋରୀଙ୍କ ଶ୍ରୀଚ୍ଛମୁରେ ଜଣାଇଂ ହମରେ ବନଭ୍ରମଣାଦରଗରେ ପ୍ରେମ,ତିଶପ୍ସ ବଢ଼ିଲ ପରି କରି କିଶୋରଙ୍କି ଗୋକୁଳନାଗରୀମନମୋହନସୁମନଶରାସନଙ୍କୁ ନିକୁଞ୍ଜଦୋଳିକାରେ ବିଜେ କରାଇ ସେବାଚାର୍ଯ୍ୟ,ଦ ଚଳାଇ ଝୁଲାଇବା । ଏମନ୍ତ ପାଞ୍ଚ କାଞ୍ଚନକାଞ୍ଚିଶୋଭିନୀ-ରାଧାଙ୍କ ପୁରତରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସମୁଲ୍ଲାସିତରେ କହିଲେ ।

× × ×

ଶୁଣି ସଜନୀ ବାଣୀ ହସାଇ ଭଙ୍ଗୀ ଠାଣି କିଶୋରୀ କଲେ ନେହପାତକୁ,
ବୋଲେ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ବ୍ରଜପୁର ମହେନ୍ଦ୍ର ସୁତ ବଳବେ ପୁରୁହୁତକୁ ।

× × ×

ଶ୍ରୀମତ୍ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତିରାଜ୍ୟାଧୀପନୃପକଳାପକଷଠତଠମୁକୁଟମଣି ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀବିଶ୍ୱମ୍ଭର ରାଜେନ୍ଦ୍ରଦେବତନୁଭବଯୁବକନବହମଣ୍ଡଳୀମୁକୁଟାଳଙ୍କାରହୀର ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ବିରଚିତ ଚିତ୍ର ପଦାରବିନ୍ଦଦ୍ୱନ୍ଦକୁନ୍ଦନସୁନ୍ଦରାଙ୍ଗୀ ରାଧାଙ୍କୁ ବାଧା ନ ଘଟିଲା ପରି ହରିଙ୍କ ଚୂର ଚୂର ଅନୁଚରିକାମାନେ ବାଟିଦ ଦଳବହଳ ସରଣୀରେ ମଣିକାସ୍ୱର ଭଣିମାରେ ଅଣିମାଦି ସୁଖଦାୟନ ହୋଇ ବୃନ୍ଦାରକ ମନମୋହନ ବୃନ୍ଦାବନକୁ ବାହାରିଲେ । ଏ ସମୟରେ ଅଳିଲଳିତ-ରବାକଳିତ-ପିକନିକର-କରମ୍ବିତ କଳିନ୍ଦନନ୍ଦନୀ ତଟ ନିକଟ ଅଟବୀବଟ ଲମ୍ପଟି ଅବନୀତଳ ନବଲଳନାକୁଳ ସୁନ୍ଦରଧିକା ରାଧିକା ରଙ୍କାବାହବୀ ମଶ୍ରିତ-ରୁଚିରସ୍ମିତ ମୁଖୀ ଲଳିତା-ଚମ୍ପକଲତା ସହି ସହିତରେ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ଚନ୍ଦନାନିଳ ଚଳନ ପ୍ରଫୁଲିତ ବଲ୍ଲିରାଜି ରୂହିଂ ପରୂରୁଅଛନ୍ତି ।

No Colophon.

154

Cat. No. Or.Ms. / 55—B

ଝୁଲଣ ଚମ୍ପୂ

By—କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପାଟ ଦେଓ

Jhulaṇa Champū

Kiśora Chandra Pāta Deo

Substance—Paper. No. of paget—3. Size—27 × 24.1 C.M. Each page contains 19 lines throughout the manuscript. Character—Oriya. Date of copy—4th June, 1919. Complete. Condition—Good. Findspot—The Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras.

ଦେଖିବା ଅରେ ଆସ ହୋଇଥିବ ସେ କସ
ଚୋଳିବା ପଟ୍ଟେ ଆସି ସୁମନରେ,
ଏ ଚିରେ ସବୁବାଳା ରଖିଲେ ଫୁଲ ଚୋଳା
କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଟେ ସେ ଧ୍ୟାନରେ ।

No Colophon.

155

Cat. No. O.L / 76—G

ଟୀକା ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର

By—ହାଡ଼ିପା

Tikā Govindachandra

Hādipā

Substance—Palmleaf. No. of folia—11. Size—21.1 × 3.1 C.M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition Not so good. Findspot—Puri Town.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ରାମ ହେ ରାମ ନାରାୟଣ ।
ଯେଉଁ ନାମ ଧଇଲେ ନ ଦଣ୍ଡେ କାଳଯମ ।

ରାମ ନାମ ଭଜ ଗୋବନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ରରେ ଦେହକୁ ଛାଡିବା ପାଇଁ ।
ମାନଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଦେଶାନ୍ତର ଗଲେ ସେ ବଙ୍ଗ ଦେଶ ଗୋସାଇଁ ।
ମାତାଏ ବୋଇଲେ ଗୋବନ୍ଦୀଚନ୍ଦ୍ରରେ ଯାଅ ବଳା ଯୋଗୀ ହୋଇ ।
ମୋର ବେଲା ଯେବେ କରିବୁ କୁମର ଚିର ଯୁଗେ ଥିବୁ ରହି ॥

× × ×

ଭଣଇ ମୁକୁତା ଶୁଣରେ କୁମର ସିଦ୍ଧ ହୋଉ ତୋର ଦେହ ।
ରାମ ନାମ ପଦ ଧଇଲେ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଥିବୁ ସେ ଅମର ହୋଇ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଟୀକା ଗୋବନ୍ଦୀଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହାଡ଼ିପା ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ
ସିଦ୍ଧ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯୋଗ ଲକ୍ଷଣେ ପାଠ ପଠନେ ନାମ ସଦାଜୟେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

156

Cat. No. O. L. /. 493

ଟୀକା ଗୋବନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର

By—ଶେଖର ଦାସ

Tikā Govindachandra

Śekhara Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—82. Size—23.8 × 3.4 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya.

Date of copy—C 18th century A.D. Complete Condition—
Place of …   — Haladia, P. S. Khurda,
Dist Puri. Name of the scnoc—Digambara Dalai. Padmanabhapur Pentha.

ବନ୍ଦଇ ସେ ଲମ୍ବୋଦର ପାର୍ବତୀ ନନ୍ଦନ ।
ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ଆଉ ଗୁଣ୍ଡର ବଦନ ॥
ଭଗଦନ୍ତ ରକ୍ତଶୋଣ ଅମୃତ ଲଡ଼ୁ କରେ ।
ଯୋଗେଶ୍ୱର ପୁରୁଷ ଦକ୍ଷିଣ ଦ୍ୱାରପାଳେ ।
କପୋଳେ ଶୀତାଂଶୁନାଥ ଶିରେ ଏକ ଜଟା ।
ଇନ୍ଦୁର ବାହନ ନାଥ ଗଣେଶ୍ୱର ବେଟା ॥

× × ×

ଭେ ମୁନ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଯେତେ ଥିଲେ ।
କାହାକୁ ସେ ସେବା କରି ଅମର ହୋଇଲେ ॥

× × ×

ହାଡ଼ିପା ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର କପିଳାସେ ରହି ।
ବଙ୍ଗଦେଶରେ ରାଜ୍ୟରେ ରହିଲେ ମାହାଦେଇ ॥
ଅନେଶ୍ୱର ରାଣୀ ବେନି ପାଟ ମାହାଦେଈ ।
ବଙ୍ଗରାଜ୍ୟ କରନ୍ତି ବଙ୍ଗଦେଶେ ଥାଇ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଦାସ କଲେକ ଯୋଡ଼ଣ ।
ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଟୀକା ହୋଇଲା ପୂରଣ ।

Colophon— ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ଉଦ୍ଧରିବେ ଲେଖକ ଦିଗାମ୍ବର ଦଳାଇଙ୍କୁ । ଏ ପୋଥିେକ ପାଠିର କନାଇଂ ନାଏକ ପୁଅ କୃଷ୍ଣ ନାଏକର । ପଦ୍ମନାଭପୁର ପେଣ୍ଠରେ ଥିଲା ।

157

Cat No. O.L / 352—B

ଟୀକା ଭାଗବତ

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tikā Bhāgavata

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—16. Size—14.3×3 C M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of Copy—1276 Sāla or 1869 A.D. Complete. Condition—Worm eaten. Findspot—Dharādharapur, P.S. Jagatsimhapur, Dist.—Cuttack. Name of the scribe—Kanduri Naik.

ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ନରହରି । ପାଣ୍ଡବ କୁଳ ରକ୍ଷା କରି ॥
ଦୟାସାଗର ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଠାରୁ କଳା ନେଇଂ ॥
ଶାଲ୍ୱ ଯେ ଶିଶୁପାଳ ଆଦି । ଚକ୍ରେ କୁମ୍ଭୀର ଶିର ଛେଦି ॥
ମୋକ୍ଷ ଯେ କଲେ ଭଗବାନ । ସେ ପୁଣି ଗଲେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ॥

Colophon— ଯଦ୍ଧ ଶୁଧଂ .... ନ ଦ୍ଵିଦ୍ୟତେ ।

ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ଶ୍ରୀ ୧୨ଙ୍କ ସନ ୧୨୭୬ ସାଲ ବୈଶାଖ୍ୟ ଦି ୭ନେ ମଳମାସରେ ଏହୁ ପୋସ୍ତକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ହୋଇଲା । ଯଥା ଆଦୃଶ୍ୟ ତଥା ଲିଖନ । ହେ ସୁଗ୍ୟଂଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୁରେଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଏହୁ ପୋସ୍ତକ ଲେଖନକାର ଗ୍ରା—ତକଣ, ମୌ—ମଧଖଣ୍ଡି ଉଦୟଣିରେ କନ୍ଦୁରି ନାଏକ ।

158

Cat, No. O. L./353—F

ଟୀକା ଭାଗବତ

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tikā Bhāgavata

Jagannātha D asa

Substance—Palmleaf. No. of folia—7. Size—16.9× 3 7 C M Each side contains 3 to 5 lines Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A. D Complete. Condition—Not so good. Findspot—Dharādharapur P.S. Jagatasimhapur, Dist—Cuttack.

ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟା ପଢ଼େ ଯେଉଁ ଜନ । ମନ ବାଞ୍ଛିତ ଲଭେ ପୁଣ୍ୟ ॥
ତାହାର ତତ୍ତ୍ୱ ଗତ ଜାଣି । ଦସ୍ତୁ କହନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସେ ହରି ପାଦେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ମହାପୁରାଣେ ଟୀକା ସଦାଜସ୍ତେ.ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

159

Cat. No. O. L. / 872—E

ଟୀକା ଭାଗବତ

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tikā Bhāgavata

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—21 3× 3.6 C.M. Each side contains 4lines throughout the manuscript.

Character—Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot — Bhubaneswar, Dist— Puri.

The text is same as in Cat. No. O.L /353 (F) discussed previously.

No Colophon.

160

Cat. No O.L. / 1042

ଟୀକା ଭାଗବତ

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tikā Bhāgavata

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—26 Size—12.4× 3.7 C.M. Each side contains 4 to 7 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Wormeaten Findspot—Presented by Sri Damodar Dāshsharmā Bhubaneswar, Dist—Puri.

ସକଳ ଋଷି ଦେବଗଣେ । ଯକ୍ଷ ବୈଷ୍ଣବ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ॥
ମୋହର ଯେତେ ପିତୃଗଣେ । ଏଠାରେ ଛନ୍ତ ଯେତେ ଜନ ॥
ଶୁଣ ଶ୍ରୀଭାଗବତ କଥା । ଯେଣେ ଖଣ୍ଡିବ ଭବ ବ୍ୟଥା ॥
ଅନାଦି ନାଥ ଭଗବାନ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଉଦ୍‌ଯାପନ ॥
କରିବା ବୋଲି ବିଚାରିଲେ । ଆସନ ଚେଜଣ ବସିଲେ ॥
ମୁଖରୁ ଏକାକ୍ଷର ଜାତ । କହିଣ ଦେଲେ ସେ ଅନନ୍ତ ॥
ଅନନ୍ତ ତ୍ରି ଅକ୍ଷର କଲେ । ତ୍ରିଭୁବନେ ସମର୍ପିଲେ ॥

ବ୍ରହ୍ମା ତବିଶଙ୍କର କଲେ,   ସେ ନଇ ନାରଦକୁ ଦେଲେ ।
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାରାୟଣ,   କଲେ ସେ ଚୃଭ ଶ୍ଳୋକେ ପୁଣି ।
ସେ ପୁଣି ନାରଦକୁ ଦେଲେ,   ନାରଦ ଦଶ ଶ୍ଳୋକ କଲେ ।
ସେ ପୁଣି ବ୍ୟାସକୁ କହିଲେ,   ବ୍ୟାସେ ଯେ ଶଏ ଶ୍ଳୋକ କଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ କାଳ,   ନୋହେ ଭାଗବତ ପ୍ରଚଳ ।

× × ×

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସାରସ୍ୱତ ମନ୍ତ୍ର,   କହନ୍ତି ପାର୍ବତୀ ଅଗ୍ରତ ।
ଶୁଣ ପାର୍ବତୀ ଦେଇଂ ଚିତ୍ତ,   ଶ୍ରୀଭାଗବତର ଚରିତ ।
କହନ୍ତି ଭାଗବତ ଚରିତ,   ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ।
କଲାଇଂ ପ୍ରାକୃତ ଭାଗବତ,   ସଂସାରେ ନୋହିଲା ବିଖ୍ୟାତ ।

× × ×

ସମସ୍ତ ଋଷିମାନେ ଥାଇଂ,   ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଆରମ୍ଭଇଂ ।

ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ ଦ୍ୱାଦଶ ଶ୍ଳୋକ
... ... ବହ୍ମାକ୍ଷର ଅଥା ଦାରସ୍କନ୍ଦ ... ... ।

There are some folia containing Brahmajñāna in poetry form.

ଦଶମାସ ଦଶଦିନ ବହୁଯାନ୍ତେ ଆଦଶକ୍ତି ଗର୍ଭ ହେଲେ,
ଚଉଷଠୀ ଦଣ୍ଡେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଜନମିଲେ ।

ନାମବ୍ରହ୍ମର
ଦୋହେଟି ଯୁଗଳେ ମିଶି,
ପଦ୍ମ ସହଜେ ପଡ଼ିଲେ ଖସି,
ମୂଳ ସହସ୍ର ଯୁଗେ ଯା ହୋଇ ।

No Colophon.

161

Cat. No O L. / 1486 – E

ଟୀକାସାର ଚୈତନ୍ୟ ଗୀତା

By—ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ

Tikāsāra Chaitanya Gitā

Dinakṛṣṇa Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—11. Size—19 3 X 3 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character— Oriya Date of copy – 1259 sāla or 1852 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Presented by G. N. Dāsa Goswāmi Adhikāri, Tāṅgi, Dist—Cuttack

ଶ୍ରୀ ଟୀକାସାର ଚଇତନ୍ୟଗୀତା ଲେଖନ ।

ଶୁଣ ହେ ସୁଜନ ଜନେ ଆମ୍ଭର ବଚନ ।
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବୋଲୁଅ ଗ୍ୟାନ ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଯେ ସାନ ॥
ସଭରେ ବସିଣ କଣ କହୁଛ ଫୁଲାଇ ।
ଆମ୍ଭେ ସବ ବ୍ରହ୍ମଂଗ୍ୟାନ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେବେ ଯେତେ ଗ୍ୟାଂନ ବୋଲୁଅ ଗୋସାଇଂ ।
ନାମର ମହିମା ମୋତେ କହିଦେବା ପାଇଁ ॥
ପ୍ରଥମେ କହିଲ ଗୁରୁ ମହାମନ୍ତ୍ର ଗୋଟି ।
କାହୁଂ ଜାତ ହୋଇଲା ସେ କେଉଂଠାରେ ଭେଟି ॥

× × ×

ଏ ଗୀତ ଅର୍ଥ ସନ୍ଧିକ କହିଦେବେ ଅବା ।
ତାହାକୁ ବୋଲିବା ଗୁରୁ ସେବିଛନ୍ତି ବାବା ॥
ନ ଜାଣିଲେ ଲୋକ କଏ ପଦ ମହାଗାଢ଼ ।
କହେ ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଅନୁଭବ ଥିଲେ ପେଡ଼ ॥

ମୂଢ଼ ସେ ବାଳ ମୂରୁଖ ବୁଦ୍ଧି ମୋର ତୁଛ ।
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣେ ଆଶ୍ରେ କଲେ **ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ** ।

ଗୁପତ ଯେ ଟୀକାସାର ନ ଜାଣନ୍ତି କେହୁ ।
ମୃଖ ବାଇ ଦୋଷ କ୍ଷେମା କର ଭକ୍ତଗ୍ରାହ୍ମଂ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଟୀକାସାର ଚଇତନ ଗୀତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon— ଏ ପୋସ୍ତକ ଲେଖା ସଇଲା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଅଙ୍କ ସନ୍ ୧୨୫୯ ସ.ଲେ ସିଂହ ଦି .ନ ଶୁକଳ ଚତୁର୍ଥୀ ଦିବସ ବେଳ ଦଣ୍ଡେଘଡ଼ି ଠାରେ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ କଂସା ଦୋକାନରେ ଏ ପୋଥିକ । ପ୍ର- କୁକୁଆଖଣ୍ଡ, ସା- ଭଟିମୁଣ୍ଡା ଅମୃତ ମଣୋହି ପାଟଣାରେ ରହଣି କଂସାରି ଲୋକନାଥ ସାହୁଙ୍କର, ଏଥିର ଶ୍ରଦ୍ଧା ସାନ ଭାଇ ଅର୍ଜୁନର । ଏ ପୋସ୍ତକ ଯେ ମାଗିନେଇ ନ ଦେବ ତା' ସପ୍ତ-ପୁରୁଷ ଚକ୍ର । ଆଙ୍କ ସପ୍ତପୁରୁଷ ଉପର । ଆହେ ସୁଜ୍ଞଜନ ମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୁରାଇ ଗାଇବ । ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ ।

ମୂଢ଼ଂ ଯେ ବାଳ ମୂରୁଖ
ବୁଦ୍ଧି ମୋର ନାହିଂ ।
ନାମ ଲେଖାଇବାକୁ କ
ଶର୍ଜନ ମୁଂ ଅଟଇ ।
ଯେଉଂ ଠାରେ ଯେଉଂ
ଅକ୍ଷର ନ ଥିବ ।
ଚଳାଇ ସୁଜନେ ନଗାଇ
ଗାଇବ ।

ଦୋଷ ନ ଧରିବ ପଣ୍ଡିତ ମାନେ ସଦା ପ୍ରଣିପତୁଂ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ।
ମୁଂ ତୁମ୍ଭ କ ତୁମ୍ଭ କଙ୍କର ମତ । ଦୋଷ ନ ଧର କହୁଛ ।

162

Cat. No. O.L. / 1130—B

ଠିକବାଖର

By— ଶିଶୁ ଅନନ୍ତ ଦାସ

Thikabākhara

Śiśu Ananta Dāśa

Substance— Palmleaf. No. of folia—20. Each side contains 3 to 5 lines. Character — Oriya Date of copy — Sana 1320 Sāla. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Nuāpātaṇā, P S. Chhatiā, Dist—Cuttack Name of the scribe—Sādhu Charaṇa Dāsa.

Beginning—

କହଇ ଗରୁଡ଼ ଶୁଣ ହେ କେଶବ ଜଣାଉଛି ମୁଂ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ।
ସତ୍ୟ ତ୍ରେତୟା ଦ୍ୱାପର ଦେଖିଲଇଂ କଳି ଅଛି ଯେବେ ଆଗରେ ।
ଆହେ କେଶବ,
ମୁହିଂ ତୁମ୍ଭର ନଜ ଦାସ;
କସ ଭିଆଣ କରଅଛ ଗୋସାଇଂ କହିବ ଆଗତ ଭବିଷ୍ୟ ।

✕ ✕ ✕

ଖଣ୍ଡଗିରି ସ୍ଥାନ ଏକାମ୍ରର ବନ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚୁଳ ଗିରି ପରେ ।
ସେହି ଠାରେ ଆମ୍ଭେ ବିଜେ କରଥିବୁଂ ବସ୍ତ୍ର ଭେଟ ଲିଙ୍ଗ ଆଗରେ ।
ଆହେ ଗରୁଡ଼ !
ଅନନ୍ତ ଦେବଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖରେ,
ବିନ୍ଦୁସାଗରେ ସ୍ନାହାନ କରି ସାରି ସିଦ୍ଧ କେଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ।
ଦୁର୍ଗା ସେଠାରେ ଭଣ୍ଡାର ଜଗିଅଛି ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ ।
ଆଗ କଳ୍ପକୁ ସେ ଧନ ରଖିଥିବେ ତେମିବେ ସେ ସାତ କରଣେ ।

ଆହେ ଗରୁଡ଼,
ଗୃହ ଗ୍ରାମ ସେହି ଠାବରେ,
ଅଶେଷ ସୈନ୍ୟ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଭେଟିବେ ଯେ ଯାହା ସୈନ୍ୟ ଆୟୁଧରେ ।।

× × ×

ଶ୍ରୀହର ସମ୍ମୁରେ ଗରୁଡ଼ ଜଣାଇଂ ।
ଆଗତ କଥା କହିବ ଗୋସାଇଂ ।।
କେତେ ଦିନରେ ମେଳଷ ଜାଣିବ ।
ସେ ଦିନ ଠିକ ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ହେବ ।।
ହରି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ,
ଖଗବରଙ୍କୁ ସେ ଆଗତ କହି ।।

× × ×

ନାମ ଆଶ୍ରେ କଲି ଭଗତ ଜନ ।
ଦୁଷ୍ଟ ସନ୍ଥ ଚିହ୍ନି କରିବୁ ଲୀନ ।।
ବାଡ଼ଣ କରିବେ ସୁର ଅସୁର ।
ବେଦ ଗୁପତ ବଉଦ ପ୍ରଚୁର ।।
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଘଟଣା,
ଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳସ ସ୍ଥାପନା ।

ଶୁଣ ଖଗେଶ୍ୱର ରସ କାହାଣୀ
ସତରେ ଚଢେ଼ଇ ଥିବ ଯେ ସେନ ।।
ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଖେଡ଼ ସଙ୍ଗତରେ ଥିବ ।
ଅନାଦି ଖେଡ଼ ନୟନେ ଦେଖିବ ।।
ଯଥେ ଯିବ ଦୁଃଖ,
ସମ୍ମୁରେ ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଦେବ ଲୋକ ।।

ଚ୍ଛମୂରେ ଗରୁଡ଼ ବନସ୍ଥ କରି ।
ଆଗତ ଶୁଣି ଭବଜନ୍ତୁ ତରି ॥
ଶ୍ରୀହରି ଗରୁଡ଼ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ।
ଶିଶୁ ଅନନ୍ତ ଲମ୍ବେ ପାଦ ତଳେ ॥
ହରି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ,
ବାଖର ଟିକ କଲ୍ଲେ ତେଡାଇ ॥

× × ×

ଅନନ୍ତ ଶିଶୁ ହରି ଆଂଶ କଣ୍ଟି କଳ କଳୁଷ କଲ୍ମଦୁର,
ଆହେ ସୁଜନ,
ଅକୁଳ ଅମୂଳ ଅଟଇ ।
କପିଳ ମୁନ ପିତା ମୋର ଅଟଇ ମାତା ଗୋଉଣୀ ନାମ ବହ୍ନି ॥

Colophon— ଲେଖିତଂ ଅଧମ ସାଧୁଚରଣ ଦାସ ସନ୍ ୧୩୨୦ ସାଲ ଚୈତ୍ର ୧୯ ଦିନ ସମାପ୍ତ ।

ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଛତଆ ମଣି ନନ୍ଦଙ୍କଣ୍ଠ ।

163

Cat. No. O. L. / 937—C

ଡ଼ିବଡ଼ିବ or ଗରୁଡ଼ କେଶବ ଚଉତିଶା
By—ଶିଶୁ ଅନନ୍ତ ଦାସ

Dibidibi or Garuḍa Keśava Chautiśā
Śiśu Ananta Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—15. Size—29.6 × 3.3 C.M Each side contains 5 lines throughout the manuscript.

~~ac*er ~riya' Dat~ ~f copy — C. 19th century A. D. Complete. ondition— Good, Findspot— Village— Patia, P.S. Bhubaneswar, Dist—Puri.

Beginning—

ଡ଼ବଡ଼ବ ବାଜେଣି ଗୋ ମେଳୁଷ ମାରୁଣି ।
ଏଣୁକରି ଯବନ ବଳ ଗୋଳ କରିବେ ଥାଣି ॥

ହସ୍ତା ନକ୍ଷତ୍ର ଗୋ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେ କୁମର ।
ସିଂହ ସୁତ ମିଶିଲେ ହେବ ସୃଷ୍ଟି ଅନ୍ଧାର ॥

ଉତ୍ତରୁ ସାଜବେ ଗୋ ଦକ୍ଷିଣୁ ଗାଜବେ ।
ଦୁଇ ବଳ ଦେଖି ପୂର୍ବ ଲୋକଙ୍କ ଭାଜବେ ॥

କାଳ ହବନ ଧାଡ଼ି ଗୋ,
ହରି ମାଳଟିରି ଗୁଡ଼ି ।

ଦେଢ଼ାଦେଢ଼ା ଚଆଇଂ ଉଠିବେ କାନ୍ତି ଖପର ଫାନ୍ତି ଫୋଡ଼ି ॥

ସାତ ବରଷ କାନ୍ଧାର ଚଂଚଂଳା ଅନ୍ଧାର ।
ସୃଷ୍ଟି ଯାକ ଉଠି ଆସି ନଶି ସିଂଘାର ॥

ଲକ୍ଷେ ନୃପତି ବାରଣ ଗୋ ହରି ଭୁଆଣ ।
ଘୋ ଘୋ ଶବଦ ହନୁ ଟିକର ଗୋବ୍ରଣ ହାଣ ॥

ଅଗାଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯିବେ ବନ୍ଧନ ରହିବେ ।
ସୃଷ୍ଟି ଯାକ ଅପାଲେକ ମେଳଷ ମରିବେ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣ କରିବେ ଭଗତି ରଖିବେ ।
ଦାମା ଦତ୍ତ ଦସ୍ୟାକୁ ହୃଦରେ ଭାବିବେ ॥

ଏ କୂଠ ରହିବେ ଗୋ ମାୟା ନାଶିବେ ।
ଝୁଂଠ ଝୁଂଠ ବନ୍ଧନ କାଅନ ସେ ଲୋକ ରହିବେ ॥

✻ ✻ ✻

ମାହା ଘୋର ଅନ୍ଧାର ଗୋ ମେକ୍ ଉପୁଜେ ସଂସାରେ ।
ଏକର ଧରବ ଆରେକ ନେବ ଗମ ଦେଖଇ ନୟନରେ ॥
ପରଜା ନିର୍ମାଣି ହେବେ ଗୋ ସବସ ରାଜାଏ ନେବେ ।
ଗୁହାର କଲେ ରାଜ ନ ଶୁଣିମେ ନରାଶ ହୋଇଂ ମରିବେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନଷ୍ଟ ହେବେ କହାଇବ ଲୋକେ ।
ଗୁଡ଼ ବେଦ ବିଦ୍ୟା ଦେବତା ନ ସେବେ ॥
ଗୃହ ବର୍ଣ୍ଣଯାକ ଏକାକାର ହେବେ ।
ଏଣୁ ସେ କଳଯୁଗେ ମ୍ଲେଛ ଗୃହ ହୋଇବେ ॥
ଏହି ସମୟରେ ସତ୍ୟେଟି ଚଳେ କର ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କୁ ସେବ ।
ଅନନ୍ତ ଶିଶୁ ରାମ ସେବକ ଭବ ଶୁଣି ମୋକ୍ଷ ଲଭ ॥

ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟ ଅନନ୍ତ ଶିଶୁଙ୍କ ଉଦ୍ଭବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

164

Cat No. O.L / 425 (29)

ଢଗ ମାଳିକା

By— ନରସିଂହ ସେଣ

Dhaga Mālikā

Narasimha Seṇa

Substance—Palmleaf. No. of folia—4. Size—38 6 ✕ 3.4 C.M. Each side contains 6 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of Copy — C. 18th century A. D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Khallikote, Dist.—Ganjam.

Beginning— ଏ ଚେଗ ମାଳକା । ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ନମଃ

ନାଏକ ବଚନ—

ସଖି ତୁ କୁଞ୍ଚିତ କେଶୀ, ମଦନ ରସି,
ଗୋ ରସ ବିଳାସୀ, ମଞ୍ଜୁ ଆସି,
ଯୁବା ଜନ ମନ ମୋହନ ଫାଶି ॥
ତୁ ରମଣୀ-ମଣି, ତୋ ବଙ୍କ ଚାହାଣି,
ଭୋଷି ପାରୁ ଶିବ ସାରଙ୍ଗପାଣି ।
ତୁ ନବ ନାଗରୀ, ସଉବନ ଭରି,
ତୋ ମୁଖ ଦେଖି ଗଲା କନ୍ଦର୍ପ ହାରି ।
ସେ କୃଷ୍ଣ ତନୁଜ, ପାଇଲା ଲଜ,
ଦେଇଗଲା ଧନୁ ପଞ୍ଚ ନାରାଜ ॥
ମୋ ଦଣ୍ଡି ନ ତୋତେ,
ଜୀବନ ରଖ ରତି ଦେଇ ମୋତେ ॥

ନାଏକା ବଚନ— ଆହେ। ତୁ ହୋଇଲୁ ବାଇ, ଗମ୍ୟାଂନଞ୍ଚ ନାହିଂ ।
ରବ କୋମୋଦ ଭେଟ ଅଛୁ କାହିଂ ॥
ମୁଂ ଯୁବା ତରୁଣୀ, କୁଳ ଭୂଆଷୁଣୀ
ଯେ ମୋର କାନ୍ତ ସେ ଦୁଜନ ପ୍ରାଣୀ ॥
ସେ ଜାଣିଲେ ଏହା, କରିବ ସାହା ।
ଦଶ ଦିଗପାଳେ ହୋଇବେ ସାହା ॥
ମୁଂ ତୋତେ ମରାଇ, ପଶିବ କାହିଂ ।
ଲୋକେ ବୋଲିବେ ପୁରୁଷ ମରାଇ ॥
ମୁଂ କହୁଛି ଏତେ, ତୁ ନ ବାଞ୍ଛ ମୋତେ
କାହିଂକ କଠାଳ କରୁଛୁ ଏତେ ॥
ଆହେ। ସିଂହିକା ସୁତ, କଲା କପଟ,
ଅମୃତ ନାଗି କଲା ମୁଣ୍ଡ କାଟ ॥
ମୁଂ କହିଲ ହେତୁ, ଭ୍ରମ ନ ଚେତୁ ।
ମୁହିଂ ନାଶଯିବ ତୋହୋର ହେତୁ ॥

× × ×

ମୁଂ ତୋହୋର ଦାସୀ, ମୋ ଦୁାରେ ଝାସି,
ହୋଇବା ପ୍ରୀତି ଏକାନ୍ତରେ ବସି ॥
ସେ ବେନି ଜନ, ହୋଇ ଏକ ମନ ।
କରନ୍ତି କେଳୀ ବିବିଧ ବିଧାନ ॥
ହେ ଶୁଣ ସୁଜନ, କାମର ଗୁଣ ।
କହେ ରସିକ ନରସିଂହ ସେଣ ।

ତ୍ରିଗ ମାଳିକା ମାଳିକା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

165

Cat. No. O. L. / 655

ତଅପୋଇ

By— ଗୋପୀନାଥ ଦାସ

Tapoi

Gopīnātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—34. Size—19.2× 3.5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—Sana 1312 Sāla. Complete Condition — Not so good. Findspot — Midnapur, West Bengal.

ବନ୍ଦଇଂ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ସରସ୍ୱତୀର ପ୍ରାଣନାଥ । ଶୋଭିତ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ହାତ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ବିଜୟ ଦ୍ୱାରବତୀ ପୁରି ॥

ଧନ୍ୟ ସେ ଦ୍ୱାରକା ମନ୍ଦିରମା । ନିର୍ମାଣ କଲା ବିଶ୍ୱକର୍ମା ॥
ଅଠର ବର୍ଣ୍ଣ ନାରୀ ହେଲେ । ଅଛନ୍ତି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥
ସମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ କୁଟୁମ୍ବ । କୁଶଳ ସମ୍ପଦେ ଆରମ୍ଭ ॥
ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସୁତ ବିତ୍ତ । କୁଟୁମ୍ବ ହୋଇଲେ ବହୁତ ॥

× × ×

ରୁକ୍ମିଣୀ ଯୋଡ଼ି ହେନ କର । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଚକ୍ରଧର ॥
ଆଦିତ୍ୟ ବାର ଠାରୁ ହସ୍ତେ । ପଡ଼ିଲା ମଙ୍ଗଳା ଉପାସ୍ତେ ॥
ଖୁଦୁରୁକୁଣୀ ନାମ ତାର । ମଙ୍ଗଳା ପୂଜାର ବେଭାର ॥

× × ×

ଶିରିକ କେତେହେଁ ଅନ୍ତର । ଅଛଇ ଏକ ଦ୍ୱୀପାନ୍ତର ॥
ତହିଁରେ ରାଜା ଅଶ୍ୱଧ୍ୱଜ । ବହୁତ ଆଏ ଜନ ରାଜ୍ୟ ॥

× × ×

ତହିଁରେ ଏକ ସାଧବର । ଛନିପୂଦ୍ଧାର ନାମ ତାର ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ସୁକୁନ୍ତଳା । ଜନମ କଲା ସାତ ବଳା ॥
ଏକ ଦୋହିତ୍ରୀ ତଅପୋଇ । × × ×

× × ×

କହଇ ସାନ ବୋହୂ ତହିଁ ଅଛନ୍ତି ଗମ୍ଭିରୀରେ ଶୋଇ ॥
ସାଧବ ଫେଡ଼ିଲା କବାଟ । ବସିଲା ଯାଇ ରତ୍ନ ଖଟ ॥
ବୋଇଲା କାହିଁପାଇଁ ମାଏ । ରୁଷିଛୁ ନ ମିଳିଲା ପ୍ରାସ୍ତେ ॥

× × ×

ମାଳେନ୍ଦୀ ନାମେ ସାନବୋହୂ । ତଅପୋଇର ପ୍ରୀତି ସେହୁ ॥
ସେ ବହୂ ଅନେକ କହିଲା । ତାହାର ବଚନେ ଉଠିଲା ॥
ବୋଇଲା କହ ଯା ପିତାଙ୍କୁ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଦେବାକୁ ॥

× × ×

ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲି । ସାଧୁବେ ଅଯା ଗୃହେ ମଲ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ମଲା ପୁରା ଗୃହେ । କୁଟୁମ୍ବ ଯାଙ୍କ ଦୁଃଖେ କାନ୍ଦେ ॥

× × ×

ଦୁକାଯୁ ଦେଖି ସାଧୁ ଚିତ୍ତ । ସମୋଦ୍ରେ ମେଲିଲେ ବୋଇତ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ସାତ ସାତ ପୋଏ । କପିଣ ଘାଲନ୍ତି ବସୁଧେ ॥
ସାତ ବୋହୂଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ସାନ ଭ୍ରାତରେ କୁହାଇଲେ ॥
ବେଣିଜ୍ୟେ ଯାଉଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ । ଘର ସମ୍ଭାଳି ଥିବ ତୁମ୍ଭେ ॥
ଦେଖ ଏ ଦଇବର କୃତ୍ୟ । ପିତା ସଙ୍ଗତେ ମଲ ମାତ ॥
ଯେମନ୍ତେ ଝିଅ ନ ମରିବ । ତେମନ୍ତ ସେବା କରୁଥିବ ।
ଭୋଜନ କରାଇବ ଜାଣି । କହିବ ଯ୍ଥିର କରି ବାଣୀ ॥

× × ×

କନେଷ୍ଟ ନନ୍ଦ ଘରକୁ । ଶସୁ ରଖିନ୍ତ ଉପରକୁ ॥
ବସାଇ ଦୋଳିର ଉପର । କମା ଏହାକୁ ସେବା କର ॥

× × ×

ଶୁଣନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସତ୍ୟଭାମା । ଆଉ ଯେତେକ କୃଷ୍ଣ ବାମା ॥
ସମସ୍ତେ ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ । ଆନନ୍ଦେ ହୁଳହୁଳି ଦେଲେ ॥
ଅର୍ଘ୍ୟ କଉଡ଼ି କରେ କାଳୀ । ଏମନ୍ତେ ଓଷା ବଧି ସାରି ।
ହୋଇଲ ପାଞ୍ଚ ପାଳି ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସାରିଲେ ଓଷା ବଧି କର୍ମ ॥
ଯେ ଯାହା ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲେ । ଭୋଜନ ଶୟନ ସେ କଲେ ।
ରଜନୀ ହେଲ ଯନ୍ତ୍ରଂ ଶେଷ । ଜଳେ ମେଲିଲେ ସର୍ବ ପୁଷ୍ପ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଗୋ ଆଶ । କହଇ ଗୋପୀନାଥ ଦାସ ॥
ଗୁଡ଼ ଦେଇ କରି ଗୃହସ୍ଥ ଭେଳା । ପୁରାଣ ଲେଖିଲ ମାଆ ମଙ୍ଗଳା ॥
ପ୍ରଣ ନ ହୁଅ ମା ଦେବୀ ସାରୋଳା । ଝିକାସି ଖାଇଲେ ହୋଇଣ ମେଳା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଯେବେ ଥିବଟି କଳା । କ କରି ପାରିବେ ହୋଇଣ ମେଳା ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଯେବେ କଳା ନ ଥିବ । ମଲ ଠାରୁ କଥା ବଡ଼ ବାଧିବ ॥
ହୃଦେ ଥିବ ଯେବେ ନାମ ଶ୍ରୀହରି । ଏହୁ କଥା ସବୁ ଯିବ ପାଶୋରି ॥

× × ×

Colophon—ଖ୍ରାମସ୍ୟାପି ଭଣେ ଭଙ୍ଗେ। ମୁନିରପି ମତିଭ୍ରମ
ଯଦି ଶୁଦ୍ଧ ମଶୁଦ୍ଧଂ ବା ମମ ଦୋଷ ନ ଦିଅନ୍ତେ ।
ବ୍ରଜନଗରରେ ଥିଲା ଏ ପୋଥି ।
ଗ୍ରେଷ କରି ନେଲା କେନ୍ତୁ ମାହାନ୍ତି ।

ଏ ପୋସ୍ତକ ବେଳ ପ୍ରହରକ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଲେଖକୋଭି ...ନ ଧର । ସା- ବ୍ରଜନଗର, ପ୍ର- ଯାଜପୁର । ଇତି ଏ ପୋସ୍ତକ ମାଗି ନେଇ ...ସେ ନ ଦେବ ତା’ ବଂଶ ଅଦ୍ଧନର୍କରେ ପଡ଼ିବେ । ସନ୍ ୧୩୧୨ ସାଲେ ମିଥୁନ ମାସ ...୧ ଦିନେ ଏ ପୋସ୍ତକ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୁରେଇ ଗାଇବ । ଲେଖକୋଭି ଦୋଷ ନ ଧରିବ ହେ ସୁଜ୍ଞଜନ ମାନେ ।

166

Cat. No. O.L / 946

ତପୋଇ

By—ଗୋପୀନାଥ ଦାସ

Tapoī

Gopīnātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—52. Size—19.6 × 2.7 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character—Oriya. Date of copy—Sana 1289 Sāla. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Bhāpur, Dist—Dheṅkānāl, Name of the scribe—Bhagavāna Pātra.

Text same as in Cat. No. O L. / 655 discussed previously.

Colophon—ସନ୍ ୧୨୮୯ ସାଲେ ମାହେ ଶ୍ରାବଣ କୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟମୀ ଗୁରୁବାରେ ଏ ... ଦିନ ବେଳା ଦ ୧୩ । ୪୫ ନିତା ଠାରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖା ବଢ଼ିଲା

* * * ଏ ପ୍ରମାଣେ ଭଗବାନ ପାଶ ରେଖଅନବାର ।

ଶ୍ରୀ ଶୁଭ ମଙ୍ଗଳ ମସ୍ତୁ ।

167

Cat, No. O. L./1119

ତଅପୋଈ

By—ଗୋପୀନାଥ ଦାସ

Tapoi

Gopīnātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—29. Size—26.7 × 2 8 C.M Each side contains 3 to 4 lines Character—Oriya. Date of copy—C 19th century A D. Incomplete. Condition—Wormeaten. Findspot — Presented by Svāmī Rāmakṛṣṇānanda, Bhubaneswar-2, Dist.—Puri.

Text same as in Cat. No. O.L. / 655.

No Colophon.

168

Cat. No. O.L. / 1123

ତଅପୋଈ

By—ଗୋପୀନାଥ ଦାସ

Tapoi

Gopīnātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—50. Size—19.4 × 3.2 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya,

Date of copy—C. 19th century A D. Incomplete. Condition—[illegible] Findspot— Presented by Dvijavara Paṇḍā, Village— Injaṇā, P. O. Patiā, Dist—Puri.

Text same as in Cat. No. O.L. / 655.

No Colophon.

169

Cat. No. O. L. / 1302

ତପୋଇ

By—ଗୋପୀନାଥ ଦାସ

Tapoi

Gopīnātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—34. Size—24.4 × 3.2 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A. D. Complete Condition—Good. Findspot—Presented by Padmanābha Dāsa, Village—Palāsapur, P.S. Bhubaneswar. Dist— Puri.

କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ଭଣିଲେ ଶିଶୁ ଗୋପୀନାଥ ॥

No Colophon.

170

ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଧିନୀ ଗୀତା

By—ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ

Tatvabodhini Gītā

Achyutānanda Dāsa

Substance—**Palmleaf. No. of folia—61. Size—** 27.3 × 3 5 C M. **Each side contains** 3 **to** 4 **lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1314 sāla. Complete. Condition — Wormeaten and some folia are broken towards the end. Findspot— Village— Dharādharapur, P.S.— Jagatsimhapur, Dist—Cuttack.**

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ । ଅବଘ୍ନ ମସ୍ତୁ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପାଖରେ ବସାଇ । କହନ୍ତି ଶୁଣରେ ବାଳ ତନୟି ।
କଳିଯୁଗରେ ପ୍ରେମଭକ୍ତ ହୋଇବ । ନହିତ ପଣ କାହାର ନ ଥିବ ।
ଆପଣେ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଅନାଦି କହିଂ । ଶୁଣ ଅଚ୍ଯୁତ ତୋର ମନ ଦେଇଂ ।
ଯାହା ଶୁଣିଲେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇବ । ଦେହରୁ କଳୁଷମାନ ଛୁଡ଼ିବ ।

× × ×

ଅଠର ଅଙ୍କରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଗଡ଼ରେ । କେତେକି କରିବ ବହୁତ ବଳରେ ।
ପୁଣି କହୁଛନ୍ତି ପ୍ରେମଭକ୍ତ ହେବ । ଗଙ୍ଗା କଟକାଇ ସେହିଂ କରିବ ।
ତହୁଂ ଅଠର ଅଙ୍କରେ ହୋ ଜାଣ । କାନ୍ତାର ଚଢ଼ିବ ଓଡ଼ିଶା ଜାଣ ।
ଓଡ଼ିଶା ନଷ୍ଟ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ମୋର ନିବାସ ମାତ୍ର ରହିଥିବ ।

× × ×

End— ଗୁପତ ପ୍ରଘଟ ନୁହଇ ବାବୁ । ଶୂନ୍ୟ ସଙ୍କତା ପାଇବୁ ସବୁ ॥
ଶୂନ୍ୟ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ଚରଣେ ଆଶ । ଘବଘେ ଭଣିଲେ ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ୱବୋଧିନୀ ଟୀକାୟା ବ୍ରହ୍ମଗ୍ୟାନ ବ୍ରହ୍ମାଂଭେଦ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରବୃତ୍ତିନେ ସ୍ୱେକାକ୍ଷର ନବେସ କଥନେ ନାମ ଅଷ୍ଟମୋ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ଭୀମସ୍ୟାପି ରଣେ ଭଙ୍ଗୋ ମୁନେରପି ମତିଭ୍ରମ ।
ଯଦି ଶୁଦ୍ଧ ମଶୁଦ୍ଧମ୍ବା ମମ ଦୋଷ ନ ବାଧନ୍ତେ ॥
ଭଟ୍ପୃଷ୍ଠ କଟି ଗ୍ରୀବା ଅଧୋମୁଖ ତୁଲ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ।
ଦୁଃଖେଣ ଲିଖନ୍ତେ ଗ୍ରନ୍ଥ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରୀ ପ୍ରତିପାଳୟେତ୍ ॥

ଆହେ ସୁଗ୍ୟଜନମାନେ ଶୁଧ ଅଶୁଧ ଲଗାଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଯଥା ଆଦୃଶ୍ୟ ତଥା ଲେଖିତଂ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ରକ୍ଷା କରିବେ ଅଧମ ମଚ୍ଛକେଶି ବାଇଧରକୁ ।

ସର୍ବେ ହୀନ ଜାତି ମୁହିଂ, ମୋହୋର ବାକ୍ୟ ଶୁଧ ନୋହିଂ ।
ମୋ ଛାର ଅଧମ ପାମର, ଅତିହିଂ ପାପୀ ଦୁରାଚାର ।
ନାହିଂ ମୋହୋର ଶୁଧଗତି, ମୁଁ ମୂଢଅତିହିଂ ଅମତି ।
କେବଳ ଗୁରୁ ଚରଣରେ, ମନ ମୋ ଥାଉ ନିରନ୍ତରେ ।
ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତର ମୁ ଦାସ, ନିରତେ ପଦୁପାଦେ ଆଶ ।
ଶ୍ରୀହରି ପାଦପଦ୍ମେ ମୋରେ, ଚିତ୍ତ ମୋ ରହୁଂ ନିରନ୍ତରେ ॥
ସୁଜନେ ଯେତ୍ତେ ଆଗ୍ୟାଂ କର, ମୁଂ ତୁମ୍ଭ ପାଦରେ ଶରଣ ॥

ହେ ସୁଗ୍ୟଜନମାନେ ତ୍ରିକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କଲ୍ୟାଣ କରିବ । ମୋହୋର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଶୁକ୍ରବାରେ ହସ୍ତ ଜନମ ଦିନରେ ଏ ତତ୍ତ୍ୱବୋଧିନୀ ଗୀତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ମାଆ ସାରଳାଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ ତଳେ ଅଧମ ବାଇଧର ମଲ୍ଲିକ ଶରଣ । ମୌଜେ- କୋଶଲେ, ପ୍ରଗଣେ- ଭିରଣ, ତାଲୁକେ-ଶ୍ରୀରାମପୁର, ଜିଲେ-କଟକ, ଥାନା-ତିର୍ତୋଲ ଜମିଦାର ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ବାବୁ ବଦ୍ୟନାଥ ପଣ୍ଡିତ ୩୨ ଅଙ୍କ ସିଂହ ଦି ୧୫ ନ ସନ୍ ୧୩୧୮ ତଉଦ ସାଲେ ଶୁକ୍ରବାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ × × ×

171

Cat No. O.L. / 303 (Q)

ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଭଜନ ବା ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଭଜନ

By—ଜୟକୃଷ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Tattvajñāna Bhajana or Brahmajñāna Bhajana

Jayakṛshṇa Dāsa & Others

Substance—Palmleaf. No. of folia—6. Size—21.2 X 3.3 C.M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript Character — Oriya. Date of Copy — 13th January 1923 Complete. Condition—Not so good. Findspot—Khallikote, Dist.—Ganjam.

ବିନା ଅମ୍ବୁଜରେ ଫୁଟି ରହିଛି ।
ତଉଦିଗେ ସୁବାସ ଚହଟି ଯାଉଛି ।
ନାହିଁ ତା'ର ଡାଳ ମୂଳ, ବିକାଶି ରହିଛି ଦଳ
କାହିଁରେ ନ ମିଶି ଶୂନ୍ୟ ଶିଖେ ଉହିଛି ।
ସହସ୍ରେ କଢ଼ି ମଧର, ନ ମଉଳଇ ସେ କେଶର
ଚୁମ୍ବି ନ ପାରି ଭ୍ରମର ଲୋଭେ ରହିଛି ।

× × ×

ଫୁଲର ନାମ ଅମରା, ଚୁମ୍ବି ନ ପାରେ ଭ୍ରମରା ।
ବୋଲେ ଜୟକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱାଦ ପ୍ରାପ୍ତେ ଦଶୁଛି ।

× × ×

ସ୍ୱତେ ଭାଗବତ ବାଣୀ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣପୁଟରେ ।
ଭବରେ ଭଜିଲେ ଏହା ଅବଧୂତ ଗଣ୍ଠରେ ।

× × ×

ଯୋଗିଜନମାନେ ହୃଦେ ଧାଉଛନ୍ତି ଯାହାକୁ ।
ଭଣିଲେ **ବୀରକେଶରୀ** ପାଶୋରଲୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥

× × ×

ଭୃଥା ତୁ ହୋଇଲୁ ଏବେ କ କ ,ଖୁ ଦୟାଧର୍ମ ତୋର ହୃଦରେ ନାହିଁ
କୋଲେ **ଦୀନକୃଷ୍ଣ** ପାଦରେ ଶରଣ ଖୋଜିଲେ ଏ ଦେହେ ପାଇବୁ ନାହିଁ

× × ×

ଗୁରୁ ଆଶ୍ରେକର ଗୋବନ୍ଦ ସୁମର ଧ୍ୟାନ କର ଶବ୍ଦ ଗମ୍ୟାନ ବାଟକୁ ।
କହେ **ଚଣ୍ଡୀଦାସ** କରଛନ୍ତି ଆଶ ସାଧୁସନ୍ଥଙ୍କର ପଦରଜକୁ ॥

× + +

କହଇ **ଢଗାରେଖା** ଶୁଣରେ ବାଇ । ସଦଗୁରୁ ସେବା କଲେ ତା ପାଇ

× × ×

ଅତନୁ ରସରେ ତୋ ତନୁ ମିଶାଇ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ଭଜ ଅମରବାସୀ ।
କହଇ **ବାହୁଡ଼ା** ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଶରଣ ନ ଥିଲେ ପ୍ରବଂରୁ ନ ମିଳେ କନ୍ଥ ॥
ହରିନାମେ କ ରସ ଅଛୁ ॥

× + +

ଜୀବନ ଗୋଟିକ ଯମ ନେଇଯିବ ଧନ ନେଇଯିବ ରାଜା ।
କହେ **ହରିଦାସ** ଗୁରୁ ସେବିଥିଲେ କ କରିବ ଯମ ରାଜା ॥

× × ×

ବାଇମନ ହୋ କୁହ ନ ଜାଣୁ କନ୍ଥ ।
ମାତୃଗର୍ଭେ ଜ୍ଞାନ ଦେଲୁ ମୁରୁଛୁ ॥
ଶୂନ୍ୟରୁ ଶବଦ ଶବଦରୁ ବିନ୍ଦୁ
ବିନ୍ଦୁରୁ ପ୍ରଣବ ଜାତ ହୋଇଛୁ ।

ପ୍ରଭାରୁ ଆଜ୍ଞାଉ ହୋଇ କଳେବର
ନୀଳାଚଳେ ଯାଉ ଯାତ୍ରା ଲଗିଛି ॥

× × ×

ଛିଦ୍ର ଅଛିଦ୍ରକୁ ଯେବେ ତୁ ବାଛବୁ ପରମ ପଦ ତୋ ପଛେ ଲାଗିଛି ।
ବୋଲଇ **ମଦନ** ଶିରକରଣ ଅଭ୍ୟାଗତ ସେବା ପାଇଁ ଭାବୁଛି ॥

+ + +

ବୋଲଇ **ମଦନ** ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ଯେତୁ ସେବିଥିବ ସେତୁ ପାଇବ ॥

No Colophon

172

Cat, No. Cy. / 264

ତାରାପ୍ରମୋଦ

By— ନୀଳକଣ୍ଠ କର

Tārāpramoda

Nīlakaṇṭha Kara

Substance—Paper. No. of pages—148. Size—31. × 22 C. M Character— Oriya. Date of copy— 6 - 12 - 70. Incomplete Condition — Good. Copied from the manuscript No. Or.P. / 98.

କହେ **ନୀଳକଣ୍ଠ** ତବ କରୁଣା । ହେବାରୁ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲି ମୁଁ ସିନା ॥

× × ×

ତାରା ତାରେଣୀ କହୁଛନ୍ତି ଯାହା । ବିପ୍ର **ନୀଳକଣ୍ଠ** ଲେଖଇ ତାହା ॥

× × ×

ଶୁଣ ସୁଜନେ ଦେଇ ମନ-କର୍ଣ୍ଣ । ନବଦୁର୍ଗେ ସୋମନାଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ସାବତ୍ର ମାତା ଥାଏ ତାହାଙ୍କର । ପୁତ୍ରର ହିଂସାଗ୍ରବ କରେ ଅପାର ॥

× × ×

ପୁତ୍ର ଯିବାରେ ମାତା ନିରମାକ୍ଷୀ । ଛି ଛି କଲେ ଲୋକେ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ॥

× × ×

ଏଥୁଅନ୍ତେ କେତେକ ଦିନ ଗଲା । ରଣ୍ଡୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସେ ଭିକ ମାଗିଲା ॥
ଭିକ ମାଗୁ ମାଗୁ ହୋଇଲା ବେଶ୍ୟା । ଆଠଗଡ଼େ ଯାଇ କଲାକ ବସା ॥

× × ×

ବୁଲି ବୁଲି ସୋମନାଥ ଆସଇ । ଆଠ ବରଷେ ଆଠଗଡ଼େ ସେହି ॥
ମଠ ଗୋଟିକେ କରିଥିଲା ବସା । ଦେଖିଲା ଆସଇ ଉତ୍ତମ ବେଶ୍ୟା ॥
କଟାକ୍ଷ ନିକ୍ଷେପ ହୋଏ ତାଙ୍କର । ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଗଲେ ସେ ବେଶ୍ୟା ଘର ॥
ବେଶ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଥାରୁ ଦେଖି । ଚିହ୍ନ ଥିବା ଦେଖି ରୋଦନ କଲା ॥
ସୋମନାଥ ପଚାରଇ ଉଦନ୍ତ । ବେଶ୍ୟା କହେ ମୋ ଥିଲା ଏକ ସୁତ ॥
ଦିନେ ଧାନ ଟେପିଲାବାକୁ ବସିଲା । ଢିଙ୍କି ଯାଇ ତାର ମୁଣ୍ଡେ ବାଜିଲା ॥
ସାବତ ପିତା ଅଟଇ ସେ ବଳା । ତେଣୁ ମତେ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଗଲା ॥

× × ×

ଏହା ଶୁଣି ସୋମନାଥ ଚାଟିକା । ଜିହ୍ୱା ରେବାଏ ଶ୍ରୁତି ଛୁଇଂ ଦକା ॥

× × ×

କେତେ ଧନରତ୍ନ ଦେଲା ତାହାରେ । ପଳାଇ ଗଲା ସେ ଶିବଙ୍କ ପୁରେ ॥
କାଳେଶ୍ୱର ବୋଲି ନାମ ତାଙ୍କର । ଏକା ଶକ୍ତି ଦୁଇ ଲିଙ୍ଗ ବାହାର ॥

+ + +

ପ୍ରଭୁ ବୋଲନ୍ତି କାୟିକ ବାଚକ । ମାନସିକ ମିଶି ତନ ପାତକ ॥
ତୋର ମାନସିକ ପାପ ହୋଇଛି । କାୟିକ ବାଚକେ ନାହିଁ ଟି କିଛି ॥
ଏଣୁ ବ୍ରଙ୍ଗୁଳା ଦେଶକୁ ତୁ ଯିବୁ । ତାର ତାରେଣୀ ଦୁହିଁକ ଦେଖିବୁ ॥

+ + +

ତାର ତାରେଣୀଙ୍କ ବ୍ରଙ୍ଗୁଳା ଦେଶ । ତହିଁରେ ନ ଯାନ୍ତି କେହି ମନୁଷ୍ୟ ॥
ତାର ତାରେଣୀକ ନଶ୍ଚେ ଦେଖିବୁ । ସମସ୍ତ ପାପୁ ମୋକ୍ଷ ହୋଇଯିବୁ ॥

+ + +

ସୋମନାଥ ବୋଲେ କରବ ସତ୍ୟ । ତେବେ ମୁଂ କହିବ ସବୁ ଉଦନ୍ତ ॥
ହସି ମାତା ସତ୍ୟ କଲୁ ବୋଇଲେ । ଆମ୍ଭ ଦେଶେ ଯିବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲେ ॥
ମାତା କହନ୍ତି ତୁ ଆଗେ ଚାଲିବୁ । ପଛେ ଆମ୍ଭେ ଦୁଇ ଭଏଣୀ ଯିବୁ ॥
ପଛକୁ ତୁ ଚାହିଁ ଦେବୁ ଯେଠାରେ । ଆମ୍ଭେ ରହିଯିବୁ ସେହି ଠାବରେ ॥

+ + +

ବାଲୁକା ଖଣ୍ଡେ ପଡେ ଦେବୀ ପାଦ । ଏଣୁ ନ ଶୁଭଇ ନୃପୁର ନାଦ ॥
ସେଠା ପର୍ବତ ଅଛି ଦେବୀ ପୀଠ । ଏଣୁ ଦେବୀ ରହିବା ତହିଁ ଇଷ୍ଟ ॥
ନୃପୁର ନାଦ ନ ଶୁଭଇ ତହିଁ । ଆପଣା ପିଛ ସୋମନାଥ ଚାହିଁ ॥
ବଅଳେ ଦେଖିଲେ ଦୁଇ ଭଏଣୀ । ଉଭା ହୋଇଛନ୍ତି ତାରତାରେଣୀ ॥

+ + +

ଦେବୀ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଆରେ ବାବୁ । ଆମ୍ଭେ ଏଠାରେ ନଶ୍ଚଏ ରହିବୁ ॥
ସୋମନାଥ ବୋଲେ ଶୁଣିବା ମାଏ । ନଦୀ ସ୍ରୋତ ପୁଣି ବାଲୁକାମଏ ॥
କପରି ଏଠାରେ ରହିବ ମାତ । ଦେବୀ ବୋଲନ୍ତି ଦେଖ ପରବତ ॥

+ + +

ଏ ରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କରଇ ମୁହିଁ । **ନୀଳକଣ୍ଠ** କହେ ବିନୟ ହୋଇ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତାରପ୍ରମୋଦେ ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ସାକ୍ଷାତ ଦର୍ଶନେ
ଷଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ ।

No Colophon.

173

Cat. No. O. L. / 876—C

ତିଜ ବ୍ରତ

Tija Vrata

Substance—Palmleaf. No. of folia—23. Size—24.1 × 2.5 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th Century A. D. Complete Condition—Good. Findspot—Presented by Śrī Maheśvara Miśra. Rājasunākhalā, Dist- Puri.

ଶିବା ଯେ ପାର୍ବତୀ, ଶିବ ଯେ ମହାଦେବ ଯେ ଦୁହିଂଙ୍କ ମୋର ନମସ୍କାର । ସେ କେମନ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ପାର୍ବତୀ ମନ୍ଦାର ମାଳାରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଂଅଛନ୍ତି । ମହାଦେବ କେମନ୍ତ ହୋଇଂ ଅଛନ୍ତି । କପାଳ ମାଳାରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଈଶ୍ୱର ତାହାଙ୍କର ଦୁହେଂ କେମନ୍ତ ହୋଇଂ ଅଛନ୍ତି । ଦିଗାମ୍ବର ବୋଇଲେ ଉଲଗ ହୋଇଂ ଅଛନ୍ତି । ପାର୍ବତୀ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ କୈଳାଶ ପର୍ବତ ଶୃଙ୍ଗରେ ପଚ୍ଛିଲେ ଅତି ଗୁହ୍ୟ ବୋଇଲେ ଅତି ଗୁପ୍ତ ପୁଣ ବୋଇଲେ ପବିତ୍ରକର ହେବ ଯେମନ୍ତ ଯେ ବ୍ରତ ତାହା ମୋତେ କହ ।

\+ \+ \+

ହେ ପ୍ରିୟେ ପାର୍ବତି ! ତୁମ୍ଭ ଆଗରେ ଉତ୍ତମ ହୋଇଂ ଭର୍ତ୍ତା ମୋହର କରି ଖ୍ୟାତ ହୋଇଂଅଛି । ମୋହର ସର୍ବସ୍ୱ ଯେମନ୍ତ ଯେ ବ୍ରତ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ତାହା କହିବା ଶୁଣ ।

\+ \+ \+

ଭାଦ୍ରବ ମାସ ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ହସ୍ତା ନକ୍ଷତ୍ର ସଂଯୁକ୍ତ ତୃତୀୟା ତିଥି ହେବ । ତହିଂରେ ଯେ ବ୍ରତ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ । ଫଳେ ସମସ୍ତ ପାପମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

\+ \+ \+

ଯଉଂ ସ୍ତ୍ରୀଏ ତୃତୀୟାରେ ଉପବାସ ନ କରଇ ସେ ସ୍ତ୍ରୀଏ ଦରିଦ୍ର ହୁଅଇ । ଅପୁତ୍ରିକ ହୁଅଇ । ଦୁଃଖ ପାଇ । ମଲେ ନରକେ ପଡ଼ଇ । ଇହଲୋକରେଂ ବଡ଼ଂ ଦୁଃଖ ପାଇ । ଯେହୁଅରୁଂ ସନ୍ଦେହ ନାହିଂ । ଯୁନା ପାନ୍ଦ, ଗାଈ, ମାଟିହାଣ୍ଡି ପୂର୍ବ କାଳରେ ଲୋକ ଦଅନ୍ତି । ତହିଂ ଉପରୁ ପାଳଣା କରିବ । ଯଉଂ ବିଧି କହିଲଇଂ ସେହି ବିଧିରେ ଯଉଂ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏହି ବ୍ରତ କରଇ ସେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମୋକ୍ଷ ସମାନେ ବର ପାଆନ୍ତି । ମଲେ ମୋହର ପୁରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସାଯୁଜ୍ୟ ମୁକ୍ତିକ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ଶିବପୁରାଣେ ଉମା-ମହେଶ୍ୱର ସମ୍ବାଦେ ତିଜବ୍ରତ କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon — ଶ୍ରୀ ରୁଦ୍ର ଶରଣଂ ।

— ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗା ଶରଣ —

ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ଉମା-ମହେଶ୍ୱରାୟ ନମଃ ।

174

Cat. No. Or. Pr. /. 39

ତିଜ ବ୍ରତ

Tija Vrata

Substance—Palmleaf. No. of folia—5. Size—28.8 × 3.8 C M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 20th Century A. D. Complete Condition—Worm eaten. Findspot—Presented by Śrī Chaitanya Dāsa, Aṇḍilo, Bāliantā, Dist- Puri.

End—

ଭାଦ୍ରବ ମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ତୃତୀୟା ଦିନ ଯେଉଂ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ସେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସାତଜନ୍ମଂ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଦୁଃଖିତ ହୁଅନ୍ତି । ପୁନଃ ପୁନଃ ତିହାଙ୍କ ବିଧବା ହୁଅନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ଅପୁତ୍ରୀ ହୁଅନ୍ତି । ପୁନରପି ସେମାନେ

ଅନ୍ତକାଳରେ ଘୋର ନରକରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଯେ ବ୍ରତକରି କରଇଂ ସେ ସାତ ସମୁଦ୍ରରୁ ତରଇଂ । ସୁନା ଓ ରୁପା ନୋହିଲେ ନୂତନ ମୃତ୍ତିକା ପାତ୍ରରେ ପାରଣା ସାମଗ୍ରୀ ପୁରାଇଂ ବ୍ରତ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେବ । ଆଉ ଦିନ ଭୋଜନ କରିବ । ଶିବ ଯେ ପାର୍ବତୀକ କହୁଅଛନ୍ତିଂ, ହେ ପାର୍ବତି ! ଯେ ବ୍ରତକୁ ଯେଉଂ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କରନ୍ତି ସେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମୋହର ସମାନରେ ଗୃହସ୍ଥ ଯେ ତାଙ୍କୁ ପାନ୍ତିଂ । ଅନ୍ତକାଳରେ ମୋ ସାନ୍ନିଧିକୁ ଯାନ୍ତିଂ । ସାଯୁଜ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଲଭନ୍ତି ଇତି ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତିଜବ୍ରତ କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon

175

Cat. No. Or. Pr./50—G

ତିଜ ବ୍ରତ

Tija Vrata

Substance—Palmleaf. No. of folia—11. Size—25.4 × 3.5 C. M Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 20th century Complete Condition – Worm eaten. Find spot—Kṛṣṇachandrapur, Gopalapur, Cuttack.

ଏହି ମନ୍ତ୍ରରେ କରି ପାର୍ବତୀଙ୍କ ପୂଜା କରିବ । ଏ କଥା ଶୁଣି ନାନାରୂପେ ଦାନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଦେବ । ବସ୍ତ୍ର, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଏମାନେ ଦେବ । ଏ ବ୍ରତ ପୂର୍ବରେ କରିଥିଲି ବୋଲିବ । ଏ ବ୍ରତ ସମସ୍ତ ମନୋରଥ ଦିଅଇ । ସର୍ବଜନ୍ମ ପାପ ମୁକ୍ତ ହୁଅଇ । ଯେଉମାନେ ଏ ବ୍ରତ କରନ୍ତି, ତୃତୀଆରେ ଯେଉଂ ନାରୀମାନେ ଉପବାସ ନ କରନ୍ତି ସାତଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ବନ୍ଧ୍ୟା ହୁଅନ୍ତି । ପୁନଃ ପୁନଃ ହୋଇ ବିଧବା ହୁଅନ୍ତି । ପୁତ୍ରଶୋକରେ କରି ଦୁଃଖିତ ହୁଅନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋର

ନର୍କେ ପଡ଼ଥାନ୍ତି । ଇହଲୋକରେ ଘୋର ଦୁଃଖ ପାଇ । ଏଥିରେ କିଛି ସଂଶୟ ନାହିଁ । ସୁନାର ସମକ୍ଷ ଅବା ରୁପାର ସମକ୍ଷ ଅବା କଂସାର ସମଶିଅ ଅବା ଇସର୍ ସମକ୍ଷ ଅବା ମୃତ୍ତିକାର ସମକ୍ଷ ଅବା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦାନ ଦେବ । ତହିଂ ଉତ୍ତାରୁ ପାଳଣା କରିବ ।

No Colophon.

176

Cat. No O.L. / 180

ତୀର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି

By—ବଲ୍ଲଭନାରାୟଣ ବେହେରା ମହାପାତ୍ର

Tīrtha Chintāmaṇi

Ballabha Nārāyaṇa Behera Mahāpātra

Substance—Palmleaf. No. of folia—99. Size- 39 1× 3 7 C.M. Each side contains 5 to 71 ines. Character—Oriya. Date of copy —Sakābda 1720 or 1798 A.D. Complete. Condition—Good, Findspot—Oriental Manuscripts Library, Madras.

Beginning— ଶ୍ରୀ ତୀର୍ଥଚିନ୍ତାମଣି ଲେଖନ

ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଉଦ୍ଧାର କର ଲେଖନକାରଙ୍କୁ

ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ଜୟ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୟ ସଦାନନ୍ଦ । ଜୟ ଜୟ ତ୍ରିପୁରାରି ଜୟ ଆନନ୍ଦ ।
ଜୟ ଜୟ ନାରାୟଣ ଜୟ ସଦାଶିବ । ଜୟ ଜୟ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ଜୟ ବାସୁଦେବ ।
ଜୟ ଜୟ ଦଇତ୍ୟାରି ଜୟ ବୃଷଧ୍ୱଜ । ଜୟ ଜୟ ମହାଦେବ ଜୟ ଦେବରାଜ ॥
ଜୟ ଜୟ ଚକ୍ରପାଣି ଜୟ ପଶୁପତି । ଜୟ ଜୟ ଉମାକାନ୍ତ ଜୟ ଦାଶରଥି ।
ଜୟ ଜୟ ଘନଶ୍ୟାମ ଜୟ ତ୍ରିଲୋଚନ । ଜୟ ଜୟ ମହେଶ୍ୱର ଜୟ ଭଗବାନ ॥
ତୁମ୍ଭ ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ପରଶୁ ଚକ୍ରପାଣି । ଗୀତରେ ବର୍ଣ୍ଣିବ ତୀର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି ॥

ସଂସାରେ ଯେତେ ତୀର୍ଥ ହୋଇଛି ପ୍ରକଟ । ଯାହାକୁ ଚିନ୍ତାକଲେ ପାଇବ ସେହିପରି ଭେଟି
ସେହି ସ୍ୱପ୍ରକାଶରୁ ଉତ୍ତମ ପରାକୃତେ । କହୁଛି ସେହି ପୁରାଣ ଜଗତ ଜନ ହିତେ ।

× × ×

ପୁରାଣ ଶ୍ଳୋକ ଅର୍ଥ କଲି ଯେ ପରାକୃତ । ସାଧୁଜନ ମାନେ ଶୁଣିବେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ।
ତୀର୍ଥକୁ ଯେଉଁ ଲୋକେ ପାରିବେ ନାହିଁ ଯାଇ । ସେମାନେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପଢ଼ିବେ ମନଦେଇ ।
ଏହି କଥା ବିଚାରି ଜଗତ ଜନ ହିତେ । ଏହି ତୀର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି କହିଲି ପରାକୃତେ ।

× × ×

ଶ୍ରୀ ବଲ୍ଲଭ ନାରାୟଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ । ଏହି ଗୀତ ବଖାଣିଲି ଆନନ୍ଦ ମାନସରେ ।

× × ×

ଏହି ତୀର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି ଶୁଣିଲେ ଯେଉଁ ଜନ । କେତେ ଅବା କହିବି ତାହାର ଯେତେ ପୁଣ୍ୟ
ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥେ ଥିବା ତୀର୍ଥ ମାନଙ୍କ ସ୍ନାନଫଳ । ଅବହେଳେ ସେ ଲୋକ ଲଭଇ ତତକାଳ ।

× × ×

ଇତିଶ୍ରୀ ମହାପୁରାଣେ **ତୀର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି** । ସାଧୁଜନ ଶୁଣିଲେ ସୌଭାଗ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧି ଶ୍ରେଣୀ ।

× × ×

ବାରମ୍ବାର ମୋହର ପ୍ରାର୍ଥନା ଏହିତେ ମାତ୍ର । ଦ୍ୱିଜ ବୃନ୍ଦାବନକୁ ଉଦ୍ଧର ଚନ୍ଦ୍ରନେତ୍ର ।
ବିଶାସନ୍ଧେ କୋଶ ଯେ ଅଟଇ ନନ୍ଦପୁର । ସନ୍ତତ ପ୍ରଜାଜନ ମାନଙ୍କ ମନୋହର ।
ସେ ମହାରାଜ୍ୟ କ୍ଷୀର ସାଗରେ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି । ଜୟପୁର କଟକ କି ଅବା ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ ।
ସେହି ପୁରେ ବିଜେ ଶ୍ରୀ ବଲ୍ଲଭ ନାରାୟଣ । ଅରକ୍ଷିତ ମାନଙ୍କ ରକ୍ଷାରେ ବିଚକ୍ଷଣ ।
ହରିହର ଏହି ବେନି ଅଭିନ୍ନ ବୋଲି ଭାବ । ତାହାଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ ଶ୍ରୀ କନକଦୁର୍ଗା ଦେବୀ ।
ସେ ବେନି ପାଦପଦ୍ମ ପରାଗ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ମହାକବି ପଣ୍ଡିତ ସଭାର ଆଭରଣ ।
ଅକଳଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରର ବଂଶର ଅବତଂସ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ନାମରେ ନୃପହଂସ ।
ତାହାଙ୍କ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ମାନଙ୍କେ ଦତ୍ତ ନେତ୍ର । ଜଗନ୍ନାଥ ସାମନ୍ତରା ବେହେରା ମହାପାତ୍ର ।

ତାହାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତଙ୍କ ସୁକୃତ ପୁଞ୍ଜମାନ । ବଲ୍ଲଭ ନାରାୟଣ ନାମରେ ହେଲେ ପୁତ୍ର
ତାହାଙ୍କ ମହାପାତ୍ର ପଦବୀ ପାରଜାତ । ବକାଣିବାରୁ ଭକ୍ତ ବ୍ୟସନ ହେଲା ଖ୍ୟାତି ॥

× × ×

ସତରଶ ଷଂଶତ ପ୍ରମାଣ ଶକାବ୍ଦରେ । କାନ୍ତଯୁକ୍ତ ନାମ ବ୍ୟବହାରକ ସମ୍ବତ୍ସରେ ॥
ବଶୁଦ୍ଧ ପୌଷ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱିତୀୟା ସୋମବାରେ । ପୂର୍ବେ ସୁ ମିଥୁନେ ମକର ଲଗ୍ନ ଠାରେ ॥
ସବ ଶୁଭେ ଏହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ହୋଇଲା ସମାପତ । ଈଶ୍ୱର ଧର ମୋତେ କମଳାଦେବୀ କାନ୍ତ ॥
ଅତି ଅଧମ ଗୀନ ପାମର ମନ୍ଦମତି । ଦ୍ୱିଜ କବ ବଲ୍ଲଭ କହଇ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ତ୍ର ॥

Colophon—ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଶ୍ରୀ ଉମା ମହେଶ୍ୱର ଗଣେଶ ଉଦ୍ଧରିବେ । ଜୟପୁରେ × × × ପଶ୍ଚିମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠେଶ୍ୱର ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗତରେ ଦେବାଳୟରେ ବିଜେ କରିଅଛନ୍ତି । ସେ ଦେବାଳୟ କପିଳାସପୁର ପ୍ରାୟେକ ହୋଇ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ଜନମାନଙ୍କ ମନୋରମ । ସେ ଦେବାଳୟର ପାସ ଦକ୍ଷିଣ ଆଡ଼କୁ ଶ୍ରୀ ଉମା ମହେଶ୍ୱର ବିଜେ କରିଅଛନ୍ତି ଜନକୁ ନିସ୍ତାରିବା ପାଇଁ । ତାହାଙ୍କ ସନ୍ନିଧରେ ଗଣେଶ ବିଜେ କରିଅଛନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ମନବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ । ପଶ୍ଚିମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି ଜନଙ୍କୁ ତାରିବା ପାଇଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ହନୁମାନ ଦ୍ରୋଣ ସହିତରେ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି ଜନକୁ ନିସ୍ତାରିବା ପାଇଁ । ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୱର ଗଣେଶର ବଣାଏକ ଝୀଣାଏକ । ନନ୍ଦୀ ଭୃକୁଟି ନାଗାର୍ଜ୍ଜୁନ ଖ୍ୟମ ଭଇରବ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି କାଶୀବାସୀ । ପାତାଳେ ବିଜେ କରିଅଛନ୍ତି ନୀଳକଣ୍ଠ ଅମ ବହୁ ଜନମାନଙ୍କୁ ନିସ୍ତାରିବା ଅର୍ଥେ । ନୀଳକଣ୍ଠ ଦେଖାଉ ଅଛନ୍ତି ଜଗତ ଯାକେ । ଶ୍ରୀନୀଳକଣ୍ଠ ପଦ୍ମପାଦେ ଶରଣ ପଶୁଛି ଶ୍ରୀ ଜାହ୍ନବୀଚନ୍ଦ୍ର ରାମକୃଷ୍ଣ ରାଜୁ ସବଦା କାଳରେ ଲେଖନକାର ।

Cat. No. O.L / 523

ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ (ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ)
କମ୍ବା
ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ)

By—ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

Tulasī Rāmāyaṇa (Ayodhyā Kāṇḍa)
Or
Rāmacharita Mānasa (Translation)

Madhusūdana Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—206. Size—37.1 × 3.3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of Copy — Sana 1272 Sāla or 1865 A. D. Complete. Condition— Wormeaten. Findspot— Puri Town.

Beginning—

ବନ୍ଦୁଂ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ସରୋଜ ଯୁଗଳ ।
ଯାହାଙ୍କ ରଜ ସ୍ମରଣେ ନାଶେ ମନ ମଳ ।
ତାହାଙ୍କର କୃପା ହେଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଚରିତ ।
ବର୍ଣ୍ଣିବ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ନୋହୁଛୁ କଥିତ ।
ଶ୍ରୀ ରଘୁନନ୍ଦନଙ୍କର ବିମଳ ଯଶକୁ ।
ଚିନ୍ତା କଲେ ସେ ଦାଅନ୍ତିଂ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଗକୁ ।
ଆହେ ସାଧୁଜନ ମାନେ ଶୁଣ ସେହୁକ ଚିତ୍ତ ।
ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରକେ ନାଶେ ଅଶେଷ ଦୁରିତ ।
ଗିରିଜାଙ୍କ ମୁଖ ଚାହିଂ ବୋଲନ୍ତି ଶଙ୍କର ।
ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡଂ ଚରିତ୍ର ଶୁଣ ସମାଦର ।

ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷ୍ୟ ସାର ରାମ ଗୃହକୁ ଅଇଲେ ।
ନୂତନ ଶୁଭମାନଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦେ ସେ କଲେ ॥

ଛାନ୍ଦ—

କହେ ବୈଷ୍ଣବ ଦାସ ସେ ମଧୁସୂଦନ ।
ଦାସର ଦାସ କରିଣ ଭଖ ହେ ଶ୍ରୀରାମ ॥
ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ଆଠ ଅଙ୍କେ ଏ କବର୍ଷ ।
ସନ ବାରଶ ବାସ୍ତୋଷ ସାଲ ପ୍ରମାଣ ତ ॥
ମେଷ ତରଣ ସେ ଦିନ ବୈଶାଖ ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ ।
ବୁଧବାର ଅନୁରାଧା ନକ୍ଷତ୍ର ଏ ଗଣି ॥
ବିଷ୍ଣୁ ନଗର ଶୁଭ ନାମରେ ସେ ଯୋଗ ।
ତର୍ତ୍ତୂଳ୍ପ କରଣ ଅଠାଇଶି ଅଂଶ ଭୋଗ ॥
ହୋଇଲେ ତୁଳସୀ ଦାସ ଗ୍ରନ୍ଥ ଉଦ୍ଧାରେ ।
ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଧାମ ମାଳମାଧବ ସ୍ମୃରେ ॥
ସାଧୁ କୃପାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ ସମାପତ ।
ହୋଇଲ ହେ ସାଧୁଜନେ ମୁଁ ଅଟେ ପତିତ ॥
ମୋହେର ଲେଖିବା ଦୋଷ ନ ଧରିବ ଶତ୍ରେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣମାସୀଙ୍କ କୃପାରୁ କଲ ଏହା ଗୀତେ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ ଚରିତ ଅମୃତ ରସ ସାର ।
ସୁଜ୍ଞ ମନେ ପିଅ ଜନେ ହୁଅ ଭବୁଂ ପାର ॥
ପତିତ ପାବନ ସୀତାରାମ ନାମ ଯେବେ ।
ପତିତ ମୁଂ ଚାଉ ମଧୁସୂଦନକୁ ଏବେ ॥
ଶ୍ରୀ ବମ୍ବକ୍କା ଅନଗ୍ରହ କୃପାଦୃଷ୍ଟି କର ।
କରିଲ ସ୍ୱେ ଗ୍ରନ୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟେ ବିଗ୍ରହ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ରାମଚରିତ ମାନସେ କଳିକଳୁଷ ବିଧ୍ୱଂସନେ ବିମଳ ବୈରାଗ୍ୟ ସଂପାଦିନୀ ସମ୍ବାଦେ ନାମ ତୁଳସୀ କୃତ ରାମାୟଣ ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ ସମାପ୍ତଃ ।

Colophon—ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବ ଶ୍ୟାମ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ପାନିଜନଙ୍କୁ । ଏ ପୋଥିଏକ ଅଷ୍ଟ ଲୋକ୍ଷବଂଶ୍ୟ ଭୂବନ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କର ସୁପୁତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣିଙ୍କେ ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ । ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଘୁ ପୁଙ୍ଗବ ରାଜ ରାଜ । ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବଙ୍କ ସେବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାସୁଦେବ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର ହୃଷୀ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଦେବାରେ ଏ ପୋଥିଏକ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମାହାପାତ୍ର କୃଷ୍ଣ ଅର୍ପଣ କର ସର୍ତ୍ତ୍ୟ ସର୍ତ୍ତ୍ୟ ସର୍ତ୍ତ୍ୟ । ସେ ପୋଥିଏକ ଯେ ମାଗି ନେଇ ଗୁପ୍ତ କରି ରଖିବ ସେ ଚଉରାଶିରେ ପଡ଼ି ଭ୍ରମୁଥିବ । ପ୍ରେମରେ ପଢ଼ିଲେ କୋଟି ଅଶେଷ ଫଳ ପାଇବ ।

The manuscript has been copied and preserved in the manuscripts Library of the Orissa State Musuem No.Cy /179.

178

Cat. No. O.L. / 524—A

ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ (ଆରଣ୍ୟକ)

କିମ୍ବା

ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ)

By—ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

Tulasī Rāmāyaṇa (Āraṇyaka)

Or

Rāmacharita Mānasa (Trns)

Madhusūdana Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—83 Size—38.1 × 3.1 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — Sana 1276 Sāla or 1869 A. D. Complete. Condition—Slightly wormeaten. Findspot—Puri Town.

Beginning—

ମୂଳଧର୍ମ ତରୁ ଯେ ବିବେକ ଜଳଧର ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନନ୍ଦ ମାନଙ୍କୁ ବିଅନ୍ତା ଆବର ॥
ବଇରାଗ୍ୟ ଅମ୍ବୁଜକୁ ଭାସ୍କର ଆପଣ ।
ଅଘ ଅନ୍ଧକାର ହର ବିତାପ ହ୍ରାଂ ପୁଣ ॥
ମୋହ ଅର୍ଣ୍ଣବକୁ ଉତ୍ପାଟନେ ବିଧି ପର ।
ବନ୍ଦ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା ଶେଷରେ ଆବର ହିପୁରାର ॥
ବ୍ରହ୍ମକୁଳ କଳଙ୍କକୁ ଶମନ ପରିତେ ।
ଆହେ ଶ୍ରୀରାମ ଭୂପତି ପ୍ରିୟ ସକଳରେ ॥

End—

ଇତିଶ୍ରୀ ରାମଚରିତ ମାନସରୋବର ।
ସକଳ କଳି କଳୁଷ ବିଧ୍ୱଂସନେ ସାର ॥
ବିମଳ ବୈରାଗ୍ୟ ବିଗ୍ୟାଂନରେ ସମ୍ପାଦନ ।
ବନକାଣ୍ଡ ତୁଳସୀ ଏ କୃତ ରାମାୟଣ ॥
ଶ୍ରୁତି ସ୍ମୃତି ଯ,ହାଙ୍କ ପଦକୁ କହନ୍ତି ।
ବଇଷ୍ଣବ ଦାସ ମଧୁସୂଦନ ବଦତି ॥
ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କର ଏଗାର ଅଙ୍କରେ
ମଧୁମାସ ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ ଭୂମିସୁତ ବାରେ ॥
ପୁନର୍ବସୁ ନକ୍ଷତ୍ର ମିଥୁନ ଚନ୍ଦ୍ର ପୁଣ ।
ଅମୃତ ବେଳ ମାଧ୍ୱନ୍ଦ୍ରଂ ସମଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ତୁଳସୀ କୃତ ଏ ରାମାୟଣ ଗ୍ରନ୍ଥସାର ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ୟଂଜନ ମାନେ ତରୁ ହୁଅ ପର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ରାମଚରିତ ମାନସେ ସକଳ କଳି କଳୁଷ ବିଧ୍ୱଂସନେ ବିମଳ ବିଗ୍ୟାନ ବୈରାଗ୍ୟ ସମ୍ପାଦନେ ନାମ ତୁଳସୀକୃତ ରାମାୟଣେ ଆରଣ୍ୟକ କାଣ୍ଡ ତୃତୀୟ ଅଂଶ ପାନ ସମାପ୍ତ ।

Colophon—ଶୁଭମସ୍ତୁ । କଲ୍ୟାଣ ମସ୍ତୁ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ରି ଶିଖରେ ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବ ବଜେ ପଶ୍ଚିମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମାଦ୍ରି ନିବାସୀ ଶ୍ରୀ ମହାବୀର ଶ୍ରୀ ବିମଳା କୃପା ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମାପ୍ତ । ଶିଖର ଉପରେ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ରି ଶିଖରରେ ସମାପ୍ତ । ଏ ପୋସ୍ତକ ଅଷ୍ଟଲେଖା ବଣିକ ଭୁବନୀ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ସୁପୁତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର କଣ୍ଟିଲୋ ନିବାସୀ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବଙ୍କ ସେବକ ବାସୁଦେବ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଉତ୍ତମ ଋଷୀ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଦେବାରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାପାତ୍ରେ ଏ ପୋସ୍ତକ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ପଣ କରି ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ।

There is a Bhajana written by the poet Madhusūdana Dāsa in the time of the king Kuñjabihari Marddarāja, whose name has been mentioned towards the end of the manuscript.

ନୀଳମାଧବ ହେ, ଝୁଲଣ ମଣ୍ଡପ ପରେ
ନାନା ସୁବେଶରେ ବିଜୟେ କୁଞ୍ଜରେ ଜନପୁର ମୋହିବାରେ ।
ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀର ଦିନ ନିଶି ଅର୍ଦ୍ଧ ଭାଗ ଠାରେ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ଇନ୍ଦ୍ର ଗନ୍ଧର୍ବେ ଅଛନ୍ତି ଯେ ଯାହା ପଟୁଆରରେ ॥
ଯେଉଁ ଦୋଳା ପରେ ବିଜେ ଦେବରାଜ କି ଉପମା ଦେବା ତାହେ ।
ହୀର ନୀଳା ମୋତି ମାଣିକ୍ୟର ଝର ଲମ୍ବେ ଚାରି ପାର୍ଶ୍ୱରେ ॥
ଶିରେ ଶୋଭେ ଛତ୍ର ପାର୍ଶ୍ୱେ ଚାମର ଆଲଟ ପଡ଼ଇ ଧୀରେ ।
ବହୁତ ଘଣ୍ଟା ମର୍ଦ୍ଦଳ ବାଦ୍ୟମାନ କାହାଳୀ ବାଜେ ସୁସ୍ୱରେ ॥
ନାନାବିଧ ନୃତ୍ୟକାରୀମାନେ ମିଳିଣ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ଘୁମୁରେ ।
ତାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ଅନେକ ମେଳ ବାଜେ ସର୍ବକରେ ଗରୁଡରେ ॥
ଗନ୍ଧ ଗନ୍ଧ ଧୂନା ପୂରି ଉଚ୍ଛୁଳଇ ଉପମା କିଛି ନସ୍ଫୁରେ ।
ଏସନ ସମୟେ ବୃଷ୍ଟି ଆଚ୍ଛାଦନ କରେ ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳେ ॥
ମାରେ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଘନ କରେ ରଡ଼ି ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରକଟନ କରେ ।
... ବୃଷ୍ଟି ହରେ ବାରି ସମୀର ବହେ ସଧୀରେ ॥
ପୃଥୀ ଆଧିପତି ପ୍ରତାପ ମୂରତି ଦରଶନ ଲାଳସରେ ।
ବୀର ଶ୍ରୀ କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ମର୍ଦ୍ଦରାଜ କରଯୋଡ଼ି ଶ୍ରୀଛାମୁରେ ॥

ଦେଖି ସର୍ବଜନେ ଆନନ୍ଦିତ ମନେ ଲଯ୍ୟେ କରି ଏକଭିତରେ ।
ବାହ୍ମ ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାହ୍ମ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଭସୂନ୍ତି ଭବ-ସାଗରେ ॥
ଏହ୍ଵି ରୂପେ ଯାବାବଧିର ଉଛବ ଶେଷ ନ ପାଏ ଯାହାରେ ।
ବଇଷ୍ଣଂବ ମଧୁସୂଦନ ଭଷଇ ରଖ ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ପଯ୍ୟରେ ॥

This manuscript has been copied and preserved in the Manuscripts Library of the Orissa State Museum No. Cy /158.

179

Cat. No. O.L / 524 – B

ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ (କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ)

କିମ୍ବା

ରାମଚରିତ ମାନସ (ଅନୁବାଦ)

By – ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

Tulasī Rāmāyaṇa (Kiṣkindhā Kāṇḍa)

Or

Rāmacharita Mānasa (Translation)

Madhusūdana Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—43. Size—38 1 × 3.1 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of Copy — 1276 Sāla or 1869 A. D. Complete. Condition— Good. Findspot – Puri Town.

Beginning—

ମୁକ୍ତିପଦ୍ମ ମହା ସ୍ଥାନ ଜାଣ ଆରେ ମନ ।
ଗ୍ୟାଂନଙ୍କର ଖଣି ଅଘ ହାନି କରେ ପୁଣ ॥

ଯତ୍ସଂ ନିବାସ କରନ୍ତି ଶମ୍ଭୁ ଯେ ପାର୍ବତୀ ।
ସେ କାଶୀ ଏମନ୍ତ ସାଧୁ ବେଦରେ କହନ୍ତି ॥

× × ×

End— ଚତୁଃ ଶତକୃଷ୍ଟ ପରେ ସାଢ଼ି ସମୁଦ୍ରରେ ।
ବଖାଣ କରନ୍ତି ଦାସ ତୁଳସୀ ପ୍ରେମରେ ॥

ତାହାଙ୍କର ପ୍ରସାଦକୁ କରଇ ସେବନ ।
କହେ ବଇଷ୍ଣବ ଦାସ ସେ ମଧୁସୂଦନ ॥

ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ରି ବନେ ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବ ପାର୍ଶ୍ୱେ ।
ପଦ୍ମଗିରି ନାମ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କ ନିବାସେ ॥

ଶ୍ରୀସିଦ୍ଧ ବିମଳା ଯେଣୁ ହୋଇଲେ ପ୍ରସନ୍ନ ।
ସାଧୁ କୃପାରୁ କଲି ତୁଳସୀ ସମାପ୍ତ ॥

ରବିସୁତ ବାରେ କାଣ୍ଡ କିଷ୍କିନ୍ଧା ନାମରେ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ କୃପାରେ ॥

× × ×

ଆହେ ଜନମାନେ ଏହା ବଚନ ଚିତ୍ତରେ ।
ଭଜ ଶ୍ୟାମଳ ମୂରତି ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମରେ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ରାମଚରିତ ମାନସେ ସକଳ କଳି-କଳୁଷ ବିଧ୍ୱଂସନେ ବିମଳ ବୈରାଗ୍ୟ ସମ୍ପାଦନୋ ନାମ ତୁଳସୀ କୃତ କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ ଚତୁର୍ଥ ସୋପାନ ସମାପ୍ତ ।

Colophon—ଶୁଭ ମସ୍ତୁ ସିଦ୍ଧିରସ୍ତୁ । ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟସିଂହଦେବ ମାହାରାଜାଙ୍କ ଶୁଭ-ରାଜ୍ୟେ ସମସ୍ତ ୧୨ ଅଙ୍କ ସ୍ତ ୧୨୭୭ ସ୍ଥା କନ୍ୟା ଦି ୨୦ନେ କାର୍ତ୍ତିକ କୃଷ୍ଣ ଦୁତିଆ ଶନିବାରେ ଏ ଦିନ ବେଳ ୧୨ ଦଣ୍ଡ ୨ ବୃଷ୍ଟିକ ଲଗ୍ନେ ଅଶ୍ୱିନୀ ନ୧/୧ ମେଷ ଚନ୍ଦ୍ରେ ଏ ପୁସ୍ତକ କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ ସମ୍ପୂରଣ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଏ ପୋସ୍ତେକ ଅଷ୍ଟଲେହି ବଣିକ ଭୁବନ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କର କଣ୍ଟିଲୋ ବାସୀ । ଶ୍ରୀ ନୀଳମାଧବଙ୍କ ସେବକ ବାସୁଦେବ ମିଶ୍ରଙ୍କର ପୁତ୍ର ହୃଷୀ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାପାବେ ଦେବାରେ ଏ ପୋସ୍ତକ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ପଣ କର ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥଂ ମାଗିଲେଇ ଯେ ହରଣ କରିବ ସେ ଅଧୋଗତିକି ଯିବ । ଯେ ପ୍ରୀତି ସହିତରେ ଗାୟନ କରିବ କୋଟି କୋଟି ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞଂ ଫଳ ପାଇବ ।

This manuscript has been copied and preserved in the Manuscripts Library as a copied manuscript bearing No. Cy. / 158.

180

Cat,No. O. L./ 525

ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ବା ରାମଚରିତ ମାନସ

(ଅନୁବାଦ, ଲଙ୍କା କାଣ୍ଡ)

By—ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

Tulasī Rāmāyaṇa Or Rāmacharita Mānasa

(Translation, Laṅkā Kāṇḍa)

Madhusūdana Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—81. Size—36.8× 3.3 C. M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Incomplete Condition—Slightly wormeaten. Findspot—Puri Town.

ପୁଣି ଦେଖାନ୍ତି ଅଯୋଧ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପବନ ।
ନିବିଧ ତାପ ଯେ ଭବ ଦର୍ପ ବିନାଶିତ ।
ତତ୍ପରେଂ ଶ୍ରୀ ରଘୁନନ୍ଦନ ସୀତା ସହିତେଣ ।
ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ କଲେ ଦଣ୍ଡବତ ପୁଣ ପୁଣ ।
ତନୁ ପୁଲକିତ ନେତ୍ରେ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ।
ପୁଣି ପୁଣି ପୁଲକିତ ହେଲେ ରମାସାଇଂ ।

× × ×

ଖଙ୍ଗା ଧାଉ ହେବା ଗୁହ ଶବର ଜାଣିଲା ।
ପ୍ରେମଭରେ ଅତି ବ୍ୟାକୁଳରେ ସେ ଅଇଲା ।
ଆସି ଭେଟିଲା ପରମ ସୁଖରେ ସକୁଳଂ ।
ହେଉ ମା ଜେ କହୁବ ତୋ ପ୍ରେମ କହୁ ଠୁଳ ।
ବଇଦେଗ୍ଧ ସହୃତରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ।

× × ×

This manuscript has been copied and preserved in the Manuscripts Library as a copied manuscript bearing No. Cy. / 184.

No Colophon.

181.

Cat. No. O. L. / 526.

ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ବା ରାମଚରିତ ମାନସ

(ଅନୁବାଦ, ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡ)

By—ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

Tulasi Rāmāyaṇa Or Rāmacharita Mānasa

(Translation Uttara Kāṇḍa)

Madhusūdana Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—122. Size—35 × 3.2 C M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriyā. Date of copy—Sana 1283 or 1876 A.D. Complete. Condition—Good. Findspot— Puri Town.

Beginning—

ଆଗତର ଅବଧି ଯେ ଥିଲା ଏକ ଦିନ ।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆରତ ହେଲେ ପୁରବାସୀ ଜନ ॥

ଯନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ନରନାରୀ ଶୋଚନା କରନ୍ତି ।
ଶ୍ରୀରାମ ବହୁନେ କୃଶ ତନୁ ହୋଇଛନ୍ତି ॥

ସଗୁଣ ଶକୁନ୍ୟ ମାନେ ହୋଇଲେ ସୁନ୍ଦର ।
ଦେଖିଣ ପ୍ରସନ୍ନ ମନ ହେଲା ସମସ୍ତର ॥

ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆଗମନ ଯନ୍ତ୍ର ଜଣାଗଲା ।
ନଗ୍ର ଚଉପାଶ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା ॥

କଉଶଲ୍ୟା ଆଦି କରି ଯେତେ ମାତୃଗଣ ।
ସମସ୍ତଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ହେଉଛନ୍ତି ମନ ॥

ଆସିଲେ କି ଅନୁଜ ସଙ୍ଗତେ ସୀତାପତି ।
ଏମନ୍ତ କେହୁ କହିଲା ମନେ କରି ଭ୍ରାନ୍ତି ॥

×   ×   ×

End— ଲୋଭୀ ଜନେ ଧନପ୍ରାପ୍ୟ ଯତ୍‌ପର ହୋଇ ।
ତେମନ୍ତ ପରି ମୋ ହୃଦେ ବସ ରଘୁସାଇଁ ॥

କହେ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ମଧୁସୂଦନ ସେ ଦାସ ।
ଦାସର ଦାସ କର ହେ ଜାନକୀ ବିଳାସ ॥

ଆହେ ସାଧୁଜନେ ମୋର ଦୋଷ କ୍ଷମା କର ।
କହିବଇ ପୂର୍ବକୃତ କର୍ମ ଯେ ମୋହର ॥

ଯନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ରରେ ଜନମ ହୋଇଲି ଆବର ।
ଭ୍ରମଣ କରିଲି ତୀର୍ଥ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗର ॥

ପୁନପି ଶ୍ରୀଗୁରୁ କୃପା କଲେ ମୋହ ଠାରେ ।
ରାମ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ଭବ ତାପ ଗଲା ଦୂରେ ॥

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଶ୍ରମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରେଣ ।
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ବଡ଼ ଛତା ନାମ ଖ୍ୟାତ ପୁଣ ॥
ଶ୍ରୀପ୍ରେମ ଦାସଙ୍କ ଶିଷ ଲଛମନ ନାମ ।
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମୋହର ଆହେ ସାଧୁମାନେ ଜାଣ ॥
ଏହ୍ବପର ଶ୍ରୀମାଳମାଧବ କ୍ଷେତ୍ରେ ଆସି ।
ରହିଲ ଅନୁସରଣେ ହୋଇଣ ନବାସୀ ॥
ଶ୍ରୀକୁଞ୍ଜବେହାରୀ ମହାରାଜ ରାଜୁତ୍ବରେ ।
ବଞ୍ଚିଲ ମହା ଆନନ୍ଦେ ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମାଂ ଅଦ୍ରିରେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ରି ସିଂହ ଶ୍ରୀମାଳମାଧବ ଗୋସାଂଇଂ ।
କଲେ ଅନୁଗ୍ରହ ବହୁ କହଣା ନ ଯାଇ ॥
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କୃତ ପିତାମାତା ବାଛଲ୍ୟରେ ।
ଦ୍ରବ ହୋଇଗଲ ରହି କଣ୍ଟିଲେ ଗ୍ରାମରେ ॥
ବର୍ଣ୍ଣରେ ବଣିକ ନାମ ପୁର୍ଷୋତ୍ତମ ତାର ।
ପତ୍ନୀ ଯଶୋମତୀ ସବ୍ ଧନେ ଆଗୋସାର ॥
ପୁତ୍ର ବନେ ପୁତ୍ର ଭାବେ ପାଳଲେ ସେ ପୁଣ ।
ତାହାଙ୍କ ର ଭବ ଯେନ ହୋଇଲ ବନ୍ଧନ ॥
ଦନୁ ଦନୁ ଅନୁରାଗ ବଢ଼ଲ ତାଙ୍କର ।
ଯେସନେ ସମୁଦ୍ର ବୃଦ୍ଧି ଦେଖି ନଶାକର ॥
ଆବର ଆନନ୍ଦ ରତ୍ନ ପାଇ ଦୁଃଖିଜନେ ।
ରଖିଲେ ତେଣୁ ଅଧିକ କରୁଣ ଯତନେ ॥
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଦ୍ମ ଯେମନ୍ତେଂ ରବକ ଦେଖିଣ ।
କୁମୁଦ ଶଶି କରଣେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯେମନ ॥
ଏହ୍ବପର ଜାଣ ଦନ ହୋଇଲ୍ବ ବନ୍ତତ ।
କହ୍ବବ କଲ ଯେପର ତୁଳସୀ ଯେ କୃତ ॥
ଦ୍ୱିଜବର ନାମେଣ ପିଣ୍ଡିକ ମିଶ୍ର ଜାଣ ।
ପୁତ୍ର ସିଦ୍ଧ ମିଶ୍ର ତାହାଙ୍କର ପରମାଣ ॥

ଆମ୍ଭଙ୍କ ତାଙ୍କର ପ୍ରୀତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାରେ
କହିଲେ କହି ନୋହିବ ଅଳ୍ପ ବଚନରେ ॥

କଲ୍ଲୁଂ ବୈଷ୍ଣବଜନେ ଗ୍ରନ୍ଥଂ ଅଛି ଭବ ବନ୍ଧ ।
ସିଦ୍ଧ ବତ୍ସଳା ଯେଣୁ କୃପା କରିଲଇଂ ॥

ଶ୍ରୀନୀଳମାଧବ ଅନୁକମ୍ପାରୁ କରିଣ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ତୁଳସୀ ସ୍ୱେ କୃତ ରାମାୟଣ ॥

ଶ୍ରୀ ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କର କୃପାରୁ ଆବର ।
ସ୍ଫୁରିଲ ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ ପଦ ହୃଦୟର ॥

କହେ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଦାସ ସେ ମଧୁସୂଦନ ।
ହରି ଭକ୍ତଙ୍କ ଚରଣେ ମୋ ଅନୁସରଣ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଉତ୍ତରକାଣ୍ଡ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବର ।
ଶିବୋଙ୍କ ଭେଦ ଲେଖନ ଶୁଣ ବିଜ୍ଞ ନର ॥

ଶାଳିବାହାନ ଶକାବ୍ଦ ସତର ଯେ ଶତ ।
ଅଣାଣୀ ବରଷ ତହିଂ ହୋଇଛି ସଂଯୁତ ॥

ଡ଼ିଲ୍ଲୀ ବାଦଶା ସନ ବାରସ ତେୟାଅଶୀ ।
ରାଜେ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ଅଙ୍କ ଏକୋଇଶୀ ॥

କାର୍ତ୍ତିକ ତୁଳ ଛ ଦିନେ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ହୋଇ ।
ସପ୍ତମୀ ଗୁରୁବାର ବିଦିତ ଅଟଇ ॥

ଏ ଦିନ ବେଳ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟ ହେ ଜାଣ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ଏ ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ॥

ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ ଭାଷାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।
ପୂର୍ବେ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀର ଭାଷାରେ ଏହୁ ଥିଲେ ॥

ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ବିଚାର ନ ଧରିବ ମନେ ।
ହେନମ ତୁଳସୀ ଥାନ୍ତିଂ ଯେତନ୍ନ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନେ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ରାମଚରିତ ମାନସେ ସକଳ କଳି କଳୁଷ ବିଧ୍ୱଂସନେ ବିମଳ ବୈରାଗ୍ୟ ସମ୍ପାଦନେ ନାମ ସପ୍ତମ ସୋପାନ ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡଂ ସମାପ୍ତଣ ତୁଳସୀକୃତ

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ଶୁଭମସ୍ତୁ । ଶ୍ରୀ ସୀତାରାମ । ଶ୍ରୀ ସୀତାରାମ । ରାମ ରାମ ରାମ ଶ୍ରୀରାମ । ଏ ପୋସ୍ତକ ଲେଖିଲି ନିବାସୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମାହାପାତ୍ରଙ୍କର । ଦିବାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୁର୍ଗା ମିଶ୍ରଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ପଣ କରି ଏ ପୋଥିକି । ଏ ପୋସ୍ତକ ଯେ ମାଗେଲେଇ ଗୋପନୀୟ କରିବ ସେ ଅଠ୍ୟାଗତଙ୍କ ପିବ ।

It appears from the colophon that the work was compa leted in 1779 Śakābda and San 1283. But from ephimerical point of veiw it differs 19 years— which does not appear to be appropriate. Perhaps the scribe has menteioned 1779 instead of 1759 by mistake.

182

Cat. No. O.L. / 261—A

ତୁଳାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—84. Size—32.2× 3. C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of Copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Worm eaten. Findspot—Presented by the Principal, the S. K. C. G. College, Paralakhemundi, Dist—Ganjam. Name of the scribe—Narasimha Paṇḍā.

Beginning— ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ମହାଶୂନ୍ୟଂ ଅଛିକାରଂ ଜ୍ୟୋତିସ୍ୱରୂପ କାସିତ (?)
ଆଦ୍ଯଶକ୍ତି ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ଓଁକାର ରୂପ ବ୍ୟାପିତଂ ।

ଈଶ୍ୱର ଉବାଚ—

ମହାଶୂନ୍ୟ ସେ ଜ୍ୟୋତିରୂପ ସେ । ଜ୍ୟୋତିରୁ ଟୁଳି ହେଲା, ଟୁଳିରୁ ବିନ୍ଦୁ ହେଲା । ବିନ୍ଦୁରୁ ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ହେଲା ।

ଓଁକାରୁ ବ୍ରହ୍ମ ଉତ୍ପତ୍ତି । ଶୁଣ ପାର୍ବତୀ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥
ଶୁଣି ପାର୍ବତୀ ତୋଷ ହେଲେ । ଈଶ୍ୱର ପାଦରେ ପଡ଼ିଲେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଆଦ୍ୟଶକ୍ତି ଉମା । ହେ ନାଥ କହ ତୁଳାଭିଣା ॥

× × ×

ଏ ରୂପେ ପିଣ୍ଡ ଉତପତ୍ତି । ସ୍ୱାମୀନୁ ଶୁଣ ଗୋ ପାର୍ବତୀ ॥
ପାର୍ବତୀ ଶୁଣି ତୋଷ ଚିତ୍ତ । ଭଣଇ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତୁଳାଭିଣା ରହସ୍ୟେ ହରପାର୍ବତୀ ସମ୍ବାଦେ ମହାମନ୍ତ୍ର କର୍ଣ୍ଣପୂ କଥନେ ମାତୃଗର୍ଭ ଚରିତେ ନାମ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

End— ଶୁଣି ପାର୍ବତୀ ହେଲେ ତୋଷ । ଭଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥
ସୁଜନ ଜନଙ୍କର ହିତେ । ଯେ ଶାସ୍ତ୍ର କଲଇ ଭକତେ ॥
ଯେହୁ ଯେ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣନ୍ତି । କଳୁଷ ତାଙ୍କୁ ନାଶନ୍ତି ॥
ହେ ଜଗନ୍ନାଥ ତୋଷ ହେଲେ । ଦାସଙ୍କୁ ଗୁରୁ ଶିକ୍ଷା କଲେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କଲେ ମାନ୍ୟ । ବହୁତ ଲୋକ କଲେ ଧନ୍ୟ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତୁଳାଭିଣା ହରପାର୍ବତୀ ସମ୍ବାଦେ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଜ୍ଞାନ କଥନେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଜନମାନେ ଯେ ଯେତେ ଥିଲେ । ଦାସଙ୍କୁ ମାନ୍ୟଧର୍ମ କଲେ ॥
ସନ୍ତୋଷେ ଯେତେ ବଡ଼ ସାନ । ସମସ୍ତେ କଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
ଇତିଶ୍ରୀ ତୁଳାଭିଣା ସମାପ୍ତମ୍ ।

Colophon— ଶ୍ରୀମସ୍ୟାପି..............ନ ବର୍ଷେ

ଶ୍ରୀ ହରପାର୍ବତୀ ରକ୍ଷା କରିବେ ଲେଖନକାର ନରସିଂହ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ।

183

Cat. No. O.L. / 292—A

ତୁଳାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—37 Size—27.3× 3 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — 19th century A. D. Complete. Condition—Badly wormeaten and some folia are broken. Findspot—Dharaṇidharapur area. P. S. Jagatsimhapur, Dist—Cuttack.

Text same as in Cat. No. O. L./261—A. discussed previously.

No Colophon,

184

Cat. No. O. L./952—B.

ତୁଳାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No of folia — 36. Size—28 8×3.8 C.M. Each side contains 1 to 5 lines Character—

Oriya; Date of copy—C. 19th Century A. D. Complete, Condition—Slightly wormeaten, Findspot — Presented by Kulamani Pandā, Village — Vasantapur, P. S. Nimāparā, Dist—Puri,

Text same as in Cat. No. O L./261—A

There are some folia containing Padmakalpa Tikā by Jagannatha Das at the beginning of the work.

ଜୟ ତୁ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ତାତ ମାତ ।।
ନମଇଂ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ । ତୁମ୍ଭେ ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣ ।

× × ×

ଉଦ୍ଧବ କୃଷ୍ଣ ପାଦ ଧରି । ପୁଛଇ ସନ୍ଦେହ ବିଗୃରି ।।
ଏ ସଙ୍ଗେ ଥିଲେ କେଉଂମାନେ । କ ଗତ ହେଲେ ଅବସାନେ । ।
ଗୃରିଯୁଗରେ ଥିଲ ଟିକ । ଏ କଥା କହ ପଦ୍ମଆଖି ।।
କା ଘରେ କରନ୍ତି ଅଧର (?) । କହ ହେ କମଳାର ବର ।।
କେଉଂ ଥାନରେ ଗୋଷ୍ଠି କର । କ ରୂପେ ଚଳୁଥାନ୍ତି ହରି ।।

× × ×

ଏ ପଦ୍ମକଳ୍ପ ଟୀକା ରସ । ମାର୍କଣ୍ଡ ମୁନି ଉପଦେଶ ।।
ଚଣ୍ଡୀଂର ସାରସ୍ୱତ ବାଣୀ । ମୁ ଏବେ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲି ଆଣି ।।
ଭଣଇଂ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ସୁଜନେ କ୍ଷେମା କର ଦୋଷ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ପଦ୍ମକଳ୍ପ ଟୀକାୟାଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଧବ ସମ୍ବାଦେ ସୃଷ୍ଟିଗଂ ବିଗୃରିଭବ କଥନେ ନାମ ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ

185

Cat,No. O. L./ 1294—B

ତୁଳାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—43. Size—21.6× 3 5 C. M Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Not so good. Findspot—Presented by Upendra Pati, Gaṅgesvarapur, Sāsan P: O: Pāñchagāon, Dist—Puri. Name of the Scribe—Chaitanya.

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ମ ପାଦେ ଆଶ
ଭଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

ଇତଶ୍ରୀ ତୁଳାଭିଣାୟାଂ ବ୍ରହ୍ମବଦ୍ୟାୟା ପରମହଂସ ସଂହିତାୟା ବୈୟା-ସିକ୍ୟା ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ହରପାର୍ବତୀ ସମ୍ବାଦେ ଶ୍ଲୋକର ଅର୍ଥବ୍ୟାନ କଥନେ ନାମ ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ, ଶ୍ରୀରାଧାକାନ୍ତ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ଅରକ୍ଷିତ ଚୈତନ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷା କରିବେ ।

ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ, ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ।

186

Cat. No. O. L. / 1299

ତୁଳାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—44. Size—24 × 3.5 C.M. Each side contains 2 to 5 lines. Character- Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Good. Findspot—Presented by Padmanābha Dāsa, Village—Palāśapura, P. O. Itipur, Dist—Puri

Text same as in Cat. No. O. L./261—A. discussed previously.

No Colophon.

187

Cat. No. O. L /1451—B

ତୁଳାଭିଣା ¹

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia—54. Size—24.3 × 3.3 C. M. Each side contains 2 to 5 lines. Character—

Oriya. Date of copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Kujanga, Dist—Cuttack.

Text same as in Cat. No. O. L. / 261—A, discussed previously.

No Colophon.

188

Cat. No. OrP/618—B

ତୁଳାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance — Palmleaf. No. of folia—38. Size—36.4×3 5 C. M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition — Not so good. Findspot — Tribal and Rural welfare Department, Govt. of Orissa, Bhubaneswar.

Text same as in Cat. No. O. L./261—A discussed previously.

No Colophon.

189

Cat. No. Or. Ms. / 81—C

ତୁଲାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Paper, No. of pages—40. Size—23 8 × 19 C.M. Each page contains 15 to 21 lines. Character—Oriya. Date of Copy—Not mentioned. Complete. Condition-Good. Findspot— Received from the American Baptist Mission, Orissa, Cuttack.

Text same as in Cat. No. O.L. / 261—A.

No Colophon

190

Cat. No. O.L. / 1475—A

ତୁଲାଭିଣା

By—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

Tulābhiṇā

Jagannātha Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—22 Size—26.2 × 4 C.M. Each side contains 5 lines throughout the manuscript. Character—Oriya. Date of copy— 1911 A. D. Incomplete. Condition—Slightly wormeaten. Findspot—Podāmāri, Dist—Ganjam. Name of the scribe—Nārusu Baithāru.

There are some folia containing Virāta Gītā by Balarāma Dāsa, Govinda Chandra by Siddhesvara Dāsa towards the end of the manuscript.

Colophon—୧୯୧୧ ସମ୍ବତ୍ସର ପୁଷମାସ ଶୁକଳପକ୍ଷ ଚତୁର୍ଥୀ ରବିବାରେ ବେଳ ଅସ୍ତ ପାଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡ ଠାରେ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଗୋବନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ପୋସ୍ତେକ ସଦାଜସ୍ତେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ।

ଭୀମସ୍ୟାପି...... ନ ବଦ୍ୟତେ । ହେ ସୁଜ୍ଞଜନ ମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ମିଶାଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାର ନାରୁସୁ ବୈଠାରୁର ଦୋଷ ନ ଘେନିମ × × × ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚୁଲିଙ୍ଗେଶ୍ୱର ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ନାରୁସୁ ବୈଠାରୁକୁ ।

191

Cat. No. O. L./762—C.

ତୃଣାବଧ ଲୀଳା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ଦାସ

Tṛṇāvada Līlā & Others

Dukhiśyāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No of folia—23. Size—34.1 × 3.5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines Character—Oriya Date of copy—C 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Gada Tāpanga, P S. Khurdā, Dist—Puri.

ଓହେ ଆଜ ସତ ମାଲ ହୋଇବ ହେ ଶୁନ ସର୍ବଜନ
ତୃନାକୁ ବଧିବେ ଆଜ ହେ ନନ୍ଦର ନନ୍ଦନ ।
କହେ ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ ଶୁନ ପରୀକ୍ଷ ରାଜନ
ବାଲ୍ୟ ମାଲ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଶୁନ ହେ ।

ଗୋପର ନବରେ ହରି ଗୁପତରେ କଲେ କେଳି
ଶୁନ ରାଜା ଏକ ମନ ହୋଇ ହେ ।

ପୂତନା ମରନ ଶୁନ କଂସ ରାଜା ଭଏ ମାନ
ଡ଼ାକିଆଂ ଆନିଲା ଦତ୍ୟଗନ ହେ ।

ମନରେ ଚାପିତ ହୋଯ୍ଯା ସବାର ବଦନ ଗୃସ୍ଥା
କହେ ଯେ ମାରିବ ଗୋପେ ଜାତ ହେ ।

ଅତ ଶୁନ ଭୂପ କରି ପେଶିଲ ପୂତନା ନାରୀ
ତାକେ ନାଶ କଲା ନନ୍ଦବାଲ ହେ ।

ଦୂତ କହିଲାକ ମୋତେ ଶୁନ ଭୂପେ ମୋର ଚିତ୍ତେ
କେମନ ପ୍ରକାଶ ହେବ ହେ ।

ଶୁଣି ତ୍ରୃଣାସୁର ରାଗେ କହୁଆଛେ ରାଜା ଆଗେ
କୁନ ଚିନ୍ତା ଆମାର ଥାକତେ ।

ମୋତେ ଦିଅ ପରମାଣ ଗୋପେ ଯତ ବାଲଗନ
ସବ ମାରି ଆସିବଇଂ ଦେବ ହେ ।

ଶୁନ କଂସ ଆନନ୍ଦତେ ପାଟଶାଢ଼ୀ ଦିଆଂ ମାଥେ
ହାର କୁଣ୍ଡଲ ବସନ ଦିଲା ହେ ।

ବାହାର ହୋଇଲା ତ୍ରୃଣା କରିଆଛି ସଜନା
ଗର୍ଜନ କରିଆଂ ବାହାରିଲା ହେ

ଗୋବିନ୍ଦ ମଙ୍ଗଲ ରସ ଭନେ **ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ଦାସ**
ଶୁନ ରାଜା ସେଥୁ ଅନନ୍ତରେ ହେ ।

× × ×

ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ଗାଇଲ ଗୋବିନ୍ଦ ମଙ୍ଗଲ
ଶୁନ ଯଶୋଦା ବିକଲ ହେ ।

× × ×

ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ଦାସ ବୋଲେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନ
ତୃଣା ବଧ ମାଲ ଏହୁ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

× × ×

ଅଘା ବଧ ଲୀଳା—

ଓହେ ଶୁଣ ହେ ସକଳ ଲୋକେ ଯ୍ଥିରକର ମନ
ଅଘାକୁ ମାରିବେ ଆଜ ନନ୍ଦର ନନ୍ଦନ ।
ଶୁଣ ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ ଶୁକଦେବ ବୋଲେ
ନନ୍ଦର ମନ୍ଦରେ କୃଷ୍ଣ ଯେତ କର୍ମ କଲେ ।

× × ×

ଦଧିମନ୍ଥନ ଲୀଳା—

ଦଧି ମନ୍ଥନେ ଚଳିଲେ ଗୋ ଯୋଶୋଦେ
ସର୍ବ ସଖୀଙ୍କି ଘେଇ ଚଳ ଗୋ ଆନନ୍ଦେ ।
ଶୁଣ ସର୍ବ ସଖୀ ଗୋ ମନ୍ଥିବା
ଜାତ ଲବଣୀ ହୋଇଛେ ଗୋ ବୁଝିବା ।
ଏତେ ବୋଲି ସର୍ବ ସଖୀ ଗୋ ଅଇଲେ
ଏକା ହୋଇ ସମୀ ଦଧି ଗୋ ମନ୍ଥିଲେ ।

× × ×

କାହ୍ନକେ କାନ୍ଦୁ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରେ
ଲଗାଇ ଆଖି ନନ୍ଦ ଦୁନ୍ଦୁରେ ରେ ।
ତୋହର ପାଇ ମୁଁ ଲବଣୀ ରଖିଥାଇ
ନ ଖାଇ କେତେ କରୁ ଦ୍ଵନ୍ଦରେ ରେ ।

× × ×

କହଇ ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ମୋର କପାଳ ଘ୍ନ
ନଷ୍ଟେଂ କହିବ ନନ୍ଦ ଘୁମ୍ମୁ ରରେ ।

× × ×

ବିପ୍ରଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି କହେ ନନ୍ଦରାଜା ବାଣୀ
ଯାଅ ଯାଅ ବିପ୍ର ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ ହେ ।
ବିପ୍ରେ ଚଳିଗଲେ ଶୁଣି ନନ୍ଦ ଉଠେ ଚଟକଣି ।
କୃଷ୍ଣକୁ କୋଳେ ଧଇଲେ ଗ୍ରହେ ମିଳିଲେ ହେ ।
ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ଦାସ ଭଣି ଗୋବନ୍ଦ ମଙ୍ଗଳ ବାମୀ
ଶୁଣି ନନ୍ଦ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ହେ ।

× × ×

ଦଧିମନ୍ଥନ ଲୀଳା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

192

Cat. No. Or. H. / 20—F

ଟେଣ୍ଟାପୋଷି ଯୁଦ୍ଧ ବା ଭଞ୍ଜବିଳାସ

By—କୃପାସିନ୍ଧୁ ବିପ୍ର

Tenṭāposi Yuddha or Bhañja Vilāsa

Krpāsindhu Vipra

Substance—Palmleaf. No of folia—6. Size—25·4 × 3.3 C.M. Each side contains 3 to 4 lines Character—Oriya Date of copy—C 19th century A.D. Incomplete. Condition—Good. Findspot—Baripadā, Dist—Mayurabhañja,

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘାଟୀର ନରେନ୍ଦ୍ର । ଶତ୍ରୁଆ ଜାତ୍ତ ବଡ଼ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ।
ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ରାଜା ହେବା ଅର୍ଥେ । ଦ୍ୱନ୍ଦ ହୋଇଲ୍ ନୃପନାଥେ ॥
ଏ ରାଜା ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଂଶେ ଜାତ । ନାମ ତାହାଙ୍କ ଯଦୁନାଥ ॥
ମୟୂରଭଞ୍ଜର କରତା । ଈଶାନ କୋଣେ ଏକଛତା ॥
ଫୁଟାଇ ହୋନ୍ତି ଅଭିଷେକ । ସ୍ୱେ ରାଜ୍ୟ ନୃପତି ତିଲେକ ॥

× × ×

ଗମନେ ଶତ୍ରୁ ପରାଭବ । × × ×
ଏକା ନାରଚେ ରପୁ ନାଶି । ସକଳ ଜନ ପରଂଶସି ॥
ଏଲୁ ଆରେକ ମୁହାବଳୀ । ଶାବେଳୀ ଧର ଚିଞ୍ଚ ଗୃଳ ॥
ଏମାନେ ବସନ୍ତ ଆସନେ । ବାଜନ୍ତେ ଭେଷ ତୁର ମାନେ ॥
କାହାଳୀ ଶତେକ ପ୍ରକାର । ବାଜଇ ଅତି ପରଖର ॥
କବ ମାନ (ଯେ) ନମିତ । କବନ୍ତି ମଙ୍ଗଳ ଗାୟନ ॥
କରନ୍ତି ଅତି ଉଅସ୍ୱରେ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ···ରେ ॥
ଏମନ୍ତ ସଭା ପ୍ରତିଦନ । କରନ୍ତି ଭଞ୍ଜ ଯେ ରାଜନ ॥
× × × । କାହ୍ନତେ ଶ୍ୱର୍ଜନ କେ ହୋନ୍ତି ॥
ଟେଣୁ କାଅତେ ମୁଂ କହିଲ । ବହୁତ କହି ନ ପାରିଲି ॥
ମିଳଲେ ସକଳେ ଯେ ମେଁଟୀ । × × ×
ଧରିଲେ ନାନା ଯେ ଆୟୁଧ । କରିବେ ସର୍ବେ ମହାଯୁଦ୍ଧ ॥
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ସଂଖ୍ୟାରେ ସାତସହ୍ର ହେଲେ ॥
ବାହାର ହେଲେ ସନ୍ୟ ବଳ । ନାଶିତେ ଧାନ୍ତୁଆର କୁଳ ॥
ବାଜଇ ବୀର ତୁର ଭେଷ । ଶବଦେ କମ୍ପେ ବସୁନ୍ଧର ॥
ମୁଖ ଶବଦ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରାୟେ । ଚଳିଲେ ଉଲ୍‌କାପାତ ହୋଏ ॥
ଗମନ ପବନନ୍ତୁ ବେଗେ । ଧାମନ୍ତି ସର୍ବେ ଉଦ୍ଦବେଗେ ॥
ପ୍ରବେଶ ତରଙ୍ଗ ଢ଼ିହରେ । ରହିଲେ ପୃଖର ··· ···॥
ଗୃର ପାଶରେ ଗୁଡ଼ା ବାଡ଼ । ସେ ସ୍ଥାନ ଅତି ମୁହାଗାଢ଼ ॥
ତହି ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ୟ ବଳ । ଅଛନ୍ତି ଧରି ଅସକଳ ॥
ଦେଖିଲେ ରାଜାଙ୍କର ସନ୍ୟ । ସର୍ବେ ହୋଇଲେ ଏକମନ ॥

ବାନ୍ଧିଲେ ନାନା ଶସ୍ତ୍ର ଧରି । ରାଜାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଛନ୍ତି ପୂରି ।
ଚତୁରଂ ଏ କଲେ ପ୍ରତିଶର । ହୋଇଲା ଯୁଦ୍ଧ ମହାଘୋର ।
ସକଳ ଗଣ୍ଡବନ୍ତୀ ମିଳି । ଶରେ ଘୁରିଲେ ମହ୍ୟାଳୀ ।
ତା ଦେଖି ରାଜାଙ୍କର ସୈନ୍ୟ । ବାନ୍ଧିଲେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବାଣ ।
ଯୁଦ୍ଧରେ କନ୍ଧ ମନ ହୋଇ । ଶର ବିନ୍ଧନ୍ତି ... ... ।

× × ×

ସେ ଶର ଦେଖି କରଷାଇ । ପୁଣି ବାନ୍ଧିଲା ଯେ ଭୁହାଇ ।
ବାନ୍ଧିଲା କୋଟି କୋଟି ବାଣ । ଅନ୍ଧାର ଦିଶଇ ଗଗନ ॥
ତା’ ପଛେ ସୈନ୍ୟ ବଳ ଥିଲେ । ବହୁତ ଶର ବରଷିଲେ ।
ତା ଦେଖି ଧାଇଁ (?) କୁମର । ବାନ୍ଧିଲା ଶର ଯେ ଅପାର ।
ହୋଇଲା ଶର ଅଣାଯୁତ । ବିନ୍ଧିଲା ଶର ଯେ ବହୁତ ।
ନୋହିଲା ବାଣ ନିବାରଣ । କମ୍ପନ୍ତି ଧରୁଆ ସଇନ୍ୟ ।
ପଡ଼ିଲା ଶର ମାନ ଆସି । ଛେଦନ କଲା ଗଣି ଗଣି ।
ଧରୁଆ ସୈନ୍ୟ ତିନଶତ । ଛେଦନ ହୋଇଲେ ଭୂଶତ ।
ପୁଣି ସେ ଗଣ୍ଡବଳ ଧାଇ । ବିନ୍ଧନ୍ତି ଶର ଯେ ଭୁହାଇ ।
ତେଣେ ବିନ୍ଧଇ ରତ୍ନମଣି । ବହୁତ ଶରମାନ ପୁଣି ।
ବିନ୍ଧଇ କୋଟି କୋଟି କରି । ଘନୁ ବରଷେ ଯେହ୍ନେ ବାରି ।
ତେଣେ ସକଳ ସୈନ୍ୟ ବଳ । ବିନ୍ଧନ୍ତି ବାଣ ଯେ ଚହଳ ।
ଚଳିଲେ ବାଣ ଅପ୍ରମିତ । କେ ତାହା କ... ... ॥

× × ×

ଶୂନ୍ୟରେ ଶର ଯେ ଗମନ୍ତେ । ଆନନ୍ଦ ନାୟେକ ଭୁଶତେ ।
ବାନ୍ଧିଲା କୋଟିଏକ ବାଣ । ସେ ବାଣ ଚଳେ ଗନ୍ତୁଠାଣ ।
ଆସନ୍ତା ଶରକୁ ନିବାରି । ସନ୍ୟେ ପଡ଼ିଲା ...... ।
ସେ ଶର ପଡ଼ିଣ ମଥିଲା । ସହସ୍ରେ ଶିର ଯେ ଛେଦିଲା ।

ପୁଣି ବାନ୍ଧଲେ ସସ୍ତେ ବାଣ । ଚଳଲେ ବାଣ ସେବ୍ରଷଣ ॥
ପଡ଼ନ୍ତି ଦଣ୍ଡ ସେଣା କନ୍ଧେ । ଗଂଜିଷ ଛେଦଲ୍ଲକ ମୁଣ୍ଡେ ॥

+ + +।

ବୋଲନ୍ତ ଆରେ ଖାରମଣି । ନଣ୍ଟିନେ ପଡ଼ଲୁଂ ଧରଣୀ ॥

+ + +

କହଇ ବିପ୍ର କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଭଞ୍ଜ ବଳାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦୁ ॥

No Colophon.

193

Cat. No. Or. Pr. / 5—E

ତେରପାଳି ବୁଧ ମଙ୍ଗଳବାର କଥା

Terapāli Budha Maṅgalabāra Kathā

Substance—Palmleaf. No. of folia—4. Size—32 9 × 3.9 C.M. Each side contains 5 to 8 lines. Character—Oriya. Date of Copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot — Puri Town.

ସେ ଯେ ସିଂହଳ ଦ୍ୱୀପରେ ରଜା । ତାହାର ଅନେଶ୍ୱର ପାଟ ମୋହାଇ । ପାଟ ମୋହାଦେଈରେ ସାନ ପାଟ ମୋହାଦେଈଙ୍କି ଦେଖି ନ ପାରଇ । ଅଟା ପିଠାରେ ପାଣି ଛ ମାଣେ ଗୁଡ଼ଲ ଛ'ମାଣେ ଖାଇକରି । ସାନ୍ତାଣୀଟି ପୋଇଲାଟି ଦୋହେଂ ଥାନ୍ତି । ନମ ବନକାରେ ଥାନ୍ତି । ମଗୁଶୀର ମାସରେ ଶୁଣିଆଣୀ ବୋହୂ ସୁବୁଦ୍ଧି ବୁଧବାର କରଇ । ପୋଇଲାଟା ବୁଧବାର କରଇ ନାହିଁ । କଥା ଶୁଣ ।

ସାନ୍ତାଣୀ ଶୁଣ୍ଢୀଆଣୀ ବୁଧବାର କରଇ ଯେ, ଆମ୍ଭେ ବସ୍ତୁ ମାଗବାକ । ସାନ୍ତାଣୀ ବୋଇଲେ ମାଗ କନା । ପୋଇଲି ବୋଇଲା ଆଗୋ ଶୁଣ୍ଢୀଆଣୀ, ସାନ୍ତାଣୀକ ରଜା ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି । ତୁ ଯାହା ଜାଣୁ ପଦେ ପଦାର୍ଥେ ଆଜ ସାନ୍ତାଣୀକ ଦେବୁ । ଶୁଣ୍ଢୀଆଣୀ ବୋଇଲା, ଆଗୋ ମୁଁ ତ ପଦେ ପଦାର୍ଥେ ଜାଣି ନାହିଁ । ଏକା ସୁବୁଦ୍ଧି ବୁଧବାର ବ୍ୟତକେ ଆନ କିଛି ନ ଜାଣେ । ତହିଂକ ବୋଇଲା, ତୁମ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଆଗେ ଯାଇ କହିବୁ । ବୋଲେ ସୁବୁଦ୍ଧି ବୁଧବାରଟି କରିବୁଂ ।

No Colophon.

194

Cat. No. Or. Ms. / 1

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ଆଦ୍ୟ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Ādya Parva)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—364. Size—26.8 × 24.1 C. M. Each page contains 20 lines throughout the manuscript. Character — Oriya. Date of copy— 1918—19 A.D. Complete. Condition— Good, Findspot— Received from Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras on 3 - 8 - 1938. Name of the scribe—Harikṛṣṇa Dāsa.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ଅବିଘ୍ନ ମସ୍ତୁ ।

ଦ୍ୱିଗୁଣ ଭାରତ—ଆଦି ପର୍ବ

ବନ୍ଦଇ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ । ଯେ ଅଟେ ଭବାବ୍‌ଧି ତରଣି ।
ଯୋ ପାଦପଦ୍ମ ପ୍ରକାଶରୁ । ପଙ୍ଗୁ ଲଙ୍ଘଇ ମହାମେରୁ ।
ଯେ ଗ୍ୟାନ ଧ୍ୟାନ ମୋକ୍ଷ ଦାତା । ସେ ପିଣ୍ଡ କାରଣ କରତା ।

× × ×

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ । ବନ୍ଦଇ ତବ ପାଦ ଦ୍ୱନ୍ଦ ।
ନମଇଁ ଚୈତନ୍ୟ ଅଗ୍ରଜ । ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ଲୋଚନେ ସରୋଜ ।

× × ×

ନମୋ ଚୈତନ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁ । ଉତ୍ପତ୍ତି ଶଚୀଦେବୀ ଗର୍ଭୁ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସୁତ । ନଦିଆ ନବଦ୍ୱୀପେ ଜାତ ।
ଉଦ୍ଧରିବାକୁ ନିଜ ଧର୍ମ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନମ ।
ସନ୍ନ୍ୟାସ ବେଶ ଅଙ୍ଗୀକାର । ଗଉଡ଼ ଦେଶରେ ବେଭାର ।
ଦ୍ୱିଭୁଜ ଚତୁର୍ଭୁଜ ହୋଇ । ଛଅ ଭୁଜେ ଜନ ମନ ମୋହି ।
ଆରମ୍ଭ ନୃତ୍ୟ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନେ । ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ମାର୍ଗ ଭଜନେ ।

× × ×

ବନ୍ଦଇ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଦୋହି । ଭକ୍ତ କମଳ ପାଦ ଶିରେ ।

× × ×

ଭାରତ ତରବ ସମୁଦ୍ର । ଏ ଅଟେ ସଂସାରକୁ ଭଦ୍ର ।
ଏହା ମୁଁ କରିବାକୁ ମନ । ହେ ପ୍ରଭୁ କର ଅବଧାନ ॥
ଅଠର ଖଣ୍ଡ ଯେ ଭାରତ । ନିଗୁଣ ହୋଇଛୁ ସମ୍ମିତ ।
ତେଣୁ ତ୍ରିଗୁଣ ଖଣ୍ଡ ହେବ । ଖଣ୍ଡକେ ଛଅ ପର୍ବ ଥିବ ॥
ଏ ରୂପେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପର୍ବ । ତିନଖଣ୍ଡରେ ଥିବ ସର୍ବ ॥
ଅଧ୍ୟା ଯେ ବଶାଶଏ ପଦ । ନବ ଅକ୍ଷରେ ପଦଚ୍ଛେଦ ॥
ପଦ ହୋଇବ କର୍ଣ୍ଣ ରୁଚି । ମୂଢ଼ ନ ଯିବ ଶୁଣି ଦୂଷି ।
ପଦ ଯେ ହୋଇବ ସରଳ । ନିର୍ମଳ ଯେସନେ ଗଙ୍ଗାଜଳ ॥
ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ ଯେ ନାମ । ତ୍ରିତାପ ବନ୍ଦନକୁ କ୍ଷମ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ବହି ଶିର । ଆରମ୍ଭେ ବିରଜ ସୁନ୍ଦର ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ରାଜସଗୁଣେ ଆଦିପର୍ବେ ସୋମବଂଶ ଉତ୍ପତ୍ତି କଥନେ ନାମ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

End— ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କରୁଣାରୁ ଜିଭ । ପଦ ମୁଂ କହିଲି ବିସ୍ତାରି ।
ଏବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ଦେବେ । ମଧ୍ୟପର୍ବ ହିଂ ସେ କହିବେ ॥
ଭଣଇ ବିରଜ ସୁନ୍ଦର । ଶରଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପୟର ॥
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦପୁର ଅଧିପତି । ବିକ୍ରମ ଦେବ ଅଧିପତି ॥
ମହାରଥୀ ଯେ ପାତ୍ର ବୋଲି । ପଦ ଯେ ଦେଇଛନ୍ତି ଭଲି ।
ତାହାଙ୍କ ରାଇଗଡ଼ ଦେଶେ । ରଖାଇ ଅଛନ୍ତି ବିଶେଷେ ॥
ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଯେ ଖଞ୍ଜା କରି । ଦେଇଅଛନ୍ତି ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ତାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପଦ ବାଞ୍ଛି । ସୁଖେ ମୁଂ ରାଇଗଡ଼େ ଅଛି ॥
ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ କବିତ୍ୱ ମୋହର । ପୁଣି ହିଁ ମୁଁ ଲେଖନକାର ॥
ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗାଇଲେ ସୁଜନ । ଅକ୍ଷର ମାତ୍ର ହେଲେ ହୀନ ॥
ସେ ଦୋଷ ନ ଘେନିବ ମୋର । ମତି ମୋ ନୁହଁଇ ସେ ସ୍ଥିର ।
କ୍ରୋଧିତ ନାମ ସମ୍ବତ୍ସର । ଶ୍ରାବଣ ଅଧିକ ମାସର ॥

ପଞ୍ଚମୀ ଶୁକଳ ପକ୍ଷର । ରବିଙ୍କ ନନ୍ଦନ ବାସର ॥
ଚଉର୍ଦ୍ଧ ଘଡ଼ି ବେଳ ଠାର । ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଲେଖିବାର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ଘଜସ ଗୁଣେ ଆଦିପର୍ବେ ସମାପ୍ତେ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋତର ପାଣ୍ଡବ ପ୍ରବେଶେ ନାମ ଷାଠିଏ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— ଯ୍ରାମସ୍ୟାପି ....ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

ଏ ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରୀନିବାସ ଦସଙ୍କର । ହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଅଧମ ହରିକୃଷ୍ଣ ଦାସ ହସ୍ତାକ୍ଷର । ଆଦିପର୍ବ ସମାପ୍ତ ।

195

Cat,No. Or. Ms./ 2

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ମଧ୍ୟପର୍ବ)

By— ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Madhya Parva)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—254. Size—26.8 × 24 1. Each page contains 19 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy—1918—19 A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Received from Govt: Oriental Manuscript Library, Madras on 3. 8. 1938; Name of the scribe — Harikrushna Dāsa (?)

Beginning — ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ—ମଧ୍ୟପର୍ବ ।

ନମଇ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପୟର । କୋଟିଏ ମୋର ନମସ୍କାର ।
ଯେ ପାଦ ଧରିବା ମାନବେ । ସଂସାରୁ ତରିବ ଅତର୍କେ ।
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ଅଶ୍ରୟରୁ । ଲଂଘିବି ଭବ ଜଳଧିରୁ ।।
ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ଉଦ୍ଧରିବେ । ସନ୍ତାପ ବନ୍ଧନୁ ତାରିବେ ।।

× × ×

ମଧ୍ୟପର୍ବର ଯେ ଚରିତ । କହିବି ହୋଇବ ସୁରତ ।।
ବାଲଙ୍କ ଦେଶର ନୃପତି । ଅଗସ୍ତି ପାଦେ କରି ଭକ୍ତି ।।
ଅମୃତ ଭାରତ ଚରିତ । ଶୁଣି ମୁଁ ହୋଇବ ପବିତ ।।
ଏବେ ଯେ ମଧ୍ୟପର୍ବ କଥା । କହିବ ପାଣ୍ଡବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।।

\+ + +

End — ଶୁଣ ହୋ ମନୁ ଯୁଗଧର । ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ସାଗର ।
ହୋଇଲା ମଧ୍ୟପର୍ବ ଶେଷ । ମାଳନ୍ଦୀ ହରଣ ବିଶେଷ ।।

\+ + +

ଅମୃତମୟ ରସଗାଥା । ଏ ମଧ୍ୟପର୍ବର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର କହେ ଗୀତ । ନବ ଅକ୍ଷରରେ ରଚିତ ।।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଲେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ । ତେଣୁ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ହେଲା ପୂର୍ଣ୍ଣ ।।
ଦୋଷାଦୋଷ ଯେ ନ ଧରିବ । କହିଲେ ଶ୍ରୀରାଧାମାଧବ ।।
ଜିହ୍ୱାରେ ବସିଣ କହିଲେ । ତେଣୁ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ।।
ମୋ ଇଷ୍ଟ ଶ୍ରୀରାଧାମାଧବ । ସୁଜନେ ଦୋଷ ନ ଧରିବ ।।
ତେଣୁ ମୁଁ ହୋଉଛି ପ୍ରାର୍ଥନା । ଭାରତ ପଢ଼ି ମୁ କଲ୍ୟାଣ ।
ପଢ଼ି ଶୁଣିଲ ଶ୍ରୀ ଭାରତ । ନବ ଅକ୍ଷରେ କଲି ଗୀତ ।।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରେ ମଧ୍ୟପର୍ବ ସମାପ୍ତ ନାମ ବସ୍ତୁାଳିଶି ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—Transcribed in 1918—19 from a Ms of M. R. Ry Lakshmī Kānta Pati, Pāralākhemuṇḍi.

196

Cat. No. Or. Ms. / 3

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ସଭାପର୍ବ, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Savāparva—Part-I)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—332. Size—26.8 × 24.1 C.M. Each page contains 19 to 20 lines. Character—Oriya Date of copy— 1918—19. Incomplete. Condition— Good. Findspot—Received from the Oriental Manuscripts Library, Madras on 3-8-1938. Name of the scribe—Harikṛṣṇa Dāsa (?)

Beginning—ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ । ତ୍ରିଗୁଣଭାରତ ।
ସଭାପର୍ବ, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ।

ବନ୍ଦଇ ପ୍ରଭୁ ଗଣନାଥ । ଉମା-ନନ୍ଦନ ଶିବ-ସୁତ ।
ନମସ୍ତେ ପାଶାଙ୍କୁଶ ଧର । ଅମୃତ ଲଡ଼ୁ ଶୋଭା କର ॥
ଅଭୟ ବର କର ହୋଇ । ଦକ୍ଷିଣ ମୁଖେ ସଦା ରହି ।
ଶୋଭିତ କୁଞ୍ଜର ବଦନ । ନର୍ତ୍ତିତ ଏକଇ ରଦନ ॥
ଅର୍ଦ୍ଧ ଶଶାଙ୍କ ଶିର ପର । ଧୂମ୍ର ଆକାର କାନ୍ତି ଧର ॥

ଲମ୍ବ ଉଦର ଘର୍ଘ ଘୋଡ଼ । ପୃଥୂଳ ତନୁ ବପୁ ଗାଢ଼ ।
ଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଅଗ୍ର ପୂଜ୍ୟ । ବିଘ୍ନ ନାଶନେ ବିଘ୍ନରାଜ ।

× × ×

ବୃଦ୍ଧିରେ ଜଣି ତୀର୍ଥ କାଶୀ । ହୋଇଲ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବାସୀ ।

× × ×

ଶ୍ରୀସଭାପର୍ବର ଚରିତ । କହିବି ଆଜ୍ଞା ହୋଉ ନାଥ ।
ଭାରତ ସିନ୍ଧୁ ଅକଳନା । ପଦ ନୌକିବ ମୋତେ ବଣା ।
ଅବଶ୍ୟେ ହୋଇବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଘେନ ମୋ ଏହି ନିବେଦନ ।

× × ×

ଏହିଁ ସେ ମଧ୍ୟପର୍ବ ଗଲା । ସଭାପର୍ବ ଯେ ଆସି ହେଲା ।
ଅଗସ୍ତି ଆଗେ ରାଜା ଗଲେ । ପଣ୍ଡୁ ଯେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା କଲେ ।
ବଂଶରେ ଥାଇ ଯେବେ ଦୋଷ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଲାଗଇ ଅବଶ୍ୟ ।
ପଣ୍ଡୁର ଛନ୍ତି ପଞ୍ଚ ସୁତ । କେମନ୍ତେ ପାପ କଲେ ହତ ।
ସେ କଥା କହ ମୁନି ମୋତେ । ଯେମନ୍ତେ ଯିବ ମୁଁ ପରତେ ।।

× × ×

ବରଷ ହେଲା ଏକଶତ । ପଣ୍ଡୁ ଯେ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର ।
ବସି ତ ନ ଦେଲା ସେ ସଭା । ତିନି ପାବଛ ତଳେ ଉଭା ।
ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ବଚନମ । ପୁଛନ୍ତି କାହା ଦଣ୍ଡେ ଯମ ।

× × ×

ତୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର କହୁଁ ଥାଇ । ଉପାଏ ବଞ୍ଚୁ ଭୁଞ୍ଜି କାଳ ।
ପିତା କହିଲା ନାଶ କାଳେ । ହସ୍ତରୁ ଅସ୍ତ୍ର ପଶା ହେଲେ ।
କପଟେ ପଶା ଖେଳ ଇବୁ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଜଣାଇବୁ ।
ବୋଲଇ ବିରଜ ସୁନ୍ଦର । କୃପା କର ହେ ରାଧା-ବର ।

ଇତଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ସଭାପର୍ବେ ସହଦେବ ପୁର୍ବ-ଦିଗ ବଜେ ଶକୁନି ପ୍ରସଙ୍ଗେ ନାମ ଛପନ ଶଏ ଅଧ୍ୟାୟ ।

No Colophon.

197

Cat. No. Or. Ms. / 4

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ସଭାପର୍ବ—ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Sabhā Parva—Part-II)

Brajasundara

Substance—Paper No. of pages—264. Size—26.8× 24.1 CM Each page contains 20 lines throughout the manuscript. Character— Oriya. Date of copy — 1917—18 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Received from the Oriental Manuscripts Library, Madras on 3.8-1938. Name of the scribe—Harikṛṣṇa Dāsa *(?)*

End—

ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତରେ ସାର । ଏ ସଭାପର୍ବର ବିସ୍ତାର ।
ତାହା ମୁ କହିଲି ତୋ ଆଗେ । ଭୂପତି ଶୁଣିଲୁ ସରାଗେ ।
ଭାଙ୍ଗିଲା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଗର୍ବ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ସଭାପର୍ବ ।

× × ×

ବୈଷ୍ଣବ ମାନଙ୍କର ଦାସ । ତାଙ୍କ ଚରଣେ ମୋର ଆଶ ।
ମାଧବ ଦାସଙ୍କ କୁମର । ମୋ ନାମ ବ୍ରଜ ସୁନ୍ଦର ।

ରାଜ୍ୟ ଯେ ଆଠଗଡ଼ ନାମ । ତହିଁରୁ ବାଲିଛେଦ ଗ୍ରାମ ॥
ସେ ପୁରେ ଜନମ ମୋହର । ରହିଲି ଆସି ନନ୍ଦପୁର ॥
ରାଇଗଡ଼ରେ ଅଛେ ବାସ । ରାଜ ଆଶ୍ରୟେ ଚଳେ ଗ୍ରାସ ॥
ଈଶ୍ୱରାଧୀନ ସବୁ ସିନା । କାହିଁରେ ନ ଥାଇ କାମନା ॥
ଯେତେବେଳକୁ ହେବ ଯାହା । ସେହି କଅାଟି ମୋର ସ୍ପୃହା ॥
ଯାହା କରିବେ ପଦ୍ମମୁଖ । ତହିଁରେ ନୁହଇ ବିମୁଖ ।
ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣ ଚରିତ । ନବ ଅକ୍ଷରେ କରି ଗୀତ ॥
ଲେଖିଲି ସର୍ବ ଜନ ହିତେ । ଶ୍ରୀହରି ଦୟାକଲେ ଗୀତେ ॥
ହୃଦ ପଦ୍ମରେ ମୋର ରହି । ପର୍ଦ୍ଦ ପୂରଣ ଦେଲେ କହି ॥
ମୁ ସ୍ଥୂଳ ଜ୍ଞାନହୀନ ଜନ । ମୁ ଏହା କହି କି ସର୍ଜନ ॥
ବୋଲଇ ବରଜ ସୁନ୍ଦର । ଶ୍ରୀହରି ମହିମା ସାଗର ॥
ସେ ମହିମା ହେଲା ଏହା । ଉଦ୍ଧରି ନେବେ ସ୍ୱାମୀ ଏହା ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ନିର୍ଗୁଣ ମହାଭାରତେ ରାଜସ ଗୁଣେ ସଭାପର୍ବ ସମାପ୍ତେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅଭିମାନେ ନାମ ଦୁଇଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ରାମସ୍ୟାପି ... ... ନ ବିଦ୍ୟତେ ।
ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠଃ ... ... ପରିପାଳୟେତ୍ ॥
ପୁସ୍ତକଂ ହରତେ ଯସ୍ତୁ କାଣୋ ଦୁଃଖୀଭବେନ୍ନରଃ ।
ମୃତାଃ ସ୍ୱର୍ଗଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପିତରଃ ନରକଂ ବ୍ରଜେତ୍ ॥

Transcribed in 1917—18 from a Ms. of M. R. Ry Lakshmikānta Pati, Pāralākhemundi.

198

Cat. No. Or. Ms. / 5

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata *(Āraṇyaka Parva)*

Brajasundara

Substance—Paper. No of pages—360. Size—26 8 × 24.1 C.M. Each page contains 19 to 29 lines. Character— Oriya Date of copy — 1918—19. Complete. Condition — Good. Findspot—Received from the Oriental Manuscripts Library, Madras on 3-8-1938.

Beginning—ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ, ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ,
ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରାୟ ନମଃ

ବନ୍ଦେ ଶ୍ରୀରାଧା ଠାକୁରାଣୀ । ଜଗତ ଜନ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ।
ଶ୍ରୀ ବୃଷଭାନୁ ରାଜଜେମା । ଯାହାର ଅଶେଷ ମହିମା ॥
ଯାହାର ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଜନାନନ୍ଦେ ବନ୍ଦେ ॥
ଶେଷଦେବଙ୍କ ଶିର ବାସୀ । ଗୋଲୋକ ଭୁବନ ନିବାସୀ ॥

× × ×

ଶ୍ରୀଗୋପୀ ମଣ୍ଡଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା । ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ଗାନ୍ଧର୍ବ ମହିମା ।
ଯମୁନା ଜଳ ଅବଗାହି । କଳପ ଦ୍ରୁମ ତଳ ସ୍ଥାୟୀ ॥

× × ×

ଯହିଁ ସେ ସଭାପର୍ବ ଗଲା । ପର୍ବ ଯେ ଆରଣ୍ୟକ ହେଲା ॥
ପାଣ୍ଡବେ କାମ୍ୟେକ ପର୍ବତେ । ରହିଲେ ଚର୍ବି ମାସ କେତେ ॥
ସେଠାରୁ ଗମନ କରନ୍ତି । କୁନ୍ତୀଏ ଗୃହେ ନ ପାରନ୍ତି ॥

ଯାଇ ବାଇବା ନଘ କୂଳେ । ରହିଲେ ଜାମ୍ବୁ ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ ।
ଘନରେ ବୁଲିଣ ପାର୍ଥ । ଆଣନ୍ତି ବନ ଜୀବ ବଧି ।
ଏମନ୍ତେ ବିହରନ୍ତି ବନେ । ଚଳନ୍ତି ସେ ଗଲେ କାମ୍ୟବନେ ।
ସେଠାରୁ ଚଳନ୍ତି ଯୁଧିଷ୍ଠି । ଅନନ୍ତ ଭଦ୍ରାନଦୀ ଭେଟି ।
ସେ ମହା ଗହନ ଅରଣ୍ୟ । ଅଟଇ ଚୌଷଠି ଯୋଜନ ।
ବନ ଦେଖିଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ବୋଇଲେ ରହିବା ଏଠାର ।

× × ×

End— ଅରଣ୍ୟ ପର୍ବ ହେଲା ଶେଷ । ଭଣେ ମାଧବ ଦାସ ଶିଷ୍ୟ ।
ଶ୍ରୀରାଧା ମାଧବ ପଦୁର । ଚନ୍ଦ୍ର ବରଜ ସୁନ୍ଦର ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ବ୍ରଜସ୍ତ ଗୁନେ ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ ସମାପ୍ତେ ତ୍ରିପୁରବଧେ ନାମ ଅଣଷଠ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—Transcribed in 1918—19 from a Ms of M R. Ry Lakshmī Kānta Pati of Devidhi, Pāralākhemuṇdi.

199

Cat. No. O. L. / 1460

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata *(Āraṇyaka Parva)*

Brajasundara

Substance—Palmleaf. No. of folia—71. Size—35.9× 3.5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A D Complete. Condition—Good. Findspot—Pāralākhemuṇdi, Dist—Ganjam. Name of the scribe — Nityānanda Pāṇigrāhī.

End—

ଅରଣ୍ୟ ପର୍ବ ହେଲା ଶେଷ । ଭଣେ ମାଧବ ଦାସ ଶିଷ୍ୟ ॥
ଶ୍ରୀରାଧାମାଧବ ପସୁର । ଚଇ୍ଡ଼ ବରଜ ସୁନ୍ଦର ॥

ଇତଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ରାଜସ ଗୁଣେ ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ ସମାପ୍ତେ ତ୍ରିପୁରବଧେ ନାମ ଅଣଷଠି ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—ଦୁର୍ମତି ନାମ ସମ୍ବତ୍ସର । ପୁଷ ସପ୍ତମୀ ବୁଧବାର ॥
ସୂର୍ଯ୍ୟ ପହର ଠାରେ ପୁଣ । ଗୋବନ୍ଦ ମଢରେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ॥
ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସଙ୍ଗକ ନାମ । ନନ୍ଦାନନ୍ଦ ଦାସ ଅଧମ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ନ ବଗୁର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥
ସୁଜନେ ନ ଘେନମା ଦୋଷ । ମୁ ତୁମ୍ଭ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ବଡ଼ କଷ୍ଟେ ତ ଲେଖିବାର । ସୁଜନେ ସୁମନେ ବଗୁର ॥

200

Cat. No. Or.Ms. / 6

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ବରାଟ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Virāta Parva)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—279. Size—26.8 × 24.1 C. M. Each page contains 18 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy—1918—19. Complete. Condition—Good. Findspot—Received from Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras on 3-8-1938.

ବସ୍ରଷ୍ଟ ପର୍ବ ହେଲା ଶେଷ । କହେ ମାଧବ ଦାସ ଶିଷ୍ୟ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଯେତ୍ନ ଶୁଣି । ବଂଶ ଉଦ୍ଧାର ହୋଏ ପୁଣି ।
ସତ୍ୟସେ ଜନ୍ମର ପାତକ । ପଢେ ଶୁଣିଲେ ହୋଏ ଲୋପ ।
ଭଣଇଁ ବରଜ ସୁନ୍ଦର । ଅଜ୍ଞାନ ମୂର୍ଖ ମୁଁ ପାମର ।
ଶାସ୍ତ୍ର ନ ଜାଣଇ କଚ୍ଛ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞାରୁ କହୁଛି ॥
ସୁଜନେ ନ ବାଛିବ ମୋତେ । କହୁଅଛି ମୁ ଜନ ହିତେ ।
ଯମ ଯାତନା ବଧି ଶୁଣି । ରଞ୍ଜିଲ ଭାରତ ତ୍ରିଗୁଣି ।
ମୁ ମୂର୍ଖ ଅଟଇ ଅଜ୍ଞାନ । ସହ୍ୟ କରିବେ ଭଗବାନ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ରାଜସ ଗୁଣେ ବସ୍ରଷ୍ଟ ପର୍ବ ସମାପ୍ତେ ପାଣ୍ଡବ ବାନ୍ଧବ ପ୍ରବେଶେ ନାମ ଛୟଂଷଷ୍ଠି ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—Transcribed in 1918—19 from a Ms of M. R. Ry Lakshmīkānta Pati, Devidhi, Pāralākhemuṇḍi.

201

Cat. No. Or. Ms / 7

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ଉଦ୍ଯୋଗ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Udyoga Parva)

Brajasundara

Substance—Paper No. of pages—193. Size—26.8× 24.1 C.M. Each page contains 10 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy — 1918—19 Complete Condition—Good. Findspot — Received from the Oriental Manuscripts Library, Madras on 3-8-1938.

ଭଣଇ ବରଜ ସୁନ୍ଦର । ମାଧବ ଦାସଙ୍କ କୁମର ॥
ଏ ଉଦଯୋଗ ପର୍ବ ଶେଷ । ସୁଜନେ ନ ଘେନ ମୋ ଦୋଷ ॥
ସଂସାର ଜନଙ୍କ ହିତରେ । ଭାରତ କହିଲି ଗୀତରେ ॥
ନବ ଅକ୍ଷରେ ଗୀତ କଲି । ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ ବୋଲି ॥
ପଣ୍ଡିତମାନେ ହୁଅ ସାହା । ନିନ୍ଦା ନ କରିବଟି ଏହା ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ଅଟଇ ଅଜ୍ଞାନ । ଚରିତ ନୋହୁଟି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ॥
ବିନୟ କହୁଅଛି ମୁହିଁ । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ନିନ୍ଦା କର ନାହିଁ ॥
ଜମ୍ବୁକ ନ କଲକ ସତ । କ୍ଷିପିପଡ଼ିଲା ବେନି ନେତ ॥
ପୁଣି ଶୁଣିଲା କଲା ଲୟେ । ନଷ୍ଟ ତା ହୋଇଲା ଉଦୟେ ।
ତେଣୁ ବିନୟେ କହୁଅଛି । ପୁରାଣ ନ ଦେବଟି ବାଛି ॥
କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଉଦଯୋଗେ । ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଗତି ମାଗେ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ରାଜସ ଗୁଣେ ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବେ ସମାପ୍ତେ ନାମ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—Transcribed in 1918—19 from a Ms of M R Ry Lakshmī Kānta Pati of Devidhi, Pāralākhemuṇḍi.

202

Cat. No Or. Ms./8.

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ଭୀଷ୍ମ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguna Bhārata (Bhiṣma Parva)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—147. Size—28 8 × 24.1 C. M Each side contains 7 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy—1918—19 Complete. Condition—Good. Findspot—Received from the Oriental Mss. Library, Madras on 3. 8. 1938.

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଖଣ୍ଡ ପର୍ବ । ଚରିତ ସୁଧାମୟ ସର୍ବ ॥
ଆପ୍ୟାନ କର କର୍ଣ୍ଣ ପଥ । ଛୁଟିବ ସକଳ ଅନର୍ଥ ॥
ଭଣଇ ବ୍ରଜ ସୁନ୍ଦର । ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଇଷ୍ଟ ମୋର ॥
ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳେ ମୋର ଧ୍ୟାନ । କରଇ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ସଂସାରେ ହେଉଅଛୁ ହଦ । ଏଥୁ ଉଦ୍ଧର ଦୟାନିଧି ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତରେ ତାମସ ଗୁଣେ ଖଣ୍ଡପର୍ବେ ଖଣ୍ଡ ବୈରପ୍ୟ ଉପନେ ଖଣ୍ଡପର୍ବ ସମାପ୍ତେ ନାମ ଚତୁର୍ବଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— Same as in Or Ms /7. discussed previously.

203

Cat. No Or. Ms. / 9

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Droṇa Parva)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—214. Size—28 8×21 1 C.M. Each page contains 5 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy— 15. 3, 1919 Complete Condition — Good. Findspot—Received from the Oriental Mss. Library, Madras on 3. 8. 1938.

ବନ୍ଦଇ ଶ୍ରୀ ମଦନସୁନ୍ଦର । ଅଚଳାଚଳ ପ୍ରଜ୍ଞା ଯାର ॥
ତ୍ରିଦଶ ତରଣ ତ୍ରିକୋଟି । ଯାର ଚରଣେ ନତେ ଖଟି ॥
ଚତୁରାନନ ପଞ୍ଚାନନ । ଯା ନାମ କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥
ଚଉଦ ଭୁବନକୁ ଏକ । ଯେ କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ନାୟକ ॥

ଅଶେଷ ଜନ ଚକ୍ରାମଣି । କ୍ଷୀରବ୍ଧି ସୁତା ଯା ଘରଣୀ ॥
ଶାରଦା ଦେବୀଙ୍କ ଯେ ପତି । ତାଙ୍କ ଚରଣେ ମୋ ଭକତି ॥

× × ×

ଖଷ୍ମପର୍ବ ଯେ ଶେଷ ହେଲା । ଦ୍ରୋଣପର୍ବ ଯେ ଆସି ହେଲା ।
ଏ ପର୍ବ ଚରିତ ଗହନ । ଏଥେ ମୋ ନ ପଶଇ ମନ ॥
କୃପାରଜ୍ଜୁରେ ମନ ହସ୍ତୀ । ବାନ୍ଧିଣ ରଖାଇବ ଏଥି ॥
ଆଜ୍ଞା ହୋଇବ ମୋତେ ଯାହା । ଲେଖିବ ତୁମ୍ଭେ ହେଲେ ସାହା ॥

× × ×

ଏ ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବର ଚରିତ । ଶୁଣିଲେ ହରଇ ଦୁରିତ ॥
ମାତୃହରଣ ବ୍ରହ୍ମଘାତ । ଏ ପାପମାନ ହୁଏ ହତ ॥
ବଂଶେ କଳଙ୍କ ଯେତେ ଥାଇ । ଶ୍ରବଣମାନେ କ୍ଷୟ ଯାଇ ॥
ପୁରୁଷ ଏକାବନ ଯାଏ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ବସଇ ନିଷ୍ଠୟେ ॥
ରାଜ ବିପତ୍ତି ଗ୍ରହ ଦୋଷ । ଏ ସର୍ବେ ହୁଅଇ ବିନାଶ ॥
ମନକାମନା ଫଳ ସିଦ୍ଧି । ଯଶ ଆୟୁଷ ହୁଏ ବୃଦ୍ଧି ॥
ଦରିଦ୍ର ଦୋଷ ହୁଏ ପାର । ଶରୀରୁ ବ୍ୟାଧି ହୁଏ ଦୂର ॥
ଉତ୍ତମ ବୁଦ୍ଧି ତାର ଜାତ । ଅମୃତମୟେ ଏ ଚରିତ ॥
ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଂଗ୍ରହ ଯେ କରେ । କୋଟିଏ ତୀର୍ଥ ତାର ଘରେ ॥
ପ୍ରେତ ପିଶାଚ ଆଦିକରି । ପଶି ନ ପାରେ ତାର ପୁରୀ ॥
ସୁଜନେ ନ ଦେନିମ ଦୋଷ । ତୁମ୍ଭ ଦାସରୁ ପରଦାସ ॥
ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ଯେ ଧାଡ଼ି । ନବଅକ୍ଷରେ ଦେଲି ବାଡ଼ି ॥
ମାୟା ସଂସାରେ ନୁହ ଛନ୍ନ । ଲବେ ନମିଷେ ଦିଅ ମନ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ମୁଖୁ ବୁଝି । ତେଣୁ ମୋ ମନ ଏତେ ମଜ୍ଜି ॥
ଆଜ୍ଞା ହୋଇବ ପ୍ରଭୁଙ୍କର । ତେଣୁ ମୋ ମନ ଏଥି ସ୍ଥିର ॥
ଥିଲେ ମୋହର ପୂର୍ବ ବଂଶ । ବିରଜା ମଣ୍ଡଳରେ ବାସ ॥
ବଇତରଣୀ ନଦୀ ତୀରେ । ଯାଜପୁର ନାମେଣ ପୁରେ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ହୋଇଲା ବିଗୁଡ଼ । ଆଇଲେ ପୂର୍ବ ବଂଶ ଛାଡ଼ ॥
ଆଠଗଡ଼ ନାମେଣ ଦେଶ । ଋଷିକୁଲ୍ୟା ଯେ ନଦୀ ପାଶ ॥

ଝାଳଚ୍ଛେଳ ବୋଲଣ ଗ୍ରାମ । ତହିଁରେ ଥିଲେକ ଆଶ୍ରମ ।
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରେ । ଗ୍ରାମର ପଶ୍ଚିମ ଭାଗରେ ॥
ଥିଲେ ସେ **ତ୍ରିଲୋଚନ ଦାସ** । ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣରେ ଅଭ୍ୟାସ ।
ତାଙ୍କ ତନୁଜ **ରାମଚନ୍ଦ୍ର** । ଭକ୍ତିରେ ଅଟନ୍ତି ସେ ସାନ୍ଦ୍ର ।
ତାହାଙ୍କ ସୁତ ବଳଭଦ୍ର । ବୈଷ୍ଣବ ଗଣାରେ ସେ ଭଦ୍ର ।
ତାଙ୍କ କୁମର ବନମାଳୀ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଧର୍ମ ସେହୁ ପାଳି ॥
ତାହାଙ୍କ ନନ୍ଦନ ମାଧବ । ନାମ କୀର୍ତ୍ତନେ ତାଙ୍କ ଭାବ ॥
ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ତାଙ୍କ ସୁତ । ବୈଷ୍ଣବ ଜନେ ସେ ଆଶ୍ରିତ ॥
ଶ୍ରୀମହାଭାରତ ପୁରାଣ । ଅଭ୍ୟାସ କରେ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ଲୟୁ ଲଗାଇ ଚିତ୍ତେ ମୋଦେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ହୋଇବାରୁ । ଗ୍ରନ୍ଥ ବଢ଼ିଲା ଏତେ ଦୂରୁ ॥
ଏଣିକି ଗ୍ରନ୍ଥ ଯେତେ ଅଛି । ପଦ କରିବେ ନନ୍ଦ ବର୍ଣ୍ଣି ॥
ଏ ମହାଭାରତ ସାଗର । ଏଥିରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କି ମୋର ॥
ମୋହର ବୁଦ୍ଧି ମାନ୍ଦ କେତେ । କାହୁଁ ଜାଣିମି ପଦ ଏତେ ॥
ତା ଆଜ୍ଞା ନୁହନ୍ତି ଯେବେ । ଛନ୍ଦ ନୁହନ୍ତା କେତେ ଭାବେ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ହେବାରୁ କରୁଣା । ମନ ମୋ ଏଥିରେ ପୂଲଣା ॥
ଶକାବ୍ଦ ଶ୍ରୀ ଶାଳିବାହାନ । **ସତର ଶତ ଯେ ତେପନ** ।
ଖର ନାମ ଯେ ସମ୍ବତ୍ସର । ଆଶ୍ୱିନ ଶୁଦ୍ଧ ତ୍ରିଦଶର ।
ନକ୍ଷତ୍ର ଯୋଗ ପୂର୍ବଭାଦ୍ର । ବାସର ନାମ ଅଟେ ବୁଧ ॥
ସମାପ୍ତ ହେଲା ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ । ଗ୍ରନ୍ଥରେ ନ କରିବ ଗର୍ବ ॥
ଭଣଇ **ବରଜ ସୁନ୍ଦର** । କୃପା କରିବେ ରାଧାବର ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଯେ ଆନନ୍ଦେ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ତାମସ ଗୁଣେ ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବେ ସମାପ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣ-
ପର୍ବ ଆରମ୍ଭେ ନାମ ଛତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon— Compared with the Original Sd— 15. 3. 19

204

Cat. No. Or. Ms. / 10

୮ ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ (କର୍ଣ୍ଣପର୍ବ)

By—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Karṇṇa Parva)

Brajasundara

Substance—Paper. No of pages—72. Size—28.5 × 21.1 C.M. Each page contains 18 to 20 lines. Character—Oriya Date of copy — 15-3-1919. Complete. Condition— Good. Findspot—Received from the Oriental Manuscripts Library, Madras on 3-8-1938.

ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ଚରିତ । କରିବ ନବାକ୍ଷରେ ଗୀତ ॥
ବଳଦ୍ୱେ କର ମୋର ଗୀତ । ପ୍ରସନ୍ନେ ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ପଦ ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ରୋଣପର୍ବ ଯାଏ । ଏବେ ମୁଁ ବନ୍ଦୁଅଛି ପାଏ ॥
କହିବ ଏବେ କର୍ଣ୍ଣପର୍ବ । ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞା ମୋତେ ଦେବ ॥

× × ×

କର୍ଣ୍ଣପର୍ବ ତ ହେଲା ଶେଷ । ଭଣେ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ମର ଯୁଗଳେ । ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଶିର ଲୁଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତେ ତାମସ ଗୁଣେ କର୍ଣ୍ଣପର୍ବେ କର୍ଣ୍ଣ ବଧନେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

Colophon—Compared with the Original.

S/d.—

15.3-19

205

Cat. No. Or.Ms. / 11

ତ୍ରିଗୁଣା ଭାରତ (ଶଲ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ବ)

By – ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

Triguṇa Bhārata (Śalya & Other Parvas)

Brajasundara

Substance—Paper. No. of pages—336. Size—28.8× 21.1 C. M. Each page contains 12 to 20 lines. Character—Oriya. Date of copy— 15-3-1919. Complete. Condition—Good. Findspot—Received from the Oriental Manuscripts Library, Madras on 3 - 8 - 1938.

ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ଚରିତ । କଲି ମୁଁ ନଅକ୍ଷରେ ଗୀତ ।
ଶେଷ ହୋଇଲା କର୍ଣ୍ଣପର୍ବ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଶଲ୍ୟପର୍ବ ।

× × ×

ଶଲ୍ୟ ପଡ଼ିଲେ ନଶାଗ୍ରନ୍ତ । ତହୁଁ କେ ହେଲା ସେନାପତି ॥

× × ×

କୃପେ ବୋଇଲେ ମୋର ମାଥ । ମୁକୁଟ ବାନ୍ଧ କୁରୁନାଥ ।

× × ×

ମାଧବ ଦାସଙ୍କ କୁମର । ଭଣଇ ବରଜ ସୁନ୍ଦର ।
ଶ୍ରୀମନ୍ତ ପତି ପାଦ ଯୁଗେ । ଚିତ୍ତ ମୋ ରହୁବ ସବଗେ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ତାମସ ଗୁଣେ ଗଦାପର୍ବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବେ ଦ୍ୱାରକା ବିଜୟେ ନାମ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

× × ×

ଅଗ୍ରେ ସାରଦା ଉଭା ହୋଇ | ସଙ୍ଗୀତ ମତେ ବୀଣା ବାଇ ‖
ଯେମନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ମୁ ପାଇ | ବ୍ରଜ ସୁନ୍ଦର ରାବେ କହି ‖

× × ×

ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତ ଚରିତ | ନ ଗୁଣେ ହୋଇଛି ନିର୍ମିତ ‖
ରାଜସ ଗୁଣେ ଛଅପର୍ବ | ସର୍ଜିଲ ହୋଇଲାକ ସର୍ବ ‖
ତାମସେ ଛଅ ପର୍ବ ଗଲ | ସମସ୍ତ ସଂହାର ହୋଇଲା ‖
ସାତ୍ତ୍ୱିକ୍ୟ ଗୁଣେ ଛଅପର୍ବ | କହିବି ଯେବେ ଆଜ୍ଞା ହେବ ‖
ବାକ୍ୟଦେବୀ ଯେ ଆଜ୍ଞା ହୋନ୍ତୁ | ଜହ୍ନାଗ୍ରେ ବାଜପ୍ୟେ କରନ୍ତୁ ‖

End— ମାଧବ ଦାସଙ୍କ କୁମର | ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ନାମ ମୋର ‖
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦେବଙ୍କ ପ୍ରସାଦୁ | ଚଳିଲା ଭାରତ ପ୍ରସାଦୁ ‖
ଶ୍ରୀମହାଭାରତ ଚରିତ | ଗମ୍ଭୀର ସିନ୍ଧୁ ଅକଳିତ ‖
ନବଅକ୍ଷରେ ଗୀତ କରି | ବର୍ଣ୍ଣିଲି କଳକାଳ ହେଳ ‖
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପର୍ବ | ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାରୁ ହେଲ ସର୍ବ ‖
ଗୃରିଶ ଚଉଷଠି ଅଧ୍ୟା | କର୍ଣ୍ଣକୁ ଅଟଇ ଏହୁ ସୁଧା ‖
ଅଧ୍ୟାକେ ବଂଶାଶଏ ପଦ | ହେଲା ନ ଗୁଣମଧ୍ୟେ ଛନ୍ଦ ‖
ପଦ ସହସ୍ର ଚଉଆବନ | ଛଅ ଶତରେ ଅଶୀ ଘେନ ‖
ଭାଷା ପ୍ରବନ୍ଧେ ହେଲା ଏହା | ସୁଜନେ ହୁଅ ମୋତେ ସାହା ‖
ଖର ନାମେଣ ସମ୍ବତ୍ସର | କୁମ୍ଭ ଶୁକଳ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀର ‖
ନକ୍ଷତ୍ର ଉତ୍ତର ଫାଲ୍‌ଗୁନ | କନ୍ୟକୁ ଭୋଗ କରେ ଘେନ ‖
ପ୍ରବେଶ ବୃଦ୍ଧି ନାମେ ଯୋଗ | କନ୍ଧୁବ କରଣ ଯେ ଯୋଗ ‖
ଶ୍ରୀରାଧା କୃଷ୍ଣ ଦୋଳ ଗୃହି | ଖେଳନ୍ତି ଦୋଳଯାତ୍ରା ମଣ୍ଡି |
ଶ୍ରୀଚଇତନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର | ଜନ୍ମ ଉତ୍ସବ ସେ ଦିନର ‖
ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ମହାପାତ୍ର | ସମାପ୍ତ କରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ରାତ୍ର ‖
ଶ୍ରୀନନ୍ଦପୁରେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ | ଶ୍ରୀ ବିକ୍ରମଦେବ ନୃପତି |
ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି | ସେ ମହାରାଜାଙ୍କ ସନ୍ତତି ‖
ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ଛ'ଅଙ୍କେ | ରାଜ୍ୟ କରନ୍ତି ଏ ନଗରେ ‖
ପ୍ରଜା ପାଳନ୍ତି ପୁତ୍ର ସମେ | ଜନେ ବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣେ ‖

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କର ଅଧିକାର । ଅଂଶେ ବୁଝନ୍ତି ରାଜ୍ୟଭାର ।
ଚୌରାଶୀ ଦୁର୍ଗମରେ ପ୍ରଭୁ । ବିସ୍ତାରଛନ୍ତି ଯଶ ବିଭୁ ।
ନଗର ନାମ ଜୟପୁର । ଶ୍ରୀଦେବୀ ବିଜୟେ ତତ୍ପର ।
ଶ୍ରୀବଲ୍ଲଭ ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ । ସ୍ୱୟମ୍ଭୁ ଦେବତା ନିର୍ମାଣ ।
କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଦେ ଭକ୍ତି । ବିକ୍ରମଦେବ ସେ ନୃପତି ।
ତାହାଙ୍କ ପାଦେ ଆଶ୍ରେ କରି । ରହିଛି ସକୁଟୁମ୍ବ ଧରି ।
ରାଇ-ଗଡ଼ରେ ବାସ ମୋର । ନାଙ୍ଗଲୀ ନାମେ ନଦୀ ତୀର ।
ଦୁର୍ଗମ ଭିତରେ ଶ୍ରୀହରି । ବିଜେ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପ ଧରି ।।
ଘାଇକ ପଡ଼ା ବୋଲି ଗ୍ରାମ । ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ବିଶ୍ରାମ ।।
ବିଜୟେ ଶ୍ରୀପାତାଳେଶ୍ୱର । ସେ ମହାଶମ୍ଭୁ ନଗର ।।
ଅକର୍ମେ ହୋଇ କର୍ମଦାତା । ବର ଦିଅନ୍ତି କଲେ ଚିନ୍ତା ।।
ଅଛନ୍ତି ଦେବୀ ଶାକାମ୍ବରୀ । ପ୍ରସନ୍ନ ମୋକ୍ଷ ମାହେଶ୍ୱରୀ ।।
ସେ ଯେ କାମାକ୍ଷୀ କାମଚଣ୍ଡୀ । ରହନ୍ତି ଦୁର୍ଗତିକ ଖଣ୍ଡି ।
ବୋଲଇ **ବରଜ ସୁନ୍ଦର** । ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ କୃପାକର ।
ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀପୟର । ଇଷ୍ଟ ମୋ ରାଧା ଦାମୋଦର ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିଗୁଣ ମହାଭାରତେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଗୁଣେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ ପର୍ବେ ନାମ ପଞ୍ଚାବନ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ତ୍ରିଗୁଣ ଭାରତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon—Compared with the original.

Sd.—

14 - 3 - 1919

206

Cat. No. O. L./171.

ତ୍ରିନାଥ ମେଳା

By—ପୀତବାସ

Trinātha Melā

Pītavāsa

Substance—Palmleaf No. of folia—25 Size—24 × 3, 4. C. M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good Findspot—Puri.

ଶୁଣ ସୁଜନେ ଦେଇ ମନ । ତ୍ରିନାଥ ମେଳାର ଆଖ୍ୟାନ ॥
ଶୁଣିବ ଦେଇ ଏକ ଚିତ୍ତ । ପଦ ପଦକେ ଏ ଅମୃତ ॥
ତ୍ରିପୁର ବେଲ ଏକ ଗ୍ରାମେ । ବିପ୍ର ମଧୁସୂଦନ ନାମେ ॥
ସେ ଅତି ଦରିଦ୍ର ଅଟଇ । ଭିକ୍ଷା ମାଗଣେ ଧନ ନେଇ ॥
ସେ ଦ୍ୱିଜବର କଥା ଶୁଣ । ହୋଇଲା ତାର ପୁତ୍ର ଜନ୍ମ ॥

× × ×

ସମସ୍ତେ ଏକମନେ ବସି । କଥା ଶୁଣିଣ ହୋଇ ତୋଷି ॥
ପ୍ରସାଦ ବାଣ୍ଟିଣ ଖାଇବ । ଅଳ୍ପ ବହୁତ ନ କହିବ ॥
ତ୍ରିନାଥ ପୂଜ ହୁଅ ତୋଷ । ଆନନ୍ଦେ କହେ ପୀତବାସ ॥
ଏ ଗୀତ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତ୍ରିଖତ ବଇଶାଖୀ ପଦେଣ ॥
ଅଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ କରି ପଢ଼ିବ । ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ ॥

No Colophon.

207

Cat. No. O. L /209—A

ତ୍ରିନାଥ ମେଳା

By—ବନମାଳୀ

Trinātha Melā

Banamāli

Substance—Palmleaf. No. of folia—22. Size—35.3 × 3.6 C. M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya. Date of Copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Presented by Narasimha Miśra, Vill—Gadamāṇitry, P. S. Begunia, Dist—Puri.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

ଶୁଣ ସୁଜନେ ଦେଇ ମନ । ତ୍ରିନାଥ ମେଳାର ବିଧାନ ।
ଅପୂର୍ବ ଗହନ ଚରିତ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷେ ହୁଅ ଚିତ୍ତ ।।
ଶୁଣ ସୁଜନେ ହୋଇ ସ୍ଥିର । ମଧୁ ନାମେଣ ସେବକ ନଗର ।।
ସେ ଗ୍ରାମେ ବାରଶତ ଗୃହ । ଦୁଃଖି ଧନାଢ୍ୟ ସର୍ବେ ରହି ।।

× × ×

ଦୃଢ଼ ମନେ ଏ ପୂଜା କଲେ । ଅସଂଖ୍ୟ ମତେ ଧନ ମିଳେ ।।
ନିଷ୍ଠିରେ ପୂଜା ଯେ କରଇ । ସେ ଧନ ଜନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇ ।।
ତ୍ରିନାଥ ପୂଜା ହେଲା ଶେଷ । ଶୁଣି ସୁଜନେ ହୁଅ ତୋଷ ।।
ତ୍ରିନାଥ ପାଦେ ନଉଛୁଲ । କହଇ ଦ୍ୱିଜ **ବନମାଳୀ** ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିନାଥ ପୂଜା ସର୍ବାଙ୍ଗ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon— ସଂଧ୍ୟା ସମୟେ ପୂଜା କରିବ । ସଂଧ୍ୟା ପ୍ରହର ଗତ ହେଲେ ପୂଜା ନିଷ୍ଫଳ । ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଦେବ ଗୋସାଇଂ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଅଧମ ଦ୍ୱିଜ ରାମଚନ୍ଦ୍ରକୁ । ସୁଗ୍ୟଂଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧ ପୂରାଇଁ ଗାଇବ । ଲେଖକ-କାର ଦୋଷ ନ ଘେନିବ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଉଡ଼ମାଣିଜୀର ଜଗବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ରଙ୍କର ।

208

Cat. No. O. L /374

ତ୍ରିନାଥ ମେଳା

By—କାହ୍ନୁ ଚରଣ

Trinātha Melā

Kānhu Charana

Substance—Palmleaf. No. of folia—36. Size—33.5 × 2. 9 C. M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya. Date of Copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Worm eaten. Findspot — Dharādharapur area. Dist—Cuttack.

ପ୍ରସାଦାଦ୍ଧ ସର୍ବଜନେ କରିବ ସେବନ
ପଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛଇ ମାତ୍ର ସେ୍ତକଇ କଥନ୍‌।
ମେଳା ନ ହୋଇବ ଶେଷ,
ଯଥୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ ନ ଫେରିବ ବାସ ।
ଶ୍ରୀ ଜନେ ପ୍ରେତ୍ତ୍ୱପର ମେଳାର ବିଧାନ,
ଦୃଢଭାବ ଧରି ପୂଜା କରେ ଯେଉଂ ଜନ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଏ ମନୋରଥ,
କାହ୍ନୁକର ହୃଦରେ ଭାବଲେ ତ୍ରିନାଥ ।

ଶୁଣି ସୁଜ୍ଞଜନେ ନ ଧରିବ ମୋର ଦୋଷ,
ସଦଜ୍ଞାନ ନାହ୍ଵଂ ମୋର କଠୋର ବପୁସ ।
ସୀତାରାମ ଇଷ୍ଟ ମୋର,
ଭଗବଣ୍ଟ ପାଦେ ଚିତ୍ତ ଥାଏ ନିରନ୍ତର ।
ରାମକୃଷ୍ଣ କେଶବ ମାଧବ ଦଇତାରି
କୁ (ସୁ) କୁମାରୀ ଚିତ୍ତହର ଧନୁର୍ମାର୍ଗ ଧାରୀ,
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାବଣାରି,
ଭୁସୁର କାହ୍ନୁ ଚରଣେକୁ ଧ୍ୟାନ କରି ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରି ନାଥମେଳା ପ୍ରବନ୍ଧଂ ସଦାଜସ୍ୱେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

No Colophon.

209

Cat. No. O.L. 652—A

ତ୍ରିନାଥମେଳା

Trināthamelā

Substance—Palmleaf. No. of folia—22. Size—25.6 × 3.5 C.M. Each side contains 4 lines throughout the manuscript. Character— Oriya. Date of copy— C. 19th century A.D. Incomplete. Condition—Good. Findisport—Presented by Sri S. N. Rath collected from Bhadrak area, Dtst— Balasore.

No Colophon.

210

Cat. No. O.L. / 661

ତ୍ରିନାଥମେଳା

Trināthamelā

Substance—Palmleaf. No. of folia—20. Size—27.3 × 3 5 C.M. Each side contains 4 to 5 lines Character—Oriya Date of copy—C 19th century A.D. Incomplete. Condition—Not so good. Findspot—Presented by Sri S N Rath collected from Bhadrak area, Dist- Balasore.

No Colophon.

211

Cat. No. O.L. / 662—A

ତ୍ରିନାଥମେଳା

Trināthamelā

Substance—Palmleaf No. of folia—19. Size—24.4 × 3.4 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya, Date of copy—1297 Sāla or 1890 A.D Complete. Condition—Not so good. Findspot—Presented by Sri S.N. Rath collected from Bhadrak area, Dist.— Balasore. Name of the scribe—Vaidyannātha Devaśarmā

Colophon—ଲିଖିତଂ ବୈଦ୍ୟନାଥ ଦେବଶର୍ମା । ସମସ୍ତ ୧୨୯୭ ସାଲ, କକଡ଼ା ମାସ ୨୭ ଦିନେ ଲେଖା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ହେଲା । ଶ୍ରୀ ସନ୍ତାନାଗପୂଣ ରକ୍ଷା-କରିବେ ଅଧମ କାଙ୍ଗାଳ ଶୁକ୍ଳଙ୍କୁ ।

212

Cat. No. O.L./693—B

ତ୍ରିନାଥମେଳା

Trināthamelā

Substance—Palmleaf. No of folia—22. Size—35.2× 3.5 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya Date of copy — Sana 1303 Sāla or 1896 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Midnapur, West Bengal.

ମେଳାରେ ଯେତେ ବର୍ଦ୍ଧମାନ
ସମସ୍ତ କଲନ୍ତି ଭୁଆଣ ।
ଆନନ୍ଦ ମେଳା ସମର୍ପିଲ
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲ ।
ତ୍ରିନାଥ ମେଳା ଯେ ସରିଲ
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମେଳା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ।
ପାନ ସୁପୁରି ଯେ ଗଞ୍ଜାଇଂ
ସମସ୍ତ ବାଣ୍ଟି ତାହା ଖାଇଂ ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିନାଥଙ୍କ ମେଳା ସଦାନନ୍ଦେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon—ଶ୍ରୀମସ୍ୟାପି.........ନ ବଦ୍ୟତେ ।
ଶ୍ରୀମ ଯେ ଉଣେ ଶ୍ରେଣୋ ହୋଇ । ମୁନିମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଟଳଇ ।
ଯଦି ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ହେବ । ସୁଜନ ଜନମାନେ ମେଲ୍ଲଇଂବ ।
ମୁ ତ ଅଧମ ଦୁରାତମା । ମୋହୋର ଦୋଷ କର କ୍ଷେମା ।
ମୋ ମନ୍ଦକର୍ମ ମୂଢ଼ମତ । ପୁଥି ଲେଖାଇଂ ନାହି ମତ ।

ଇତି ସନ ୧୩୦୩ ସାଲ ମଗୁଶିର ୨୯ ଦିନେ ଶୁକ୍ରବାର ବେଳ ସାଡଘଡ଼ି ସମୟେ ସଦାଜୟେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ । ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖଂତଂ ମାଜଣା ମୁଠା ପ୍ରଗଣା ମୁଣ୍ଡୀସାଇଂ ଗ୍ରାମରେ ବସନ୍ତ ଶ୍ରୀ ବଦ୍ୟନାଥ ମେକାପଙ୍କର ହସ୍ତାକ୍ଷର । ଏ ପୁସ୍ତକ ଯେ ଗୋପ୍ୟ କରିବ ସେ ଗୋହତ୍ୟା, ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା, ସ୍ତ୍ରିହତ୍ୟା, ସୁରାପାନ ଦୋଷ ପାଇଂବ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବ ଚରଣେ ସାଷ୍ଟାଂ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ତ୍ରିନାଥ ଚରଣେ ସମର୍ପଣଂ ।

213

Cat. No. O. L./708—A

ତ୍ରିନାଥମେଳା

By—ଜଗୁ ନନ୍ଦ

TrināthaMelā

Jagu Nanda

Substance—Palmleaf. No. of folia—16. Size—41× 3. 4 C. M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya, Date of copy — C. 19th century A. D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Medinipur, West Bengal.

Beginning—

ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୋବିନ୍ଦଂ । ବନ୍ଦୁଛୋ ଚରଣାରବିନ୍ଦଂ ।
ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୋସାଇଂ । ତୋ ବିନୁ ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଂ ।
ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୋବିନ୍ଦଂ । ପାଦୁ ଗଳୁଛି ମକରନ୍ଦଂ ॥
ସେ ମକରନ୍ଦ ପାନ କରି । ଆନନ୍ଦେ ବୋଲ ହରି ହରି ।
ଆନନ୍ଦେ ବୋଲ ହରିବାଣୀ । ତ୍ରିନାଥ ମେଳା କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ।
ବନ୍ଦଇ ଗଣେଶ ଚରଣ । ଯା ନାମ ପରମ କାରଣ ।

ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ୍ୱର । ସେ ପାଦେ ମୋର ନମସ୍କାର ॥
ବିପଦ କାଳେ ଯେଉଂ ନର । ମେଳା ମାନଇ ତୋ ପସୂର ॥
ତାର ବିପତ୍ତି ନାଶୁ ତୁହି । ତୋ ନାମେ ବିପତ୍ତି ନ ଥାଇ ॥
ଭବକୁ ତୋର ସୁଧା ନାମ । ବିପଦେ ଦିଅ ଦରଶନ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ଦେଇ ମନ । ତ୍ରିନାଥ ଚରିତ୍ର ବିଧାନ ॥
ଶୁଣିବ ହୋଇ ଏକ ଚିତ୍ତ । ପଦ ପଦକେ ଏ ଅମୃତ ॥
ଶ୍ରୀପୁର ବୋଲି ଏକ ଗ୍ରାମ । ବିପ୍ର ମଧୁସୋଦନ ନାମ ॥
ଅତ୍ୟାନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଅଟଇ । ଭିକ୍ଷା ମାଗଣ ଧନ ନେଇ ॥

× × ×

ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଶିବ ଜାଣ । ଏ ତିନିଜଣଙ୍କ ଆଖ୍ୟାନ ॥
ଏହାକୁ ସଦଗ୍ୟାନ ହିନ୍ଦୁ । ମେଳା କରିବ ଯେବେ କେହ୍ନୁ ॥
ନିଷ୍ଟେ ପୂରିବ ମାନସ । ବିପଦ ହୋଇଯିବ ଧ୍ୱଂସ ॥
ନିତ୍ୟେ ତ୍ରିନାଥ ଜପି ଜନ । ସୁଜନେ ତରିଯିବେ ପୁଣ ॥
ଖଣ୍ଡିବେ ଅଶେଷ ଦୁରିତ । ପଦ ପଦକେ ଏ ଅମୃତ ॥
ଏ ଗୀତ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅସଂଖ୍ୟ କେତେକ ପଦେଶ ।
ଅସଂଖ୍ୟା ହୋଇଲା ବିପଦ । ଏ ଗୀତ କଲେ ଜଗୁ ନନ୍ଦ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିନାଥ ମେଳା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon — ଗ୍ରାମସ୍ୟାପି .... ନ ବିଦ୍ୟତେ ।

214

Cat. No O. L./747.

ତ୍ରିନାଥ ମେଳା

By—ମଧୁସୂଦନ

Trinātha Melā

Madhusūdana

Substance—Palmleaf. No. of folia—25. Size—25.7 × 3.5 C. M. Each side contains 3 to 5 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A. D. Complete. Condition—Not so good. Findspot—Kapileswar, Bhubaneswar, Dist—Puri.

ଗୋବନ୍ଦ ଗୋବନ୍ଦ ଗୋବନ୍ଦ । ପଦୁ ଗଳିତ ମକରନ୍ଦ ॥
ସେ ମକରନ୍ଦ ପାନ କରି । ଆନନ୍ଦେ ବଲ ହରି ହରି ॥
ସେ ମକରନ୍ଦ ସୁଧା ସାର । ଗୃଶିଲ୍ସ ସାଧୁଙ୍କୁ ଉଗୃର ॥

× × ×

ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ବାଣୀ । ସୁଜନେ ସେବକମନେ ଶୁଣି ॥
ଦକ୍ଷିଣା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେବ । ସୁଖେଣ ଗୃହକୁ ଗମିବ ॥
କହନ୍ତି ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏ ଆଖ୍ୟାନ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଭବିଷ୍ୟୋତ୍ତରେ ହରିହର ତ୍ରିନାଥ କଥୋପକଥନେ
ତ୍ରିନାଥ ମେଳା ସମାପ୍ତ ।

Colophon— ଖ୍ରୀମସ୍ୟାପି .... ନ ବଦ୍ୟତେ ॥

215

Cat. No. O L. / 1095

ତ୍ରିନାଥମେଳା

By—ପୀତବାସ

Trināthameḷā

Pītavāsa

Substance—Palmleaf. No of folia—20. Size—21.3 × 3.3 C.M. Each side contains 4 to 5 lines. Character—Oriya Date of copy—C. 19th century A.D. Complete Condition—Not so good. Findspot—Bhubaneswar. Dist.—Puri.

ତିନି ବତି ଯେ ଲଗାଇବ । ଆସ ହେ ତ୍ରିନାଥ ବୋଲିବ ।
ସବୁ ସମର୍ପଣ କରିବ । ତ୍ରିନାଥ ଚରଣେ ପଡ଼ିବ ।
ସମସ୍ତେ ଏକ ମନେ ବସି । କଥା ଶୁଣିଣ ହେବ ତୋଷେ ।
ପ୍ରସାଦ ବାଣ୍ଟି ଣ ଖାଇବ । ଅଳ୍ପ ବସ୍ତୁତ ନ କରିବ ।
ତ୍ରିନାଥ ପୂଜ ହୁଅ ତୋଷ । ଆନନ୍ଦେ କହେ ପୀତବାସ ।
ଏ ଗୀତ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତ୍ରିଶତ ବସ୍ତୁାଣୀ ପଦେଣ ।

No Colophon.

216

Cat. No. O L. / 1409

ତ୍ରିନାଥମେଳା

By—ପୀତବାସ

Trināthameḷā

Pītavāsa

Substance—Palmleaf No. of folia—33. Size—23.5 × 3.4 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—1727 Sāla or 1920 A.D. Complete. Condition—Wormeaten. Findspot—Bhubaneswar, Puri.

The text is same as in Cat. No.O. L. / 1095 discussed previously.

Colophon—ସମାପ୍ତି ... ... ନ ବଦ୍ୟତେ ।

ଯଥା ଦୃଶ ତଥା ଲେଖାର । ଆହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧ ମିଳାଇ ଗାଇବ । ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଲେଖକାର ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ... ...ଶ୍ରମା (ଶର୍ମା) । × × ସ ୧୩୨୭ ସାଲ ମାହେ ଭାଦ୍ରବ ନ ଦିନ ମଙ୍ଗଳବାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ।

217

Cat. No O. L. / 1358

ତ୍ରିନାଥମେଳା

Trināthamelā

Substance—Palmleaf. No. of folia—21. Size—17.3× 4 C.M. Each side contains 3 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C 19th century A.D. Complete Condition—Badly wormeaten. Findspot— Village — Talāṅga, P. S. Bhadrak, Dist.— Balasore. Name of the Scribe— Keśava Charaṇa Mohānty, Cuttack.

ଆନନ୍ଦେ ମେଳା ସମ୍ପନ୍ନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲ ॥
ମାଲପା ଜଳଣ ସଞ୍ଚଲ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମେଳା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ॥
ପାନ ସୁପୁରି ଯେ ଗଞ୍ଜାଇ । ସମସ୍ତେ ବାଣ୍ଟିଣ ଯେ ଖାଇ ॥
ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିନାଥମେଳା ସଦାଜନ୍ମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

Colophon—ସମାପ୍ତି ... ନ ବଦ୍ୟତେ ।

ଭଗ୍ନପୃଷ୍ଠ ... ପରିପାଳୟେତ ।

ହେ ସୁଜ୍ଞଜନମାନେ ଲେଖନକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରଣ ଗାଇବ । ଲେଖିତଂ ଶ୍ରୀ କେଶବ ଚରଣ ମହାନ୍ତିଏ । ଘର କଟକରେ । ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରୀ ମାଗୁଣି ମହାନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଘର- ଚରମ୍ପା, ଜି- ବାଲେଶ୍ୱର ।

218

Cat. No. O.L. / 1466—B

ତ୍ରିନାଥମେଳା ।

By—ରାମ ଦାସ

Trināthamelā

Rāma Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—40. Size—17.4× 2.8 C. M. Each side contains 2 to 3 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 19th century A.D. Complete. Condition—Good. Findspot—Jenāpur area, Dist.—Cuttack.

ଦୟା କରିବେ ତ୍ରିନାଥ । ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ ପ୍ରାପତ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଣେକ ଆଦର । ତ୍ରିଅ ବଜରେ ନ୍ୟାଶକର ॥
ଯଥୋକମେଣ ପୂଜା କର । ମନରେ ତ୍ରିନାଥ ସୁମର ॥
କହଇ ହୀନ ରାମ ଦାସ । ତ୍ରିନାଥ ଚରଣକୁ ଆଶ ॥
ତ୍ରିନାଥ ବୋଲ ହର ହର । ହରି କରିବେ ଭବୁଂ ପାରି ॥

ଇତଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ସମ୍ବାଦେ ତ୍ରିନାଥମେଳା ସଂବାଦସ୍ତେ ସଂମ୍ପୂର୍ଣଂ ।

Colophon—ତ୍ରିନାଥ ଗୋସାଇଂ ରକ୍ଷା କରିବେ ଅଧମ ଗୋପୀନାଥକୁ । ଏ ପୋଥକ ଗୋପୀନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର । ଏଥିରେ କାହାରି ଦାବ ନାହିଂ । ଏ ପୋଥକ ଯେ ନବ, ତାକୁ ବ୍ରହ୍ମଘାତ ହେବ ଏବଂ ଚକ୍ଷୁ ବିନାଶ ହେବ । ଏ ପୋଥକ ଯେ ମାଗିନେଇ ନ ଦେବ, ତା ବଂଶ ନର୍କଗତ ହୋଇବ ।

There are three folia containing a 'Bhajana' of Lord Jagannātha by poet Balabhadra.

219

Cat. No. O. L/1153—B

ତ୍ରିପୁରମୋହିନୀ ହରଣ ବା ଶଙ୍କର ଲୀଳା

By—କପିଳେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ

Tripuramohini Harana Or Samkara Lila

Kapilesvara Nanda

Substance—Palmleaf. No. of folia—32, Size—37.6 × 3.5 C.M. Each side contains 3 to 7 lines, Character—Oriya, Date of Copy — Sana 1306 Sala or 1899 A. D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Findspot — Bhubaneswar, Dist—Puri. Name of the scribe—Gopala Khuntia

ଶ୍ରୀଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତୟେ ସଦାଶିବାୟ ନମଃ ।

ରାଗ—ବସନ୍ତ; କଳସା ବାଣୀ ।

ଜୟ ସଦାଶିବ ଜୟ ଜଗତ କରତା । ଜୟ ଅଭୟ ବରଦ ସର୍ବଲୋକ ପିତା ॥

× × ×

ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କର ଲୀଳା କହିବାକୁ ବଳୁଅଇଁ । ପୂରୁ ମୋର ଅଭିଳାଷ ହେ ପାର୍ବତୀ ସାଇଁ ॥
କହଇ କପିଳେଶ୍ୱର ଇଷ୍ଟ ଦେବ ଶମ୍ଭୁ । ଭଜ ଜନେ ଶିବ ପଦେ ଲଭିବ ମୁକତ ॥

× × ×

ଶଙ୍କର ଚରଣ ଶମ୍ଭୁ ଡାକଲେ ସାହା । କପିଳେଶ ନନ୍ଦ ବୋଲେ ଶିବଙ୍କୁଁ ଧ୍ୟାଇଁ ॥

× × ×

End— ଏହି ଶଙ୍କର ଲୀଳା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଯେପନ ଛନ୍ଦେ ହେ ଜନେ !
ଏହି ଶିବ ପୁରାଣ ଚରିତ୍ରଟି ଜାଣ ଆନ ନ ବୁଝିବ ମନେ ।
ପିତା ମାତାଙ୍କର ପୁଣ୍ୟରୁଟି ମୋର ଇଷ୍ଟଦେବ କୃପା କଲେ ।
ତେଣୁ ଏହି ଚରିତ କର ଛନ୍ଦ ଗୀତ କପିଳେଶ ନନ୍ଦ ବୋଲେ ॥

Colophon—ଶ୍ରୀ ଶିବାର୍ପଣ ମସ୍ତୁ । ସମସ୍ତ ଅ୩୪ଙ୍କ ସ୍ନ ୧୩୦୬ ସାଲେ ବୃଷ ଦ୬ଦିନେ ସେଜ ଶୁକ୍ରବାରେ ବେଳ ଏକ ପ୍ରହର ପାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଏହି ପୁସ୍ତକ । ଜି- କଟକ, କି- ଖୋରଧା, ମୌ- କପିଳେଶ୍ୱର ଗୋପାଳ ଝୁଣ୍ଟିଆଙ୍କର ଏହି ପୁସ୍ତକ ଯେ ମାଗିନେଇ ନ ଦେବ ତାହାଙ୍କ ସପତ ପୁରୁଷ ନର୍କରେ ପଡ଼ିବେ । ଶ୍ରୀ ଶୁଭମସ୍ତୁ । ଆହେ ସୁଗ୍ୟଂଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୃରାଇଂ ଗାଇବ, ଲେଖକାର ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଯଥା ଆଦର୍ଶ ତଥା ଲେଖନ । ଏହିର ଲେଖନକାର ନିଜେ ଗୋପାଳ ଝୁଣ୍ଟିଆ ।

220

Cat. No. Or. Ms./199

ତ୍ରିପୁର ସୁନ୍ଦରୀ

By—ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ

Tripura Sundari

Dhanañjaya Bhañja

Substance—Paper. No. of pages—46. Size—32 × 20.5 C.M. Each page contains 12 to 26 lines. Character—Oriya. Date of Copy — 20th century A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Bhubaneswar.

ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ

ରାଗ—କେଦାର କାମୋଦୀ ।

ମର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟ ମଣ୍ଡନ । ଉତ୍ତର ଉପକଣ୍ଠ ଚନ୍ଦନ ବନ ଯେ ।।
ଲବଙ୍ଗ ଗାଛ ଫଳ ସନ୍ତାନ ଅଛୁ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା କି ଯତ୍ନ କରି ଥୋଇଛୁ ଯେ ।।
ଅଗମ୍ୟ ବନ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ଦେବ । କିମ୍ପାଇ ଅବା ଦେଖିଥିବ ମାନବ ଯେ ।।

× × ×

ଅପସ୍ର ମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟେ ମଣ୍ଡନା । ସୁନ୍ଦରେ ଟେକି ସୁତା ସଙ୍ଗେ ଗଣନା ଯେ ।।
ତାହା ସଙ୍ଗତେ ସୁରବର ନନ୍ଦନ । ବନ ବେହାରେ ଆସି ଦେଖିଲେ ବନ ସେ ।।
ବନ ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଲା ମନ । ବଢ଼ିଲା ନାନା ଭାବ ହୋଇ ମଦନ ସେ ।।
କ୍ରୀଡ଼ା ଅନ୍ତରେ ଜାତ ହୋଇଲା ସୁତା । ଦେଖି ମହା ଚକିତ ହୋଇଲା ମାତା ସେ ।।

× × ×

ବିଳାସବତୀ ନାମ ସୁତା ମୋହର । ହେ ମୁନିବର ଏହା କୁମାରୀ କର ହେ ।।
ନନ୍ଦନୀ ଦେଇ ଗଲା ଅମର ପୁର । ମୁନିନ୍ଦ୍ର କଲେ ସୁତା ଭାବ ସ୍ୱୀକାର ଯେ ।।
ବିଳାସବତୀ ଯଦ୍ୟପି ସ୍ୱ କୁମାରୀ । ମୁନି ବୋଇଲେ ତୁ ତ୍ରିପୁର ସୁନ୍ଦରୀ ଯେ ।।
ମନେ ବିଚାର କଲେ ଏ ଖଣ୍ଡ ରାଜା । ଚନ୍ଦନେଶ୍ୱର ନାମେ ବିପୁଳ ତେଜା ସେ ।।
ତାଙ୍କ ନନ୍ଦନ ଅଟେ କୁସୁମେଶ୍ୱର । ଏହାର ରୂପ ଗୁହିଁ ... ।।
ଏ ବିଚାରେ ଯେ ଋଷି କୁମାରେ ଗଲେ । ମୃଗୟାସକ୍ତ କୁମାରକୁ ହରିଲେ ଯେ ।।

× × ×

ଘୁମୁସର ନରେଶ ଭଞ୍ଜ ମଣ୍ଡନ । ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜର କୃଷ୍ଣ ଜୀବନ ଯେ ।।

× × ×

ଘୁମୁସର ନଗର ଅଧିପତି । ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ନାମ ନୃପତି ।।
ଚମ୍ପ ନୀଳାଚଳ ନାଥ ନୟନ । ସବୁ ପାପରାଶି କରି ଦହନ ।।
ଭାବ ତ୍ରିପୁର ସୁନ୍ଦରୀ ଚରିତ । ଲୀଳା ରବରେ ପ୍ରକାଶି ଏ ଗୀତ ।।

End—

ଦେହରେ ବାସ ଅଛୁଦ୍ଦ ଦେଲେ ସହଚଗ୍ଧ, କରୁ ବେଳେ ସାଷ୍ଟାମ ଉଜଳ କୁଶୋଦଗ୍ଧ ।
ଉଠ ବସି ନୟନରୁ ଲୋତକ ମୁଞ୍ଚିଲ, ନ ମୁଞ୍ଚିଲ ସେହ ଘିଗ୍ଧି ବପୁଳ ସିଞ୍ଚିଲ ।
ଅଧର ପାନକୁ ଯେବେ ଆଉକେ ସେ ଲାଳ୍ପ, ଚୁମ୍ବନ ଦେବାକୁ ଯେବ୍ବ ଭାବରେ ବଗ୍ରହ୍ମ ।
ସଦନକୁ ସଖୀ ନେଲେ ଯୁବା ଯୁବଖକ, ଯେ ଉତ୍ସରୁ ଯେତେ ଭାବ କହ୍ବ ହୋଏ ନକ ।
ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ଘମୁସର ରାଜେଶ୍ୱର, ସନ୍ତତେ ସେବା କରଇ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର ।

ସମାପ୍ତୋୟଂ ଚନ୍ଦଃ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ ନମଃ ।

221

Cat. No O.L./935

ତ୍ରିପୋଇ ଭଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

By—ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ଦାସ

Tripoī Bhajana & Others

Hādibandhu Dāsa

Substance—Palmleaf. No. of folia—8. Size—36.2 × 3.3 C.M. Each side contains 2 to 4 lines. Character—Oriya Date of copy — Sana 1287 Sāla or 1880 A. D. Complete. Condition—Good. Findspot—Village— Alasanā, P.S. Sākshīgopāl, Dist.—Puri. Name of the scribe— Parikshīta Miśra, Village—Jhādasarapur, Rāmakṛṣṇapur.

ହର ରଖି ନ ପାରିଲେ ମୋତେ ମୁ ହରକ ରଖିବା ନାହିଁ ।
ହସିବେ ପୁଣ ଏ ମହୀ ମଣ୍ଡଳୀ ହର ଭକ୍ତ ମୁଂ କହୁଛି ସତ ।
କ୍ଷେମାନିଧି ମୋର ଖଣ୍ଡ ଏ ଦୁବୁଦ୍ଧି ଖଟିଥିବ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀପୟର ।
କ୍ଷେମାଶୀଳ ହୋଇ ଆହେ ଭଗବତ କହୁଛେ ହାଡ଼ିକ ଦୟାକର ।

ଇତିଶ୍ରୀ ତ୍ରିପୋଇ ଜଣାଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଆହେ ଅବଧାନ ଅନ୍ଧକୁ ଲୋଚନ
ଆଗ୍ୟାଂ ହେଲେ ସର୍ବ ପାଇବ ।
ଘନ ବାନ୍ଧବ ହେ,
ଆତୁର କଥାଯେ କହ୍ନିବ !
ଅବସାନ କାଳେ ଅଭୟ ମଣ୍ଡଳେ ମନବୁଦ୍ଧି ବୁଡ଼ି ରହିବ ।

ତୁମ୍ଭ ଚରଣକୁ ଆଶ୍ରୟ କଲାକୁ ଛୁଟି ଅଛି ଯେ କାଳମାନ ।
ଘନବାନ୍ଧବ ହେ,
ଛୁଟାଇ ରଖିବ କ ବାରେ,
ତୁମ୍ଭ ମହିମା ପ୍ରତାପ ଶ୍ରୁତି ଆଗ୍ରେ ତୁଳସୀଏ ଭୂଷଣ ସର ସେ ।

ଥାପିଅଛ ବ୍ରହ୍ମ ଅକାଘର କର୍ମ ଥାପନା କରି ଲୀଳାମାନ ।
ଅଳରେ ହୋଉଛ ଅଳ,
ଅଏ କର ମନ ଛଉ ଚଇତନ ଥିବ କ ଶ୍ରୀପାଦ କମଳ ।

× × ×

ଘଳ ଘଳ ଛୋକା ପାମର ହାଡ଼ିଆ ଭକ୍ତି କ ଘର୍ଜନ ନୋହି କ!

There is a folia containing a portion of Chhatisagupta Gita by Balarāma Dāsa towards the end of the manuscript.

Colophon— ଶ୍ରୀମସ୍ୟ,ଫି ... ... ନ ହଦ୍ୟଟେ ।

ହେ ସୁଗ୍ୟଂ ଜନମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରେଇ ଗାଇବ । ଲେଖନକାରୀ ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ଇଦଂ ଛତିଶ ସଦାଜଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶ୍ରୀନୃପତି ଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ପଚିଶି ଅଙ୍କ ସ ୧୬୮୭ ବାରଣ ସଚାଅଶୀ ସାଲେ ବୃଷ ଦି ୩୦ ନେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶୁକ୍ଳ ତୃତୀୟା ଗୁରୁବାରେ ବେଳ ଦଶଘଡ଼ି ଠାରେ ଏ ପୋସ୍ତକ ସଦାଜଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ । ଏ ପୋସ୍ତକ ଲେଖନକାର ପରିକ୍ଷୀତ ମିଶ୍ର ପ୍ରଗନେ ସୁଙ୍ଗ ମଉଜେ ଝାଡ଼ସରପୁରୁଂ । ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣପୁରୁ । ବାଜ ପୁରୁଷଙ୍କର ସୋଇଂ

ସ
ସପ୍ତପୁରୁଷ ଅନ୍ତ୍ୟ...
ବିଷ୍ଣୁ ମାସ ଦ ୧୦ ନେ ରେଖ ...
ମୌ- ଧାରପୁର ନବଘନ ଦାସ ଖରିଦ କରନେଲେ; ...
ବେହାଗ ଦାସ, ଇ- ଜଇରାମ ଦାସ ।

222

Cat. No. Or.Pr. / 68

ତ୍ରିୟାଚରିତ

Triyācharita

Substance—Palmleaf. No. of folia—165. Size—29.9 × 3.2 C.M. Each side contains 3 to 4 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Incomplete. Condition—Not so good, some folia are broken. Findspot—Bauda, Dist.—Phulbani.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ ।

× × ×

ଏକ ଦିନେ କ ଦେ ଯେନ ସହର ବୋଲି ଏକ ନଗର ଥାଏ । ସେ ନଗ୍ର ଶ୍ଵର ଯୋଜନ ଲମ୍ବ, ଦୁଇ ଯୋଜନ ଓସାର । ସେ ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ଲୋକ ସମସ୍ତେ ଧନବନ୍ତ । × × × ରାଜା ଏକ ଦିନକରେ ମନ୍ତ୍ରୀକି ଡାକକର କହିଲ କି ମୃଗୟାକୁ ଯିବା । ମନ୍ତ୍ରୀ ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହେଲା । ରାଜ୍ୟରେ ଘୋଷଣା ଦେଲା । × × × ସମସ୍ତ ସନ୍ୟ ହତିଆଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ଆସ ବୋଲି ବୋଇଲା, ସିପାଇମାନେ ସମସ୍ତେ ସଜ ହୋଇ ଆସିଲେ । × × × ସାଥିରେ ଘେନି ମୃଗୟାକୁ ଗଲେ । ସେ ବଣରେ ଅନେକ ଜୀବ ମାଇଲେ । ସେ ସମୟରେ ବେଳ × × × ସିପାଇ-ମାନଙ୍କୁ ହୁକୁମୁ ହେଲକି ତୁମ୍ଭେମାନେ ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଅ । ରାଜାର ବଚନ ଶୁଣି ରାଜ୍ୟକୁ

ଗଲେ । ସେହି ସମୟରେ ସେ ରଜା ମନ୍ତ୍ରୀକି କହିଲା ମୋତେ ତୃଷା କଲା, ପାଣି ଆଣାଅ । ତାହା ଶୁଣି ମନ୍ତ୍ରୀ ଭୃତ୍ୟକୁ ଡ଼ାକି କହିଲା କି ତୁମ୍ଭେମାନେ ବୃକ୍ଷରେ ଚଢ଼ି ପାଣି ତଲାସ କର । ମନ୍ତ୍ରୀର ବଚନ ଶୁଣି ଭୃତ୍ୟେ ଗଛରେ ଉଠି ପାଣି ପୂର୍ବଦିଗ ନିକଟରେ ଦେଖିଲେ । ଉତ୍ତର ଆସି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି କହିଲେ ପାଣି ପୂର୍ବଦିଗ ନିକଟରେ ଅଛି ବୋଲି କହିଲେ । ନିକଟରେ ଥିବାର ଶୁଣି ମନ୍ତ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ, ଯାଇ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ରାଜା ମନ୍ତ୍ରୀ ସେଠାରୁ ଚଳିଗଲେ, ଯାଇ ପୋଖରି ନିକଟରେ ମିଳିଲେ । ସେଠାରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଜଳପାନ କଲେ । ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଫେରି ଅଇଲା ବେଳକୁ ସେ ବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରରେ ତପସ୍ୱୀ ଜଣେ ଦେଖିଲେ । ରାଜା ସେ ତପସ୍ୱୀ ନିକଟକୁ ଗଲେ । ସେ ରାଜା ତପସ୍ୱୀ ଚରଣ ତଳେ ଦିନଘଡ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ପଡ଼ିରହିଲେ । ସେ ଯୋଗୀ ତ ବ୍ରହ୍ମରେ ଲୟ ଲଗାଇ ଥାଏ ସେ ନ ଦେଖିଲା ।

× × ×

There are some folia containing ମୋହିନୀବଣି from page 79 to onwards.

ସେହିକ ଦିନେ ଗାରିବନ୍ଦମାଳତି ରାଜା ଆପଣା ଆସ୍ଥାନେ ବସିଅଛନ୍ତି । ସେ ରାଜା କେମନ୍ତ ଅଟନ୍ତି କି । ଦାମି ମାମି ଅଷ୍ଟ ଅବଧାମି । ଅଷ୍ଟ ବେତାଳ ସାହି । ଅସମ ସାହାସ, ତୋଡ଼ରମଲ । ଦଶ ଗୁରୁ ଚଉଦ ବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣ । ସେ କଥାଗୋଟି ଜମ୍ବୋ ଦୀପରେ ପ୍ରକଟିଲା । ରାଜାମାନେ ଲୋକମାନେ ଅମାତ୍ୟମାନେ ତାର ସେବା କଲେ । କେ ଅବା ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ । କେ ଅବା ଝିଅ ପୁଅ ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ରଜାମାନେ ରହିଲେ । ସେ ରାଜାଙ୍କର ଗାରପଣ ଦାତ୍ୟପଣ ଗୁଣବନ୍ତ ପଣ ଧାର୍ମିକ ପଣ ଯେତେ ଗୁଣ ଥିବାକୁ ରାଜାମାନେ ତାର ସେବାକଲେ । ସେହି ପରମ ପଣ୍ଡିତ ରାଜା । ରାଜାମାନେ ବଡ଼କରି ଯେନମାନ୍ତୁ ବହୁ ରାଜାମାନେ ଅବନ୍ତୀ କଟକେ ଥାଆନ୍ତି । ଘୋଡ଼ା ହାଥି ଗହଳେ ରାଜା ପରଜାଙ୍କ ଚହଳେ ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ପଣେ ଭୁଲିବାରେ ଦାଣ୍ଡରେ ବାଟ ନ ପାଵନ୍ତି । ସେମନ୍ତେ କେତେକ ସମୟରେ ସେ ଗାରବନ୍ଦମାଳତି ରାଜା ସମ୍ମୁଖେ ବେଢ଼ରଣ ବସିଅଛନ୍ତି । ପାଦ ଅମାନତ୍ୟେ ଅଛନ୍ତି । ସାମନ୍ତ ଘଡ଼ାଇ ଘଡ଼ିଆଳ । ଷୋଳ ସାମନ୍ତ ବାହ୍ରରି ନିଯୋଗ ଲେଙ୍କା ଲମ୍ବହନ୍ତା ନାଏକ ଦଳାଇ ପଧାନ ପରଜା ହାଟୁଆ ବାଟୁଆ ସେମନ୍ତ ସମ୍ମୁଖରେ ସେ କଟକ ଚଳଇ । ସେହି କଟକେ ଘର କରିଥାଇ କେଟି ନାମେ ଗଉଡ଼ୁଣୀ ଗୋଟାଏ । ତାଙ୍କୁ

ବସ୍ତୁସ ବାଇସି ବରଷ । ସେ ଗଉଡ଼ୁଣୀ ବେଶ ଭୂଷଣ ହୋଇ ଦହି ମଥାରେ ଘେନ ସେ ଡ଼ାକୁଅଛୁ । ଗଉଡ଼ୁଣୀ ଭୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ରଜା ଘାର ବହମାଳଡ ସ୍ୱାବୁଧାନ ହେଲେ । ପୂର୍ବ୍ବ ସମୟରେ ପୁେକ ଚିଲପକ୍ଷୀ ନାଗସର୍ପ ଧରି ଆକାଶରେ ଉଡ଼ଂ ଯାଉଥିଲା । ସେ ଗଉଡ଼ୁଣୀ ଉପରେ ଧରି ଉଂଡ଼ ଗଲାବେଳକୁ ସର୍ପକୁ ଥଣ୍ଟରେ ଆଣ୍ଟିକରି ଚୁପିଲା । ଚୁପିବାରୁ ସେ ସର୍ପ ଗରଳ ଛାଡ଼ିଲା । ସେ ଗରଳ ଦହି ହାଣ୍ଡିରେ ପଡ଼ିଲା । ଜଗତରେ ଥାଇ ତାହା ରଜା ଦେଖିଲେ ।

× × ×

No Colophon.

Cat. No O L. / 460 **223**

ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ମୋହିନୀ

By— ଘନ ଭଞ୍ଜ

Trailokya Mohinī

Ghana Bhañja

Substance—Palmleaf. No. of folia—153. Size—36.1× 4.6 C.M. Each side contains 5 to 6 lines. Character—Oriya. Date of copy—C. 18th century A.D. Complete. Condition — Badly wormeaten. Findspot—Haladiā, P.S. Khurdā, Dist—Puri. Name of the scribe—Pūjārī Bhāgirathī Paṇḍā.

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାଗ— ନାଟ

ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ଦେବ ବନ୍ଦନ ଘନବାନ୍ଧବ ନାଥ ହେ,
ଗୋପ ଧାରକ କମ୍ବୁ ନନ୍ଦକ ଚକ୍ର ସାରସ ହାଥ ହେ ।

ଭୃତ୍ୟପାଳକ ଗୋପବାଳକ କେଳ ଧାପୂକ ବସ୍ତ୍ରୁ ହେ,
ବେଣୁ ବାଦନଶୀଳ ଯାମୁନକୂଳଗୃରକ ଜସ୍ତୁ ହେ ।
କଂସ ନାଶନ କେଶୀ ସୂଦନ କେକଚନ୍ଦ୍ରକମାଥ ହେ,
ଆଧିଦୈବକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତାପ ଶ୍ରାମକ ପାଥ ହେ ।
ଗୋପୀକାନନ ଗୃରୁଜୀବନ ଜାର ଲୋଲୁପ ଭୃଙ୍ଗ ହେ,
କଞ୍ଜଲୋଚନ କାଶଦାଞ୍ଜନ ମାଳ କୋମଳ ଅଙ୍ଗ ହେ ।
ଲୋକ ରକ୍ଷକ ଶିଳ ଧାରକ ବଦ୍ୟୁତ ଦ୍ୟୁତିବାସ ହେ,
ପାକଶାସନ ଗର୍ବଗଞ୍ଜନ କୃଦନନ୍ଦନହାସ ହେ ।

× × ×

ଆହେ ପ୍ରଭୁ ପାନଜନ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ,
ମୁଂ ଅଟେ ଅନାଥ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ମୋର ନାଥ ହେ ।
ଆନ ଜଣେ କେହି ନାହିଂ ତୁମ୍ଭ ପରି ରସା,
ସେହୁ ଜାଣି ପଦ୍ମପାଦ କରଛି ଭରସା ।
ଏହି କଥା ହୃଦୟରେ ମୂଳ କଲି ଯେଣୁ,
ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ହୋଇଲା ବେଳୁଂ ବେଳ ତେଣୁଂ ହେ ।
ସଙ୍ଗୀତ ସାହିତ୍ୟ କଣ୍ଟୁ କଲି ମୁଂ ଆୟତ୍ତ,
ସେହି ସ୍ୱକାଶରୁ କଣ୍ଟୁ ସ୍ଫୁରିଲା କବିତ୍ତ ହେ ।
କରୁଅଛି ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ମୋହିନୀ ନାମେ ଗୀତ,
କଲେ କରୁଣା ଅବଧେ ହେବ ସମାପତ ହେ ।
ନାନା ରସ ସଂଯୋଗରେ କଚଇ ବସିବ,
ଗାୟକମାନଙ୍କେ ସେହୁ ଆନ ଆନ ହେବ ହେ ।
ସେହି ରୂପେ ତିନି ଚାରି ପାଞ୍ଚ ସାତ ଗୀତ,
ସଂଯୋଗରେ ଏକ ଛାନ୍ଦ ହୋଇବ ନିର୍ମିତ ହେ ।
ଚାରି ପଦ ଠାରୁ ହେବ ଦଶ ପଦାବଧି,
କହେ କ୍ଷେତ୍ରିବର ନୃପ ସେହୁ ଗୀତ ସିଦ୍ଧି ହେ ।

× × ×

ସଉରାଷ୍ଟ୍ରକ ବୋଲକର ଏକଇ ନଗର,
ଇନ୍ଦ୍ରସେନ ନାମରେ ତହିଁର ନୃପବର ।
ପଞ୍ଚମହିଷୀର ନାମ ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦରୀ,
ଜାତି ପଦ୍ମିନୀ ସେ ରମା ତ୍ରିଭୁବନ ଶିରୀ ।

× × ×

ଜଗତ ଜନନୀ ଶିବ ଘରଣୀ ପାର୍ବତୀ,
ତାଙ୍କୁ ଯେ ସେବନ୍ତି ବାଞ୍ଛାସିଦ୍ଧ ତା କରନ୍ତି ।

× × ×

ଦଶମାସ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ନରବର ଭାବିନୀ
ଜାତକଲା ନନ୍ଦିନୀ ତିନଲୋକ ବନ୍ଦନୀ ।

× × ×

ମାସକ ଅନ୍ତରେ କଲେ ସେ ଦୋଳ ସୁଆଣୀ
ଭାବି ତା ନାମ ଦେଲେ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ମୋହିନୀ ।

× × ×

ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟମୋହିନୀ ଜଗବନ୍ଦନୀ, ଦେଉଳ ଦୁଆରେ ନୃପ ନନ୍ଦନୀ,
ଦଇନ୍ ହୋଇ କାନ୍ତ କାମନାରେ, କରଇ ସ୍ତୁତି ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ଛାମୁରେ ।

× × ×

ଦେଉଳ ଭିତରୁ ଶୁଭିଲା ଗିର, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ମଧୁରତର,
ସିଦ୍ଧ ହେଉ ମନବାଞ୍ଛା ତୋହର, ବଂଶୀ ସ୍ୱକାଶୁଂ ଲଭ ଦବ୍ୟବର ।
ବରପାଇ ନରବର ନନ୍ଦନୀ, ଅତି ଆନନ୍ଦେ ମରାଳୀକ ଘେନି,
ସଦନେ ଯାଇ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ, କହେ ଷଡ଼ଙ୍ଗିକର ଭଞ୍ଜ ନରେଶ ।

× × ×

ପ୍ରତିଦିନେ ପଞ୍ଚବାଣ ପ୍ରିୟା ସଙ୍ଗତରେ,
ବିହାର କରଇ ସୁଖେ ମହା ମୋଦରେ ।
ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ବିଚିତ୍ର ଜଳଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ,
ସରସୀ ମଣ୍ଡପ ମଧ୍ୟେ ଜଳ ନାବରେ ।
ବରଷାରେ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି ଜଗତୀ ଉପରେ,
ଶରଦରେ ଚନ୍ଦ୍ରିମାରେ ଚନ୍ଦ୍ରମା କରେ ।
ହିମ ଶିଶିରେ ନିରୁଦ୍ଧ ସଦନ ଅନ୍ତେ,
ଏକ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଥାନ୍ତି ସୁଖେ ସନ୍ତତେ ।
ବସନ୍ତେ ଆରାମେ ଫୁଲ ଲତାଙ୍କ ତଳେ,
ବିହରନ୍ତି ସେ ଦମ୍ପତି କୁତୁକେ ମେଳେ ।

× × ×

End— ସାଧୁଜନେ ଶୁଣ ଭଞ୍ଜବଂଶ ଚରିତ,
ବଶିଷ୍ଠ ସାନରେ ପିତାମହଙ୍କ ସୁତ ।
ତ୍ରେତୟା ଯୁଗରେ ଦିନେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି,
ସ୍ନାହାନ କରନ୍ତି ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ପଶି ।
ମୃଗ ଦମ୍ପତିର ସେ ଦେଖିଲେ ସୁରତ,
ମଦନେ ଚଳିତ ଚିତ୍ତ ଖଳିତ ରେତ ।
ପବନେ ସେ ରେତ ପଦ୍ମପତ୍ରେ ରହିଲା,
ଜଳ ଭ୍ରମେ ତୃଷାରେ ମୟୂରୀ ଖାଇଲା ।
ଅକ୍ଷୟ ବୀର୍ଯ୍ୟ ତା ଗର୍ଭେ ନାଶ ନୋହିଲା,
'ବେନି ଡିମ୍ବ ତତକାଳେ ଜାତ ସେ କଲା ।
ଜାଣି ମହର୍ଷି ତାହା ଆଶ୍ରମେ ନେଲେ,
କେତେ ଦିନ ଅନ୍ତେ ସୂର୍ଯ୍ୟକରେ ଥୋଇଲେ ।
ଡିମ୍ବ ଫୁଟି ଯଉଂ ସୁତ ହେଲେ ସମ୍ଭୃତ,
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ରାଜା ହୋଇ କ୍ଷିତିରେ ଖ୍ୟାତ ।

ଆରକ ଡ଼ମ୍ବଙ୍କୁ କରେ ଭଞ୍ଜିଲେ ଯନ୍ତ୍ରଂ,
ଭଞ୍ଜ ହୋଇ ବଂଶ ଖ୍ୟାତ ହୋଇଲେ ତନ୍ତ୍ରଂ ।
ଧୀର ଧାମକ ତେଜସ୍ୱୀ ବିବେକ ପଣେ,
ମହୀରେ ନୃପ ମଧ୍ୟରେ ନ ଥିବେ ଜଣେ ।
ହରିହରପୁରରେ କେତେ ପୁରୁଷ ଅନ୍ତେ,
ମହାରାଜା ପଣ କରି ଖ୍ୟାତ ଜଗତେ ।
ତନ୍ତ୍ରଂ ଭ୍ରାତ ସୁତ କେନ୍ଦୁଝର ବଉଦେ,
ଆସି ଭୁଜବଳେ ରାଜା ହେଲେ ପ୍ରମୋଦେ ।
ତନ୍ତ୍ରଂ ବଂଶରେ କେତେ ହେଲେ ରାଜନ,
ପ୍ରତାପରେ ରିପୁକୁଳ କଲେ ଗଞ୍ଜନ ।
ସେ ପୀଠରେ ବାସୁଦେବ ପ୍ରତିମା ସ୍ଥିତ,
ତାଙ୍କ ପଦ୍ମପାଦେ ମନ ସନ୍ତତ ରତ ।
ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ ପୁରୁଷକୁ ପୁରୁଷ,
ବଢ଼ିଲା ତାଙ୍କର ବଳ ବୀରତ୍ୱ ଯଶ ।
ହେଲେ ରାଜା କେତେକାଳ ଅନ୍ତେ ସେ ପୁରେ,
ପାତଳୀ ପୁରବ ଗୋପୀନାଥ ନାମରେ ।
ତାଙ୍କ ସୁତ ରଣ ଭଞ୍ଜ ନାମ ରାଜନ,
ଅରିକୁଳ କମଳକୁ ଶଶ ଲାଞ୍ଛନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ନାମେ ତାଙ୍କ ସୁତ ଭୂପତି,
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନାମରେ ତାଙ୍କ ସନ୍ତତି ।
ପ୍ରତାପ ଭଞ୍ଜ ରାଜନ ତାଙ୍କ ନନ୍ଦନ,
ପ୍ରତାପରେ ରବି ତଳେ ରବି ସମାନ ।
ଗୋପୀନାଥ ନାଙ୍କ ସୂନୁ ତାହାଙ୍କ ସୁତ,
ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜ ବୋଲିଣ ନାମ ବିଦିତ ।

ତାହାଙ୍କ ତନୟ କ୍ଷତ୍ରିବର ରାଜନ,
ଭଣିଲେ ଏ ଗୀତ ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ।

Colophon— ଶ୍ରମସ୍ୟାପି .... ନ ଶ୍ୱଦ୍ୟତେ ।

ଲେଖକ ପ୍ରକାଶକ ଭଗୀରଥି ଚଣ୍ଡୀ । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଉଦ୍ଧର ଭଗୀରଥି ପ୍ରକାଶକ । ଏ ପୋଥି ସରକାରର ।

—* ସ ମା ପ୍ତ *—

AN ALPHABETICAL LIST OF THE AUTHORS

Serial No.	Name of the authors	Works	Page
୮	ଆରତ ଦାସ	ଜଣାଣ	୧୧୩
୯	ଈଶ୍ୱର ଦାସ	ଜାଡଶଙ୍କର	୧୨୫
୧୦	ଉଦ୍ଧବ ଦାସ	ଜଣାଣ, ବୋଲି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୩୧
୧୧	ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ	ଛାନ୍ଦ ଚୋଳା	୩୨
		ଛାନ୍ଦ ଭୂଷଣ	୭୦
			୭୨
		,,	୭୩
		,,	୭୪
୧୨	କପିଳେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ ବିଦ୍ୟା ଭୂଷଣ	ଛାନ୍ଦ ଭାରତ (ଉଦ୍‌ଯୋଗ, ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ)	୪୫
		,, (କର୍ଣ୍ଣାଦି ପର୍ବ)	୬୫
		ଛାନ୍ଦ ରାମାୟଣ (ଆଦ୍ୟ-କିଷ୍କିନ୍ଧା କାଣ୍ଡ)	୭୫
		,, (ଆଦ୍ୟ–ସୁନ୍ଦର କାଣ୍ଡ)	୭୭
		,, (ଲଙ୍କା–ଉତ୍ତର କାଣ୍ଡ)	୭୭
		ହ ପୁର ମୋହିନୀ ହରଣ ବା ଶଙ୍କର ଲୀଳା	୩୦୭
୧୩	କବି କର୍ଣ୍ଣ	ଜନ୍ମପାଳି	୧୩୨
			୧୩୪
			୧୩୫
		,,	୧୮୭
		,,	୧୮୭
		,,	୧୩୯
		,,	୧୪୦
			୧୪୧

Serial No.	Name of the authors	Works	Page
	କବି କର୍ଣ୍ଣ	ଜନ୍ମପାଲି	୧୪୨
		,,	୧୪୩
		,,	୧୪୪
୧୪	କରୁଣାକର	ଜଣାଣ	୧୨୧
୧୫	କହ୍ନାଇ	,,	୧୧୭
୧୬	କାହ୍ନୁଚରଣ	ଝିନାଟମେଳା	୨୯୭
୧୭	କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପାଟଦେଓ	ଝୁଲଣ ଚମ୍ପୂ	୨୧୦
		,,	୨୧୨
୧୮	କୃତ୍ତିବାସ	ଜଗନ୍ନାଥ ଜଣାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୯୮
୧୯	କୃପାସିନ୍ଧୁ	ଛବଣ ପଦଆ	୨୭
୨୦	କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ	ଜଗନ୍ନାଥ ବନ୍ଦନା	୧୦୦
		,,	୧୦୧
୨୧	କୃପାସିନ୍ଧୁ ବିପ୍ର	ଚେଣ୍ଟାପୋଷି ଯୁଦ୍ଧ ବା ଭଞ୍ଜ ବିଳାସ	୨୭୯
୨୨	କୃଷ୍ଣ	ଜଗନ୍ନାଥ ଜଣାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୯୮
୨୩	କୃଷ୍ଣ ଦାସ	ଜଗମୋହନ ଗ୍ରନ୍ଥ	୧୦୯
			୧୧୦
		,,	୧୧୧
		ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜୁନ ଗୀତା ବା ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବାଦ ଗୀତା	୧୬୮
		ଜ୍ଞାନ ଚୂଡ଼ାମଣି	୧୯୧
		ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର ଗୀତା	୧୯୨
୨୪	କେଶବ ଭଞ୍ଜ	ଜଗନ୍ନାଥ ଅବକାଶ ଗ୍ରନ୍ଥ	୮୭
୨୫	କେଶବ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ	ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାରତ (ଆଦ୍ୟ)	୩୪
		,, (ସଭା)	୩୮
		,, (ଆରଣ୍ୟକ)	୪୦

Serial No.	Name of the authors	Works	Page
	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	ତୁଳାଭିଣା	୨୭୫
୪୧	ଜଗା	ଜଣାଣ	୧୨୧
୪୨	ଜଗୁ ଚନ୍ଦ	ତ୍ରିନାଥ ମେଳା	୩୦୦
୪୩	ଜନ୍ମକୃଷ୍ଣ	ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଭଜନ ବା ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଭଜନ	୨୩୫
୪୪	ତ୍ରିଲୋଚନ ଖୁଣ୍ଟ (ଲୋକନାଥ)	ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି	୧୮୧
			୧୮୨
		,,	୧୮୩
୪୫	ତ୍ରିଲୋଚନ ଶୂର	ଜଣାଣ ଚଉତିଶା	୧୨୮
୪୬	ଦିବାକର ଦାସ	ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତ	୯୦
		,,	୯୨
			୯୩
		,,	୯୪
		,,	୯୫
୪୭	ଦୀନ ଅଚ୍ୟୁତ	ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୮୯
୪୮	ଦୀନ ଈଶ୍ୱର	ଜଗନ୍ନାଥାଷ୍ଟକ	୧୦୮
୪୯	ଦୀନ କୃପାସିନ୍ଧୁ	ଗୁଣ୍ଡଚୋଲା	୩୧
୫୦	ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ	ଛଉରସ ଗୀତା	୧
		ଗୁଣ୍ଡଚୋଲା	୨୮
		ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୮୯
		ଜଣାଣ	୧୧୮
		,,	୧୨୦
		,,	୧୨୫
		ଜଣାଣ ଚଉତିଶା	୧୨୮
		ଟୀକାସାର ଚୈତନ ଗୀତା	୨୧୯

Serial No.	Name of the authors	Works	Page
୧୧୦	ରାମାନନ୍ଦ ଦାସ	ଜାନକୀ ବିଚ୍ଛେଦ ଚଉତିଶା	୧୬୨
୧୧୧	ଲଛମନ	ଜଣାଣ	୧୨୩
୧୧୨	ଲୋକନାଥ	ଜଣାଣ ଚଉତିଶା	୧୩୦
		ଜଳଧର ଚଉତିଶା	୧୫୪
		ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି	୨୦୮
୧୧୩	ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର	ଜଣାଣ ଚଉତିଶା	୧୨୮
		ଜାନକୀ ହରଣ ଚଉତିଶା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୬୩
୧୧୪	ଶଙ୍କର ଆଗୁର୍ଣ୍ଣି	ଜନ୍ମପାଳି	୧୪୩
୧୧୫	ଶିଶୁ ଅନନ୍ତ	ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୮୯
		ଠିକ ବାଙ୍କର	୨୨୧
		ଡ଼ିବଡ଼ିବ ବା ଗରୁଡ଼ କେଶବ ଚଉତିଶା	୨୨୩
୧୧୬	ଶେଖର ଦାସ	ଟୀକା ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର	୨୧୩
୧୧୭	ସାରଙ୍ଗଧର	ଜଣାଣ ଚଉତିଶା	୧୨୯
୧୧୮	ସାଲବେଗ	ଜଗନ୍ନାଥ ଭଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୦୫
୧୧୯	ସିଦ୍ଧବର ଭଟ୍ଟ	ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି	୨୦୯
୧୨୦	ସିଦ୍ଧ ବାରଙ୍ଗ	ଜ୍ଞାନାମୃତ	୨୦୩
୧୨୧	ସୁବୁଦ୍ଧି	ଜଣାଣ	୧୧୩
୧୨୨	ସୁମତି କାର୍ତ୍ତିକ	ଛଡ଼ ପୋଇ	୨୦
୧୨୩	ସ୍ୱପ୍ନାନନ୍ଦ ଦାସ	ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୮୯
		ଜଣାଣ	୧୧୪
୧୨୪	ହରି ଦାସ	ଜଗନ୍ନାଥ ଗୀତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୮୯
		ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଭଜନ ବା ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଭଜନ	୨୯୬
୧୨୫	ହରପ୍ରିୟା	ଜଣାଣ	୧୧୯
୧୨୬	ହରିହର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ	କୁଆଖେଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୭୦

ଶ୍ରୀ ଶାରଦା ପ୍ରେସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨ରେ ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନକୁମାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ ।

॥ ୧୯୬୪ ॥